

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 11401

A VIDOY FUN A DOKTOR

V. V. Veresaev

•

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

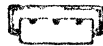
The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

א. ווערסאיעוו.

א ווידוי פון
א דאקטאר.

יידיש: א. צימערמאן.

פערלאג ש. גאלדפארב.

Wersajaw
SPOWIEDZ DOKTORA

Wszelkie prawa
przedruku zastrze-
żone.

Wyd. SZ Goldfarb
Warszawa, Dzika № 31.

Druk. G. Piment, Sierakowska 4

1 9 2 9
Printed in Poland

א ווידוי פון א דאקטאר.

איך האָב ערשט מיט זיבן יאָר צוריק געענדיקט דעם מעדי-
צינישן פּאַקילטעט. דערפון קען זיך שוין דער לעזער פאַרשטעלן,
וואָס פאַר אַ גאַטיצן דאָס זענען.

מיינע גאַטיצן זענען נישט קיין זכרונות פון אַן אַלטן, פּראַק-
טיצירטן דאָקטאָר, וועלכער פירט אונטער דעם סך הכול פון זיינע
לאַנגיעריקע איבערלעבונגען אין געדאַנקען, וועלכער האָט זיך אויס-
געאַרבעט גענויע ענטפערן אויף אַלע פאַרוויקלטע פּראַגן פון דער
מעדיצינישער וויסנשאַפט, עטיק און פּראַפעסיע; דאָס זענען אויך
נישט קיין זכרונות פון אַ מעדיצינער—אַ פּילאָזאָף, וועלכער איז טיף
אַריינגעדרינגען אינם תוך פון דער וויסנשאַפט אין האָט זי פּוילקאַם
באַהערשט.

איך בין אַ מיטלמעסיקער דאָקטאָר, אַ דאָקטאָר ווי אַלע דאָק-
טורים, וועלכע פּראַקטיצירן נישט לאַנג; מײן פאַרשטאַנד און די
קענטענישן זענען מיטלמעסיקע; איך שטרויכל מײך אַן ווידערשפרע-
כונגען, איך בין נישט בפּוח צו לעזן פּיל פּראַגן, וועלכע שטייען
פאַר טיר און פּאָדערן אַ באַלדיקע לעזונג.

מײן איינציקער פאַרצוג איז אָבער דווקא דאָס, וואָס איך
בין גאַך אַ יונגער דאָקטאָר, און די פּראַפעסיע האָט גאַך נישט באַ-

ויון צו פארנעמען אלע מיינע חושים, און וואָס די איינדרוקן, צו
וועלכע מ'ווערט שפעטער צוגעוואוינט, שטייען פאַר מיר בולט, הי
ערשט איבערגעלעבטע.

איך וועל דאָ באשרייבן, וואָס איך האָב געפילט, בשעת איך
האָב מיך באַקאנט מיט דער מעדיצין, וואָס איך האָב פון איר דער-
וואַרט און וואָס זי האָט מיר געגעבן.

איך וועל שרייבן וועגן מיינע ערשטע זעלבסטשטענדיקע
שריט אלס דאָקטאָר און וועגן די איינדרוקן, וועלכע איך האָב
ארויסגעטראָגן פון דער פראַקטיק.

איך וועל מיך באַמערקן צו שרייבן אַ ק. נישט פאַרהויבן.

ו א ר ג י ש ט.

אין גימנאזיע בין איך געווען א גוטער שילער. דעם לימוד
 האָב איך אָבער צוגלייך מיט מיינע חברים פאַראַכטעט; איך האָב
 אים פאַטראַכט ווי א שווערן, אומאַנגענעמען עול, וועלכן מען מוז
 צוליב עפעס טראָגן; אינטערעסירט האָט מיך דער לימוד לנמרי
 נישט. א שטייגער: וואָס איז מיין עסק, ווען ס'איז אָנגעשריבן גע-
 וואָרן „דאָס וואָרט פון דניאל דעם נזיר“, וועמענס זון עס איז גע-
 ווען אַטאָ דער גרויסער, אָדער ווי עס וועט זיין די לייַדנדע פאַרם
 פון *persuadeo tibi*? נישט אין שול האָט איך מיך אנטוויקלט,
 נישט אין שול האָב איך דערוואָרפן די קענטענישן, וועלכע האָבן
 מיך אינטערעסירט.

ווי איך בין נאָר אָנגעקומען אין אוניווערזיטעט, האָט זיך
 דאָס אַלץ געענדערט.

אויף די ערשטע צוויי קורסן פונם מעדיצינישן פאקולטעט
 ווערן געלייענט טעאָרעטישע נאטורוויסנשאַפֿטלעכע קעגנשאַטאַנדן:
 כעמיע, פיזיק, פאַטאַניק, זאָאָלאָגיע, אַנאַטאָמיע, פיזיאָלאָגיע. די דאָ-
 וויקע וויסנשאַפֿטן האָבן מיך אינגאַנצן באַהערשט: איך בין אַזוי
 פיל ניס געוואָרן געוואָרן מיט אַמאָל, אַז איך אַליין און אַלץ
 אַרום מיר האָט אויסגעזען אין מיינע אויגן גאָר אַנדערש ווי פריער.

דאָס אַלץ, אויף וואָס איך האָב פריער געקוקט מיט איינן
פון אַ ווילדן מענטש, איז פאַר מיר איצט בולט אין פאַרשטענדלעך
געוואָרן, איך האָב מיך פשוט געווונדערט, ווי אזוי איך האָב גע-
קענט לעבן צוואַנציק יאָר און פון דעם אלעם גאַרנישט וויסן.
יעדער טאָג, יעדער לעקציע האָט מיר געברענגט נייע, אַנט-
דעקונגען; איך בין דערשטוינט געוואָרן, ווען כּיִהאָב זיך דער-
וויסט, אַז דאָס זעלבע פלייש, וועלכעס איך עס אלע טאָג אין
דער פאַרם פון קאָטלעטן און ביפּשטעקסן, איז דאָס, וואָס מען רופט
אַן „מוסקולן“, די זעלבע, וועלכע איך האָב מיר פאַרגעשטעלט אַלס
גראַבע פּעדעס און קנױלן; פריער האָב איך אויך געמיינט, אַז די
האַרטע שפּייזן גייען אין די קישקעס אַריין און די שיטערע אין
נירן אַריין; איך האָב געמיינט, אַז די ברוסט צעשפּרייט זיך באַם
אַטעמען דערפֿער, ווייל אַן אומפאַרשטענדלעכע קראַפט שטופט
אין איר אַריין די לופט; איך האָב געוויסט, אַז ס׳זענען פאַרהאַן
געזעצן, לױט וועלכע די ענערגיע און דער שטאַף ווערן קיינמאָל
נישט אויסגעשעפט פון דער נאַטור, נאָר טיף אין האַרץ האָב איך
דערין נישט געגלייבט.

שפּעטער ערשט האָב איך מיך איבערצייגט, אַז די מערהייט
אזוי גערופּענע געבילדעטע מענטשן האָבן פונקט אזעלכע קינדערי-
שע נאַרשטעלונגען פון אלעם, וואָס איז אַרום זיי און דאָס אַרש-
זיי גאַרנישט. זיי וועלן רױט ווערן פאַר בושה, אויב זיי וועלן נישט
קענען ענטפּערן אויף דער פּראַגע, אין וועלכן יאָרהונדערט לוד-
וויג XIV האָט געלעבט, לײכט וועלן זיי זיך אָבער מודה זיין, אַז
זיי ווייסן נישט, וואָס עס איז אַ טשאַד און פאַרוואָס פאַספּאַר לײכט
אין דער פינסטערניש.

וועגן אַנאַטאָמיע קומט אַפּטמאָל אויס צו הערן, אַז דאָס איז
אַ שווערער, אומאַנגענעמער לימוד, ווייל מען מוז, פּדי צו שטאַ-
רירן אים, פּרעפּאָרירן מתים. אייניקע חברים מיינע האָבן באַמח-

פאנג נישט געקענט צוגעוויינט ווערן צום אויסזען פון אנאטאמישן טעאטער, ווו עס ליגן אָפגעשינדענע מתים מיט אויסגעשטשירעטע ציין, פארדרייטע, אויסגעקרוימטע הענט און פארגלייזטע אויגן; איין סטודענט האָט געמוזט צוליב דעם זעלבן אַריבערגיין אויף אַן אַנ-דערן פאָקולטעט; באַנאַכט האָט זיך אים געחלומט, אַז פאַרבלוטיק-טע הענט, פיס און קעפ זענען צו אים געקראַכן פון אַלע ווינקלען. איך בין אָבער צו די מתים באַלד צוגעוויינט געוואָרן און מיט פאַרגעניגן געזעסן באַם פרעפאַרירן, וועלכעס האָט פאַר מיר אַנטפלעקט אַלע סודות פונם מענטשלעכן קערפער; זיבן, אַכט חדשים האָב איך מיט חשק געלערנט אַנאַטאָמיע און במשך דער צייט האָט זיך מיין בליק אויף מענטשן מאַדנע געענדערט.

איך גיי אויף דער גאַס, פאַר מיר גייט איינער, ער זעט אויס ווי אַ לעבעדיקער מת: איצט איז באַ אים פאַרקירצט געוואָרן די *glutaeus maximus* (אַ פּוּס-מוסקול), איצט די *quadriceps femoris* (אויך אַ פּוּס-מוסקול); דאָס בערגעלע אויפן האַלדז שטאַמט פונם *sternocleidomastoideus*; ער האָט זיך אַראָפּגע-בויגן אויפצוהייבן דאָס שטעקעלע האָבן זיך באַ אים פאַרקירצט די *masculi recti abdominis* (אזעלכע מוסקולן) און האָבן צוגע-צויגן דעם ברוסט-קאַסטן צום געזעס-ביין.

מיינע נאָנטסטע, ליבסטע מענטשן האָבן באַ מיר באַקומען אין די אויגן אַ טאַפּלען אויסזען: אָט דאָס מיידל, — זי איז דאָך אַזוי שיין, אַזוי ווילד, אַזוי אַריגינעל, פונדעסטוועגן ווייס איך אַלץ. פון וואָס זי באַשטייט, און עס איז אין איר קיין שום אויסערגע-וויינטלעכע נישטאַ: זי האָט זי זעלבע געהירן, וואָס אַלע אַתים וועלכע איך האָב געזען, אירע מוסקולן האָבן דאָס זעלבע פעטס אין זיך, וואָס אַלע וויבערישע מתים, צוליב וועלכן עס איז זי אַזוי אומאַנגענעם צו פרעפאַרירן; בכלל איז אין איר קיין שום צוציענדיקס, קיין שום פאַעטישע נישטאַ.

א שטארקערן איינדרוק ווי די וויסנשאפטן גופא האט אין
פיר געמאכט די מעטאדע, וועלכע הערשט אין זיי.

די מעטאדע פון די דאזיקע וויסנשאפטן האט געמירט צו זי
ציל, נישט אפטרעטנדיק נישט לינקס, נישט רעכטס, פארוויכטיק
האט זי געפירט פארויס; יעדער שריט איז אַנטראַלירט געוואָרן
דורך דערפאָרונג און פאָרשונג, קיין איין קלייניקייט איז נישט דורכ-
געלאָזט געוואָרן; און דאָס, וואָס איז דורכגעגאַנגען געוואָרן, וועט
שוין קיינמאָל נישט אויסקומען נאָכאַמאָל דורכצוגיין, עס וועט שוין
נישט אויסקומען צוריקצוגיין.

די מעטאדע האט געווירקט אויפן שכל דערפאר, ווייל זי
האט נישט געהאט קיין פנים פון א שול-לימוד, פון אבסטראקטער
לאַגיק; יעדער פאקט, יעדער אויסטייטשונג פנים פאקט האבן גע-
חזרט בעקאנט גאלדענע ווערטער;

„Non fingendum aut excogitandum, sed inveni-
endum, quid natura faciat et ferat.“

(„נישט אויסטראכטן, נישט אויסקלערן, נאָר זוכן, וואָס עס

טוט און טראַגט מיט זיך די נאטור.“)

מען האט געמעגט נישט וויסן גאָר, אַז עס איז פארהאן
לאַגיק אויף דער וועלט, — די וויסנשאפט האט מיט מער דערפאָלג
גענייט צו פארשטיין אירע מעטאדן ווי דער בעסטער טראַקטאָק
וועגן מעטאדן; די וויסנשאפט האט אַזוי אויסגעבילדעט דעם שכל,
אַז הייסמאַנס טעאָריע וועגן „אומאיבערייסלעכער זוימען-פלאַזמע“
אַדער די טעאָריע פון זען האבן זיך גלייך געוואָרפן אין די אויגן
מיט זייער אומוויסנשאפטלעכקייט; אַזוי אויך אַנדערע ענלעכע „טע-
אָרזעס“.

אויפן צווייטן קורס זענען פארענדיקט געוואָרן די פאָר-
ברייטנדיקע טעאָרעטישע קעגנשטאַנדן. איך האָב אויסגעהאַלטן אַ

האלב-מעדיצינערישן עקזאמען. ס'האט זיך אָנגעהויבן די אַרבעט אין די קליניקעס.

דאָ האָט זיך דער כאַראַקטער פֿונם לימוד שאַרף געענדערט. אָנשטאַט דער אַבסטראַקטער וויסנשאַפט איז אַרויסגערוקט געוואָרן אויבן ערשטן פּלאַן דער לעבעדיקער מענטש; די טעאָריע פֿון אַן אָנצינדונג, די מיקראָסקאָפֿישע פרעפּאָראַטן פֿון געשווילעכצן און באַקטעריעס זענען פּאַרביטן געוואָרן אויף אמתע ווונדן און קרעץ. אַן אומענדלעכע ריי פֿון קראַנקע, צעקאַליעטשעטע, לייַדנדע מענטשן האָט זיך געצויגן פֿאַר אונדזערע אויגן; קיין לייַכט-קראַנקע געמט מען אין קיין קליניק נישט אָן, — סאַמע שווערע, ערנסטע לייַדן. איך האָב זיך פֿאַרווונדערט, איך בין פשוט נשחומם געוואָרן, זענדיק די אומגעהייערע צאָל פֿאַרשידנאַרטיקע לייַדן, וועלכע די נאַטור האָט פֿאַר אונדזערטוועגן אָנגעגרייט. די לייַדן האָבן פשוט דעם אַטעם פּאַרכאָפּט, בשעת מען האָט נאָר געקוקט אויף זיי. ווי ס'האָבן זיך נאָר אָנגעהויבן די אַרבעטן אין די קליני-קעס, האָט מען געבראַכט אין דער אָפּטיילונג פֿון די עלטערע קורסן אַ גערטנער, וועלכער האָט געהאַט די שרעקלעכע ערד-קרענק (פּאַר-שטיינערטיקייט). מיר זענען אים גענאָגען אַנקוקן.

אין זאָל האָט געהערשט אַ שטילקייט. דער קראַנקער — אַ פּויער פֿון ריזיקער וווקס, אַ פעסט-געבויטער, מיט אייזערנע מוס-קולן — איז געלעגן אויפן בעט באַגאַסן מיט שווייס פֿון קאַפּ בין די פיס, די ליפּן אויסגעקרוּמט פֿון שרעקלעכער ווייטיק; ער איז געלעגן מיטן פנים אַרויף און געגלאָצט מיט די אויגן. יעדער מינד-סטער גערויש, אַ קלאָפּ מיט דער טיר, דאַס קלינגען פֿון טראַמזיי אויף דער גאַס האָט אויפן קראַנקן געהאַט אַ געוואַלטיקע ווירקונג: דער גאַנצער קערפּער האָט באַ איך אָנגעהויבן צייטערן, ער האָט באַקומען קאַנחולטע, דער קאַפּ האָט זיך אַרונטערגעבויגן, די באַקן האָבן זיך צוגעפרעסט איינע צו דער אנדערער, די ציין האָבן

געקריצט, אין פיבערהאפטִיקן קראמף האָט ער זיך געהויבן פון בעט
און צוריקגעפאלן, שווימענדיק אין אַ טייך שווייס.

מיט צוויי וואָכן צוריק האָט דער קראַנקער געאַרבעט אין
גאַרטן באַרוועסערהייט און זיך עפעס אַריינגענומען אינם גראָבן פּינ-
גער פון פּיס, און די דאָזיקע נישטיקע ווונד האָט פּין אים געמאַכט
דאָס, וואָס איך האָב איצט געזען.

נישט נאָר דאָס איז שרעקלעך געווען, וואָס עס עקזיסטירן
אַזעלכע יסורים, נאָך מער דאָס, ווי לייכט עס איז זיי צו באַקן-
מען, אַז אפילו דער געוונסטער מענש איז נישט גאַראַנטירט
פאַר זיי.

נאָך איין פּאַקט: אַ שמייסער, אַ געוונטער יונג, האָט זיך
אויסגעגליטשט און געפאלן מיטן רוקן אויפן ראַנד פון אַ שעפל, --
און אָט ליגט ער שוין באַ אונדז אין ליניק דאָס זעקסטע יאָר
די פּיס הענגען אים נאָך ווי די שטעקנס, ער טוט אַלע נאַטירלע-
כע באַדערפענישן אונטער זיך, ער איז הילפּלאָז ווי אַ פּיצל קינד,
און אַזוי ליגט ער טעג, חדשים, יאָרן, ער ליגט ביז ווונדן אויפן
לייב און קיין האַפּנונג איז נישטאָ, אַז ער זאָל אַמאָל געוונט
ווערן...

אָט ליגט אַן אַלטער אַקציוזער באַאמטער מיט אַן אַנצינדונג
פונם געזעס-נערו; די יסורים האָבן אים ווילד געמאַכט און ער
שרייט צום פּראָפעסאָר:

— פּאַדלעצעס, שווינדלערס זענט איר אַלע! דערהרגעט
מיר, צו אַרדע טייוול, מער פאַרלאַנג איך נישט פון אייך!
אין אַ שיינעם זומער-אַונט איז ער געזעסן אויף גראָז, וואָס
איז באַדעקט געווען מיט טוי...

יעדער מינוט, אויף יעדן טריט און שריט לויפערן אויף אונדז
געפאַרן; ס'איז נישט מעגלעך זיך צו באַשיצן פון זיי, ווייל צו

גרויס איז זייער צאל, אנטלויפן איז נישטאָ ווהין — זיי געפינען זיך אומעטום.

אונדזער געזונט גופא איז נישט מער ווי א קאמף מיט די די שעדלעכע ווירקונגען פון אינעווייניק און אויסנווייניק; בשעתן אָטעמען, בשעתן שליינגען, דרינגען צו אונדז אין קערפער אריין מיליאָרן באַקטעריעס, אינם קערפער באַ אונדז ווערן כסדר געשאפן די געפערלעכסטע סמען; אומבאַמערקט פירן אַלע כוחות פון אונדזער אָרגאַניזם אַ געוואָלטיקן קאמף מיט די שעדלעכע שטאַפן און ווירקונגען און מיר קענען קיינמאָל נישט זיכער זיין מיט אונדזער געזונט, עס קען מעגלעך זיין, אָ פונקט אין דער מינוט האָט דעם אָרגאַניזם פאַרפעלט כוחות און אונדזער שפיל איז געענדיקט, מיר האָבן פאַרשפילט! דאַמאָלס ווערט פון אַ קליינעם קראַץ אַ רויו, אַ גאַנגרענע, פון אַ מינדסטן קלאַפּ ווערט אַ סאַרקאַמע, אַדער אַ ראַק, פון אַ לייכטן בראַנכיט מאַכט זיך שווינדזיכט..

פּוּ אַ קרענק זאָל באַמת ווערן אַ „ציפּאַל“, מוזן מיר האָבן אומגעוויינטלעכע אומשטענדן, באַ די איצטיקע אומשטענדן אָבער איז יעדערער קראַנק: די אָרימע פון דער נויט, די רייכע — פון ווילטאָג, די אַרבעטנדיקע — פון אַנשטרענגונג, די ליידיקגייער — פון פּוּסטקייט, די אומפאַרוזיכטיקע — פון דער אומפאַרוזיכטיקייט, די פאַרוזיכטיקע — פון דער פאַרוזיכטיקייט.

אין אַלע מענטשן אַרבעט די צעשטערונגס-קראַפט פון דער יוגנט אָן, דער אָרגאַניזם הייבט אָן פּוּלן, ווען ער האָט זיך נאָך נישט באַוווּן צו אַנטוויקלען.

אין באַסטאָן זענען באַ פיר טויזנט שילער באַטראַכט געוואָרן די ציין — ס'האָט זיך אַרויסגעוויזן, אָ געזונטע ציין באַ קינדער, וואָס זענען עלטער פון 10 יאָר, זענען אַן אויסנאַם. אין בייערן זענען צווישן פינף הונדערט שילער פון פאַלקס-שוּלן געפּוּ-

גען געוואָרן נישט מער ווי דרײַ שילער מיט לגמרי געזונטע צײַן.

דרײַ באַבעס האָט אין בודאַפעסטער שפיטאַל געפאַלמעסט הונדערט קערפערלעך פון קינדער, וואָס זענען געשטאַרבן אויף פאַרשידענע נישט-טובֿצוקולאָזישע קרענק און באַ 74 פון זײַ זענען אין די בראַנקן-דרײַן געזונען געוואָרן טובֿערקילאַז-שטעקעלעך. קינדער אפילו שאַיען אויף אינדערפרי מיט טריפּנדיקע, פאַרשלאָפענע אייגעלעך; קינדער אפילו לײַדן אויף אַ כראָנישן קאַטאַר, קײנעם וואָלט אָבער נישט איינגעפאַלן, אַז אַ נאַרמאַלער מענטש דאַרף לחלוטין קײן נאַז-טיבל נישט באַנוצן. פון דערוואַקסענע פרויען איז שוין אָפּגערעדט, זײַ זענען דאָך נאַרמאַל, פיזיאלאָגיש פאַראַרטיילט צו קרענקען עטלעכע טעג אין חודש.

איך האָב זיך צוגעקיקט צו די אַרומיקע מענטשן מיט אַ נײַ געפיל, מיך האָט איבעראַשט דאָס, וואָס יעדער פון זײַ האָט עפעס אַ קרענק און וואָס סײַזענען פאַרהאַן צווישן זײַ אַזוי ווייניק געזונטע מענטשן.

די וועלט האָט זיך מיר פאַרגעשטעלט ווי איין אומגעהײער-גרויס שפיטאַל. וואָס אַ מאָל איז מיר קלאָרער געוואָרן, אַז אַ געזונטער מענטש איז אַ גליקלעכע אָפּווענדונג פון דער אַלגעמײנער אַרמע און אַז אַ קראַנקער איז אַ נאַרמאַלער מענטש.

ווען איך האָב אָנגעהויבן לערנען טעאָרעטישע אַקושעריע און האָב נאָר אויפגעעפנט דאָס בוך, בין איך דערבײַ אָפּגעזעסן אַ גאַנצע נאַכט: כײַהאַב זיך דערפון נישט געקענט אַפּרײסן; פאַר מיר האָט זיך אויפגעוויקלט דער „נאַרמאַלער“, פיזיאלאָגישער פּראַצעס פון געבוירן. די בויך-אַרגאַנען, וועלכע זענען צעקוועטשט און צעקנייטשט פון דער הויבמוטער, די טיפּישע זײען פון אַ געווינערין, דער שרעקלעכער וועג, וועלכן דאָס קינד גײט דורך, די געוואָל.

טיקע נישט-סימעטרישקייט פון די סובסטאנצן, — דאָ איז אַלץ
אַזוי שרעקלעך-אומנאַרמאַל, אַזש ביז די קנייטשן אויפן בוך, לויט
וועלכע ס'איז לייכט צו דערקענען אַ פרוי, וועלכע איז כאָטש איינ-
מאַל אַ געווינערין געווען...

איך געדענק נאָך פונקט ווי היינט דאָס ערשטע געבוירן,
וועלכעס איך האָב בייגעווינט. די געווינערין איז געווען אַ יונגע
פרוי פון אַ פאַסט-באַאַמטן, דאָס איז געווען דאָס צווייטע מאָל באַ
איר. זי איז געלעגן מיטן פנים אַרויף, דער גרויסער בוך איז באַ
איר אויפגעדעקט געווען, די הענט אָנמעכטיק צעוואָרפן, אויפן
שטערן זענען אַרויסגעקומען קליינע טראָפנס שווייס. בשעת די וויי-
ען האָבן זי אָנגעכאַפט, האָט זי צעשפרייט די קניען און צוזאַמען-
געפרעסט די ציי, זי האָט זיך באַמיט איינצוהאַלטן די קרעכצן אין
האַט פאַרט געקרעכצט.

— נו, מאַדאַם, זייט געדולדיק אַביסל, — האָט דער אַסיס-
טענט קאַלטביליטיק געזאָגט.

אומענדלעך לאַנג איז געווען די נאַכט. די געווינערין האָט
זיך שוין נישט איינגעהאַלטן, זי האָט געקרעכצט, געשריגן, גע-
וויינט און געבראַכן די פינגער; אירע קרעכצן האָבן זיך אָפגע-
שלאָגן אין קאַרידאָר און פאַרשוונגן ערגעץ הייט אונטערן באַלען.
נאָכדעם ווי די ווייען האָבן אַביסל נאָכגעלאָזט, האָט די
קראַנקע אָנגעכאַפט דעם אַסיסטענט באַ דער האַנט און געקוקט
אויף אים מיט רחמנות-געטנדיקע אויגן אויפן אויסגעמוטשעטן פנים.
— ה' דאָקטאָר, זאָגט, איך וועל נישט שטאַרבן? — האָט
זי אים געפרעגט.

אינדערפרי איז איר מאַן געקומען אין קליניק אַריין. ער
איז געווען דערשראָקן און צערודערט.
איך האָב אויף אים געקוקט מיט אַ שווער, פיינטלעך געפיל:
דאָס צווייטע קינד איז עס באַ זיי, — הייסט דאָך, אַז ער האָט

געוויס פון די אלע יסורים, וואָס שטייען פאַר זיין פרוי, פון-
דעסטוועגן איז ער הידער דערויף געגאַנגען...

ערשט שפעט אין אָונט האָט זיך דאָס געבוירן דערנעבערט
צום סוף. עס האָט זיך באַוויזן דאָס קעפל, דער גאַנצער קערפער
פון דער געווינערן האָט געמאַכט געוואַלטיקע אָנשטרענגונגען
אַרויסצוואַרפן פון זיך דאָס קינד. עס איז ענדלעך אַרויס מיט אַ
בלוטטיקן געשוילעכץ אויפן קאַפּ, מיט אַ לאַנגן, אומגאַטירלעכן
שאַרבן. די געווינערין איז געלעגן, שווימענדיק אין בלוט, מיט אַ
איבערגעריסענעם שטח צווישן די פוס.

— דאָס איז געווען אַ לייכט אין ווייניק אינטערעסאַנט גע-
בוירן, — האָט געזאָגט דער אסיסטענט.

אַבער, נאַרמאַל איז עס געווען!... און דאָ האַנדלט זיך
נישט וועגן דעם, וואָס די „ציוויליזאַציע“ האָט שווערער געמאַכט
דאָס געבוירן; שטענדיק האָבן פרויען געבוירן אין שווערע ליידן,
אין די גאַר אַלטע צייטן אַפילו האָט דער מענטש אַנדערש גישט
געקענט פאַרשטיין די שווערקיט פון געבוירן, נאַר אַלס אַ קללה
פון גאַט.

די אלע איינדריקן האָבן זיך איינס נאָכן אַנדערן געלייגט
אויפן האַרץ, די פאַרבן זענען געוואָרן וואָס אַמאָל שוואַרצער.
אינמאָל האָב איך מיך אויפגעכאַפט אינמיטן דער נאַכט.
ס'האַט זיך מיר געהלומט, און איך בין געגאַנגען איבער אַ שמאַל,
פינסטער געסל; אַ קאַרעטע איז אויף מיר פּלוצלינג אָנגעפאַרן דער
דישעל איז מיר אַרויף אויף אַ זייט און איך האָב פונם קלאַפּ באַ-
קומען פּנימאַטאָראַקס.

איך האָב מיך אויפגעזעצט אויפן בעט. אַ בלייכע נאַכט
האַט געקוקט אין פענסטער אַרײַן; דער ווענטילאַטאָר האָט איבער-
געריבן דאָס שמירעכץ און האָט געכריפעט און געפּיפט, צעשטרײ-

ענדיק די שטילקייט: פון דער קיך האָט זיך דערטראָגן דאָס גע-
וויין פון דער באַלעבאָסטעס קראַנקן קינד.

פאַר מיר איז פּלוצלינג אויפגעשטאַנען אַלץ, וואָס איך האָב
געזען און איבערגעטראַכט די לעצטע צייט: דער מענטש איז דאָך
אַזוי ווייניק פאַרזיכערט קעגן צופעליקייטן, זיין געזונט הענגט דאָך
אויף אַזא דין הערעלע! איך בין פאַרציטערט געוואָרן. געזונט,
גאַר געזונט, אָן דעם געזונט איז דער מענטש מער ווי אומגליקלעך,
ער ווערט אומבאַהאַלפן, ער ווערט אַ קנעכט פון די אומשטענדן,
און דער אומגעבונג; אָן דעם געזונט איז פרייהייט אָן אוממעג-
לעכע זאָך, — ווי שווער איז אָפער דאָס געזונט אָפצוהיטן, צו
דערהאַלטן עס? מ'וואָלט געדאַרפט דאָס גאַנצע לעבן. אַלע
פּווחות אַוועקלייגן דערויף, מאַכן עס פאַר אַ ציל פונם לעבן...
און ווען מ'וואָלט אַזוי טון, איז זיך דען מעגלעך אויסצוהיטן?
און צי פאַרלירט מען דען נישט אַזוי אַרום די געווינהייט צו-
פאַסן זיך צו אַלע אומשטענדן? אַ פויגל שלאָפט אונטערן רעגן,
ער ווערט דורך און דורך נאַס און עס שאַדט אים גאַרנישט, אַ
מענטש וואָלט באַ אַזעלכע באַדינגונגען באַהיטן אַ שטערבלעכע
פאַרקילונג.

איז זיך דען גאַר מעגלעך אָפצוהיטן, אַז מיר האָבן קיין
שום אַנגונג נישט, פון וואָס עס מאַכט זיך אַ ראַק, אַ סאַרקאָמע,
די מערהייט נערוון-קראַנקהייטן, צוקער-קרענק, די מערהייט הויט-
קראַנקהייטן? כּוואַל מ'ך ווי שטאַרק אָפהיטן, קען איך מיך נישט
באַוואַרענען פון באַקומען אַ שטייגער pemphigo foliaceo; די
קרענק איז אַזעלכע: די הויט ווערט באַדעקט מיט פּוילע בלאַטערן
און פעכערס, זיי פּלאַצן און אַנטפּלעקן דעם אונטערהויטן שטח,
די הונדן פאַרוואַקסן שוין קיינמאָל נישט און דער קראַנקער קען
נישט זיצן, נישט ליגן, ווייל באַ דער מינדסטער באַוועגונג ברענט
אים דאָס לייב ווי אַ פייער, איר זאָגט ס'איז באַריש דערפון

גו טראכטן, אָבער דער קראַנקער? אויף pemphigs, וועלכע
איך האָב די טעג געזען אין שפיטאַל, האָט איך מיט
א האַלב יאָר צוריק נישט געטראַכט דערפון, ער איז פּוילקאַם
געזונט געווען, — דאָס אומגליק אָבער האָט איך אים געלויערט!
מיט קיין איינציקער שעה געזונט זענען מיר נישט זיכער...
און לעבן ווילט זיך, ס'ווילט זיך גליקלעך זיין, — ס'איז אָבער
אוממעגלעך...

צו וואָס טויג די ליבע, מיטן גליק, מיט דער פּאַעזיע? צו
וואָס טויג די ליבע, אַז פון איר האָט מען אַזוי פיל יסורים? ליידן,
יסורים אָן א ברעג, אָן א מאַס, דאָס איז דאָס מענטשלעכע לעבן...
אין קורצן האָבן זיך מיר די ליידי פאַרגעשטעלט אין א רע-
אַלער פאַרם.

איך האָב אונטערן אַרעם פון דער לינקער האַנט א ווערצע-
לע; פּלוצלינג, פון דער העלער הויט, עס הייבט אָן וואַקסן און
זיין טון; איך האָב מורא געהאַט צו קלערן דערפון, ס'איז אָבער
געוואָרן מיט יעדן טאַג גרעסער און ס'האַט שטאַרקער זיין געטון.
ס'איז געוואָרן אַזוי גרויס ווי א וועלטשענע נוס, באַ מיר איז קיין
ספק נישט געווען, אַז פונם ווערצעלע האָט זיך געמאַכט א סאַר-
קאַמע, די שרעקלעכע מעלאַנאַ-סאַרקאַמע, וועלכע מאַכט זיך טאַקע
פון אומשוילדיקע ווערצעלעך. איך בין געגאַנגען צו אונדזער פּראָ-
פעסאַר-כירורג אויף א וויזיט, איך בין צו אים געגאַנגען אַזוי ווי
אויף דער תּלּיה אַרויף.

— ה' פּראָפעסאָר, מיר דאַכט זיך... איך האָב אויף דער
האַנט... א סאַרקאַמע, — האָב איך געזאַגט מיט א ציטערדיק קול.
— דער פּראָפעסאָר האָט מיך אויפּמערקזאַם אָנגעקוקט.
— איר זענט אַ מעדיק פון דריטן קורס? — האָט ער מיך

געפּרעגט.

— חייזט נאָר אייער סאַרקאָמע.

איך האָב מיך אויסגעטון. דער פראָפעסאָר האָט אָפגעשניטן
מיט אַ שערץ דאָס דינע פיסעלע, אויף וועלכן עס האָט זיך גע-
האַלטן דאָס געשווילעכץ.

— איר האָט זיך אָנגעריבן דאָס ווערצעלע מיטן אַרבל,
מער גאַרנישט. נעמט אייך צום אַנדענקען אייער סאַרקאָמע, —
האַט ער גוטמוטיק געזאָגט און מיר דערלאָנגט אַ קליין שטיקעלע
פלייש.

אַ פאַרשעמטער און אַ פריידיקער בין איך אַרויסגעגאַנגען
איך האָב איבערלעך געלאָכט פון זיך אַליין פאַר מײן קינדישקייט.
עס איז אָבער פאַרביי אַ קליינע צייט און איך האָב באַ-
מערקט, אז איך ווער ווידער קראַנק: איך ווער זייער שוואַך, פויל
צו דער אַרבעט, קיין אַפעטיט האָב איך נישט, עס מוטשעט מיך
אַ שטענדיקע דורשט; איך הייב אָן ביסלעכווייז אָפפאַלן פון לייב,
איך באַקום אויף פאַרשידענע ערטער בלאָטערן מיט געשווירן,
איך באַמערק אייך אַ שטאַרקן אורינען-אָפפלוס. איך אַנאַליזיר די
אורינען אויף צוקער. — נישטאָ קיין צוקער. אַלע סימפּטאָמען ווייזן
אויף דער שרעקלעכער קרענק *diabetes insipidus*. מיט אַ
שווער געמיט נעם איך ליינען אין שטרימפעלס לערבוך דאָס קאָ-
פיטל וועגן דער קרענק:

„די סיבות פון דער קרענק זענען אומבאַווסט... די מערהייט
קראַנקע זענען יונגע-לייט, מאַנספערזאָנען מער ווי פרויען... די
דאָזיקע קרענק און צוקער-קרענק האָבן אַ קרובהשאַפט צווישן
זיך... די קרענק קען זיך ציען צענדליקער יאָרן; אויסהיילן זיך
פון איר איז אוממעגליך“...

איך בין געגאַנגען צום פראָפעסאָר פון אינערלעכע קראַנק-
הייטן. איך האָב אים נישט אַרויסגעזאָגט מייע השערות, נאָר פשוט
איבערגעגעבן אַלץ, וואָס מיט מיר קומט פאַר, וואָס לענגער איך

האָב דערצײלט, אַלץ מער האָט זיך דער פּראָפּעסאָר געכמורעט.
— איר מיינט, אז איר זענט קראַנק אויף דיאָבעטע, — האָט
ער מיר פּלוצלינג איבערגעשלאָגן די רייד; — זייער שיין פון איי
ער זייט, וואָס איר לערנט אַזוי פּלייסיק שטירפּמעלן, איר האָט קיין
אײן סימפּטאָם חלילה נישט פאַרגעסן. איך ווײנטש אייך, אז איר
זאָלט נישט ערגער ענטפּערן אויפן עקזאַמען וועגן דער דיאָבעטע.
רייכערט אַ ביסל ווייניקער, עסט מער, איר דאַרפט האָבן אַ ביסל
מער באַוועגונג, און דער עיקר שלאָגט אייך אַרויס פון קאַפּ די
דיאָבעטע.

II

מיר האָבן אָנגעהויבן שטודירן די ליידן פון לעבעדיקע מענטשן. ס'איז שווער געווען אפילו צו קוקן אויף די ליידן, ס'איז אומדערטרעגלעך שווער געווען צו שטודירן די ליידן, די יסורים פון לעבעדיקע מענטשן.

מען דעמאָנסטרירט פאר אונדז אַ קראַנקן אויף אַ האַרץ-פע-לער, באַ וועלכן די פלייצע איז אויסגעלענקט: מ'דאַרף אים די פלייצע צוריק אריינפראַווען אויפן ריכטיקן אָרט, אָבער מען טאָר אים נישט כּאַראַפּאָמירן איבערן האַרץ-פעלער. צוויי פעלדשערט האַלטן צו דעם קראַנקן אין דער אַסיסטענט פראַוועט אים אַריין די פלייצע; ער מאַכט געוואַלטן; מיר מוזן אָבער אין זיך שטיקן דאָס רחמנות-געפיל, נישט הערן דעם קראַנקס יללות, נישט זען די קאַנוולסיעס פונם קערפער, — מיר דאַרפן זיך רויק, אויפּמערק-זאם צוקוקן צו דעם אַסיסטענטס באַוועגונגען, מ'דאַרף זיך אויס-לערנען אַריינפראַווען אַן אויסגעלענקטן אבר.

אין אָנהייב קומט עס אָן שווער, מ'קען נישט קאַנצענטרירן די אויפּמערקזאַמקייט אויף דעם, וואָס מ'דאַרף שטודירן; מען מוז זיך אַליין איינרעדן, אַז נישט מיר טוט וויי, אַז איך בין פּוּל-קאַם געזונט, אַז וויי טוט גאָר אַן אַנדערן, די טייכן פּלוט באַ-

די אַפּעראַציעס, די קרעכצן פון די געווינערינס, די קאַנוואַלסיעט פון די עפּילעפּטיקער — דאָס אַלץ האָט אין אָנהייב זייער געווירקט אויף די גערוון און געשטערט דעם שטודיום; מ'האַט געדאַרפט דערצו געווינגט ווערן.

די געווינהייט באַקומט מען אָבער זייער גיך, איך ווייס נישט פון קיין איין מעדיק, וועלכער זאָל זיך האַבן אָפּגעזאָגט טון שטוי-
דירן מעדיצין צוליב דעם, ווייל ער קען נישט צוקוקן די יסורים פון די קראַנקע; צו דעם געווינגט מען זיך צו אַ סך גיכער, ווי צו פרעפּאַרירן טויטע קערפּערס.

אין ס'איז גלייך אזוי, ווייל די פאַרהעלטנישמעסיקע אכזריות-דיקייט איז אומבאַדינגט נייטיק; וועגן דעם קענען גאָר קיין צוויי מיינונגען גישט זיין. נאָר אינם מעדיצינישן שטודיום איז פאַרהאַן נאָך איין זייט, וועלכע איז אַ סך שווערער און קאָמפּליצירטער, אין דערדאָזיקער זייט פונם שטודיום זענען דאָ פיל פראַגן, וועלכע מוזן גע-
לעזט ווערן, וועלכע מען טאָר נישט אָפּפּטרן מיט אַ פראַזע.

מיר שטודירן אויף קראַנקע; צו דעם ציל ווערן זיי אַריינגע-
נומען אין די קליניקעס; אויב ס'מאַכט זיך, אז אַ קראַנקער לאָזט זיך נישט דעמאָנסטרירן, לאָזט זיך נישט באַטראַכטן דורך די סטודענטן, וואָרפט מען אים תיכּף אַרויס פון דער קליניק; די אינ-
טערזוכונגען און דעמאָנסטראַציעס זענען אָבער פאַר די קראַנקע נישט אינגאַנצן אומשעדליך.

מען באַמיט זיך דעם קראַנקן נישט צו שאַדן? נישט שטענדיק איז עס אָבער מעגליך, ווייל עס מאַכט זיך אַמאָל, אז די קרענק, פון וועלכער דער מענטש ליידט, איז אַ זעלטענע, אַ באַלערנ-
דע, מיטשעט מען אים זייער מיט די אָפטע אונטערזוכונגען און דעמאָנסטראַציעס; עס מאַכט זיך אויך, אז אין דער קליניק פאַר-
פעלט קראַנקן-מאַטעריאַל, דאָס טרעפט זיך אָפט אפּילו אין די גרויסע אוניווערסיטעט-שטעט.

אזוי דערציילט פראפעסאר אייכוואלד, אז די 70-קער
 פנים פארקן יארהונדערט האט די ערשטע אפטיילונג פאר
 אינערלעכע קרענק אין דער קליניק באם פעטערבורגער אוניווער-
 זיטעט געדינט מיט סטודיום-מאטעריאל פאר די סטודענטן פון דריטן
 און פינפטן קורס און פאר די שטודירנדע פרויען; דאס איז נא-
 טירלעך געווען שווער פאר די קראנקע, וועלכע האבן זיך באקלאגט,
 אז זייער געזונט פארערגערט זיך צוליב די צו אפטע דעמאנ-
 סטראציעס, צוליב דעם זעלבן טעם האבן אפילו פיל קראנקע גע-
 פאדערט, אז מען זאל זיי אויסשרייבן פון דער קליניק.

אנערקענען מוז מען אבער, אז אזעלכע פאקטן טרעפן זיך
 זעלטן; בא די אונטערזוכונגען באמיט מען זיך דעם קראנקן נישט
 שטארק צו מיטשען און קיין שאדן נישט צו מאכן.

ס'האנדלט זיך דא אבער נישט נאר וועגן דירעקטן שאדן!
 מיר קומט אויפן זפרון א בילד: מיר, סטודענטן, מיט סטע-
 רעאקסאפן אין די הענט שטייען ארום דעם אסיסטענט, וועלכער
 דעמאנסטרירט פאר אונדז א שווינדזיכטיקן מיט אן אמפארישן אטעם,
 אין זאל הערשט א פארנאכטיקע שטילקייט: דער קראנקער, אין
 דער לעצטער סטאדיע שווינדזיכט, אטעמט שווער, מיט לאנגע פוי-
 זעס; זיין פנים איז בלוי און שרעקלעך אויסגעמאגערט, די אויגן
 קוקן אויף איין פונקט אין באלקן, ער ליידט שרעקלעך, מיט קיין
 איין קרעכץ, מיט קיין איין זיפץ ווייזט ער אבער נישט ארויס זיי-
 בע ליידן, — מען זעט אינם אויסדרוק פון זיין פנים, אז ער האט
 די ליידן טיף פארשלאסן אין זיך, אז קיינער זאל פון זיי נישט
 וויסן. דער אסיסטענט דערקלערט:

— אויב איר וועט צולייגן דעם סטערעאסקאפ צום קראנקנס
 ברוסט און דערלעבן קלאפן מיטן העמערל איבערן פלעסימעטר,
 וועט איר הערן א דייטלעכן מעטאלישן קלאנג, וועלכער ווערט
 גערופן „אמפארישער“... קאלעגע, פרוווט! — ווענדט ער זיך צו

א סטודענט אין ווייזט אן אויפן קראנקן — נו, ליבענקער, דריי
דיך נאָר איבער אויף אַ זייט! ... הייב דיך אויף! זען דיך! ...
עס דרייט די אויגן דער קאָנטראַסט צווישן די איינזאַמע
ליידן פון איין זייט, און דעם גלייכגילטיקן שטודירן די זעלבע ליידן
פון דער צווייטער זייט; עמעץ אַנדערש פילט אפשר נישט דעם
קאָנטראַסט, דער קראַנקער פילט אים אָבער זייער שטאַרק.
און דווקא אויף די שווער-קראַנקע ווירקן זייער שלעכט די
אונטערזוכונגען נישט מיט הייל-צילן. דאָס באַווייזט אַמבעסטן דער
פאַקט, וואָס מער-ווייניקער פאַרמעגלעכע מענטשן ווילן נישט אָנ-
קומען אין קיין קליניקעס, זיי היילן זיך אינדערהיים, אָדער אין
פּריוואַטע שפיטאַלן, כאַטש אין דער קליניק קענען זיי באַקומען
מער באַקוועמלעכקייטן אין אַלע הינזיכטן; דאָס איז אַ פּולטער
באַווייז, אז איבער די אונטערזוכונגען דורך סטודענטן און דעמאָנ-
סטראַציעס וויל די געזעלשאַפט נישט אָנקומען אין די קליניקעס.
דער דורכשניטלעכער מענטש פילט איינפאַך אַן עקל צו די אונ-
טערזוכונגען, וועלכע האָבן קיין שום נוצן נישט פאַרן קראַנקן.
אין יאָר 1878 איז געגרינדעט געוואָרן באַ דער כירורגישער
אַקאַדעמיע אַ קאָמיסיע צו שאַפן מיטלען צום פאַרגרעסערן דאָס
קראַנקן-מאַטעריאַל אין קלינישן שפיטאַל. צווישן אַנדערן האָט די
קאָמיסיע פאַרגעשלאָגן צו פאַרגרעסערן די צאָל אומזיסטע ערטער;
„די געצאָלטע ערטער, האָט די קאָמיסיע דערקלערט, זענען נישט
פראַקטיש, ווייל פאַרמעגלעכע מענטשן היילן זיך נישט אין די
קליניקעס אויט מורא, אז די אונטערזוכונגען פון די סטודענטן
זאָלן זיי באַאומרוקן“. אין יאָר 1880 האָט די קאָנפערענץ זיך אָנ-
געהויבן משתדל זיין, אז די צאָל אומזיסטע ערטער זאָל פאַרגרע-
סערט ווערן, פאַרופנדיק זיך דערויף, אז „די געצאָלטע ערטער
זענען אַ גאַנץ יאָר נישט פאַרנומען“.
די אומזיסטע ערטער וועלן שוין שטענדיק זיין פאַרפולט

דאָס וועט שוין זיכער באַזאָרגן די אַלמעכטיקע קעניגין-נויט. מ'וועט אפשר זאָגן, אז דער שאַדן פון די אַפטע אונטערזוך-
 כונגען איז אזא קליינער, דערפאַר אָבער היילן זיך די קראַנקע
 אין דער קליניק אומזיסט, זיי באַקומען רפואות, עסן אָן שום גע-
 צאָלט? יאָ, אָבער די רייכע האָבן דאָך דאָס אַלץ אָן די אונטער-
 זוכונגען, אָן די אַלע אומשעדלעכע אומאַנגענעמלעכקייטן!
 איך האָב מיר נישט איינמאַל געשטעלט די פראַגע, וואָס
 וואָלט געוואָרן פונם מעדיצינישן לימוד, ווען די גאַנצע וועלט זאָל
 פלוצלינג ווערן רייך, ווען יעדער מענטש זאָל זיין פאַרמעגליך?
 עס וואָלט גאַנץ שלעכט געווען; שוין איצט אפילו פרווהן
 די קראַנקע, אפילו די אַרעמע, צו באַשיצן זיך קעגן די אונטער-
 זוכונגען אין די קליניקעס, וועלכע ברענגען נאָר שאַדן דעם
 קראַנקן.

צבשפ. אין יאָר 1893 האָבן די בערלינער אַרבעטער-קאַסעס
 געמאַכט אַ שטרייק קעגן דעם שפיטאַל „שאַריטע“ און אַרויס-
 געשטעלט פאָדערונגען, אין וועלכע עס ווערט געזאָגט, אז „די
 קראַנקע זאָלן האָבן פולע פרייהייט, זיי זאָלן מעגן באַשטיין אַדער
 נישט באַשטיין אויף די אונטערזוכונגען מיט שטודיום-ציועקן.“
 ווען אומעטום זאָל איינגעפירט ווערן אזא פרייהייט, וואָלטן
 פיל קראַנקע געענטפערט: „לאָזט אונדז צורו; מיר פאַרשטייען
 גאַנץ גוט, אז דאָס איז נייטיק פאַר דער וויסנשאַפט, מיר טוט
 אָבער וויי און מיין קאַפּ איז נישט איצט צו דער וויסנשאַפט.“
 און ווען דער קראַנקער שטאַרבט, לאָזט מען אים אויך
 נישט צורו. דאָס שפיטאַל האָט אויף אים רעכט באַ זיין לעבן און
 פאַרלירט זיי נישט אפילו נאָך זיין טויט: ווער עס שטאַרבט אין
 אויזווערסיטעט-שפיטאַל, מוז געפאַלמעסט ווערן.
 יעדן טאָג קען מען זען פאַם אַריינגאַנג און אין קאַרידאָר
 פון דער קליניק צענדליקער פרויען, וועלכע קומען בעטן, מיטאַל

זייערע נאנטע אָפגעבן אומגעפאלמעסט. ס'קומט אָפט אייס צו זען
רינדע סצענעס: ס'קומען בעטן מוטערס, ווייבער, קינדער...
זייערע בקשות ווערן נאָטירלעך נישט דערפילט; זיי בעטן דעם
אָסיסטענט, דעם פראָפּעסאָר, — ס'העלפט אָבער גאָרנישט. זיי
טענהן:

— ער איז דאָך געשטאָרבן פון אַן איינפאַכער קרענק, צו
וואָס זשע דארף מען אים נאָכן טויט שניידן?

זיי באַקומען אָבער אומעטום אַ קאטעגאָרישן אָפּזאָג: פאַל-
מעסן מוו מען, אָן דעם האָט דער לימוד אין דער קליניק קיין
שום זין נישט. פאַר דער מוטער איז אָבער דאָס פאַלמעסן איר
קינד פונקט אזא גרויס אומגליק ווי זיין טויט גופא; אפילו אינטע-
ליגענטע מענטשן זענען זייער נישט צופרידן, ווען מ'פאַלמעסט
זייערס אַ נאָנטן, בפרט אַרימע לייט, וועלכע פאַרשטייען נישט דעם
נוצן, וואָס די מעדיצין האָט דערפון. באַ זיי זעט אויס דאָס פאַל-
מעסן ווי עפעס שרעקלעכס.

נישט איינמאָל האָב איך געזען, ווי אַ פאַבריק-אַרבעטערין,
וועלכע פאַרדינט פערציק קאָפעקעס אַ טאָג, האָט געשטופט דעם
אָסיסטענט אין דער האַנט אַריין אַ דריירובלדיק פאַפירל, פרווונ-
דיק אים אונטערצוקויפן און ראַטעווען איר געשטאָרבן קינד פון
„שענדן“.

ס'איז אמת, אַז אזא באַציונג צום פאַלמעסן איז אַ נאַריש-
קייט, נאָר דער מוטער איז דערפון נישט לייכטער.

ס'קומט אויפן זין דער ווייגעשריי פון ניעקראַסאָווס סימאָ-
פעיוונאַ איבער איר געשטאָרבענעם קינד דיאָמושאַק:

„איך האָב קיין טענות נישט,

וואָס גאָט האָט צוגענומען ס'עופעלע,

עס טוט נאָר וויי, פאַרוואָס

זיי האָבן עס געשענדט?

פארוואס האָבן זיי ווי שוואַרצע קראַען

זיין לייב דאָס ווייסע

אויף שטיקעלעך צעריסן? ...

צי העט נישט גאָט און נישט דער קיזער

איינשטעלן זיך פאַר מיר? ...

איינמאָל, זומער בין איך געווען באַם פאַלמעסן אַ מיידעלע.
די חברים זענען זיך צעפאַרן אַהיים אויף וואַקאציע, — געבליבן
זענען נאָר דער אַרדינאַטאָר און איך. אַ הויכער באַדינער מיט אַ
שוואַרצער באָרד האָט אויפגעשניטן דאָס קערפער און אַרויסגענומען
די געדערים. די געשטאַרבענע איז געלעגן אויפן טיש, דער קאַפּ
פאַרוואַרפן אַרונטער, דער אָפּענער בויך האָט געסטאַרטשעט מיטן
ברייטן פאַרבלוטקטן לאַך; אויפן ווייסן מאַרמאָר זענען אין קאַ-
לזשעס בלוט געלעגן די געדערים. דער פראָזעקטאָר האָט אויף אַ
ברעטעלע אויפגעשניטן די רעכטע לונג.

— וואָס טוט איר דאָ, אַ? — האָט זיך פּלוצלינג דערהערט אַ

פאַרשטיקט קול.

אויף דער שוועל איז געשטאַנען אַ מענטש אין אַ קורץ רעקל,
מיט אַ געל בערדל; זיין פנים איז געווען בלאַס און אויסגעקרוםט
פון טויט-שרעק; ער האָט געוואָלט אַריינגיין אין טויטן-שטיבל אָנ-
טון די געשטאַרבענע און איז על פי טעות אַריין אין סעקציע-
זאַל.

— וואָס טוט איר דאָ, מערדערס? — האָט ער אויסגע-
שריגן, טרייסלענדיק זיך און אויפשטעלנדיק אויף אונדז אַ פאַר-
גרויסע אויגן פול מיט שרעק און פאַרצווייפלונג.

דער פראָזעקטאָר האָט זיך דערשראָקן און אויסגעגלאַצט די
אויגן אויפן אינגערליכטן גאַסט, דאָס פאַרבלוטקטע מעסער איז אים
אַרויסגעפאַלן פון דער האַנט. דער באַדינער איז אַקעגנגעלאָפן דעם
אומגליקלעכן פאַטער.

— גיי שוין, גיי! וואָס ווילסטו דאָ? — האָט אים דער באַ-
דינער געפרעגט.

— איר שניידט דאָ קינדער? — האָט יענער אויסגעשריגן
מיט אַ וואַינדיק קול און פֿיבערהאַפטיק געטופעט מיט די פיס —
וואָס האָט איר געטון מיט מיין מיי-דע-לע??! — האָט ער אויס-
געשריגן און מיט געביילטע פויסטן צוגעלאָפן צו אונדז.
דער באַדינער האָט אים אָנגעכאַפט פון הינטן און אַרויסגע-
שלעפט פון זאָל; ער האָט זיך אָבער אָנגעכאַפט אָן דער טיר און
אָנגעהויבן שרייען געוואַלט... .

מיט גרויס מי און מאַטערניש האָט אים ענדלעך דער
באדינער אַרויסגעשטופט און פאַרשלאָסן די טיר. דער מענטש
האָט אָבער געריסן די טיר און געמאַכט געוואַלטן, ביז דער פראַ-
זעקטאָר האָט דורכן פּענסטער אַרויסגערופן די סטרוזשעס, וועלכע
האַבן דעם אומגעבעטענעם גאַסט אַוועקגעפירט.

אויב באַ דעם מענטש וועט נאָכאַמאָל קראַנק ווערן אַ קינד,
וועט ער עס שוין אין קליניק נישט אָפגעבן, ער וועט עס לאָזן
באַדיי שטאַרבן אינדערהיים און אין קליניק וועט ער עס נישט אָפ-
געבן. דאָס שענדן דעם קערפער פון זיין קינד איז פאַר אים אַ צו
טייערע פרייז פאַרן היילן.

אגב אורחה איז ווערט צו באַזערקן, אַז נישט נאָר אין די אַר-
ניווערסיטעט-שפיטאַלן פּאַלמעסט מען די געשטאַרבענע, מען טוט
דאָס זעלבע אויך אין אלע שפיטאַלן, כאַטש דאָס געזעץ דערלויבט
זיי עס נישט. פּאַלמעסן מעג מען נאָר צו געריכטלעך-מעדיצינישע
צוועקן. די קרובים פון די געשטאַרבענע בעטן אָבער באַ די דאָק-
טוירים, מען זאָל זיי אַרויסגעבן דעם מח אומגעפּאַלמעסטערהייט,
זיי ווייסן גאָרנישט, אַז זיי קענען עס געזעצלעך פאַדערן.
עס איז אָבער דורכאויס גייטיק פאַר דער מעדיצין, אַז יע-
דער קראַנקער, וועלכער שטאַרבט אין שפיטאַל, זאָל געפּאַלמעסט

ווערן, ווייל נאָר אויף אזאָ אופן קען דער דאָקטאָר ווערן געניט.
ער לערנט זיך אויס ווי אזוי ער דאַרף היילן די קרענק, דאָס
פאַלמעסן ווייזט אים דאָס אַנאַטאָמישע בילד פון דער באַטרעפנדער
קרענק, די פעלערן, וועלכע ער איז באַגאַנגען באַם היילן אין די
מיטלען אויסצומיידן די זעלבע פעלערן אין דער צוקונפט; ווען
מוזאַל נישט טאָרן פאַלמעסן, וואָלט זיך נישט געקאָנט אויסאַר-
בעטן קיין גוטער דאָקטאָר און די וויסנשאַפט וואָלט נישט געקענט
פראַגרעסירן.

ס'איז נייטיק, אז יעדער זאָל דאָס פאַרשטיין און מיטן איי-
גענעם ווילן איינשטימען אויפן פאַלמעסן, דערווייל פאַרשטייט מען
עס אָבער נישט און אין די שפיטאַלן פאַלמעסט מען אָן דער
הסכמה פון די קרובים, זיי ווידער דערנידעריקן זיך, שטעלן זיך
אויף די קני פאַר די דאָקטוירים, ווינען נאָר זיי, שטיפן זיי אין
דער האַנט אַריין אַ מטבע, און אז דאָס אַלץ העלפט נישט, ווילן
זיי מער נישט אַנקומען אין שפיטאַל אַריין און שטאַרבן ליבערשט
אינדערהיים אָן רפואות און אָן דאָקטוירים...

מיט אַ צייט שפעטער האָב איך אַלס דאָקטאָר געאַרבעט אין
אַ שפיטאַל, וווּ עס איז פאַרגעקומען אזאָ מעשה: באַ אונדז איז
געלעגן אַ יונגעלע פון אַ יאָר פינף, ער האָט געהאַט אַ בויך-טיפוס.
פלוצלינג האָבן זיך באַוויון סימפטאָמען, אז באַם קינד ווערן דורכ-
געלעכערט די קישקעס און אין אַזעלכע פאַלן מוז דער קראַנקער
האַבן אַבסאָלוטע רו. באַלד אָבער קומט צו גיין די מוטער און
פאַדערט, מען זאָל איר דאָס קינד אויסשרייבן פון שפיטאַל; קיין
שום איינרעדענישן האָבן נישט געהאַלפן, זי האָט געטענהט, אז
ער וועט דאָך סיי ווי שטאַרבן, זאָל ער זשע שטאַרבן אינדער-
היים, וועט מען אים כּאַטש נישט צעשניידן. דער אַרדינאַטאָר האָט
איר דאָס קינד געמוזט אויסשרייבן און עס איז טאַקע אויפן וועג
געשטאַרבן, עס האָט אַפילו נישט דערלעבט אַהיימצוקומען.

די געשעעניש האָט אַרויסגערוּפֿן אַ שטורם צווישן אַלע דאָקטוירים: מען האָט גערעדט, געהקונט זיך, מען האָט געוויינטלעך פאַרליימערט די אכוריותדיקייט פּינאָ פּראָסטן פּאַלק, מען האָט אַרומגערעדט די פּראָגע, צי האָט דער אַרדינאַטאָר געהאַט רעכט אַרויסצוגעבן דער פּרוי דאָס קינד, צי איז ער שולדיק אין זיין טויט מאַראַליש, צי יורדיש א. ז. וו.

מיך אָבער אינטערעסירט אַן אַנדערע זייט פֿון דעם פּאַקט: ווי גרויס עס דאַרף זיין באַם פּאַלק די מורא פֿאַרן פּאַלמעסן, אַז אַ מוטער שטעלט אויף דער קאַרט דאָס לעבן פֿון איר קינד, פֿדי אויסצומיידן דאָס פּאַלמעסן?

פאַרוואָס איז אָבער דעם אַרדינאַטאָר נישט איינגעפּאַלן צוצו-זאָגן דער פּרוי, אַז מ'וועט איר דאָס קינד נישט פּאַלמעסן, ער איז דאָך געווען נישט קיין „וויילדער“ און נישט קיין „אכור“, פאַרוואָס וועט האָט ער זיך נישט מתחייב געווען פֿאַר דער פּרוי, אַז מ'וועט איר דאָס קינד נישט פּאַלמעסן? — דאָס איז דאָך גע-ווען דער איינציקער מעגלעכער אויסגאַנג!

צום מיינסטן ליידן אָבער דערפֿון, וואָס מיר מוזן שטודירן אויף מענטשן, די פּרויען, וועלכע היילן זיך אין די קליניקעס. די דע-רינערונגען אפילו רופן אַרויס אַ שווער געפיל, איך ווער רויט פֿאַר הרפה. נאָר איך האָב צוגעזאָגט און איך וויל מקיים זיין, — אַלץ וועל איך שרייבן.

די מעשה קומט פֿאַר אין דער קליניק פֿון אַנשטעקנדיקע אינערלעכע קראַנקהייטן. צום פּראָפעסאָר גייט אַרויף אויף דער עסט-ראַדע אַ מיידל, אַ קראַנקע אויף פּלעווריט. דער סטודענט-קוראַטאָר לייענט איבער איר אַנאַמענז (די געשיכטע פֿון דער קרענק) און הייסט די קראַנקע זיך אויסטון. מיר איז געקומען דאָס בלוט אין פנים אַריין: דאָס ערשטע מאָל דעמאָנסטרירט מען פֿאַר אונדז אַ יונגע פּרוי. זי האָט אויסגעטון די בלוזקע, אַראָפּגעלאָזט דאָס העמד

בין גארטל און א נאקעטע איז זי געזעסן מיט א שטאַלץ-אויפגע-
 הויבענעם קאַפּ, און מיט גלייכגילטיקע, רויקע אויגן געקוקט אויף
 דער אוידיטאָריע. איך בין געזעסן רויט ווי פייער און זיך באַמיט נישט
 צו קוקן אויף דער קראַנקער, און געדאַכט האָט זיך מיר, אז אַלע
 אויגן פּינעם גאַנצן זאָל קוקן אויף מיר, דערווייל האָט מען זי באַ-
 טראַכט, אויסגעקלאַפט און זי איז געזעסן אַ רויקע, אַ שטאַלצע,
 דאָס יונגע, שיינע פנים אירס איז געווען בלייך אָבער גלייכגיל-
 טיק, גלייך ווי די נרעמדע מאַסבילישע הענט וואָלטן באַטאַפט אַ
 פרעמדן קערפּער, נישט אירן.

די לעקציע איז געענדיקט. איך בין אויפגעשטאַנען און מיי-
 נע אויגן האָבן זיך פּלוצלינג צונויפגעטראָפּן מיט די אויגן פון אַן
 אַנדערן סטודענט, וועלכער איז מיר געווען כמעט אומבאַקאַנט; מיר
 האָבן פּלוצלינג איבערגעלייענט דאָס זעלבע איינער באַם אַנדערן אין
 די אויגן. ביידנס אויגן האָבן פיינטלעך אַ בלייך געטון, נאָר איין
 סעקונדע, און מיר האָבן ביידע אָפּגעווענדט די אויגן אָן אַ זייט.

צי האָב איך געהאַט אַ תּאוּוה-געפּיל, ווען די קראַנקע האָט
 זיך אויסגעטון נאקעט? געוויס, נאָר אין אַ גאָר קליינער מאָס, צום
 מיינסטן האָב איך מורא געהאַט פאַר דעם געפּיל, טאַמער חלילה
 קומט עס טאַקע באמת אָן.

ווען איך בין אהיים געקומען, האָב איך מיך דערמאַנט וועגן
 אַלעם און אַן אמתע תּאוּוה האָט זיך דערוועקט אין מיר און מיט
 פאַרגעניגן האָב איך מיר געטראַכט, אז אַ סך ענלעכע פּאַלן שטיי-
 ען מיר פאַר אין דער צוקונפּט.

פאַרשטייט זיך אז אַ סך אַזעלכע פּאַלן האָב איך געהאַט
 אין דער צוקונפּט. איך געדענק נאָך ביז היינט איינע אַ קראַנקע
 מיטן נאָמען אַננאַ גראַטשאַוואַ, אַ מיידל פון אַ יאָר אַ צו. זי האָט
 געהאַט אַ האַרץ-פעלער מיט אַ כאַראַקטעריסטישן פאַרסיסטיאָלישן

גערודער; דער פראפעסאר האָט אונדז געהייסן זי אָפּט אויסהערן.
מיר האָבן אים פינקטלעך געפאָלגט.

ווען מיר פלעגן נאָר צוגיין צו איר, פלעגט זי אַראָפּלאָזן
דאָס העמד ביזן באַרטל און זיצן אַ נאַקעטע, ביז מיר אלע האָבן
זי באַטראַכט. איך האָב זיך באַמיט צו קוקן אויף איר מיט אויגן
פון אַ דאָקטאָר, איך האָב אָבער נישט געקענט נישט זען, אז זי
האָט שיינע פלייצעס און אַ שיינע ברוסט, איך האָב אויך באַמערקט,
אז די חברים מיינע אינטערעסירן זיך צו שטאַרק מיטן פאַרטי-
סטאַלישן גערודער, — דאָס אַלץ האָט מיך שטאַרק געערגערט און
איך האָב זיך געשעמט דערפאַר.

וואָס פאַר אַ כּוח גויט דאָס מיידל אויפצודעקן זיך און וויין
איר קערפער אונדז, פרעמדע מאַנספערשוינען? איך האָב געפרוווט
איבערלייענען אויף איר שיינעם פנים די גאַנצע געשיכטע אירע:
ווי אזוי זי איז קראַנק געוואָרן, ווי אזוי זי איז אָנגעקומען אין דעם
קליניק צו אונדז, ווי אזוי זי האָט אין אָנהייב נישט געוואָלט וויין
דאָס נאַקעטע לייב די פרעמדע מאַנספערשוינען, ווי זי איז ענדלעך
צוגעווינט געוואָרן, ווייל זי האָט געמוזט געווינט ווערן: אינ-
דערהיים שטאַרבט מען פאַר הונגער, נישטאָ קיין געלט אויף
ברויט, נישט נאָר אויף דאָקטוירים און רפואות...

מיר געפינען זיך באַם פראַפעסאר-סיפּיליטאַלאַג, בשעת ער
נעמט אָן פאַציענטן אין דער קליניק. ס'קומט אַריין אַ יונגע פרוי
מיט אַ קוויטעלע פון איר דאָקטאָר, וועלכער האָט געבעטן דעם
פראַפעסאר, ער זאָל פעסטשטעלן, צי שטאַמען נישט אירע קרעצ-
לעך פון אַ ווענערישער קראַנקהייט.

— וווּ האָט איר די קרעצלעך? — האָט זי דער פראַפעסאר
געפרעגט.

— אויף דער האַנט.

— באַרישקייטן, וווּ נאָך?

— אויף דער ברוסט, — האָט די קראַנקע אַרויסגעשטאַמלט
פאַרשעמט — דאָרט איז אויך דאָס זעלבע.

— ווייזט!

— דאָרט איז פּונקט דאָס אייגענע, נישטאָ וואָס צו הייזן, —
האָט זי ווידער געזאָגט און רויט געוואָרן.

— פּונדעסטוועגן, ווייזט מיר אויך, איך בין זייער נייגעריק
צו זען! — האָט דער פּראָפעסאָר געזאָגט מיט אַ הומאָריסטיש
שמיכלע.

נאָך אַ לאַנגער אַמפּערניש, האָט די קראַנקע ענדלעך אויס-
געטון די בלוזקע.

— אויך באַרישקייטן. מער אין ערגעץ נישט? זאָגט-זשע.
אייער דאָקטאָר, אַז ס'איז גאַרנישט, קיין שום שלעכטס נישט.

בשעת מעשה האָט דער אַסיסטענט איר אַראָפּגעצויגן דאָס
העמד פון הינטן און באַקיקט די פלייצע.

— ה' פּראָפעסאָר, און דאָס וואָס איז? — האָט ער שטיל
געפרעגט.

דער פּראָפעסאָר האָט אָנגעקוקט די פלייצע.

— אַ, דאָס איז גאַר עפעס אַנדערש! — האָט ער אויסגע-
שריגן — טוט אייך אויס נאָקעט, אינגאַנצן טוט אייך אויס, גייט
אַרינטער אונטערן ווענטל... די צווייטע פּאַצענטקע!

די קראַנקע איז פאַמעלעך אַרונטערגעגאַנגען אונטערן שפּאַ-
נישן ווענטל אין אַנדערן עק פון אויפנאם-זאַל און דער פּראָפע-
סאָר האָט דערווייף אויפגענומען עטלעכע אַנדערע קראַנקע, וועלכע
האַבן אָפּגעוואָרט זייער ריי.

— נו, און יענע קראַנקע האָט זיך שוין אויסגעטון? — האָט
ער אַ פרעג געטון.

דער אַסיסטענט איז אַרונטערגעגאַנגען הינטערן ווענטל און

בעטראפן דארט די קראנקע שטיין און וויינען, זי האָט זיך נאָך
נאַרנישט אָנגעהויבן אויסצוטון.

ער האָט זי איבערגערעדט און ענדלעך האָט ער זי אַרויס-
געפירט פאַר אונדזערע אויגן אַ נאַקעטע, אין איין העמד. מ'האַט
זי אַנידערגעלייגט אויף אַ קאַנאַפּע, צעשפרייט די פיס און אָנגע-
הויבן באַטראַכטן. מ'האַט זי באַטראַכט לאַנג, עקל האַפּט, געמיינ. . .

— איר קענט זיך שוין אַנטון — האָט ענדלעך געזאָגט דער
פּראָפּעסאָר און, ווישנדיק די הענט מיט אַ האַנטוך, האָט ער זיך גע-
ווענדט צו אונדז: — מיינע הערן, דערווייל איז נישט מעגלעך צו
זאָגן אויף זיכער, צי שטאַמען די קרעצלעך פון סיפּיליס, צי זענען
זיי ווירקלעך אַ נאַרישקייט. — זייט אַזוי גוט, מיין ליבע, און
קומט אַריין אין אַ וואַך אַרום, וועלן מיר זען.

די קראַנקע איז שוין געשטאַנען אַן אָנגעטוענע, האָט שווער
געאַטעמט און געקוקט אויף דער פּאָדלאַגע. איר פנים איז
געווען בלאַס און גרויסע טראַפּנס שווייס זענען איר אַרויסגעקומען
אויפן שטערן.

— ניין, איך וועל מער נישט קומען! — האָט זי אַ זאָג
געטון מיט אַ ציטערניש, און איז געשווינד אַרויסגעגאַנגען.

— וואָס איז מיט איר? — האָט דער פּראָפּעסאָר געפרעגט
און געקוקט אויף אונדז מיט פאַרווונדערטע אויגן.

דעמועלפן אָוונט איז באַ מיר געווען מיינס אַ באַקאַנטע,
אַ קורסיסטקע. איך האָב איר דערציילט די מעשה מיט דער פּרוי
באַם סיפּיליטאַלאַג.

— עס איז זייער שווער, — האָט די קורסיסטקע געענט.
פּערט — זייער שווער, נאָר וואָס וואָל מען טון, אַנדערש איז
זיך דאָך נישט מעגלעך צו לערנען?

— נאָן גרעכט, ענטפּערט איר מיר אַבער אַט אויף וואָס:

זיין און זיך למשל זאל אויסקומען צו זיין אין דער מדרגה פון יעדער פרוי, וואָס וואָלט איר געטון?

זי איז געבליבן שטיל. אין אַ מינוט אַרום איז אַ שוידער אָדורך איבער איר לייב און זי האָט געענטפערט שטיל מיט אַראָפּגעהאַנגענע אויגן, ווי זי וואָלט זיך געשמט:

— איך וואָלט פאַר קיין פאַל נישט געוואָלט!... בעסער דער טויט, איידער דאָס!...

און זי האָט דאָך שטאַרק געאַכטעט די וויסנשאַפט, זי האָט דאָך געוואָלט, אַז „אַנדערש קען מען זיך נישט לערנען“, פונדעסט-וועגן וואָלט זי צו אונדז נישט געקומען אין דער קליניק אַריין. יענע אָבער האָט גאַרנישט געוואָלט, צו דער וויסנשאַפט קיין שום שייכות נישט געהאַט און זי איז יאָ געקומען, ווייל זי האָט נישט געהאַט צו באַצאָלן קיין דאָקטאָר פאַר אַ פּרוּוואַטן וויזט און ווייל זי האָט דריי קינדער, וועלכע קענען זיך אָנשטעקן פון איר.

די נויט יאָגט די אַרימע אין די קליניקעס אַריין, פרי די וויסנשאַפט און דאָס שטודיום זאָלן פון זיי נוצן האָבן. זיי קענען נישט צאָלן פאַרן היילן מיט געלט, צאָלן זיי מיט זייער קערפער. פאַר טייל איז אָבער דאָס צאָלן מיטן קערפער אַ צו טייערע פרייזן און זיי ווילן ליבערשט שטאַרבן אָן מעדיצינישע היילן.

דער באַוואוסטער דייטשער גינעקאָלאָג (פּראָפּעסאָר פון פּרוי-ען-קראַנקהייטן) האָפּמייער דערציילט צום ביישפּיל פּאָלגנדעס:

„דער לימוד אין די פרויען-קליניקעס איז זייער באַשווער-לעך צוליב דער שעמעוודיקייט פון די פרויען און דעם נאַטירלעכן, גאַנץ פאַרשטענדלעכן עקל צו די דעמאָנסטראַציעס אין דער קעגן-וואָרט פון סטודענטן. אויפן סמך פון מיינע באַאָבאַכטונגען בין איך געקומען צו דער איבערצייגונג, אַז אין די קליניקע שטעט-לעך וואָלט בכלל אוממעגלעך געווען איינצואַרדנען פרויען-קליניקעס,

ווען אלע פרויען אָן אויסנאַם זאָל מען נישט כלאַראַפּאַרמירן בעת די דעמאָנסטראַציעס און אונטערזוכונגען. אַ חוץ דעם ווירקט דאָס אונטערזוכן דעם קראַנקן דורך אַ גרעסערער צאָל מענטשן, און איבערהויפט דורך מענטשן אומדערפאַרענע, זייער שלעכט אויפן געזונט אין אים דערצו העכסט אומאַנגענעם. צוליב דעם דעמאָנסטרירט מען טאַקע די פאַציענטקעס אין דער גרעסטער צאָל קליניקעס אונטער כלאַראַפּאַרם... דאָס, וואָס די פאַציענטקעס שרעקן זיך פאַר די אונטערזוכונגען אין דער אָנ-וועזנהייט פון סטודענטן און פאַר די אונטערזוכונגען פון סטודענטן גופא, באַוועגט פיל פון זיי לגמרי נישט אַנצוקומען אין שפיטאַל אַריין און זיי באַגלייטן זיך לחלוטין אָן מעדיצינישע הילף.

מיוועט זאָגן, אז די בושע צו ווייזן זיך פאַר סטודענטן איז אַ נאַרישקייט, ווייל סטודענטן זענען אויך דאָקטוירים און פאַר דאָקטוירים שעמט מען זיך נישט.

לאַמיר זיך אָבער אַליין שטעלן אויפן אָרט פון אַ קראַנקער שרוי, וועלכע קומט אָן אין דער קליניק, וועט די זאך באַקומען אַן אַנדער פנים. מיר, מענער, זענען דאָך נישט אַזוי שעמעוודיק ווי פרויען, פונדעסטוועגן וואָלט איך פערזענלעך נישט באַשטאַנען באַין אופן, מיזאַל מיך אַרויספירן אַ נאַקעטן פאַר הונדערט פרויען, וועלכע זאָלן מיך באַטאַפן, אונטערזוכן, אויספרעגן וועגן אַלץ אָן אויסנאַם. ווען איך שטעל מיך אין דערדאָזיקער לאַגע, פאַרשטיי איך, אז כאַטש די שעמעוודיקייט איז אַ נאַרישע, מוז מען זיך מיט איר פאַרט רעכענען.

דאָך איז זיך אַנדערש, נישט מעגלעך צו לערנען, דאָס איז זיכער.

אין מיטלאַטער האָט זיך דער מעדיצינישער שטודיום באַ-

ברענעצט מיט טעאָרעטישע לעקציעס, אויף וועלכע מ'האַט קאָנען-
טירט די ווערק פון אַראַבישע און אַלטערטימלעכע דאָקטוירים; קיין
פראַקטישע מעדיצין האָט מען נישט געלערנט, די פראַקטיק האָט
מען געדאַרפט באַקומען אויף די קראַנקע, וועלכע מ'האַט שפּעטער
אַלס זעלבסטשטענדיקער דאָקטאָר געהיילט.

אין די פּערציקער יאָרן פונם פאַריקן יאָרהונדערט האָט מען
נאָך אין אַ טייל אַניווערסיטעטן אויף דער פראַווינץ געלערנט, ווי
פראַנאַנץ זאַנט, „בלוט לאַזן אויף אַ שטיקל זיף און אַמפּיאַ-
ציע — אויף אַרעטעך“. ס'איז אַ גליק אי פאַר דער מעדיצין אי
פאַר די קראַנקע, וואָס די דאָזיקע צייטן געהערן צו דער פאַרגאַנג-
גענהייט און וועלן זיך מער נישט אומקערן, אין קיין שום גע-
ביט איז נישט אַזוי שעדלעך דאָס, וואָס מ'אַרבעט אָן אַ געוויסער
פראַקטישער צוגרייטונג, און די צוגרייטונג איז נישט מעגלעך
צו באַקומען אָן דעם אַלעמען, וואָס איז פריער באַשריבן געווען.
דער דאָזיקער ענין איז איינער פון די פאַרוויקלסטע; דאָ
האַבן מיר צו טון מיט איינער פון די ווידערשפרעכונגען, מיט וועל-
כע מיר וועלן נאָך האַבן די געלעגנהייט זיך צו באַגעגענען: די
מעדיצינישע שול, די הומאַניטאַרישסטע פון אַלע שולן, קען נישט
עקזיסטירן אויב זי זאָל נישט טרעטן די עלעמענטאַרסטע יסודות
פון הומאַניטאַרישקייט. די מעדיצינישע שול נוצט אויס די אָנגע-
לעגנהייט, וואָס די אַרימע קענען נישט צאָלן פאַרן היילן און מאַכט
פון קראַנקע אַרימע מענטשן מאַנעקענען, אויף וועלכע די צוקונפ-
טיקע דאָקטוירים לערנען זיך. זי טרעט מיט די פיס די פרויען-
צניעות, זי פאַרגרעסערט דאָס אומגליק פון דער אַרימער מוטער,
„שענדנדיק“ איר טויט קינד; די מעדיצינישע שול, די הומאַניטאַ-
רישסטע פון אַלע שולן, טוט דאָס אַליק, נאָר — זי מוז עס טון, זי
קען אָן דעם נישט עקזיסטירן!

קיין אויסוועג פון דער לאַגע ווייס איך נישט, איך ווייס, אַז

די מעדיצין איז נייטיק און אז אנדערש איז זי נישט מעגלעך צו
שטודירן, נאָר ווען מײן פרוי אָדער מײן שוועסטער זאָל אויסקומען
מען צו זײן אין דער לאַגע פון יענער פרוי באַם סיפּיליטאַלאַג
וואָלט איך געזאָגט: זאָל זײן מיט דער מעדיצין, וואָס עס ווײל אַ
מענטש טאָר מען בשׂוּם אופן נישט טרעטן מיט די פּיס בלוין דער
פאַר, ווײל ער איז אַרײַם.

III

איך בין אריבער אויפן דריטן קורס. די וואקאציעס זענען געענדיקט. מיר לערנען שוין צוויי וואָכן. אויף דער דריטער וואָך בין איך דאָס ערשטע מאָל געווען באַם פאַלמעסן.

אויף אַ מאַרמאַרנעם טיש ליגט אַ קערפער פון אַן עלטערער פרוי, דער קערפער איז לאַנג און דאַר ווי אַ סקעלעט. די פרוי איז געשטאַרבן אין דער קליניק פון פראַפעסאָר-כירורג און אַט שטייט ער טאַקע לעבן טיש אין אַ שניי-ווייסן פאַרטוך, לעבן אים שטייט דער פראַפעסאָר פון פאַטאָלאָגישער אַנאַטאָמיע, ער ציט ארויף אויף די הענט גומענע הענטשקעס און שיט מיט גלייכ-ווערטלעך.

דער כירורג האָט געדרייט נערוועז די וואַנסעס, געהאַט אַ צעשטרייטן בליק, עס איז קענטליק געווען, אַז ער איז עפעס שלעכט געשטימט; אין זיין באַציונג צום פאַטאָלאָג איז געווען עפעס אַזוינס חניפהדיקס, ווי באַ אַ שילער, וועלכער וויל נושאַ חן זיין באַם עקזאַמינאַטאָר.

ענדלעך זענען די הענטשקעס אָנגעטון, די וויצן אויס-געשעפט, און מען טרעט צו צום פאַלמעסן.

— זי איז געשטאַרבן פון אַ פעריטאַניט (אַזאַ מין בויך-

אַנצײַנדונג) ? — האָט קורץ געפרעגט דער פּאַטאַלאָג.

— יאָ.

— אָפּערירט ?

— אָפּערירט.

אי—המם... — האָט דער פּאַטאַלאָג אַ שאַקל געטון מיטן קאָפּ און צוגערעטן צום פּאַלמעסן.

דער אַסיסטענט-פּראָזעקטאָר האָט געמאַכט אַ שניט פּונם האַלדז ביזן געשלעכטס-אַרגאַן. דער פּאַטאַלאָג האָט פּאַרויכטיק געעפנט דעם בויך, אויפּמערקזאַם אַנגעהויבן באַטראַכטן דעם בראַנדיקן פּעריטאָן (די הויט, מיט וועלכער עס זענען אַרומגעהילט אַלע בויך-אַרגאַנען) און די צוזאַמענגעקלעבטע קישקעס...

נאָך נעכטן האָט אונדז דער כירורג דערקלערט, אַז די קראַנקע איז געוויס געשטאַרבן צוליב פּאַלגנדיקער סיבה: ער האָט באַאיר אויסגעשניטן אַ געשווילעכץ פון די קישקעס, נאָר דאָס אָרט, וווּ ער האָט געמאַכט די אָפּעראַציע, איז געווען שטאַרק געשוואַלן און צוזאַמענגעוואַקסן, מסתּם האָט ער אומבאַמערקט פּאַרווונדעט אַ קישקע און דערפון איז דער פּעריטאָן בראַנדיק געוואָרן.

די אָפּעראַציע האָט באַשטעטיקט זיין השערה. דער פּאַטאַ-לאָג האָט אויסגעזוכט דאָס פּאַרווונדעטע אָרט, ער האָט עס אויסגעשניטן און צוגעשיקט די סטודענטן אויף אַ טעלער. די סטודענטן האָבן אַלע באַטראַכט דאָס לעכעלע אויפן שטיקעלע קישקע, וואָס איז געלעגן אויפן טעלער. דער כירורג האָט גערוועזן געדרייט די וואַנסעס.

מיט אַ געפיל פון שפּאַט און בייזקייט האָב איך אויף אים געקוקט און געטראַכט: דאָ איז אייער געריכט, דאָ ווערט איר גע-משפט פאַר אַלע אייערע חטאים! די פרוי איז צו אים און געקו-מען בעטן הילף, און איצט ליגט זי פאַר אונדז אַ טויטע, אַ דאַנק טאָ-

קע זיין הילף! צי וויסן אירע קרובים, פארוואס זי איז געשאַרבן?
דאָס זיי דער כירורג אַנטדעקט די סיבה פֿין איר טויט...

די קראַנקע האָט מען געפֿאַלמעסט, די סיבה פֿון איר טויט
איז פעסטגעשטעלט געוואָרן. אין זיין עפיקריז (דאָס לעצטע וואָרט)
האַט דער פֿאַטאָלאָג דערקלערט, אַז די קראַנקע איז בלי ספק גע-
שאַרבן דערפֿון, וואָס בשעת דער אָפּעראַציע האָט מען איר פֿאַר-
וונדעט אַ קישקע, נאָר צוליב דעם געשוויילעכץ אין דעם צוזאַמענ-
וואַקסן פֿון די קישקעס פֿונקט אויף דעם אָרט, וווּ די אָפּעראַציע
האַט געדאַרפט געמאַכט ווערן, איז זער שווער געווען עפעס צו
פֿאַמערקן און אַז בכלל איז דער בעסטער כירורג פֿאַ אַזעלכע שווע-
רע אָפּעראַציעס נישט פֿאַרזיכערט פֿון אומגליקלעכע פֿאַרפֿאַלן.

ביידע פֿראַפעסאָרן האָבן זיך פֿריינטלעך געדריקט די הענט
און זענען אַרויסגעגאַנגען. די סטודענטן האָבן אויך אַנגעהויבן
אַרויסצוגיין.

אַ שווערן איינדרוק האָט געמאַכט אויף מיר דאָס ערשטע
פֿאַלמעסן, וואָס איך האָב געזען.

„דער פֿעריטאָניט איז געקומען דערפֿון, וואָס די קישקעס
זענען פֿאַרווונדעט געוואָרן; דאָס איז שווער צו פֿאַמערקן; דער
בעסטער כירורג איז נישט פֿאַרזיכערט פֿאַר קיין אומגליקלעכע
פֿאַרפֿאַלן...“

ווי איינפֿאַך דאָס אַלץ איז! פֿונקט ווי עס וואָלט זיך דאָ
געאַנדלט וועגן אַ נישט געלונגענעם כעמישן פֿרוו, וווּ דער עיקר
איז נאָר דער פֿרוו! דער פֿרוו איז נישט געלונגען און דער
שוילדיקער דערין איז אומרוק, זיין אויטאָריטעט איז אין געפֿאַר
צוליב דעם, זיין אייגנליכע ליידיט דערפֿון, אָבער ווייטער — מער
נאָרנישט...“

דערווייל האַנדלט זיך דאָ וועגן אַ מענטשלעך לעבן! מ'האַט
גענומען אַ לעבעדיקן מענטש אין דערהרגעט! דאָס איז דאָך שרעק-

פֿיר, דאָ מוז דאָך געשטעלט ווערן די פראַגע, צי מעג דער זעלב-
בער אָפּעראַטאָר ווייטער אָפּערירן, צי מעג ער נאָכדעם זיין אַ
דאָקטאָר? אַ היילער, אַ דאָקטאָר, וועלכער דערהרגעט דעם קראַנקן
דאָס איז דאָך אזא הימלשרייַענדע זאַך, וואָס טאָר נישט פאַרשוויגן
ווערן. קיינער האָט עס אָבער ווי נישט באַמערקט, קיינער מאַכט
זיך נישט וויסנדיק דערפון.

איך האָב געהאַט אזא געפיל, ווי איך וואָלט אַריין אין אַ
שול פון פישוף-מאַכערס. מיר זענען דאָך צוקונפטיקע פישוף-מאַ-
כערס און פאַר אונדז דאַרפן קיין סודות נישט זיין, אונדז מעג
מען ווייזן די צווייטע זייט פונם מעדאַל, מיר דאַרפן זיך צוגעווי-
נען קוקן אויף דער זאַך אַנדערש; עס-האַרצים, מענטשן, וואָס האָבן
קיין שייכות נישט צו דער מעדיצין, טאַרן וועגן דער צווייטער
זייט פונם מעדאַל נישט וויסן און קוים ווערן זיי געוויר וועגן
איר, קוים באַמערקן זיי דעם הימלשרייַענדן קאָנטראַסט צווישן די
צוויי זייטן פון אונדזער וויסנשאַפט, מעגן זיי שרייען, מעגן זיי
ווערן אויפגערעגט, מיר אָבער, מיר, צוקונפטיקע פישוף-מאַכערס,
דאַרפן זיך צוגעווינען קוקן דערויף „ברייטער“, מיט אָפּענע
אויגן... .

וואָס נענטער איך האָב זיך צוגעקוקט צו דער מעדיצין, וואָס
מער איך האָב מיך מיט איר באַקאַנט, אַלץ שטאַרקער איז געוואָרן
דער איינדרוק, וועלכן איך האָב אַרויסגעטראָגן פונם ערשטן פאַל-
מעסן, באַ וועלכן איך בין געווען. אומעטום האָב איך מיך באַגעגנט
מיטן זעלבן: אין די קליניקעס, אויף די טעאָרעטישע לעקציעס, אין
די ביכער.

צוזאַמען מיט דער פאַראַדנער מעדיצין, וועלכע היילט און
איז מחיה מתיים, צוליב וועלכער איך בין דאָ אַהערגעקומען, איז פאַר
מיר אויפגעשטאַנען אַ גאַנץ אַנדערע מעדיצין — אַ שוואַכיקע, אַ
פֿינגערשישע: זי נעמט זיך אונטער צו היילן אַזעלכע קרענק, וועלכע

וי קען נישט פעסטשטעלן און שטעלט פעסט אועלכע קרענק, וועל-
כע זי איז נישט בכוח צו היילן.

אין די ביכער האָב איך באַגענט באַשרייבונגען פון קרענק,
וועלכע האָבן זיך געענדיקט מיט אַ באַמערקונג: „דער דיאַגנאָז
(פעסטשטעלונג) פון דער קרענק איז נאָר מעגלעך אויפן סעקציע-
טיש, באַם פּאַלמעסן“.

דער דיאַגנאָז פון דער קרענק איז ערשט מעגלעך נאָכן
טויט! פונקט צום טערמין... .

מ'דעמאָנסטרירט פאַר אונדז אַ קינד מיט אַ פּנימאָטאָראַקס
(אַ לונגן-קראַנקייט, וועלכע ס'איז אוממעגלעך אויסצוהיילן); דאָס
קינד איז אויסגעדראַרט ווי אַ סקעלעט, עס אַטעמט שווער און אַז
מען לייגט עס אויפן רוקן, הייבט עס אָן הוסטן, אַז עס דוכט זיך:
אַט, אַט, וועט עס די געדערים אויסהוסטן. דער פּראָפעסאָר, וואָס
דעמאָנסטרירט פאַר אונדז דאָס קינד הייבט אָן מיט אַן ערנסטן
טאָן, פּויקט ווי ער וואַלט געטון אַ וויכטיקע זאַך, אויסרעכענען די
סימפּטאָמען פון דער שרעקלעכער קרענק.

איך האָב טיף אין האַרץ ביטער געלאַכט: וויפיל מי דער מענטש
לייגט עס אַוועק, וויפיל ווערטער ער וואַרפט אַרויס אומזיסט, אויס-
רעכענענדיק די סימפּטאָמען און סיבות פון דער קרענק, און צום
סוף וועט ער אונדז דערקלערן, אַז דער קראַנקער איז האַפּנונגסלאָז
און אַז מיר זענען נישט בכוח אים אויסצוהיילן!

וואָס פאַר אַ זין האָט אַזאַ דיאַגנאָז? ווי קינציק דער דיאַ-
גנאָז זאָל נישט זיין צוזאַמענגעשטעלט, איז ער ענלעך צו מאַלירט
ווערטער: „זיי וועלן אייך זאָגן אויף לאַטייניש, אַז אייער טאַכטער
איז קראַנק“.

איך האָב זיך דערמאַנט, וואָס מעפיסטאָפּעל זאָגט וועגן דער
מעדיצין:

„דעם גייסט פון מעדיצין איז לייכט צו פאַרשטיין:

איר לערנט אדורך די גרויסע און קליינע וועלט,
פדי עס שפעטער לאָזן גיין,
ווי גאָט געפעלט.

איך האָב אָנגעהויבן זען אַזעלכע זאַכן, וועלכע זענען פריער
פאַר מיר פאַרבייגעגאַנגען אומבאַמערקט. איך האָב פּלוצלינג, צו
מיין גרויסער איבעראַשונג, באַמערקט, אַז די מעדיצין האָט אַ ויער
שוואַכן באַגריף וועגן דער מערהייט קראַנקהייטן, אַז באַם פעסט-
שטעלן די קרענק איז זי אומזיכער און אומקלאַר, איך האָב איך
באַמערקט, אַז זי רעקאָמענדירט קעגן יעדער קראַנקהייט אָן אַ שווער
מיטלען און אַז אין דער ווירקונג פון די מיטלען איז זי לגמרי
נישט זיכער.

לאָמיר נעמען שטרומפעלס לערנבוך און אויפמישן וועלכעס
עס איז זייטל, וועלן מיר ליינענען צבשפּ:

„די צעשפּרייטונג פונם הויפט-אַדער (אַנעוורוזם) פון דער
אַרטע) קען מען דערוויל אױף זיכער נישט אויסהיילן, קיין פעסט-
געשטעלט מיטל קעגן דער קרענק איז נישטאָ, דאָך מעגן מיר
אין יעדן פאַל באַנוצן יעדער מיטל, וואָס ווערט רעקאָמענדירט
דורך די מעדיצינישע אויטאָריטעטן“..

„קעגן אַ האַרץ-פעלער ווערן נאָרגעלייגט פיל מיטלען: אַר-
שעניק, קאַלי בראַמאַט, זויער-צינק, כינע און פיל אַנדערע. עס
שאַדט נישט אויסצופרווון יעדער מיטל באַזונדער, מען טאָר אָבער
קיינמאָל נישט האָפּן אויף קיין זיכערן ערפאַלג“.

אַזוי אַן אַן עק, אָן אַ סוף: „מען מעג פרווון דאָס און דאָס“,
„אייניקע דאָקטוירים זענען צופרידן מיט דעם און דעם“, „עס שאַדט
נישט אויסצופרווון דאָס און דאָס“.. איך בין געקומען אַהער זיך
לערנען, ווי אַזוי מען דאַרף היילן קראַנקע און דאָ לייגט מען
מיר גאָר פאַר „אויסצופרווון“, דערצו וואָרנט מען מיך נאָך קעגן
גרויסע האַפּנונגען אויף ערפאַלג!

איך בין אלעמאָל מער געוויזר געוואָרן אַזעלכע זאַכן. וועל-
 כע האָבן צעשטערט מיין צוטרוי און מיין אַכטונג צו דער מעדיצין.
 די פאַרמאָקאלאָגיע (רפואות-וויסנשאַפט) האָט אונדז באַקאַנט
 מיט אַ גאַנצע ריי מיטלען, וועלכע האָבן קיין שום פעולה נישט.
 די מיטלען ווערן באַנוצט אין די פּאַלן, ווען דער דאָקטאָר ווייסט
 נאָך נישט אַקוראַט, אויף וואָס זיין פּאַציענט איז קראַנק. אָדער
 ווען דער פּאַציענט האָט אַזאָ קרענק, קען וועלכער ס'איז קיין
 מיטל נישט פאַרהאַן. ער פאַרשרייבט דאָן אַזאָ „אומדיפּערענט“ מיטל,
 „ווייל ער קען דאָך נישט פאַרלאָזן דעם קראַנקן און נישט פאַר-
 שרייבן קיין רעצעפּט.“

אַזעלכע רעצעפּטן האָבן אין דער מעדיצין אַפּילו אַ ספּעציע-
 ערן נאָמען: „ut aliqid fiat“ (פאַרקירצט פּון „ut aliqid fieri videatur“ — דאָס הייסט דער קראַנקער זאָל מיינען,
 אַז מ'טוט פאַר אים עפעס).

וועגן דעם „ut aliqid fiat“ האָט דער פּראָפּעסאָר געהאַלטן
 אַ גאַנצע לעקציע מיט אַזאָ ערנסטן טאָן, אַז איך האָב מיר געשטיקט
 פאַר געלעכטער.

איך האָב געטראַכט: „עכטע פּישוף-מאַכערס! דער געניטער
 פּישוף-מאַכער לערנט אונדז, די יונגע תלמידים זיינע, ווי אַזוי מען
 דאַרף מאַכן די קוינץ.“

און באַמת, צי קומט דען נישט אָן אַ געלעכטער, ווען מען
 שטעלט זיך פאַר, ווי דער קראַנקער קוקט נעבעך אויפן זייגער און
 ציטערט, טאָמער חלילה פאַרשפעטיקט ער אויף צען מינוט, איינ-
 צונעמען דאָס ביסל גרינע וואַסער פּונם אַפּטייק-פּלעשעלע? ...
 ס'זענען פאַרהאַן נאָך פיל אַזעלכע ספּעציעלע נעמען, וועל-
 כע זענען העכסט אינטערעסאַנט. צבשפּ „ex juvantibus“ ד. ה.
 „אויפן סמך פון דעם, וואָס עס העלפט.“

דער דאָקטאָר באַטראַכט דעם קראַנקן און ער קען נישט

פעסטשטעלן באין אופן די קרענק. וואָס טוט ער? שטעלט ער אַ
דיאַגנאָז „עקס יוחאַנטיבוס“, — ד. ה. ער פאַרשרייבט אַ רפואה
קעגן אַ געוויסער קרענק; העלפט דאָס מיטל, איז אַ סומן, אַז זיין
פאַציענט איז קראַנק אויף דער דאָזיקער קרענק, העלפט עס נישט, —
פרוּווט מען אַן אַנדערע רפואה. אויף אַזאַ אופן דרייט מען איבער
די מעדיצין מיטן קאַפּ אַראָפּ, מען גיט פריער איין די רפואה, און
דערנאָך ערשט שטעלט מען פעסט די קרענק!...

איך האָב מיט יעדן טאַג מער אויפגעהערט צו גלייבן אין
דער מעדיצין, פונקט ווי עס גלייבן נישט אין איר אַלע האַלב-אינטע-
ליגענטע מענטשן, די אַלע מענטשן, וועלכע ווייסן אַלץ און קענען
גאַרנישט. איך האָב געמיינט, אַז איך קען די מעדיצין דורכויס
איך בין זיכער געווען, אַז זי האָט נאָר צוויי-דריי זיכערע מיטלען
און דאָס איבעריקע איז „די לאַטיינישע קיך“, „ut aliquid fiat“
א. ד. גל., אַז מיט אירע נעבעכדיקע דיאַגנאָסטיק-מיטלען (מיטלען
פעסטצושטעלן די קרענק) בלאַנדושעט די מעדיצין אין דער פינ-
סטערניש און מאַכט נאָר דעם אַנשטעל, ווי זי וואַלט ווירקלעך
עפעס געוויסט.

איך האָב אַנגעהויבן חוזק מאַכן פון דער מעדיצין און ווען
עס איז מיר אויסגעקומען צו שמועסן מיט פּריוואַטע מענטשן,
וועלכע האָבן צו מעדיצין קיין שייכות נישט, האָב איך געפּלעגט
זאָגן, אַז „אַפּן גערעדט, איז אונדזער מעדיצין נישט מער ווי אַ
שוויגל־רעריי“.

און עס איז קיין ווונדער נישט, וואָס איך בין געקומען צו
אַזאַ גיכן באַשלוס; דאָס אַלץ, וואָס איך האָב געלערנט, געהערט
און געזען, האָט נאָך נישט באַוווּן אויסצוואַרצלען באַ מיר די
מיינונג, וועלכע עס האָט יעדער דורכשניטלעכער מענטש וועגן אַ
מעדיק: „דו ביסט אַ דאָקטאָר, — מוזסטו קענען אויסהיילן אַלע

קרענק; קענסטו נישט, — ביזטו נישט מער ווי א שווינדלער, א
שארלאטאן".

איך האב נישט געוואלט וויסן פון דעם, וואס די מעדיצין
האט שוין אויפגעטון, איך האב בפיוון נישט געוואלט געדענקען,
אן די מיטלען פון דער מעדיצין זענען זייער באשרענקטע, איך
האב נאר געלאכט פון איר דערפאר, ווייל זי טוט נישט אַלץ,
וואס זי קען נישט היילן אַלע קרענק. אזא באציונג האבן צו
דער מעדיצין בכלל אועלכע מענטשן, וואס דענקען נישט...

מיר קומט אויפן זכרון א פאקט: אין יאָר 1893 איז אין
פעטערבורג פאָרגעקומען א היגענישע אויסשטעלונג. צווישן אנדער-
דע פיל פאטאָלאָגיש-אנאטאָמישע פרעפאראַטן איז אויף דער אויס-
שטעלונג געווען „א האַרץ-פאַליפּ, וועלכער איז צופעליק אַנטדעקט
געוואָרן בשעתן פאַלמעסן אַ מענטש".

דער דאָזיקער פאַליפּ האָט זייער פריילעך געמאַכט דעם
פעליעטאַניסט פון אַ גרויסער פעטערבורגער צייטונג. ער וויצלט
זיך און מאַכט חוזק פון די דאָקטוירים און פון זייער מעדיצין:
שיינע צופעליקע ענטדעקונגען! כשרע מציאות!...

די גאַנצע היגענישע אויסשטעלונג, וועלכע האָט אַזוי פיל
געוויזן, וואָס די מעדיצין טוט אויף, עקזיסטירט גאַרנישט פאַרן
פעליעטאַניסט, ער זעט נאָר די „אומגעריכטע מציאה" — דעם
האַרץ-פאַליפּ, און ער חוזקט פון דער מעדיצין און די דאָקטוירים;
ער וויל גאַרנישט וויסן, צי איז גאַר מעגלעך אזא פאַליפּ צו
אַנטדעקן באַ אַ מענטש פאַרן טויט! אים אינטערעסירט דאָס נישט,
ער פאָדערט פון די דאָקטוירים, אז זיי זאָלן אַלץ וויסן, אַלץ קע-
נען, פאַר אַ דאָקטאָר טאָר קיין אוממעגלעכקייט נישט זיין.

אַט דאָס איז די מיינונג פון דער מערהייט, דאָס איז איך
געווען מיין מיינונג.

מיט אמאל איז אין מיר געשען א פולשטענדיקע איבער-
קערעניש.

בא אונדז אין דער כירורגישער קליניק איז געלעגן א קראנק-
קע פרוי פון א יאָר פופציק, זי האָט געהאַט א געשווילעכץ אין
דער לינקער זייט בויך. איך בין באשטימט געוואָרן צו זיין איר
קוראַטאָר.

די פליכטן פון א קוראַטאָר זענען פאָלגנדע: ער דאַרף דעם
קראַנקן באַטראַכטן, אויסהערן, אויספאַרש, דורכשטודירן זיין קרענק
און דערנאָך, ווען מ'דעמאָנסטרירט דעם קראַנקן, דאַרף ער דורכ-
לייענען פאַר דער אוידיטאָריע די געשיכטע פון זיין קראַנקהייט,
ארויסזאָגן זיינע באַהויפטונגען און ענדלעך שטעלן זיין דיאַגנאָז.
ד. ה., ארויסזאָגן זיין מיינונג, מיט וואָס פאַר אַ קרענק מיר האָבן
אין דעם פאַל צו טון. נאָכדעם ווייזט דער פראָפּעסאָר אָן דעם קוי-
ראַטאָר אויף זיינע פעלערן, ער פאַריכט זיי, בכלל בעסערט ער
אויס דעם סטודענטס באַהויפטונגען און שטעלט זיין דיאַגנאָז.

איך האָב באַטראַכט מיין קראַנקע: זי האָט אַ געשוואַלענעם
בויך, דאָס זע איך, נאָר פון וואָס קען איר געשווילעכץ שאַמען?
וואָס פאַר אַ קרענק האָט זי? איך האָב זי באַטראַכט, אויסגעקלאַפט,
איך האָב זי אַליין אויסגעפרעגט און בין אַפּסאַלזט גאַרנישט געוויר-
געוואָרן.

איך האָב אויסגערעכנט אין געדאַנק אַ ריי קראַנקהייטן, פון
וועלכע עס קען זיך מאַכן אזא געשווילעכץ, אַלע האָבן זיך גלייך
געפאַסט צו מיין קראַנקערס געשווילעכץ. איך האָב געזוכט אין
פאַרשידענע ביכער און האָב אין זיי אַט וואָס געפונען:

אַ בויך-געשווילעכץ פון אַ גידראָנעפּראָז איז ענדלעך צו-
אַ בויך-געשווילעכץ פון אַן עכינאָקאָק אויף די גירן.
אַדער אַ סאַרקאָמע-געשווילעכץ. (טילמאַנס — היימישע
כירורגיע.)

א רַאָק אויף די נירן שטעלט פאַר דאָסזעלבע אויסער-
לעבע בילד ווי אַ געשווילעכץ פון די בויך-דריין, אַ גע-
שווילעכץ פון דער גאַל, גרויסע מכות אונטער די לענדן
א. ד. גל. (שטרימפעל).

עס איז שווער אונטערצושיידן אַ קיסטאַמע פון אַ גי-
דראַנעפראָז, ווייל ביידע קרענק האָבן דאָסזעלבע אויסזען,
עס טרעפן זיך דעריבער באַ אַזעלכע פּאַלן אַפטע דיאַ-
גנאָסטישע פעלערן. (שרעדער „גינעקאָלאָגיע“).

די סימפּטאָמען פון אַ רַאָק אויף דער אונטערמאַגנדי-
קער דריין זענען אזוי אימקלאַר, אַז ס'איז אוממעגלעך צו
שטעלן אַ ריכטיקן דיאַגנאָז. (שטרימפעל).

ווי איך האָב שוין פריער געזאָגט, בין איך אין יענער צייט
געווען אַ פופּר אין דער מעדיצין, איך האָב געלאַכט פון איר, דע-
ריבער בין איך טיף אין האַרץ צופרידן געווען פון דעם, וואָס איך
האַב איבערגעלייענט; איך בין געווען צופרידן דערמיט, וואָס די
מעדיצין אַליין איז זיך מודה אין איר היילפּלאַנטיקייט.

איך האָב געטראַכט: וואָס בין איך שולדיק, אַז אינדער
„וויסנשאַפט“, מישטיינסגעזאָגט, גיט מיר נישט קיין מיטלען צו דער-
קענען די קרענק? איך וויל קיין שאַרלאַטאַן נישט זיין און בין
מיך מודה, אַז איך ווייס נאָר איינס, אַז באַ דער קראַנקער איז
געשוואָלן דער בויך; איך וויל נישט זיין קיין שווינדלער און דער-
קלערן מיט „פּולקאַמער זיכערקייט“, אַז מיין פּאַציענטקע האָט
צבשפ. אַ רַאָק, ווען עס קען זיין אַ סאַרקאָמע, אַן עכינאַקאַק און
וואָס איר ווילט נאָר אַליין.

ס'איז אָנגעקומען די צייט צו דעמאָנסטרירן די קראַנקע.
מ'האַט זי אַריינגעברענגט אין דער אוידיטאָריע אַריין אויף אַ טראַג-
באַסטל. מ'האַט מיך צו איר אַרויסגערופן. איך האָב איבערגעלייענט
איר אַנאַמעז (די געשיכטע פון איר קראַנקהייט).

— וואָס פאַר אַ קראַנקהייט האָט איר קאָנסטאַטירט באַם
קראַנקן? ווי איז אייער דיִאַגנאָז? — האָט געפּרעגט דער פּראָ-
פּעסאַר.

— איך ווייס גאַרנישט, — האָב איך ביז געענטפּערט.
— אָבער דאָך?

איך האָב גאַרנישט געענטפּערט.

— דער ענין איז באַמת אַ שווערער, עס איז זייער שווער
צו שטעלן אַ דיאַגנאָז באַ אַזאַ קרענק, — האָט דער פּראָפּעסאָר
געזאָגט און האָט אַליין אָנגעהויבן אויסצופּרעגן די קראַנקע.
צום ערשט האָט ער געהייסן די קראַנקע אַליין דערציילן
וועגן איר קרענק. דערנאָך האָט ער פּאַרויכטיק פּאַמעלעך אָנגע-
הויבן אויספּרעגן די קראַנקע וועגן אַלעס: וועגן איר לעבן, אַרבעט,
געזונט-צושטאַנד אינדערהיים פאַר דער קרענק, וועגן אַלע פּונק-
ציעס פונם קערפּער בשעת דער קרענק, און פון די פּראָגן און
ענטפּערן אַליין האָט זיך אויסגעפּורעמט אַ גאַנץ אַנדער בילד ווי
באַ מיר: פאַר אונדזערע אויגן האָט זיך אויפגעוויקלט אַ לעבעדיק
בילד פון אַ קראַנקן אַרגאַניזם, נישט אַ באַרג סימפּטאָמען אָנגע-
וואַרפן אָן אַ סדר, אָן אַ צוזאַמענהאַנג צווישן זיך, ווי אין מיין
אַנאַמענע.

דערנאָך האָט דער פּראָפּעסאָר אָנגעהויבן באַטראַכטן די
קראַנקע; ער האָט אונדז אויפּמערקזאַם געמאַכט דערויף, וווּ דער
בויך איז געשוואַלן, צי רירט זיך דאָס געשווילעכץ פון אַרט בשעתן
אַטעמען, צי האָט עס אַ צוזאַמענהאַנג מיט דער הויבמוטער, מיט
דער לעבער, מיט דער גלייכער אויסגאַנגס-קישקע א. ו. וו.
ענדלעך איז דער פּראָפּעסאָר צוגעטרעטן צום פּעסטשטעלן
די קראַנקהייט, צום דיאַגנאָז. ער איז געגאַנגען צום דיאַגנאָז פּאַמעלעך,
פּאַרויכטיק, פונקט ווי אַ בלינדער אין אַ פינסטערער נאַכט אויף אַ
גליטשיקן וועג; קיין זאך האָט ער נישט דורכגעלאָזט, קיין שום

קליניקיים איז פון נישט פארבייגעגאנגען און אלזייטיקער באהאנדלונג; פון צו באלייכטן דעם מינדסטן פאקט, האט ער איבערגע-
דרייט דעם גאנצן אומגעהייער-גרויסן ארסענאל פון אנאטאמיע, פון
זיאלאגיע און פאטאלאגיע, פון קיין שום ספק איז ער נישט אפגע-
טרעטן אזוי לאנג, ביז ער איז קלאר געווארן ווי דער טאג...

און צום סאמע סוף, ווען דער פראפעסאר האט ארויסגעטראגן
זיין דאגמא, אז די קראנקע האט א ראק אויף דער לינקער ניר,
איז עס פאר יעדן אזוי בולט געווען, פונקט ווי מוואלט עס געווען
מיט די אויגן.

איך בין געזעסן מיט אפענע מויל און אויערן, כהאב געהערט
און געגאפט: ווי נישטיק און לעכערלעך, ווי קיינלעך און נאריש
האט בא מיר אויסגעזען מין סקעפטיציזם!... דאס נעפלהאפטע
בילד, אין וועלכן ס'איז זיך אוממעגלעך געווען צו אריענטירן,
איז אדאנק דעם פראפעסאר קאמפאסאלע קענטענישן און בקיאות.
קלאר געווארן ווי דער טאג!

אין א וואך ארום איז די קראנקע געשטארבן. און היידער
ווי דאמאלס ליגט א טויטער קערפער אויפן מארמארנעם טיש, ווי
דער זיצן סטודענטן אין הערן און קוקן אויפמערקזאם, האט עס
זאגן און טוען די צוויי פראפעסארן. מ'האט די געשטארבענע גע-
פאלמעסט; דער פראפעסאר-פאטאלאג שניידט אויס פינים בויך א
שטיק פלייש און דערקלערט, אז די קראנקע האט געהאט א ראק
אויף דער לינקער ניר...

עס איז זיך נישט מעגלעך פארצושטעלן, וואס איך האב
דאמאלס געפילט: אזא אומגעהייערע ליבע צו דער גרויסער וויסנ-
שאפט! איך בין שטאלץ געווען, וואס איך בין באדיי א קליינער
נישטיקער מיטגליד פון דער גרויסער מעדיצינישער משפחה.
ווען איך האב באקוקט דאס געשוואלענע שטיק פלייש, וואס
דער פראפעסאר האט אונדז צוגעשיקט אויף א טעלער, איז מיר

געקומען אויפן זין דער סטארקסטע פון אינדזער דאָרף, וואָס ער
ער איז אַ פאַרביסענער קעגנער פון דער מעדיצין, און ער פלעגט
טענהן:

— ווי קענען דאָקטוירים וויסן, וואָס באַ מיר אינעווייניק
טוט זיך? זיי קענען דען זען דורך און דורך?
יא, זיי זען טאָקע דורך און דורך...

מיין באַציונג צו דער מעדיצין האָט זיך שטאַרק געענדערט.
זען איך האָב אָנגעהויבן שטודירן, האָב איך געוואָלט, אַז די מע-
דיצין זאָל מיר געבן אַלץ, איך האָב באַלד באַמערקט, אַז אַלץ
קען מיר די מעדיצין נישט געבן, האָב איך געמיינט, אַז זי קען מיר
גאַרנישט געבן.

איצט האָב איך אָבער געזען, אַז די מעדיצין קען מיר אַ
סך געבן און איך האָב אָנגעהויבן אַכטן אינדזער וויסנשאַפט. ווי
גרויס מיין פאַראַכטונג צו איר איז געווען ביז איצט, אַזוי גרויס
איז מיין אַכטונג צו איר געוואָרן איצט.

אויף יעדן טריט און שריט האָב איך באַגעגנט פאַקטן, וועלכע
האַבן שטאַרקער געמאַכט מיין אַכטונג צו דער וויסנשאַפט.

אַ קראַנקער באַקלאַגט זיך, צבשפּ, אַז ס'טוט אים וויי אין אַ
זייט: איך קלאַפּ אויס די זייט און הער, אַז דער קלאַנג איז אַ
טעמפּער, אַז דאָרט אינעווייניק האָט זיך אויף אַן אַרט אָנגעזאַמלט
מאַטעריע. נאָר וווּ קען עס זיין? אין דער לונג, צי אין דער פלעזע-
רע? איך לייג צו די האַנט צו דער זייט, דער קראַנקער ציילט
הויך: „איינס, צוויי, דריי!“ די וויברירונג פונם קול אויף דער
קראַנקער זייט איז אָפּגעשוואַכט און איך קען גאַנץ זיכער זיין, אַז
די מאַטעריע געפינט זיך אין דער פלעזורע, נישט אין דער לונג,
דאָס איז אַזוי קלאַר פאַר מיר, פונקט ווי איך וואָלט עס געזען מיט
די אויגן.

נאך א ביישפיל: א קראנקער האט א פאראליזירטן פוס, איך דארף געזויר ווערן פונדאנען דער פאראליזש שטאמט. וואס טו איך? קלאפ איך מיטן העמערל אויף דער קני פונם קראנקן פוס. דער פוס שפרינגט אונטער, דאס איז א סימן, אז דער פאראליזש שטאמט נישט פון די נערוון, נאר פון די געהירן: איך באטראכט די הויט אויף פארשידענע ערטער פון קאפ, איך זע, צי עס פונקציאנירן רעגלמעסיק די קאפ-נערוון, צי איז דער רוקן-מאך אין אַרדנונג א. דגל. און איך קום ענדלעך צום באשלוס, אז דער פאראליזש פונם לינקן פוס שטאמט פון א פינקט אין די געהירן. נישט חייט פונם שטערן...

וויפיל שווערע ארבעט, וויפיל הונדערטער יארן מי, מא-טערניש, ענערגיע האט די מעדיצין געדארפט אַוועקלייגן, איידער זי איז געקומען צו די פשוטע זאכן? וויפיל קענטעניש, וויפיל גע-ניאַליטעט האט מען געדארפט האָבן, כדי די אלע זאכן צו דערגיין? און די גרויסע שטחים, וואס די מעדיצין האט שוין איינגענומען? די געניאַלע אנטדעקונגען, וואס דערנענטערן די מעדיצין צו דער גליקלעכער צייט, ווען אלע סודות פון מענטשלעכן קערפער וועלן אַנטפלעקט ווערן? — דאס איז דאך אלץ אַזוי גרויס און אַזוי שיין!

ווען מ'באטראכט א קראנק הארץ, קען מען זיכער דערקלערן, וועלכעס פון די פיר טירעלעך איז אָפגעשוואַכט און וואס די סיבה איז דערפון; מיט א ספעציעלן שפיגל קען מען זען, וואס עס טוט זיך אינם אויג, אין דער נאָז, אינם גאַרגל, אינם ווייבלעכן גע-שלעכטס-אַרגאַן, אפילו קוקן אין אורין-פעכער און אין מאָגן אַרײַן. ס'איז אַנטדעקט די שרעקלעכע, אימפארשטענדלעכע, מגפה; מיר קענען זי איצט צו יעדער צייט באַקוקן אין אַ מיקראַסקאָפּ און אפילו אַליין באַשאַפן. ס'זענען מאַטעמאַטיש איסגערעכנט

במעט אלע פארהיקלטסטע פונקציעס פונם מענטשלעכן קערפער.
דער פראצעס פון געבוירן א. דגל.

מ'ברענט אויס א קינד א פאָליפּ פון דער נאָז, נאָר פּרזער
באַשמירט מען דאָס אָרט מיט קאָקאָין, און דאָס קינד זיצט און
שמייכלט, בשעת זיין פלייש פּרעגלט זיך און פון דער נאָז זעצט
אַרויס אַ רויך...

ווער קען דען אַלץ אויסרעכענען? אמת, עס פעלט נאָך אַ
סך, נאָר דאָס איז נישט מער ווי אַ פּראָגע פון צייט, ס'איז גאָר
שווער זיך פּאַרצושטעלן, וואָס די מעדיצין וועט מיט דער צייט
דערגרייכן.

מיט אַ קליינער צייט צוריק איז אפשר וואָס גערעכט גע-
ווען זאָגנדיק, אז מ'קען גישט זען, וואָס עס טוט זיך באַ אַ מענטש
אינעוועניק, איצט זעט מען טאַקע „דורך און דורך“ אַ דאַנק די
רענטגען-שטראַלן.

ערשט מיט פּערציק יאָר צוריק האָבן זיך דריי פּערטל אָפּע-
ראַציעס געענדיקט מיטן טויט, ווייל צוליב דער אָפּעראַציע איז דער
קראַנקער בראַנדיק געוואָרן און געשטאַרבן.

פּיראַגאָוו שרייבט: „ס'איז אַן אומגליק מיטן בראַנדיק ווערן
בשעת אַן אָפּעראַציע, קעגן דעם אומגליק איז קיין מיטל נישטאָ
פונקט ווי קעגן אַ ראַק“. אויף אַן אנדער אָרט שרייבט ער: „ווען
איך קוק אויף אַ בית הקברות, וווּ ס'זענען באַגראָבן די געשטאַר-
בענע פון אָפּעראַציעס, ווייס איך נישט, וואָס מער צו באַוונדערן,
צו די האַרטגעקייט אין אומדערמידלעכע ענערגיע פון די כּי-
רורגן, צו דעם צוטרוי, וואָס מענטשן האָבן נאָך צו דער מעדי-
צין...“ אזאָ שרעקלעכע פּלאַג איז דאָס געווען!

נאָר אַט איז געקומען ליטטער און דערפּינדן די אַנטיסעפּ-
טיק, זערנאָך איז דערפּינדן געוואָרן די אַסעפּטיק (מיטלען ווי
אַווי צו פּאַרהיטן, אז דער קראַנקער זאָל נישט בראַנדיק ווערן בשעת

דער אָפּעראַציע) גון די שרעקלעכע פּלאַג פון דער כירורגיע איז
נעלם געוואָרן; אויב עס טרעפט זיך איצט אַ טויט-פּאַל בשעת אַן
אָפּעראַציע איז שולדיק דערין נישט די מעדיצין, נאָר דער אָפּע-
ראַטאָר.

שוין איצט האָט די מעדיצין אזוי פיל געגעבן דער מענטש-
זייט, וואָס-זשע וועט זי נאָך אויפטון אין דער צוקונפט!

עס וועט קומען אַ צייט, ווען דער מענטשלעכער קערפּער
וועט אינגאנצן מיט אַלע פרטים פאַרשטענדלעך ווערן; דאָן וועלן
פאַרשוונדן ווערן די היינטיקע נישט פּוילקאָמע היילונגס-מיטלען, —
די מעדיצין וועט פאַרשטאַרקן די לעבנס-קרעפטן פונם מענטש, באַלד
ווען ער וועט געבוירן ווערן, און קיין שום מגפה, קיין שום אַג-
צינדונג, קיין טובערקולאָז און שקראָפּול וועלן אויפן מענטש קיין
שליטה נישט האָבן; קיין ברילן וועט מען נישט דאַרפן און פּלאַמ-
בירן ציין וועט זיין אַן אומניצלעכע זאַך. עס וועלן פאַרשוונדן
ווערן אַ סך קרענק און די וואָס וועלן בלייבן, וועלן לייכט באַקעמפט
ווערן. עס וועלן געבוירן ווערן טאַמע שטאַרקע, גליקלעכע, געזונטע
מענטשן און באַ געווינערין וועט מען קיינמאָל נישט באַנוצן קיין
שלאָפּגעטראַנק, קיין אַקושערישע צוואַנג.

וואָס מער איך האָב זיך איצט באַקאַנט מיט דער מעדיצין,
האַט זי מיך מער באַצויבערט, מער געצויגן צו זיך. איך האָב
אַבער גלייכצייטיק געזען, אז פרי צו זיין אַ גוטער דאָקטאָר, מוז
מען באַזיךן קאָלאָסאַלע קענטענישן און דאָס האָט מיך זייער באַ-
אומרויט.

עדן טאָג האָב איך געהאַט אַנדערע לעקציעס, יעדן טאָג
האַב איך געהאַט עפעס ניט, אַלץ האָט מען געדאַרפט וויסן, אַלץ
נעדענקען, דער קאָפּ האָט דאָס אַלץ נישט געקענט מיט איין מאָל
אויפּפאַסן; עס האָט זיך פאַר מיר אָנגעהויבן אַ צייט פון שווערע

ארבעט, איך האָב נישט געהאַט קיין צייט אפילו צו לייענען אַ
ביכל.

מיר האָבן זיך געוואָרפן פון איין לעקציע אויף דער צוויי-
טער, פון איין קליניקע אין דער צווייטער אַרין, ווי אין אַ קאַלי-
דאַסקאַפּ זענען פאַר אונדזערע אויגן פאַרבייגעלאָפן פאַרשידענע
זאַכן: די אַפּעראַציע פון אַ קני, אַ לעקציע וועגן די אייגנשאַפּטן
פון קופּער-זויער-שטאַף, די וואַנזיניקייט פון אַן עפּילעפּטיקער, די נוצן
פון דער אַקושערישער צוואַנג, סידענגאַמס באַדייטונג פאַר דער
מעדיצין, די אַפּעראַציע פון די טרערן-קאַנאַלן, די מיטלען אַפּער-
פאַרבן לעפלערס באַצילן, מאַסאַזש. די סימנים פון דערשטיקט ווערן,
דער שערער-לישיי, די סיסטעמען פון ווענטילאַציע, די טעאָריע
פון נעווראַסטעניע, די געזעצן פון די שאַנד-הייזער א. ז. ו. א. ז. ו. ו.
די אַלע זאַכן זענען פאַרבייגעפּלויגן און איבערגעלאָזט אַ
קליינעם שפּור, אָדער לגמרי אַרום פון קאַפּ, ווייל ס'איז נישט גע-
ווען קיין פּאַקטישע מעגלעכקייט אַלץ אינײַנעם צו געדענקען, און
ווען איך האָב געוואָלט דורכקלערן אַ זאַך, אָדער דורכליינען וועגן
איר אַ בוך, האָב איך אויך נישט געקענט, ווייל תּוך כּדי דיבור
האָבן זיך אויף מיר אָנגעהויבן שיטן נייערע, פּרישערע זאַכן.

אַן אַ סיסטעם, מעכאַניש האָט מען דאָס אַלץ געדאַרפט אויפ-
נעמען, באַהאַלטן אין אַ ווינקעלע פּונם זכרון און באַרוקן זיך:
„שפּעטער, דערנאָך, איך וועל ענדיקן, עס וועט זיין מער צייט,
וועל איך דאָס אַלץ אויפלעבן אין זכרון, אויפּגיין דורכטראַכטן,
דורכלערנען און ברענגען אַלץ אין אַרדנונג.“

דערווייז זענען די זאַכן פאַרגעסן געוואָרן, אָדער אָנגעהוירן
דעם אינטערעס, און מיין שטודיום האָט באַקומען דעם אויסזען
ווי דער לימוד אין גימנאַזיע,

זעלבסטשטענדיק עפעס טון, אָדער זעלבסטשטענדיק קלערן איר
אונדז קיינמאָל נישט אויסגעקומען. מיר האָבן מער נישט געטון,

נאָר געקוקט און געהערט און פאַר אונדזערע אויגן האָבן די פּראָפעסאָרן דערליידיקט די שווערסטע פּראָגן, אַנטוויקלט די שווער-סטע אויפגאַבן, געטראָפּן די פאַרוויקלסטע רעטענישן, וועלכע טראָגן דעם נאָמען: לעבעדיקע מענטשן.

מיר האָבן אַלץ געזען. אַלץ געהערט און אַלץ האָט אונדז אויסגעוויזן קלאָר, פשוט און פאַרשטענדלעך. נאָר טאָמער האָט זיך מיר געטראָפּן אַ קראַנקער, וואָס האָט צופעליק געפרעגט באַ מיר אַן עצה, האָב איך קיינמאָל נישט געוואוסט, וואָס צו ענטפערן, וואָס צו טון.

אין אָנהייב האָט עס מיך ווייניק געקומערט, איך האָב גע-טראַכט: עס איז נאָך דאָ גענוג צייט, איך וועל מיט דער צייט דאָס אויך וויסן. די צייט איז אָבער געפלוין און איך האָב געענדיקט דעם פינפטן קורס. עס האָבן זיך אָנגעהויבן די לעצטע עקזאַמענס; נאָך אַ וואָך, נאָך אַ וואָך און איך וועל ווערן אַ זעלבסטשטענדיקער דאָקטאָר.

איך פיל אָפּער, אַז איך קען גאָרנישט, אַז איך בין נישט פּעיק אפילו אין טריט צו מאַכן זעלבסטשטענדיק. איך זע גלייכ-צייטיק, אַז נישט נאָר איך בין אַזוי אומבאַהאַלפּן, אַז אַלע מיינע הברים זענען נישט בעסער פון מיר, די מערהייט איז נאָך ערגער... וואָס-זשע וועט זיין פון אונדז?

פיר חודשים צייט האָבן זיך געצויגן די עקזאַמענס. אין דעם מעדיצינישן פאַקולטעט זענען די עקזאַמענס זייער שווערע צוליב דער גרויסער צאָל לימודים. איך האָב גוטע פּעיקייטן און איך האָב זיך די גאַנצע צייט גוט געלערנט, פונדעסטוועגן האָב איך געמוזט אַרבעטן פאַרן עקזאַמען 10-12 שעה אַ טאָג. מען האָט געדאַרפט אַן אַ שיער קענען, אַן אַ שיער וויסן, און די מערהייט פון די קענטענישן זענען לחלוטין נישט בייטיק געווען, מען האָט זיי באַלד נאָכן עקזאַמען געמעגט פאַרגעסן אַן שום שאַדן.

ווייל די מערהייט פראפעסארן שטעלן זייער ספעציאליטעט העכער פון אלעם.

איין קאלעגע מיינער איז „דורכגעפאלן“ באַם עקזאמען פון אַנאַטאָמיע, ווייל ער האָט נישט געוואוסט, צי די אונטערמאָנדיקע דריז איז באַדעקט מיטן פעריטאָן (די הויט וואָס באַדעקט אלע בויך-אַרגאַנען); די פראַגע איז פאַר אַן אַנאַטאָם זייער וויכטיק, פאַר אַ דאָקטאָר האָט זי אָבער קיין שום באַדייטונג נישט.

נייטיקער פון אַלץ איז געווען צו וויסן די אויפטועכצן פון יעדן פראַפעסאר באַזונדער. די אויפטועכצן האָט מען אומבאַדינגט געמוזט קענען; דער, וואָס האָט זיי נישט געקענט, איז זיכער דורכ-געפאַלן.

איין פראַפעסאר האָט געהאַט אַ באַליבטע פראַגע: „באַ וועל-כער חיה ריגט וואַסער פון מויל, ווען מען מאַכט איר אַ קאַנע?“ דער פראַפעסאר פון אינערלעכע קראַנקהייטן האָט מיך אַליין יעפּרעגט אויפן עקזאמען: „וואָס איז פאַר אַ חילוק, צי איר נעמט איין אַ לעפל קאַלט וואַסער אין מויל אַריין, צי איר ניסט אים אייך אויס אויפן קאַפּ?“

דעם פראַפעסאר-דערמאַטאָלאָג האָט מען געמוזט זאָגן, אַז די פעסט איז אַן אָנשטעקנדיקע קראַנקהייט, דעם כירורג — פאַרקערט, אַז זי איז נישט אָנשטעקנדיק.

בכלל איז דער אויסגאַנג פונם עקזאמען אָפהענגיק געווען פון דער פּערזאָן: איז דער פראַפעסאר געווען „אַ גוטער“, האָט ער דורכגעלאָזט באַם עקזאמען אַזאַ סטודענט, וואָס האָט געזאָגט, אַז אַ קינד פון דריי חדשים מעג מען איינגעבן פינף טראַפּנס אָפּיום, אַ „שלעכטער“ פראַפעסאר האָט ווידער נישט דורכגעלאָזט אַזאַ סטודענט, וואָס האָט נישט געוואוסט, באַ וועלכער היה סירינט וואַסער פון מויל, בשעת מען מאַכט איר אַ קאַנע... .

אַזאַ נאַרישער עקזאמען האָט אַ פנים פון אַ קאָמעדיע; אַז-

ישטאט אמתע קענטענישן פאָדערט מען, אז דער צוקונפטיקער דאָקטאָר
זאָל קענען אַ שפּיל, אַ נאַרישן מיש-מאַש, וועלכן מען פאַר-
געסט באַלד אויפן אַנדערן טאָג נאָכן עקזאַמען.

פּראָפּ. וויכראָו האָט געטרוימט וועגן דעם, אז אַ דאָקטאָר
זאָל יעדערע עטלעכע יאָר מוזן האַלטן עקזאַמען. ווען מען זאָל
דעם געניסטן דאָקטאָר הייסן ענטפערן אויף די פּראָגן, וועלכע
זינגע סטודענטן פאַרענטפערן אַזוי לייכט אויפן עקזאַמען, וואָלטן
זיי געוויס נישט געקענט!

דער עקזאַמען אויפן טיטול דאָקטאָר-מעדיצין איז פשוט אַ
פאַראַדיע אויף אַן עקזאַמען, אַ ריינע קאַמעדיע. מ'דאַרף אויסלער-
נען אַ גרעסערע צאָל אַזעלכע פורים-שפּילן, מיט עטלעכע הונדערט
אומגעלומפערטע פּשטלעך מער, ווי צו אַ פּראָסטן מעדיצינערישן עק-
זאַמען, און מען באַקומט זייער לייכט דעם וויסנשאַפטלעכן טיטול —
"דאָקטאָר".

זינגע-לייטלעך, ערשט געענדיקטע, ערשט אַרויס פונם הדר,
גייען תּיכּף האַלטן דעם עקזאַמען אויף דאָקטאָר-מעדיצין און באַ-
קומען לייכט דעם דאָזיקן טיטול.

אַזאַ פּראָפּאַגאַנדירונג פון טיטול דאָקטאָר איז אין ערגעץ נישט
פאַרהאַן, אין קיין שום וויסנשאַפטלעך געביט; אַ דאָקטאָר-פּילאָ-
זאַפּיע, אָדער אַ דאָקטאָר-פּילאָלאָגיע וועט אין יעדער מאַמענט קע-
נען אויסהאַלטן דעם עקזאַמען און כאַטש צען מאָל קענען באַקו-
מען דעם וויסנשאַפטלעכן טיטול, אַ דאָקטאָר מעדיצין אָבער וואָלט
עס נישט געקענט באַווייזן!

ווען מ'זאָל אַזאַ דאָקטאָר נאַכאַמאָל, אַ שטייגער אין פינף
יאָר אַרום, עקזאַמענירן, וואָלט מען באַ אים געמוזט צונעמען דעם
דאָקטאָרישן טיטול, ווייל ער וואָלט דעם עקזאַמען נישט אויסגעהאַלטן,
פונקט אַזוי האָלט דעם עקזאַמען נישט אויסגעהאַלטן דער באַרימט-
סטער דאָקטאָר, — סידן מ'זאָל אים עקזאַמענירן "לייכט", מ'זאָל

נעמען אין אַכט זיינע פאַרדינסטן פאַר דער מעדיצין און פאַרלאנג
גען פון אים אמתע פאַרקענטענישן, און נישט פאַדערן „על פי דין“,
אז ער זאָל קענען ווי אַ וואַסער אַלע קלייניקייטן, וועלכע האָבן
קיין שום נוצן נישט.

IV

די לעצטע עקזאמענס זענען געענדיקט. מ'האט אנדז אריינגע-
געבעטן אין גרויסן זאל; מיר האָבן אונטערגעשריבן די דאָקטאָרי-
שע שבועה און באַקומען דיפּלאָמען.

די דיפּלאָמען, וועלכע זענען באַצירט געווען מיטן מלוכהשן
הערב און דעם גרויסן אוניווערסיטעט-שטעמפל, האָבן באַשטעטיקט,
אז מיר האָבן אויסגעהאַלטן מיט ערפּאָרג אלע סעאַרעטישע און
פּראַקטישע עקזאמענס און אז דער מעדיצינישער פּאַקולטעט האָט
אונדז אָנערקענט פאַר דאָקטוירים, „מיט אלע רעכט און פּריויליגע-
ציעס, וועלכע געהערן דעם פּאָך לויטן געזעץ“.

איך האָב פּאַרלאָזט אונדזער alma mater (שול, אוניווערסי-
טעט) מיט אַ שווער אין טרויעריק געפיל. דאָס, וואָס איך האָב אָנג-
געהויבן בולט צו פילן במשך דעם לעצטן קורס, איז פאַר מיר
איצט אויפגעשטאַנען אין דער גאַנצער נאַקעטקייט.

איך פאַרמאָג נישטיקע, נעפּלהאַפטע, נישט דורכגעקלערטע
און נישט דורכגעשטודירטע קענטענישן, איך בין געווינט נאָר צו
זען און צו הערן און בשום אופן נישט צו טון עפעס, — און אַט
בין איך אַ דאָקטאָר: צו מיר וועלן זיך איצט ווענדן קראַנקע נאָך
הילף! אָבער וואָס וועל איך זיי קענען געבן? ..

אלע מיינע חברים האָבן געפילט דאָסזעלבע וואָס איך.

מיט אַ ביטערער קנאה האָבן מיר געקוקט אויף די גליקלעכע וועלכע זענען איבערגעלאָזט געוואָרן אין קליניק אלס אַרדינאָטאַרס. זיי האָבן ווייטער געקענט לערנען, זיי וועלן אַרבעטן נישט אויף אייגענער אחריות, נאָר אונטער דער אויפוזיכט פון געניטע און געלערנטע פראָפעסאָרן.

אַבער מיר אלע איבעריקע, — מיר האָבן באַדאַרפט ווערן זעלבסטשטענדיקע דאָקטוירים, און נישט בלויז געניסן פון די רעכט און פריווייליגעס, נאָר אויך טראָגן די פליכטן, וועלכע געהערן צו דעם פאך...

אייניקע פון מיינע חברים האָט געגליקט אָנצוקומען אין שפיטאַלן; אַנדערע זענען אָנגעקומען אין דער „זעמסטוואַ"; די איבעריקע איז אָבער אין ערגעץ נישט געלונגען זיך איינצואַרדנען איך בין געווען איינער פון די לעצטע און פאַר אונדז איז געבליבן איין אויסוועג, — פרווון לעבן פון פריוואַטער פראַקטיק.

איך האָב מיך באַזעצט אין אַ גובערניע-שטאָט אין צענטראַל-רוסלאַנד. איך בין געקומען אַהין אין אַ זייער גינסטיקן מאָמענט: ערשט נישט לאַנג איז געשטאַרבן אַ דאָקטאָר, וועלכער האָט געהאַט אַן אויבן אין עק שטאָט און געהאַט אַ גרויסע פראַקטיק.

איך האָב געדונגען אַ דירה אין דער זעלבער געגנט, אויפֿגעהאַנגען אויף דער טיר אַ ברעטלע: „דאָקטאָר דער און דער" און אָנגעהויבן וואַרטן אויף פאַציענטן.

איך האָב געוואַרט אויף זיי, — אין דערזעלבער צייט האָב איך אָבער מורא געהאַט דוקא דערפאַר, טאַמער קומען זיי טאָקע. באַ יעדן קלונג האָט מיין האַרץ אָנגעהויבן שטאַרק קלאָפן, און ווען איך האָב זיך דערוואַסט, אַז געקלונגען האָט נישט קיין פאַציענט, האָב איך פריי אָפגעשטעמט.

וועל איך דען קענען שטעלן א דאגמא, וועל איך קענען

היילן?

איך בין געווען א קליינער מאמין אין מיינע קענטענישן און
כי האב גאר מורא געהאט צו טראכטן, אז מיר וועט אויסקומען
דידאזיקע קענטענישן באנוצן עקספראמט.

גוט וואָלט געווען, ווען די קרענק זאָל באַ מײן ערשטן פא-
ציענט זײן אַזעלכע, וואָס שמעקט נישט מיט סכנות, באַ וועלכער
מײן צווארטן: איך וואָלט פארשריבן „אבי וואָס“, און שפעטער,
אינדערהיים, וואָלט איך שוין געזען, וואָס צו טון.

וואָס וועט אָבער זײן, אז מײנעט מײך רופן צו אַ קראַנקן,
וועלכער נײטיקט זיך אין גיכער הײלן. נאָר צו אַזעלכע קראַנקע
רופט מען דאָך צום מײנסטן אָנפאַנגנדע דאָקטוירים, וואָס וועל
איך טון אין אזא פאַל?

ס'איז פאַרהאָן אַ בוך: „דאָס פעטשטעלן און הײלן אַזעלכע
קרענק, וועלכע דראָגן מיט אַ באַלדיקער געפאַר“ פון דר' לואי
בילאָ. איך האָב געקויפט דאָס בוך און געמאכט אין מײן נאַטיץ-
ביכער אַ קאָנספעקט דערפון. דעם קאָנספעקט האָב איך דערגענוצט
מיט אַנווייזונגען, וועלכע איך האָב אַ-ויסגענומען פֿון די לערן-
ביכער.

יעדער קרענק האָב איך לויט אירע סימפטאָמען אַריינגעצויגן
אין אַ באַזונדערער רובריק. איך האָב געטון צום בײשפּיל אַזוי:
שווערער אָטעם:

(1) קרופ (2) פאלשער קרופ (3) געשווילעכץ פון גאָרגל.

(4) ספאָזמען פון גאָרגל, (5) בראַנכיטישע אָסטמע, (6)

געשווילעכץ פון די לונגען, (7) קרופ פנימאָנע, (8) אַי-

רעמישע אָסטמע, (9) פלעזורייט, (10) פנימאָטאָראַקס.

לעבן יעדן נאָמען פון דער קרענק האָב איך אָנגעשריבן

אירע סימפטאָמען און די מיטלען זי צו הײלן.

דער קאנספעקט האָט מיר געטריי געדריגט; און אַפילו צוויי
יאָר שפעטער האָב איך זיך אָן זיין הילף נישט געקענט באַגליין.
ווען מען האָט מיך גערופן צו אַ קראַנקן מיט אַ שווערן אַטעם,
האָב איך אַרויסגענומען מיין נאַטיץ-ביכל מכלומרשט צו פאַרשרייבן
דעם קראַנקן, דאָ האָב איך אַ קוק געטון, צו וועלכער קרענק פון
די אויסגעזעכנטע די איצטיקע איז ענלעך, און האָב שוין געזוסט
וואָס צו טון.

אין דער געגנט, וווּ איך האָב זיך באַזעצט, זענען קיין
דאָקטוירים נישט געווען; ביסלעכווייז האָבן צו מיר אָנגעהויבן
קומען פאַרזענטן; אין אַ קורצער צייט אַרום האָב איך באַקומען אַ
פראַקטיק, אַ גאַנץ נשקשהדיקע פאַר אַ יונגן דאָקטאָר.
צווישן פיל אַנדערע האָב איך אויך געהיילט איינע, אַ שוים-
טערס אַ ווייב, אַ פרוי פון אַ יאָר דרייסיק; זי האָט געהאַט דיזענ-
טערע.

איך האָב זי געהיילט מיט ערפאַלג און די קראַנקע האָט
שוין אָנגעהויבן געזונט ווערן; נאָר איינמאָל אינדערפרי האָט
איר שטאַרק אָנגעהויבן וויי טון די רעכטע זייט בויך. דער מאַן
אירער איז באַלד געקומען צו לויפן נאָך מיר.

איך האָב איר באַטראַכט דעם גאַנצן בויך; ער האָט איר
זער וויי געטון; די זייט בויך, וווּ די לעבער געפינט זיך, האָט מען
איר נישט געטאַרט אָנרירן; דער מאַגן, די לונגען, דאָס האַרץ זע-
נען געווען אין אָרדנונג, די טעמפּעראַטור — נאָרמאַל. וואָס קען
דאָס זיין?

איך האָב מיך דערמאַנט אַלערליי לעבער-קראַנקהייטן, נאָר
קיין איינציקע האָט זיך נישט געפאַסט צו דער איצטיקער קרענק;
מיר איז דעריבער אייגענפאַלן, אַז צו דער קרענק האָט זיך צוגע-
טשעפּעט נאָך איינע, אַ נייע. באַ דיזענטעריע טרעפן זיך אַמאָל

מכות אויף דער לעבער; גאר דאָס איז אויך נישט מעגלעך געווען.
חיייל די קראַנקע האָט געהאַט אַ נאַרמאַלע טעמפּעראַטור.
איך האָב איר אַרונטערגעלאָזט מאַרמינע און בין אַזעלכע
געגאַנגען, נישט וויסנדיק, וואָס פאַר אַ קרענק עס קען באַ איר
זיין.

פאַרנאַכט האָט זי באַקומען אַ שטאַרקן פיבער און 40 גראַד
הייך, די ווייטיק אין דער לעבער איז גאַך שטאַרקער געוואָרן;
איצט איז באַ מיר קיין ספק נישט געווען, אז באַ דער קראַנקער
מאַכט זיך פון דער דיזענטעריע אַ מכה אויף דער לעבער; די גע-
שוואַלענע לעבער דריקט אויף דער לונג און דערפון נעמט זיך טא-
קע דער שווערער אַטעם. איך בין זייער צופרידן געווען פון מײן
קינציקן דיאָגנאָז.

און אויב די קראַנקע האָט טאַקע אַ מכה אויף דער לעבער,
איז אומבאַדינגט גויטיק אַן אַפּעראַציע (אין קליניק איז עס דאָך
אזוי לייכט צו זאָגן!).

איך האָב אָנגעהויבן צורעדן דעם מאַן, ער זאָל זיין פרוי
אַפגעבן אין שפיטאַל אַרײן; איך האָב אים דערקלערט, אז די לע-
גע איז זייער אַן ערנסטע, אז זיין פרוי האָט אַ מכה אויף די גע-
זערים, אויב די מכה וועט פּלאַצן אינעווייניק, איז דער טויט אומ-
פאַרמיידלעך.

דער מאַן האָט זיך לאַנג געקווענקלט, ענדלעך האָט ער איינ-
געשטימט און אַפּגעפירט דאָס ווייב אין שפיטאַל.

אין צוויי טעג אַרום בין איך געגאַנגען אין שפיטאַל אַרײן
געוואָר ווערן, וואָס די קראַנקע מאַכט. איך קום אַרײן, רוף ארויס
דעם אַרדינאַטאָר, — חייזט זיך גאַר אויס אז מײן קראַנקע האָט...
אַ קרופֿ-אַנצײנדונג פון די לונגען! איך האָב מינע אַווערן נישט
געלייבט.

דער אַרדינאַטאָר האָט מיך אַרײנגעפירט אין זאָל אַרײן און

יצויון די קראנקע. איך האָב זיך דערמאָנט, אַז עס איז מיר גאָר-
נישט איינגעפאַלן זי צו פרעגן וועגן היסט, איך האָב איר גאָר
נאָכאַמאָל נישט באַטראַכט די לונגען, איך האָב זיך שטאַרק אָנ-
געכאַפט אָן דער היץ, ווייל זי איז גינסטיק געווען פאַר מיין דיא-
גנאָז. באַמת איז מיר געקומען אויפן געדאַנק, איר נאָכאַמאָל צו
באַטראַכטן די לונגען, די קראַנקע האָט אָבער באַ יעדער באַ-
וועגונג אַזוי שטאַרק געשרייגן, אַז איך האָב זי צורו געלאָזט, נישט
געהייסן אויפּוועצן זיך און נישט באַטראַכט זי, ווי עס געהער צו
זיין.

— איר טוט אָבער שטאַרק וויי דער גאַנצער בויך און די
לעבער, — האָב איך געזאָגט אַ פאַרשעמזער.
— יאָ, די לעבער טוט איר אַ ביסל וויי, — האָט דער אָר-
דינאַטאָר געענטפערט: — כאַטש מער טוט איר וויי די רעכטע
פליעוורע.

— דער גאַנצער בויך טוט איר אָבער אויך וויי.
איך האָב איר קוים אָנגערירט דעם בויך, — די קראַנקע
האַט אַ געשריי געטון. דער אָרדינאַטאָר האָט זיך אָנגעהויבן אויס-
צושמועסן מיט איר, ער האָט זיך אויסגעפרעגט, ווי זי האָט פאַר-
בראַכט די נאַכט, און ביסלעכווייז האָט ער איר אַריינגענורעט די
גאַנצע האַנט אין בויך אַריין, — די קראַנקע האָט עס אַפילו נישט
באַמערקט.

— נו, מומעלעבן, זעץ דיך אויף! — האָט ער איר באַ-
פוילן.

— אָך, איך קען נישט!
— נו, באַרישקייטן! זעץ דיך אויף!
זי האָט זיך אויפגעזעצט, מען האָט זי געקענט אויסקלאַפן,
באַטראַכט, און איך האָב דערזען אַ טיפישע קרופּ-פּנימאָניע, --
דאָס איז געווען קלאָר ווי דער טאָג. . .

ווי אזוי האָב איך זי געקענט אזוי נאַכלעסיק און אויבער-
 פלעכלעך באַטראַכטן? יעדן קראַנקן, אויף וואָס ער זאָל זיך נישט
 קלאַגן, מוז מען דאָך באַטראַכטן פונם קאַפּ ביז די פיס, דאָס האָבן
 אונדז שטענדיק געזורט די פראַפעטאָרן.
 יא, אַלע אונדזערע פראַפעטאָרן האָבן דאָס אונדז שטענדיק
 דערמאַנט, אויפן עקזאַמען וואָלט איך געקענט ברענגען אַן אַ שיער
 ראיות, וועלכע באַוווּיזן די נויטיקייט דערפון.
 די טעאָריע איז אָבער איינס און די פראַקטיק עפעס אַנ-
 דערש: אין אמת אָבער האָט באַ מיר אויסגעזען קאַמיש צו באַ-
 טראַכטן די נאָז, די אויגן, די פיענטעס באַ אַ קראַנקן, וועלכער
 קלאַגט זיך. צום ביישפּיל, אויף אַ מצּגן קראַנקהייט
 אועלכע געזעצן ווערן פאַרשטענדלעך נישט פון דער טע-
 אָריע, נאָר פון דער פראַקטיק, פון דער אייגענער דערפאַרונג. מיר
 האָבן אָבער קיין שום מעגלעכקייט נישט געהאַט צו דערגיין עפיס
 אין דער קליניק דורך אייגענער דערפאַרונג.
 כאַראַקטעריסטיש איז אויך דאָס, וואָס אין מיין דיאָגנאָז האָב
 איך זיך אָפגעשטעלט אויף דער זעלטנסטער פון די אַלע קרענק,
 וועלכע האָבן געקענט גענומען ווערן אין אַכט.
 אין מיין פראַקטיק איז עס נישט געווען דער איינציקער פאַל:
 אַ שטעכונג אין די קישקעס האָב איך געהאַלטן פאַר אַ פעריטאַניטי;
 מערידן — פאַר אַ ראַק פון דער גלייכער קישקע א.ד.גל.
 איך בין זייער ווייניק באַקאַנט געווען מיט די איינפאַכע
 קרענק, — פאַר אַלעם זענען אויפגעשוומען באַ מיר אין זכרון
 די שווערסטע, זעלטנסטע און „אינטערסאַנטסטע“ קרענק, וועלכע
 איך האָב געזען אין די קליניקעס.
 פונדעסטוועגן האָב איך באַם דערקענען די קרענק נאָך עט-
 וואָס געקענט פילן דעם באַדן אונטער די פיס: אין אונדזער אַנ-
 וועזנהייט האָט מען אין קליניק געשטעלט דיאָגנאָזן, און כאַטש

שיר האבן דערין גענימען א נישטיקן אַנטייל, האָבן מיר לכל הפחות גענוג געזען.

לגמרי אומבאקאנט איז מיר געווען דער גאַנג פון דער קרענק און די ווירקונג פון די פאַרשידענע רפואות. מיט דעם געביט בין איך באַקענט געווען נאָר פון די ביכער; אויב מ'האַט איין און דעמועלפן קראַנקן דעמאָנסטרירט פאַר אונדז פיר-פינף מאָל, איז עס גוט געווען.

בעת מיין גאַנצן שטודיום האָב איך געהאַט די מעגלעכקייט נאָכצופאַרשן סיסטעמאַטיש די קרענק באַ די צען אָדער צוועלף קראַנקע, באַ וועלכע איך בין געווען קוראַטאָר; און דאָס איז פונקט אזוי פיל ווי גאַרנישט.

איינמאָל, אַ חודש צוויי נאָכדעם, ווי איך האָב אָנגעהויבן מיין פראַקטיק, האָט מען מיך איינגעלאָדן צו אַ מאָנאָפראַקטור-פאַב-ריקאַנטס אַ פרוי; דאָס ערשטע מאָל האָט מען מיך גערופן צו אַ רייכן; ביז איצט האָט זיך מיין פראַקטיק באַגרענעצט מיט קליינ-הענדלער, בעל-מלאכות, אַפיצירישע אַלמנות, א. ד. גל.

— ה' דאָקטאָר, ווי לאַנג איז, אַז איר האָט געענדיקט דעם קורס? — דאָס איז געווען די ערשטע פראַגע, מיט וועלכער ס'האַט זיך צו מיר געווענדט די קראַנקע, אַ יונגע, אינטעליגענטע דאָמע פון אַ יאָר דרייסיק.

איך האָב זייער געוואָלט זאָגן „צוויי יאָר“, נאָר איך האָב עפעס נישט געקענט, און געזאָגט דעם אמת.

— גוט, איך בין זייער צופרידן, — האָט געזאָגט די קראַנקע — איר שטייט הייסט עס אויף דער וויסנשאַפטלעכער הייך; אָפן גערעדט, גלייב איך מער די יונגע דאָקטוירים, ווי די אַלע „באַריכטע“, זיי האָבן אַלץ פאַרגעסן און באַמען זיך נאָר צו היפּ-נאָטיזירן אונדז מיט זייער רום.

די קראַנקע האָט געהאַט אַ שטאַרקן גלידער-רעוּמאַטיזם

פונקט אזא קרענק, אויף וועלכער ס'איז פארהאן אין דער מעדי-
צין א זיכער, ספעציפיש מיטל, סאליציל-ווערשטאף. פאר מיר איז
עס געווען א גוטע התחלה.

— לאנג וועט דויערן איר קרענק? — האט מיך אין פאך-
זיערציימער געמרעגט דער קראנקערס מאן.

— ניין, — האב איך געענטפערט — איצט וועט איר מיט
יערן טאג בעסער ווערן, די ווייטיק וועט אלע טאג קלענער ווערן.
נאך איר טוט אכטונג, אז זי זאל די רפואה אייננעמען פינקטלעך.
אין צוויי טאג ארום באקום איך פון אים א בריוועלע:
„געערטער הער! ס'איז מיין פרוי נישט בעסער געווארן,
נאך פארקערט, ס'איז איר פיל ערגער, זייט אזוי גוט און קומט
צו פארן“.

איך בין געקומען. בא דער קראנקער איז פריער אָנגערירט
געווען נאך די רעכטע קני און די לינקע פיענטע: איצט האָבן
איר אָנגעהויבן וויי טון אויך די לינקע פלייצע און די לינקע קני.
די קראַנקע האָט מיך באַגעגנט מיט אַ פיינטלעכן, קאלטן בליק.
— הי דאָקטאָר, איר האָט דאָך געזאָגט, אז אַלץ וועט גיך
פאַרבייגיין, עס גייט אָבער נישט פאַרביי, עס ווערט נאָך ערגער
אַזעלכע מוראדיקע ווייטיקן, — גאָט מיינער! איך האָב גאַרנישט
געוואוסט, אז ס'זענען פאַרהאַן אַזעלכע ליידן אויף דער וועלט.
נאָדיר גאָר סאָליציל, דאָס ספעציפישע מיטל! האָב איך גע-
טראַכט און האָב שטילשווייגנדיק אָנגעהויבן אַראָפּנעמען די וואַסע
פון די קראַנקע אברים, וועלכע זענען באַשמירט געווען מיט אַ
שמירעכץ פון כלאָראַפּאָרם און וואַזעלין.

— וואָס איז דאָס? צי פילט זיך פון דער שמירעכץ נבלה,
צי הויב איך שוין אָן לעבעדיקערהייט פוילן? — האָט די קראַנקע
געוואָרטשעט — שטאַרבן, איז שטאַרבן, מיר איז אַלץ זיינס, נאָר
פאַרוואָס זענען די ליידן אזוי שרעקלעך?

— געערטע פרוי, פארלירט נישט דעם מוט! — האָב איך
איר געזאָגט — עס קען קיין שום רייד נישט זיין וועגן טויט.
איר וועט באַלד זיין פּוּלַקאַם געזונט.

— נו יאָ, איר זאָגט עס מיר דערפאַר, ווייל איר ווילט מיך
באַרויַקן... אָבער לאַנג וועל איך אַזוי לייַדן?

איך האָב געענטפערט נישט דייטלעך און האָב צוגעזאָגט
מאַרן צו קומען.

דעם אַנדערן טאָג איז די ווייטיק קלענער געוואָרן, די טעמפע-
ראַטור גידערקער, די קראַנקע איז געווען מונטער און פּריילעך.
זי האָט מיר וואַרעם געדריקט די האַנט.

— עס הויבט מיר אָן בעסער ווערן! — האָט זי געזאָגט, —
אמת איך בין אייך שוין דערעסן, ה' דאַקטאָר, זייט אייך מודה? איך
בין אַזאַ אומגעוולדיקע, אַ בושא און אַ חרפה! מײַן מאַן האַלט מיך
אין איין שטראַפּן... זאָגט נאָר איצט קען איך שוין האָפּן, אַז איך
וועל אינגאַנצן געזונט ווערן?

געוויס!... איר האָט געוואַלט, אַז דער טאַליציזל זאָל מאַ-
מענטאַל ווירקן — דאָס איז אוממעגלעך. ער ווירקט נישט אַזוי שנעל,
ווי אייך ווילט זיך, דערפאַר אָבער איז זיין ווירקונג אַ זיכערע.
נאָר דערווייַל מוזט איר ווייטער אייננעמן דאָס זעלבע.

— איך שוויך פון אייער רפואה זייער שטאַרק, איך האָב במשך
דער נאַכט געטוישט דריי העמדער.

— אין די אויערן רוישט אייך נישט?
— גיין.

— אויב אַזוי, מוזט איר ווייטער אייננעמען די רפואה, פּדי-
דער פּראַצעס זאָל זיך נישט פאַרשאַרפּן.

— אוי, גיין! דאָס וויל איך נישט! — האָט זי אַנגעהויבן
צו לאַכן — איך וויל בעסער טוישן צען העמדער אַ נאַכט.

איך קום דעם אַנדערן טאָג צו פאַרן און גיי אַריין צו דער

קראנקער. זי האָט זיך אפילו קיין ריר נישט געטון בשעת איך בין אריינגעקומען.

ענדלעך האָט זי אויסגעדרייט צו מיר דעם קאַפּ; זי איז אַפּ געפאלן פון פנים, אונטער די אויגן האָט זי געהאַט בלויע ראַנדן. — דאָקטאָר, מיר טוט שוין די רעכטע פלייצע אויך וויי! —

האָט זי לאַנגזאַם ארויסגערעדט, קוקנדיק אויף מיר מיט שנאה — איך בין אַ גאַנצע נאַכט נישט געשלאָפן פאַר ווייטיק, כאַטש איך האָב זייער פינקטלעך איינגענומען אייער סאַליצילקע. אמת, איר האָט זיך דערויף נישט געריכט?

זי האָט געטראָפן! פאַר מיר איז עס געווען באמת אומגעריכט. .. איך בין בליי ספּק געווען אומפאַרזיכטיק צוזאַגנדיק באַלד אין אָנהייב אַ גיכע רפואה: מיינע לערן-ביכער מאַכן דערויף אויפ-מערקזאַם, אַז סאַליציל קען אַמאָל לגמרי נישט ווירקן אויף רעו-מאַטיזם; נאָר אַז ער זאָל איינמאַל האָבן אַ פעולה אין דערנאָך שלוצלינג, פון דער העלער הויט, אויסהערן ווירקן, — דערויף האָב איך זיך נישט געריכט.

ביכער קענען אָבער אַנדערש נישט לערנען, נאָר סכעמא-מאַטיש, נאָר איך האָב דען אַנדערש געקענט אַרבעטן? נישט אויפן סמך פון די ביכער? נישט סכעמאַטיש?

באַם געזעגענען זיך האָט אַמען מיך מער נישט געבעטן קיי-מען. איך האָב געפילט די באַליידיקונג דערפון, נאָר טיף אין הארץ בין איך צוגרידן געווען, וואָס מיין פאַצענטקע האָט זיך פון מיר אָפגעטשעפעט; זי האָט מיר דערעסן דאַס לעבן.

בכלל האָב איך געהאַט ווייניק פרייד פון מיינ פראַקטיק. איך בין שטענדיק געווען אין אַ נערוועזן צושטאַנד. ווי נידעריק איך זאָל נישט האָבן אָפגאַשאַצט מיינע קענטע-נישן, בין איך יעדעס מאָל מער געקומען צו דער איבערצייגונג, צו איך האָב זיי פאַרט צו הויך אָפגעשאַצט.

יעדער איינציקער פאל האָט אַלץ מיר מער און מער אַנש-
לעקט דעם אָפּגרונט פון מיין עם-הארצות, אזוי אז איך האָב אַנ-
געווירן דעם מיט. די קענטענישן, וועלכע איך האָב באַקומען אין
אוינווערסיטעט האָבן זיך מיר פאַרגעשטעלט ווי אַ כאַאָטישער קלאַס-
פער, אין וועלכן איך קען זיך נישט אָריענטירן.

די אַבסטראַקטע וויסנשאַפֿט, וועלכע איך האָב געשעפט פון
די ביכער, וועלכע איך האָב אין דער פראַקטיק נישט אויסגעפראַוּט,
האָט מיך אַלעמאַל אָפּגענאַרט; אין אירע האַרטע אימבאַדענדיגע
פאַרמען האָט זיך דאָס לעבעדיקע לעבן נישט געקענט איינפאַסן,
מאַכן עלאַסטיש די פאַרמען, מאַכן זיי באַוועגלעך בין איך נישט
אומשטאַנד געווען.

איך האָב געשטעלט דיאַגנאָזן, געזאָגט נביאות וועגן ווייטער-
דיקן גאַנג פון די קרענק און האָב שטענדיק געהאַט טעותים, איך
האָב זיך אַזש געשעמט פאַר מיינע פאַציענטן די אויגן אויפצו-
הייבן.

אויף דער פראַגע, וואָס פאַר אַ טעם עס וועט האָבן די רפואה,
וואָס איך פאַרשרייב, האָב איך נישט געוואָסט וואָס צו ענטפערן,
ווייל איך האָב די רפואה קיינמאַל נישט פאַרוואַכט, איך האָב זי
אַפילו פאַר די אויגן נישט געזען.

צום מיינסטן האָב איך מורא געהאַט, טאַמער רופט מען מיך
צו אַ געווינערין. בשעת מיין שטודירן אין אוניווערסיטעט, האָב איך
געזען קוים פינף פאַלן פון געלעגן ווערן. דאָס איינציקע, וואָס איך
האָב גוט געוואָסט אין אַקושעריע איז דאָס, אז ס'איז זייער גע-
פערלעך צוצוגיין צו אַ געווינערין אומדערפאַרן...

דאָס לעבן פון אַ קראַנקן מענטש, זיין נשמה, איז מיר לגמרי
ברעמד געווען; מיר האָבן באַזוכט די קליניק ווי פריצים, מיר
פלעגן זיצן אַ מינוט 10—15 באַם קראַנקנס בעט, קוים מיט

צרות פלעגן מיר פֿאַרשן די קרענק, נאָר דעם קראַנקן
מענטש האָבן מיר לחלוטין נישט געקענט.

שוין אָפּגערעדט פון אזא דעליקאַטער זאַך ווי די פּסיכאָלאָ-
גיע פון אַ קראַנקן מענטש! איך בין אָפּטמאָל געוואָרן אָפהענגיק,
ווען מיר איז זיך אויסגעקומען צו באַגעגענען מיט איינפאַכע זאַכן;
איך האָב נישט געוואָסט און נישט געקענט טון דאָס, וואָס עס טוט
די ערשטע בעסטע שפּיטאַל-וועכטעריין.

איך פלעג זאָגן צו די שטוב-מענטשן: „מאַכט דעם קראַנקן
אַ קאַנע, לייגט אים צו אַ קאַמפרעס“, בשעת מעשה האָב איך אָבער
מורא געהאַט, טאַמער פרעגט מען מיך, ווי אזוי מען דאַרף עס
מאַכן.

אזעלכע „קלייניקייטן“ האָט מען אונדז נישט געוויזן; דאָס
איז דאָך אַן ענין פאַר פעלדשערס, וועכטערינס, — אַ דאָקטאָר דאַרף
נאָר באַפּעלן. איך האָב אָבער צו מיין דיספּאַזיציע נישט געהאַלטן
קיין פעלדשערס און קיין וועכטערינס, אין איך האָב דאָך געדאַרפט
נעבן אַנווייזונגען. . . איך האָב דעריבער געמוזט אוועקלייגן אָן אַ
ווייט די גרויסע, „ערנסטע“ ביכער און זיך נעמען צו אזעלכע בי-
כער, ווי למשל „ווי אזוי באַגייט מען זיך מיט קראַנקע?“ בייראַטס, —
אַ לערן-ביכל פאַר באַרמהערציקע שוועסטערס.

און איך, דערזעלבער וואָס האָט אויפן לעצטן עקזאַמען אזוי
אַרטיסטיש געמאַכט אויף אַ מת אַ קני-אַמפּיטאַציע לויט סאַבאַניע-
ווען, האָב איצט שטודירט, ווי אזוי מ'דאַרף אויפהייבן אַ קראַנקן
און ווי אזוי מ'שטעלט אַ שפּאַנישע פּליג.

נישט ווייט פון מיר האָט געוואוינט אַן אַלטער דאָקטאָר, וועל-
כער האָט זיך אָפּגעזאָגט פון דער פּראַקטיק, איוואַן איוואַנאָוויטש N.
אויב אים וועט צופּעליק אויסקומען איבערצולייצענען די דאָזיקע שירות,
מאָל צו אַן איבעריק מאָל צונעמען מיין הייסן דאַנק פאַר

דער הילף, וועלכע ער האָט מיר געברענגט אין יענער שווערער צייט

איך האָב אים אָפּגעהערציק דערציילט וועגן אַלע מיינע מיס-פאַרשטענדענישן און גרייזן, איך האָב מיך מיט אים געעצהט וועגן אַלעם, איך האָב אים אָפּילו געשלעפט צו מיינע פּאַציענטן; מיט אַ פּאַטערלעכער אָפּערווייליקייט איז איוואָן סעמיאָנאוויטש שטענדיק גרייט געווען מיר צו העלפּן מיט זיינע קענטענישן, מיט זיין דער-פּאַרונג און מיט אַלעם, וואָס ער האָט געקענט.

יעדעסמאָל, ווען מיר זענען ביידע געשטאַנען באַ אַ קראַנקנס בעט, ער — אַ רויקער, אַ דערפּינדלעכער, אַ זיכערער אין זיינע כוחות, און איך — אַ הילפּלאָזער און אַ פּחדנישער, האָב איך גע-טראַכט: ס'איז דאָך אַ געוואַלטיקע עוולה, וואָס מיר ביידע זענען גלייכבאַרעכטיקטע קאָלעגעס, און ביידע האָבן מיר גלייכע דיפּלאָ-מען.

איך האָב געהיילט איינעם, אַ קליינהענדלער. ער האָט גע-האַט אַ זייער שווערן פּלעקן-טיפּוס, דערצו האָט ער געהאַט אַ פּאַ-ראַטיט (אַנצינדונג פּון דער לעבן-אויער-דריז) אויף דער רעכטער זייט.

איינמאָל אינדערפרי האָט דעם קראַנקנס פּרוי געשיקט נאָך מיר אַ ינגל, און געבעטן איך זאָל תּיכּף קומען; דעם קראַנקן איז איבער נאַכט זייער שלעכט געוואָרן, ער ווערט דערשטיקט. איך בין געקומען. דער קראַנקער איז געלעגן אין אַ האַלב-אומבאַווסטזיניקן צושטאַנד, ער האָט שווער און הייזעריק געאַטעמט, פּונקט ווי עפעס וואָלט אים געדריקט באַם האַלדז: באַ יעדן אָטעם-צוג האָבן זיך די צווישנריפּן טיף אַריינגעצויגן; זיינע ציין און די ליפּן זענען באַדעקט געווען מיט אַ ברזין הייטל פּון פּאַרהארטעווע-טער שוים; דער דופּק האָט זייער שוואַך געקלאַפט; דאָס געשווי-לעכץ פּון דער דריז האָט דעם קראַנקן געשטערט צו עפענען ברייט-

דאָס מויל, איך האָב דעריבער נישט געקענט באַטראַכטן דאָס מויל
און דעם האַרדו.

איך בין אַהיינגעגאַנגען פֿלומרשט נאָכן שפּריצער, פֿדי דעם
קראַנקן אַריינצושפּריצן קאַמפּאַר, און האָב דערווייל איבערגעקוקט
דאָס קאַפּיטל וועגן טיפּוס. וואָס קען באַ אַ טיפּוס אַרויסרופן אַ באַ-
שווערלעך אַטעמען?

דאָס איינציקע, וועגן וועלכן דאָס פּוך דערציילט, איז אַ גע-
שווילעכץ פּון גאַרגל. אין דעם פּאַל האָט מיין נאָטיץ-ביכל פּאַר-
געשריבן: „ענערגישע אַפּפּירונגס-מיטלען, שליינגען שטיקלעך אייז;
אויב דאָס אַלץ העלפט נישט, איז נייטיק אַ באַלדיקע טראַכעאַ-
טאָמיע.“

איך בין צוריקגעקומען צום קראַנקן, אים אַרונטערגעלאָזט
אונטער דער הויט קאַמפּאַר, געהייסן אייננעמען אייז און דאָס
ענערגישסטע אַפּפּירונגס-מיטל -- קאַלאַקוויוטע.

אין עטלעכע שעה אַרום בין איך ווידער געקומען. די קאָ-
לאַקוויוטע האָט געווירקט, נאָר דער אַטעם באַם קראַנקן איז נאָך
שווערער געוואָרן. דער איינציקער אויסוועג איז געבליבן — טראַ-
כעאַטאָמיע.

איך בין געלאָפּן צו איוואַן סעמיאַנאוויטשן. ער האָט מיך
אויפּמערקזאם אויסגעהערט, געשאַקלט מיטן קאַפּ, און איז מיטגע-
פּאַרן מיט מיר.

נאָכן באַטראַכטן דעם קראַנקן האָט איוואַן סעמיאַנאוויטש
אַנגענומען אַ גומענעם באַלאַן מיט וואַרעם וואַסער, האָט דעם עק
פּון קישקעלע אַריינגעשטעקט דעם קראַנקן צווישן די ציין און אים
גוט אויסגעשפּריצט דאָס מויל; עס איז אַרויס אָן אַ שיעור קלעבע-
דיקער לייכעץ. דער קראַנקער איז געזעסן, געהוטט און געשפּיגן,
און איוואַן סעמיאַנאוויטש האָט געהאַלטן אין איין שפּריצן: ער

האַט גאָר נישט קיין מורא געהאַט, אָז דער קראַנקער וועט דער-
שטיקט ווערן...

וואָס לענגער ער האָט געשפּריצט, אַלץ מער און מער ליי-
כעץ איז אים פון מויל אַרויס; איך וואָלט זיך קיינמאָל נישט גע-
גלייבט, אַז אַזאַ אומגעהייערע צאָל לייכעץ זאָל זיך קענען געפּי-
נען באַ אַ מענטש אין מויל.

— נו, נו, הוסט אייך אויס, שפייט אויס! — האָט באַפוילן
איוואַן סעמיאַנאוויטש. און דער קראַנקער איז געקומען צו זיך און
געשפּיגן...

ענדלעך איז זיין אַטעם אינגאַנצן ריין געוואָרן, גלייך ווי
ס'וואָלט גאָר נישט געווען.

— און איך האָב אים פאַרשריבן קאָלאַקווינטע, — האָב איך
פאַרשעמט אַרויסגעשטאַמלט, ווען מיר זענען אוועק פון קראַנקן.

— איי-איי-איי! — האָט איוואַן סעמיאַנאוויטש געזאָגט, שאַק-
לענדיק מיטן קאָפּ, — אַזאַ שוואַכן מענטש! אַזוי איז דאָך קיין
קינץ נישט אַ מענטש צו דערהרגענען!... וואָס פאַר אַן אַנוויי-
זונגען האָט איר געהאַט, וואָס פאַר אַ סימנים? גאַנץ איינפאַך:
אַ מענטש איז נישט באַווסטזיניק, ער שליינגט שלעכט, — האָט זיך
באַ אים, נאַטירלעך, אָנגעזאַמלט אין האַלדז אַלערליי מיסט און
פאַסקודסטוועס.

אין די ביכער איז נישט געווען קיין שום אַנווייזונג, אַז
ס'איז מעגלעך אַזאַ „פאַרוויקלונג“ באַ אַ טיפּוס. נאָר צי קענען דען
די ביכער פאַרויסזען אַלע קלייניקייטן?

איך בין געווען פאַרצווייפלט: איך בין אַזוי נאַריש, און
איך טויג אַזוי צו גאַרנישט; איך טויג נישט פאַר קיין דאָקטאָר;
איך בין נאָר פעיק צו אַרבעטן ווי אַ פעלדשער, לויט אַ גרייכען
שאַבלאָן...

איצט קומט מיר אַן אַ געלעכטער, ווען איך דערמאַן מיך

וועגן מיין פארצווייפלונג; אלס סטודענט האב איך פיל מאָל גע-
הערט, אז יעדע קרענק מוז מען אינדיווידואליזירן. נאָר קענען
אינדיווידואליזירן איז מעגלעך נאָר פון דער פראַקטיק.

וואָס לענגער איך האָב פראַקטיצירט, אַלץ בולטער איז פאַר
מיר אויפגעשטאַנען די פראַגע: צוליב עפעס אָן אומגלייבלעכער
מיספאַרשטענדעניש בין איך געוואָרן אָן אינהאַבער פון אַ מעדיצי-
נער-דיפּלאָם, — צי האָב איך דען אויף דעם סמך דאָס רעכט צו
פראַקטיצירן אלס דאָקטאָר? דאָס לעבן האָט מיר יעדן טאָג דייט-
לעכער געענטפערט: ניין, איך האָב נישט קיין רעכט!
ענדלעך איז פאַרגעקומען איין געשעעניש.

איצט נאָך, ווען איך דערמאָן מיך וועגן דעם, כאַפט מיך אָן
אַ פאַרצווייפלונג און אַן אומבאַשרייבלעכע שרעק. נאָר קוים האָב איך
אַנגעהויבן, דאַרף מען אַלץ דערציילן.

אין סאַמע עק שטאַט אין אַן אַרים שטיבל האָט געווינט אַן
אַלמנה — אַ וועשין מיט דריי קינדער. צוויי פון זיי זענען גע-
שטאַרבן אין שפיטאַל פון שקאַרלאַטינע; באַלד נאָך זייער טויט
איז דאָס לעצטע קינד אויך קראַנק געוואָרן.

דאָס קינד איז געווען אַ ייגעלע פון אַ יאָר אַכט, אָן אויס-
געמאַגערטער און אַ מיאוסער. די מוטער האָט אים בשום אופן
נישט געוואָלט אָפגעבן אין שפיטאַל אריין און האָט באַשלאָסן אים
צו היילן אינדערהיים, און זי האָט זיך געווענדט צו מיר.

דאָס יינגל האָט געהאַט שקאַרלאַטינע אין אַ שווערער פאַרם:
ער האָט נישט געקענט שלאָפן, שטענדיק איז ער געלעגן אין אַ
אומבאַווסטזיניקן צושטאַנד, גערעדט פון היץ, און זיך געוואָרפן,
ער האָט געהאַט 41 גראַד היץ און אַ זייער שוואַכן דופק.

איך האָב געוואָגט דער מוטער, אַז עס איז נישט מעגלעך,
ער זאָל לעבן. די וועשין איז פאַר מיר געפאַלן אויף די קניען.
— טייערער, ראַטעוועט אים!.. ער איז באַ מיר געבליבן

דער לעצטער ו איך האָרעווע אים — אַ שפּייזער אויף דער עלטער...
וויפּיל איך קען, וועל איך באַצאָלן, איך וועל אייך אייביק אומ-
זיסט וואַשן די וועש.

דעם יינגלס לעבן איז אַ וואַך צייט געהאַנגען אויף אַ האָר.
ענדלעך האָט די טעמפּעראַטור אַנגעהויבן פאַלן, די פּלעקן זענען
בלויך געוואָרן; דער קראַנקער האָט אַנגעהויבן קימען צו זיך. עס
האַט זיך דערוועקט אַ האַפּונג אויף אַ גוטן אויסגאַנג.

מיר איז דאָס אויסגעמאַגערטע, מיאוסע יינגלע מיט דער
אַפּגעשלייטער הויט אויפן פנים און אַפּאָטישן בליק ליב געוואָרן.
די גליקלעכע מוטער האָט מיר געדאַנקט מיט טרערן אין די אויגן.
אין עטלעכע טעג אַרום, האָט זיך באַם קראַנקן ווידער דער-
וועקט דאָס פיבער, און די דריזן אוינטער דער גאַמבע זענען גע-
שוואַלן געוואָרן און האַבן וויי געטון. דאָס געשווילעכץ איז מיט
יעדן טאָג גרעסער געוואָרן.

די נאָך איז אַן און פאַר זיך געווען נישט געפּערלעך, אין
ערגסטן פאַל וואָלט זיך אין די דריזן אַנגעזאַמלט מאַטעריע און
ס'וואָלט זיך געמאַכט אַ מכה. פאַר מיר אַבער איז די מעשה געווען
זייער אומאַנגענעם. אויב ס'וועט זיך מאַכן אַ מכה, וועט מען זי
דאַרפן אויפשניידן; די אַפּעראַציע וועט מען דאַרפן מאַכן אויפן
האַלדן, וווּ ס'געפינען. זיך אזוי פיל אַדערן. וואָס וועט זיין, טאַמער
שנייד איך איין אַ וויכטיקן אַדער, — וואָלט איך מיר דען געקענט
אַן עצה געבן און איינהאַלטן דאָס בלוט?

ביז איצט האָב איך נאָך קיין אַיין מאָל אַפילו זיך
נישט צוגערירט מיט אַ מעסער צו אַ לעבעדיקן קערפּער; אמת, איך
האַב געזען די פאַרוויקלטסטע און שווערסטע אַפּעראַציעס, איצט
אַבער, ווען איך האָב באַדאַרפט עפעס טון אויף אייגענער אַחזריות,
האַב איך מורא געהאַט זיך צוצורירן אפילו צו אַן איינפאַכן
בלאַטער.

אין דער ערשטער סטאדיע פון א דריון-געשוילעכץ איז זיי-
ער גוט איינצורייבן דאָס אָרט מיט גרויען קוועקזילבער-שמירעכץ ;
אויב עס ווערט איינגעריבן נאַצייטנס, רייסט עס איבער דאָס גע-
געשוילעכץ און די מאַטעריע צעגייט זיך. איך האָב באַשלאָסן איינ-
צורייבן מיין קראַנקן קוועקזילבער-שמירעכץ.

דאָס אָרט האָט אים זייער וויי געטון, דעריבער האָב איך
אים דאָס ערשטע מאל איינגעריבן שוואַך. דעם צווייטן טאָג איז
דאָס יונגעלע געווען מונטער, ער האָט אויפגעהערט קרעכצן, די
טעמפּעראַטור איז באַ אים פארקלענערט געוואָרן. ער האָט גע-
שמיכלט און געבעטן עסן. די דריון האָבן אים גאָר קנאַפ ווי
געטון.

איך האָב אים נאַכאַמאָל איינגעריבן דאָס שמירעכץ, דאָס
מאל שטאַרקער. די מוטער האָט מיך פשוט געבענטשט, זי האָט מיט
ביטערניש באַדויערט, וואָס זי האָט מיך צו די צוויי געשטאַרבענע
קינדער גישט גערופן, וואָלטן דאָך יענע אויך געבליבן לעבן.

ווען איך בין צומאָרגנס געקומען צום קראַנקן, האָב איך באַ
אים קאָנסטאַטירט אַ שאַרפע ענדערונג. דאָס יונגל איז געלעגן
איפן רוקן, דעם קאָפּ אויף אַ זייט און האָט געהאַלטן אין איין
קרעכצן ; לעבן דער לאַפּאַטקע, אונטער דעם פּריערדיקן געשווי-
לעכץ, האָט זיך גערויטלט אַ ניי געשוילעכץ, אַ גרעסערס.

איך בין בלייך געוואָרן פאַר שרעק און האָב מיט האַרץ-
קלאַפּעניש אָנגעהויבן באַטראַכטן דעם קראַנקן. די טעמפּעראַטור
איז געווען 39,5 ; דער עלבבויען פון דער רעכטער האַנט איז גע-
שוואַלן געוואָרן און האָט אַזוי שטאַרק וויי געטון, אַז ס'איז זיך
צום אָרט גישט מעגלעך געווען צוצורירן. די מוטער איז זייער
אומרוק געווען, נאָר מיט האַפּנונג און צוטרוי האָט זי געקוקט אויף
מיר...

איך בין אַרויסגעגאַנגען אַ דערשלאָגענער ; פאַר מיר איז

קלאר געווען ווי דער טאג, אז מיט מיינע איינרייבונגען האָב איך צעטריבן די מאטעריע איבערן גאַנצן קערפער און אז דאָס יינגע-לע האָט באַקומען גאַנגרענע, פון וועלכער עס איז קיין רעסונג ישתאָ.

ווי אַ דערופּענער האָב איך אַ גאַנצן טאָג אַרומגעבלאָנקעט איבער די גאַסן. כּהאַב וועגן גאַרנישט געקלערט, נאָר אַ וויל-דע שרעק און פאַרצווייפּלונג האָבן מיך באַהערשט. פּלוצלינג האָט באַ מיר אין מוח אויפגעבליצט אַ געדאַנק:

„איך האָב דאָך דער הרגעט אַ מענטש“

דאָ האָב איך זיך שוין מיט גאַרנישט געקענט אָפּמאַרן: דאָס איז פאַר מיר געווען פּונקט אזוי קלאַר, ווי איך וואָלט דעם יינגל פשוט איבערגעשניטן דעם האַלדז.

דער קראַנקער האָט נאָך געלעבט אַנדערהאַלבן וואָכן; יעדן טאָג האָבן זיך באַ אים באַוווּן נייע און נייע מכות, — אויף די הענט און זי פּיס, אויף דער לעבער, אין די נירן... ער האָט שרעקלעך געליטן; דאָס איינציקע, וואָס איך האָב געקענט פאַר אים טוהן, איז געווען אים אַרונטערלאָזן מאַרפינע.

איך בין געווען באַם קראַנקן עטלעכע מאָל אין טאָג. באַם אַריינקומען האָבן זיך מיר פאַר אַלעם געוואָרפן אין די אויגן אַריין די ליידנדע אויגן פּונם יינגעלע און זיין שוואַרץ, אויסגעדאַרט פּנימל; מיט פאַרהאַקטע ציין איז ער געלעגן די גאַנצע צייט און לאַנגזאַם אין שוואַך געקרעכצט. די מיטער האָט שוין געוואַסט, אַז איר קינד איז האָפּנונגסלאָז.

ענדלעך, — דאָס איז געווען פאַרנאַכטצה, — בין איך אַריין-געקומען אין שטיבל צו דער וועשין און האָב געטראָפּן איר וואָן ליגן אויפן טיש. אַלץ איז געענדיקט...

מיט דער נייגעריקייט פון אַ פאַרברעכער בין איך צוגעגאַנגען צום געשטאַרבּענעם פּאַציענט מיינעם. די לעצטע שטראַלן פון דער

פארגייענדיקער זון האָבן באַלויכטן דאָס וואַקס-געלע פּנימל פּונם
יינגעלע; ער איז געלעגן מיט פאַרקנייטשטע ברעמען, פּונקט ווי
ער וואָלט געקלערט וועגן עפעס טרויעריקס, — און איך, זיין
מערדער, האָב אויף אים געקוקט...

די פאַריחומטע מוטער האָט געוויינט אין אַ ווינקעלע. אויף
די הויילע, נאָקעטע ווענט זענען געהאַנגען צויטן פּון פאַרשטויבטן
שפינוועבס. פּון דער שמוציקער ערדערנער פּאָדלאַגע האָט געצויגן
מיט פייכטיקייט. ס'איז געווען קאַלט און פּוסט.

אַ געוויין האָט מיר צוזאַמענגעפרעסט דעם האַלדז. איך בין
צוגעגאַנגען צו דער מוטער און האָב זי אָנגעהויבן טרייסטן.
ס'איז פאַרביי בערך אַ האַלבע שעה, איך וויל שוין אַוועק-
גיין. די וועשין האָט זיך עפעס אָנגעהויבן פאַרען אין אַ הילצערנעם
קופּערט, זי האָט גיך עפעס געשאַרט דאָרט ווייניק מיט די
הענט.

פּלוצלינג האָט זי מיר דערלאַנגט אַ פאַרשמאַלצן דרייערל.
— נעמט, ליבענקער... פאַר אייער מי... — האָט זי גע-
זאָגט — איר האָט זיך זייער באַמיט, זאָל אייך דער אייבערשטער
באַלוינען!

איך האָב מיך אָפּגעזאָגט און נישט געוואָלט נעמען. מיר זע-
נען ביידע געשטאַנען אין האַלב-פּינסטערן פּאָדערהייזל.

— נישט פאַשערט געווען, ווייזט אויס! — האָב איך גע-
זאָגט, נישט אויפהייבנדיק די גויגן פּון דער ערד.

— נישט פאַשערט... דער אייבערשטער... זיין הייליקער
וויילן... ער ווייסט בעסער, — האָט די וועשין געענטפּערט און אי-
רע ליפּן האָבן ווידער אָנגעהויבן ציטערן פּון אייגעהאַלטענעם
געחייין.

— ליבענקער מיינער, אַ דאָנק דיר, ווייל דו האָסט רחמנות
געהאַט אויף מיין יינגעלע!...

איך זי איז וויינענדיק מיר געפאלן צו די פיס און געפרוהט
מיר א קוש טון אין דער האנט אריין. זי איז מיר דאנקבאר גע-
ווען פאר מיין גוט הארציקייט און פאר מיין פריינטלעכקייט...
— ניין! אלץ אוועקווארפן, פון אלץ זיך אפזאגן און פארן
זיך לערנען קיין פעטערבורג, כאטש ס'זאל מיר דאָרט אויסקומען
צו שטארבן פאר הינגערן.

געקומען קיין פעטערבורג, האָב איך מיך פאַרשריבן אויף די
 קורסן באַם יעלענינער קלינישן אינסטיטוט; דער אינסטיטוט איז
 געגרינדעט געוואָרן ספעציעל פאַר אַנפאַנגנדיקע דאָקטוירים, וועלכע
 ווילן זיך פאַרפּוילקאַמען; איך האָב דאָרט אַ צייט געלערנט, נאָר
 באַלד האָב איך מיך איבערצייגט, אַז די קורסן וועלן מיר ווייניק
 וואָס געבן; דער לימוד איז דאָרט געפירט געוואָרן פּונקט ווי אין
 אוניווערסיטעט: מיר האָבן ווידער נאָר געקוקט, געזען — און מער
 גאָרנישט; איך האָב אָבער שוין גענוג זיך אַנגעזען. פאַר אַ זעלכע
 דאָקטוירים, וועלכע האָבן שוין פּראַקטיצירט, זענען די קורסן זייער
 ביזלעכע. זיי בייטיקן זיך אין ענטפערן אויף פיל פּראַגן, וועלכע
 די פּראַקטיק האָט פאַר זיי אַרויסגערוקט. פאַר אינדז אַנפאַנגער
 אָבער האָבן די קורסן אַ קליינע באַדייטונג: דער עיקר דאַרפן מיר
 אַזעלכע שפּיטאַלן, וווּ מיר וואָלטן געקענט אַרבעטן אינטער דער
 אויפזיכט פון געניטע לערערס. איך האָב אַנגעהויבן זוכן אַ פּאַסטן,
 באַדיי פאַרן קלענסטן האַנאַראַר, כדי נאָר קענען דורכקומען מיטן
 עסן און געכטיקן נישט אויף דער גאַס; קיין שום זייטיקע מיטלען
 האָב איך נישט געהאַט. איך בין אוסגעווען אין אַלע שפּיטאַלן, באַ
 אַלע הויפט-דאָקטוירים; זיי האָבן מיך אויסגעהערט קאַלט און ליבנס-

ווירדיק און האָבן מיר דערקלערט, אז קיין פּאָסטן איז נישטאָ און אז איך האָב בכלל אַ פּאַלשן באַגריף וועגן פּאָסטנס אין שפּיטאַלן, — אז אַ געצאַלטן פּאָסטן איז תּיכּף אוממעגלעך צו באַקומען. איך האָב מיך טאַקע באַלד איבערצייגט, אז מיינע טרוימען זענען געווען זייער נאַווע. צענדליקער דאָקטוירים אַרבעטן אומזיסט אין יעדער שפּיטאַל; די פּון זיי, וועלכע ווילן אויסוואַרטן, ביז זיי וועלן באַקומען די בעטלערישע פענסיע פּון אַן אָרדינאַטאָר, דארפן דערויף וואַרטן פּינף און צען יאָר; די מערהייט פּון זיי רעכנט נישט דערויף לחלוטין, זיי אַרבעטן נאָר, פּדי צו באַקומען די טעאַרעטישע און פּראַקטישע קענטענישן, וועלכע די שול האָט זיי באַדאַרפט געבן און נישט געגעבן.

די שפּיטאַלן באַנוצן זיך דערמיט און עקספּלאַטירן די יונגע דאָקטוירים אין זייער אַ גרויסער מאָס. אין קאַפּענהאַגען איז אזוי: אלע יונגע דאָקטוירים ווערן צוגעלאָזט אין די שפּיטאַלן אויף פּראַקטיק און זיי קענען דאָרט נישט בלייבן מער ווי צוויי יאָר. שפעטער קומען אויף זייער אַרט יונגע דאָקטוירים. אין פּראַנק-רייך זענען אלע שאַטזישע שפּיטאַלן אָפּן פאַר יונגע דאָקטוירים. אין פעטערבורגער שטאַט-ראַט האָט אַ ראַטמאַן אַריינגעטראָגן אַ פאַרשלאַגן גמרי אָפּצושאַפּן די פענסיעס פאַר די שפּיטאַל-דאָקטוירים, ווייל מ'קען שטענדיק געפינען אַ געניגנדע צאָל אומזיסטע פּראַקטיקאַנטן. ער דערקלערט דערביי, אז „די דאָקטוירים דאַרפן נאָך צופּרידן זיין דערמיט, וואָס מ'לאָזט זיי צו אין די שפּיטאַלן...“

איך האָב אויפּגעהערט צו האָפּן אויף אַ געצאַלטן פּאָסטן. איך האָב געליטן הונגער און נויט: באַנאַכט האָב איך אונטערגע-שוירן די צויטן פּון די הויזן און פאַריכט מיט נאָדל-פּאַדעס די שיך; ווען איך האָב פאַרשריבן די פאַרציעס פאַר די קראַנקע, האָט זיך אין מיר דערוועקט אַ געפיל פּון קנאה צו זיי, ווייל איך אַליין

האָב זיך געשפּייזט מיט ברויט און ווּרשט. אין יענער ביטערער צייט, וועלכע איך האָב איבערגעלעבט, האָב איך אָנגעהויבן פאַר-שטיין, ווי אַזוי מ'קען ווערן אַ שיכור פון הונגער. ווען איך בין, למשל, געגאַנגען פאַרביי אַ שענק, האָט מיך ממש געצויגן אַריינצוגיין; איך האָב מיר פאַרגעשטעלט, ווי גליקלעך איך וואָלט געווען, ווען איך גיי אַזוי צו צום העל-באַלויכטענעם בופעט, אויף וועלכן ס'זענען אָנגעשטעלט פאַרשידענע מאכלים און טרינק אויס אַ צוויי-דריי גלעזלעך בראַנפן; ס'איז אַ ווונדער, וואָס מיך, אַ האַלב הונגעריקן האָט געצויגן צו זיך נישט דאָס פאַרבייסן נאָר דווקא דער שפּירט, כאָטש איך בין קיין אַלְקאָהאָליקער נישט. ווען באַ מיר אין קע-שענע האָט זיך טאַקע אָנגעזאַמלט אַ רובל, האָב איך נישט געקענט ביישטיין דעם גסיון און זיך אָנגעשיכורט. ביז יענער צייט, אויך שפעטער, ווען איך האָב געלעבט בעסער, האָט מיך קיינמאָל קיין בראַנפן נישט געצויגן. איך האָב אַ סך געאַרבעט, דערביי האָב איך געזען, אַז אין מיין אַרבעט נייטיקט מען זיך, און אַז די טובה, וועלכע מ'טוט מיר מיט דער דערלויבעניש צו אַרבעטן, איז ענלעך צו דער טובה פון מייסטער, וועלכער „גייט ברויט“ זיינע אַרבעטער; דער אונטערשיד צווישן אונדז איז נאָר דער געווען, וואָס פאַר מיין אַרבעט האָט מען מיר נישט געצאָלט מיט ברויט, נאָר מיט דער דערלויבעניש צו אַרבעטן. ווען איך בין אַ מידער, אַ דערהרגעטער אַהיימגעקומען פון אַ דיושורסטווע נאָך אַ גאַנצע נאַכט נישט שלאָפן און האָב זיך זייער געבראַכן דעם מוח, ווי אַזוי אויס-צוקאָמבינירן אַ מיטאַג פאַר מיינע אַכט קאַפעקעס, האָט מיך אָנגע-כאַפט אַ פאַרצווייפּלונג און אַ ווילדער כּעס: האָב איך שוין טאַקע קיין רעכט נישט זאָט צו זיין פאַר מיין פּראַצע?

איך האָב אָנגעהויבן באַדויערן, וואָס איך האָב אָפּגעלאָזט מיין פּראַקטיק און בין געקומען קיין פעטערבורג. בילראַט זאָגט: נאָר דער דאָקטאָר, וועלכער האָט קיין שום געוויסן נישט, קען

זיך דערלויבן זעלבסטשטענדיק צו באנוצן מיט זיינע רעכט, ווער-
כע דער דיפלאם גיט אים". אָבער ווער איז דערין שולדיק? נישט
מיר! די וועלכע האָבן געשאַפן אַזעלכע אומשטענדן, ניטן אונדז
צו דעם פאַרברעכן, — מיר האָבן קיין אַנדערע ברירה נישט!...
חוץ דעם שפּיטאַל האָב איך אויך באַזוכט די קורסן פון קליניק-
אינסטיטוט. וווּ איך בין נאָר געקומען, האָב איך מיך איבערצייגט,
אַז אין דער מעדיצינישער וועלט האָט מען גאָר אַ קליינעם צוטרוי
צו אונדזער דיפּלאַם „מיט אַלע רעכט און פּריויליגעניעס, וועלכע
געהערן דעם פּאָך לויטן געזעץ" אין אָנהייב האָט יעדער באַהויפּ-
טונג מיינע יעדן דיאָגנאָז מיינעם דער עלטסטער אַרדינאַטאָר פון
שפּיטאַל שטרענג קאָנטראָלירט, וווּ איך האָב נאָר געאַרבעט, האָט
מען מיך צוגעלאָזט היילן קראַנקע בכלל און אַפּערירן בפרט ערשט
נאָכדעם, ווי מען האָט זיך איבערצייגט פון דער פּראַקטיק, אד
איך בין פּעיק זעלבסטשטענדיק צו אַרבעטן. אין נאָדיעזשיגער קלי-
ניק פאַר געווינערינס לאָזט מען פּראַקטיש דערלערנען אַקישערע
אַ יונגן דאָקטאָר ערשט דאָן, ווען ער קיקט זיך צו דריי חדשים
צו אַפּעראַציעס און אונטערזוכט די געווינערינס; ערשט דערנאָך
גיט ער אָפּ אַ colloquium (אַ קירצן עקזאַמען) און ווערט צוגע-
לאָזט צו אַפּעראַציעס אונטער דער אויפזיכט פון דעזשורירנדן
אַסיסטענט. . . אי דאָרף מען נאָך אַ גרעסערע פּאַראַכטונג צו אונ-
דזערע „רעכט"? דער דיפּלאַם אָנערקענט מיך פאַר אַ פּולרעכטיקן
דאָקטאָר, דאָס געזעץ פאַר פּליכטעט מיך זאָגאַר, דראָענדיק
מיט אַ שטרענגער שטראַף, צו קומען בשעת מ'רופט מיך צו אַ גע-
ווינערין און דאָ דערלויבט מען מיר אפילו נישט צורירן זיך צו
אַ געווינערין אין די לייכטסטע פאַלן, און מ'האַט פּולקאָמע רעכט
דערצו.

„איך פאָדער, — האָט אין יאָר 1874 געשריבן דער באַ-
ווסטער דייטשער כירורג לאַנגענבעק: — אַז יעדער דאָקטאָר,

וועלכער ווערט גערופן צו דער שלאכט, זאל אין דערזעלבער מאָס
באזיצן אָפּעראַטאָרישע טעכניק, אויף וויפיל זעלנער קענען זיך בא-
נוצן מיטן געווער... וועמען וועט באמת גאָר איינפאלן שיקן אין
דער מלחמה אַזעלכע זעלנער, וועלכע האָבן קיינמאָל קיין געווער
אין דער האַנט נישט געהאַלטן, וועלכע האָבן נאָר געזען ווי אַנ-
דערע שיסן? באמת אָבער טרעטן דאָקטוירים אַריין איבעראַל
נישט אין שלאכט, נאָר אין לעבן, נישט צוגעגרייט, ווי רעקרויטן,
וועלכע האָבן נאָך קיין געווער אין דער האַנט נישט געהאַלטן.
די מעדיצינישע פרעסע פון אַלע לענדער שטרענגט אָן אַלע
פוחות, באַמענדיק זיך אויסצוראַטן די דאָזיקע הימלשרייענדיקע
אומרעכט, אירע אַנשטרענגונגען אָבער בלייבן אומזיסטע. פאַר-
וואָס? דאָס קען איך בשום אופן נישט דערקלערן... ווער וויל
נישט פאַרשטיין, אַז אַ דאָקטאָר מוז זיין פראַקטיש צוגעגרייט? די
געזעלשאַפט זיכער נישט, — די דאָקטוירים אָבער אויך נישט:
זיי האַלטן דאָך אין איין שרייען און דערקלערן דער געזעלשאַפט:
„מיר לערנען זיך דאָך אויף אייך, מיר באַקומען דאָך די
נייטיקע פראַקטיק, נאָר איר באַצאָלט דערפאַר מיט אייער לעבן
און געזונט...“

VI

איך האָב פֿלייסיק געאַרבעט אין אונדזער שפּיטאַל. אונטער דער לייטונג פון עלטערע חברים, דאָקטוירים, בין איך געוואָרן ביסלעכווייז געניטער.

אין דעם געביט פון שטעלן דיאגנאָזן אין באַשטימען די קוראַציע בין איך שנעל און לייכט געוואָרן אַ בקי, אויב איך האָב אפילו געהאַט אַ טעות, האָט אַן עלטערער און געניטערער דאָקטאָר טאָר מיין טעות פאַריכט און מיר אָנגעוויזן, ווי אַזוי אים אויסצומיידן אין דער צוקונפט. אינגאַנצן אַנדערש איז געווען אינם געגעביט פון טעכנישע אָפּעראַטאָרישע אַרבעט. דאָ געניגן נישט די אָנווייזונגען; ווי געניט מיין לערער זאָל נישט זיין, ווי בולט און פאַרשטענדלעך זיינע אָנווייזונגען זאָלן נישט זיין, מוז איך די דערפאַרונג באַקומען נאָר אַליין; פעסט און זיכער אָפּערירן קען נאָר דער, ווער ס'האַט די געווינהייט דערצו; ווי אַזוי קען מען אָבער די געווינהייט באַקומען, אויב מ'וועט פּרוער נישט אָפּע-רירן, — באַדיי מיט אַ נישט פעסטער און נישט זיכערער האַנט? אין די אַכציקער יאָרן פון פאַריקן יאָרהונדערט האָט דער אַמעריקאַנישער געלערטער אָדווייער דערפונדן אַ ניי מיטל, ווי אַזוי צו היילן די געפערלעכע פאַרשמאַלונג פונם גאַרגל באַ קינדער,

צום מיינסטנס בא א קרופ פריער האָט מען אין אזא פאל געמוזט
 מאכן טראַכעאַטאַמיע: דעם קראַנקן האָט מען פון פאַרנט אויפ-
 געשניטן דעם וויישיט און אַריינגעזעצט אַ רערל. אַנשטאַט דער
 פּלּאָטיקער אָפּעראַציע, וועלכע פּאָדערט כּלאַראַאַַרם און אַ קאַנ-
 סיליום פון עטלעכע דאַקטוירים, האָט אַדווייער פּאָרגעלייגט זיין
 מיטל, וועלכעס פּאַשטייט פון פּאַלגענדן: דער אָפּעראַטאָר שטעקט
 דעם קינד אין מויל אַריין דעם לינקן ווייז-פינגער און כאַפט מיט
 אים אָן דאָס ביינדעלע איבער דעם גאַרגל, מיט דער רעכטער האַנט
 פירט ער אַריין מיט אַ ספּעציעלן אינסטרומענט אין דעם קינדס
 גאַרגל אַריין אַ מעטאַלן רערעלע מיט אַ דיקער קעפּעלע. דאָס רע-
 רעלע ווערט אַריינגעשטעלט אין האַלדז און עס בלייבט דאָרט;
 ווען עס איז מער נישט נייטיק, קען מען עס פון דאָרט צוריק
 אַרויסבאַקומען. די אָפּעראַציע ווערט אַנגערופן אינטובאַציע, זי
 ברענגט ווונדערלעכע רעזולטאַטן, דער אָטעם ווערט מאַמענטאַל
 נאָרמאַליזירט. איצט באַנוצט מען די אינטובאַציע אַנשטאַט טראַ-
 כּעאַטאַמיע, אַ חוץ אייניקע זייער זעלטענע פּאַלן, ווען די אינטובאַציע
 העלפט נישט.

די אָפּעראַציע ברענגט ווונדערלעכע רעזולטאַטן, זי איז איינ-
 פּאַך און טוט נישט וויי, נאָר... נאָר אין דעם פּאַל, ווען זי ווערט
 דורכגעפירט מיט אַ געניטער האַנט. מען דאַרף האַבן אַ גרויסע גע-
 ווינהייט, פּדי דאָס רערעלע אַריינצופירן לייכט אָן שום מכשול אין
 קראַנקן גאַרגל פון אַ דערשראָקן, שרייענדיק קינד. אין דער דיפּ-
 טעריט אָפּטיילונג האָב איך געאַרבעט אונטער דער לייטונג פון אַ
 חבר מיטן נאָמען סטראַטאַנאָו. איך בין פיל צענדליקער מאל גע-
 ווען דערביי, ווי ער האָט געמאַכט אינטובאַציע, נישט איינמאל האָב
 איך אַליין דורכגעמאַכט אינטובאַציע אויף אַ מאַנעקען אין אויף
 אַ מת.

ענדלעך האָט מיך סטראַטאַנאָו געהייסן מאַכן די אָפּעראַציע

אויף א לעבעדיק קינד. דאָס איז געווען אַ יינגעלע פון דריי יאָר מיט
ריקע בעקלעך און ליכטיקע, בלויע אייגעלעך. דאָס קינד האָט שווער
און אָפגעריסן געאַטעמט, עס איז געווען ברוין-און-בלוי און עס
האָט זיך געוואָרפן אויפן בעט. מ'האָט אים אַריינגעטראָגן אין אַפּע
ראַציע-צימער, געלייגט אויף דער סאָפּע און געבוידן די הענטלעך.
סטראַטאַנאָוו האָט אים אַריינגעזעצט אין מויל אַ צעשפּרייטער, אַ
פאַרמהערציקע שוועטער האָט אים געהאַלטן באַם קאַפּ.

איך האָב אָנגעהויבן אַריינפירן דעם אינסטרומענט. דעם קינדס
קליינע, ווייכע העלדזעלע האָט געציטערט און געשפרונגען אונטער
מיין פינגער, איך האָב זיך דאָרט בשום אופן נישט געקענט
אַריענטירן.

ענדלעך האָב איך געמיינט, אז איך האָב אָנגעטאַפּט דעם
איינגאַנג אין גאַרגל און האָב אָנגעהויבן אַריינפירן דאָס
רערל; עס האָט זיך אָבער אָן עפעס פאַרהאַלטן און ווייטער נישט
געאַנגען. איך האָב אַ שטאַרקערן דריק געטון, דאָס רערל איז
פאַרט נישט געאַנגען ווייטער.

— דריקט נישט, -- מיט כוח וועט איר דאָ גאַרנישט מאַכן,
האָט סטראַטאַנאָוו פאַמערקט -- הייבט אויף דאָס הענטל העכער
און פירט אַריין לגמרי אָן שום אַנשטרענגונג.

איך האָב אַרויסגענומען דעם אינטובאַטאָר אין אָנגעהויבן אים
פונדאָסניי אַריינפירן; לאַנג האָב איך געשטופּט און געשטופּט דאָס
רערל, ביז עס איז ענדלעך אַריין אין איך האָב אַרויסגענומען
דעם דורכפירער. דאָס קינד האָט תיכף אויסגעשפיגן דאָס רערל
מיט בלוטיקן שפייטעך און אַלץ אייניעם שווער געאַטעמט.

— איר האָט אַריינגעשטעקט דאָס רערל אין דעם שפייט-פיר-
רער, נישט אינם גאַרגל, -- האָט סטראַטאַנאָוו געזאָגט -- טאַפּט
נאָר גוט אָן דאָס ביינדעלע איבערן גאַרגל, בייגט עס שטאַרק אויס.

און דאָס רערל פירט אַרײַן בשעת דעם אַרײַנאַטעמען, דער עיקר
אַבער — אָן אַנשטרענגונג.

אַ פאַרשוויצטער, אָן אָפגעמאַטערטער האָב איך אָפגעאַטעמט
און חידער אָנגעהויבן די אָפּעראַציע.

איך האָב מיך באַמיט נישט צו קוקן אויף די לײדנדע, אַרויס-
געזעצטע אויגן פונם קינד. דאָס העלדז איז אָנגעשוואַלן געוואָרן,
איצט איז זיך נאָך שווערער געווען צו אַרײַנטירן. דער עק פונם
רערל האָט זיך אַלץ אָן עפעס אָנגעשטויסן און איך האָב געפרווט
מיט פּוח בײַצוקומען די שטערונג.

— נײַן, איך קען נישט! — האָב איך ענדלעך געזאָגט און
אַרויסגענומען דעם אינטובאַטאַר.

סטראַטאַנאָוו האָט אים באַ מיר צוגענומען און שנעל אַרײַ-
געפירט אינם קינדס מויל; דאָס ייִנגעלע האָט באַקומען קאַוולאָסיע,
אַרויסגעזעצט די אויגן, פאַרלירן אויף אַ סעקינדע דעם אָטעם;
סטראַטאַנאָוו האָט אַ דריק געטון אַ קנעפל. און אַרויסגעצויגן דעם
דורכפירער. ס'האָט זיך דערהערט דאָס כאַראַקטעריסטישע בלאָנז-
זיקע אָטעמען דורך אַ רערל; דאָס קינד האָט אָנגעהויבן הוּסטן,
וויבדיק אייסשפּײען דאָס רערל.

— נײַן, באַנדיט, דו וועסט עס נישט אויסשפּײען! — האָט
סטראַטאַנאָוו געלאַכט, גלעטנדיק דאָס קינד איבערן בעקל.

אין פינף מינוט אַרום איז דאָס ייִנגעלע געשלאָפן, אָטע-
מענדיק רעגלמעסיק אין רוזק.

אַ שווערע צײַט האָט זיך אָנגעהויבן פאַר מיר. איך האָב
מיך געמוזט אויסלערנען אינטובירן; דערווייל האָבן אַלע אָנזײ-
זונגען און דערקלערונגען נישט געהאַלפן, אויך די איפונגען אויף
מאַנעקענען און מתים האָבן צו גאַרנישט געבראַכט.

ערשט מיט צוויי וואַכן שפּעטער איז מיר דאָס ערשטע מאָל
געלונגען אַרײַנצוזעצן אַ רערל אין אַ לעבעדיקן האַלדז אַרײַן. נאָר

לאנג נאָכרעם בין איך נאָך נישט זיכער געווען, ווען ס'איז מיר אויסגעקומען אינטובירן, צי וועט זיך מיר די אָפּעראַציע איינגעבן. טיילמאָל האָט זיך געטראָפּן, אַז אויסמיטלשענדיק זיך מיטן קינד צוזאמען, האָב איך געמוזט שיקן נאָכן אַסיסטענט, וועלכער האָט דאָס רערל אַריינגעזעצט.

דאָס אַלץ איז זייער שרעקלעך, נאָר ווי אזוי טוט מען-זשע אנדערש? די אָפּעראַציע איז אזוי גייטיק, זי ראַטעוועט אזוי באַשיינע-פעלעך דאָס לעבן. . .

דאָס פיל איך ערשט איצט, ווען דאָס שרעקלעכע איז שוין פאַריבער, ווען איך קען זיך אינטערנעמען צו אינטובירן באַ די שווער-סטע באַדינגונגען. ערשט נישט לאַנג האָב איך באַדאַרפט אינטובירן אַ פינפיעריק מיידעלע; מען האָט איר נעכטן אַריינגעזעצט אַ רערל, זי האָט עס אָבער אַרויסגעהויסט.

דאָס קראַנקע קינד האָט מען אַריינגעטראָגן אין אָפּעראַציע-צימער; איך האָב צוגעגרייט די אינסטרומענטן. דאָס מיידעל איז געזעסן באַ דער וועכטערין אויף דער האַנט, אַ ווייסע, מיט טראַפנס שווייס אויפן שטערן, מיט אַן אויסדרוק פון יענע שרעק-לעכע ליידן, וועלכע עס פילן נאָר אַזעלכע מענטשן, וועלכע ווערן דערשטיקט.

ווי נאָר זי האָט דערזען די אינסטרומענטן, האָבן אירע טרויעריקע אויגן אַ פונקל געטון; זי האָט אַליין געעפנט דאָס מויל און מיט אַ שוואַכער האַפנונג געקוקט אויף מיר. דאָס האַרץ האָט מיר פאַרקלעמט. שנעל און געשיקט האָב איך איר אַריינגעפירט דאָס רערל אין האַלדז אַריין; איך האָב אַליין הנאה געהאַט פון מיין געשיקטיקייט. דאָס מיידעלע האָט זיך אויפגעזעצט אויף דער סאָפּע און האָט מיט דער גאַנצער ברוסט איינגעאַטעמט לופט; אירע בעקעלעך זענען ראָז געוואָרן, די אייגעלעך האָבן געגלאַנצט פון גליק.

— נו איצט איז דיר לייכט צו אָטעמען? — האָב איך זי
געפרעגט.

זי האָט שווייגנדיק געשאַקלט מיטן קאָפּ
— דאַנק דעם דאָקטאָר, זאָג „אַ דאַנק“, — האָט געשמייכלט
זי באַרמהערציקע שוועסטער צום קינד.
— אַ—דאַנק! — האָט דאָס מיידעלע געפליסטערט, קוקנדיק
אויף מיר פון אונטער די הויך-אויפגעהויבענע ברעמלען מיט ליב-
שאפט.

איך בין צוריקגעגאנגען אין דער דיושור-שטוב אַריין און
זיך געלייגט שלאָפן. לאַנג האָב איך אָבער נישט געקענט איינשלאָפן;
איך האָב שמייכלענדיק געקוקט אין דער פינסטערניש אַריין. פאַר
מיר איז אויפגעשוואמען דאָס גליקלעכע קינדשע פנימל און איך
האָב געהערט דאָס שוואַכע שעפטשען: „אַ דאַנק!“...
יא, אזעלכע מינוטן מאַכן מילדער די זכרונות פונם דורכגע-
גאנגענעם וועג, אין אַ גרויסער מאָס בעטן זיי איבער מיט אים:
אַנדערש איז נישט מעגלעך, און וואָלט נישט געווען דער ערשטער,
וואָלט אויך נישט געווען דער לעצטער.

אָבער יענע, די ערשטע קרבנות, וואָס פאַר אַן עסק האָבן
זיי צו יענעם ווילשטאַנד, פאַר וועלכן זיי האָבן געליטן יסורים?
און וויפיל יסורים, וויפיל אומגעקומענע לעבנס ליגן אויפן
וועג פון יעדן דאָקטאָר.

„אונדזערע פאַרשריטן שטייגן איבער בערג מתיים“, — איז
זיך בילראַט מודה אין אַ פריוואַטן בריוו.

צום בולטסטן געדענק איך מיין ערשטע טראַכעאַטאַמיע; זי
וועט מיר מיין גאַנץ לעבן שטיין פאַר די אויגן ווי אַ קאַשמאַר.
איך האָב פיל מאָל אַסימירט מינע קאַלעגעס בשעת טראַ-
כעאַטאַמיע, פיל מאָל האָב איך זי דורכגעמאַכט אויף מתיים, ענד-
לעך האָט מען מיך געהייסן מאַכן טראַכעאַטאַמיע אויף אַ לעבעדיק

מיידעלע, וועלכער די אונטובאציע האָט מער נישט געהאַלפֿן. איין
דאָקטאָר האָט די קראַנקע כלאַראַפּאַרמירט, סטראַטאַנאָוו איז געווען
מיין אַסיסטענט, גרייט יעדער מינוט מיר צו קומען צו הילף.

באַלד באַם ערשטן שניט, וועלכן איך האָב געמאַכט אויפן
קינדס ווייסן, דיקלעכן העלדזעלע, האָב איך דערפילט, אַז איך בין
נישט בכוח צו דערשטיקן מיין אויפֿרעגונג; די הענט האָבן מיר
געציטערט.

— זייט נישט אויפֿגערעגט, אַלץ איז אין אַרדנונג, — האָט
סטראַטאַנאָוו רויק געזאָגט, אַנכאַפּנדיק די פאַרבליטיקטע הויט מיטן
פינצעט (צווענגעלע) לעבן מיינעם. אַט דאָס איז דער פאַדערביין
באַם גאַרגל (די דרייקאַנטיקע דריו), טיילט אָפּ די הויט! .. גייט
מיט דער שטומפיקער זייט! .. אַט אַזוי, גוט. ..

איך בין ענדלעך צוגעקומען מיטן לאַנצעט (אַפּעראַטאָריש
מעסער) צו דער טראַכיי, געשווינד האָב איך דורכגעשניטן דאָס
פלייש און אוועקגעשאַרט די שוואַרצע אַנגעשוואַלענע אַדערן.

— פאַרויכטיקער, דריקט נישט אַזוי, — האָט סטראַטאַנאָוו
געזאָגט — איר וועט אויף אַזאַ אופן צעברעכן אַלע רעדעלעך
פון דער טראַכיי! איילט אייך נישט!

אונטער מיין פינגער האָבן זיך צוזאַמען מיטן מיידעלעס
אַטעם געגליטשט די גלאַטיקע, ביינערנע רעדעלעך פון דער טראַ-
כיי; איך האָב זי פּיקסירט מיטן האַקן און איינגעשניטן; פונם
שניט האָט שוואַך געפּייפט די לופט.

— גיט אַהער דעם פאַרברייטערער!

איך האָב אינם שניט אַריינגעזעצט דעם פאַרברייטערער...
צו דאַנקען גאָט, עס דערנענטערט זיך שוין דער סוף. גאָר פון
הינטערן פאַרברייטערער הערט זיך נישט דער כאַראַקטעריסטישער
פּייף פון דער לופט, וועלכע גייט פריי אַדורך די טראַכיי.

— איר האָט עלעכט אַריינגעזעצט דעם פאַרברייטערער, דער-
 לעבן! — האָט פּלוצלינג סטראַטאַנאָוו גערוועזן אויסגעשריגן.
 איך האָב אַרויסגענומען דעם פאַרברייטערער און מיט צי-
 סערדיקע הענט אים ווידער אָנגעהויבן אַריינזעצן, — ווידער נישט
 אויפן ריכטיקן אָרט. איך בין וואָס אמאָל מער צעמישט געוואָרן.
 דאָס טיפע לעכעלע פון דער ווונד איז אַלע מאָל פאַרלאָפן
 געוואָרן מיט בלוט און די באַרמהערציקע שוועסטער האָט עס
 שנעל אויסגעווישט מיט אַ פיצעלע וואַסער, די ווונד איז גרעסער
 געוואָרן.

די באַרמהערציקע שוועסטער איז געשטאַנען מיט אַ ליידנדיק
 פנים, פאַרביסן די אונטערשטע לייפ; די וועכטערין, וואָס האָט צו
 געהאַלטן דאָס קינד באַ די פיס, האָט אַראָפגעבויגן דעם קאָפּ, כדי
 נישט צו זען דאָס שרעקלעכע בילד.

סטראַטאַנאָוו האָט באַ מיר אַרויסגענומען פון דער האַנט דעם
 פאַרברייטערער און אַליין אים אָנגעהויבן אַריינזעצן. ער האָט
 אָבער לאַנג נישט געקענט געפינען דעם שניט. מיט גרויס מי איז
 אים ענדלעך געלונגען אַריינצופירן דעם פאַרברייטערער; עס האָט
 זיך דערהערט אַ פייפן, און פון דער טראַכיי זענען זיך אויף אַלע
 זייטן צעפלייגן טראַפנס בלוט.

— קאַלעגע, עס איז דאָך נישטאָ וואָס צו דערקלערן, עס
 איז דאָך אַן און פאַר זיך פאַרשטענדלעך, — האָט צו מיר נאָך
 דער אָפּעראַציע געזאָגט סטראַטאַנאָוו: — דער שניט דאַרף גע-
 מאַכט ווערן אין סאַמע מיטן כּון דער טראַכיי, איר האָט אָבער
 געמאַכט דעם שניט אין דער זייט; אַ חוץ דעם, צוואַס טויג אַזאָ
 גרויסער שניט?

„צוואַס?״ אויפן מת און אויפן מאַנעקען זענען באַ מיר די
 טראַכעאַטאַמינס געווען אין דער מאַס און אין סאַמע מיטן...
 באַ דער קראַנקער האָט זיך געמאַכט פון דער ווונד דיפּטע-

ריט. די באַנדאָזשן האָט מען געמוזט בייטן צוויי מאָל אין טאָג, די
גאַנצע צייט האָט זי געהאַט בערך פּערציק גראַד היץ. אין דעם
פּוילנדיקן לאַך פּון דער ווונד האָט זיך דאָס רערל נישט געקענט
האַלטן; די מאַרלע האָט מען געמוזט פאַרבינדן שטייף אַרום דער
ווונד, פּונדעסטוועגן האָט זיך דאָס רערל געהאַלטן גאַר שוואַך און
סטראַטאַנאָו האָט זי אַליין באַנדאָזשירט, און מיר אפילו די דאָזי-
קע פּונקציע נישט געוואָלט אָנגעטרויען.

איינמאָל, ווען מ'האַט אויפגעפונדן דעם באַנדאָזש, האָבן מיר
באַמערקט, אז אַ טייל פּון דער טראַכיי איז אָפּגעשטאַרבן. דער ענין
איז געוואָרן פאַרוויקלטער. דאָס רערל האָט זיך בשום אופן נישט
געוואָלט האַלטן, דאָס מיידעלע האָט שווער געאַטעמט.

דאָס באַנדאָזשירן און באַטראַכטן די שרעקלעכע ווונד האָט
דעם קינד פאַרשאַפט שרעקלעכע יסורים. זי איז געלעגן, אויסגלאַצן-
דיק די אויגן, געוואָרפן מיט די פּיסלעך און געמאַכט געוואַלטיקע אָנ-
שטרענגונגען אַרויסצורייסן זיך פּון דער וועכטערינס הענט; דאָס
פּנימל האָט זיך איר געקרוּמט פּון ווייטיק, זי האָט אָבער נישט גע-
ווינט, מ'האַט קיין קול נישט געהערט; באַ טראַכעאַטאַמירטע גייט
די לופט פּון די לונגען אין רערל אַריין, אויסמיירנדיק די עפענונג, וווּ
עס געפינט זיך דער קול-אַפּאַראַט. זיי קענען דעריבער נישט
רעדן, נישט שרייען און בכלל נישט אַרויסברענגען קיין קול. דאָס
באַנדאָזשירן האָט זייער וויי געטון, נאָר מ'האַט זי נישט געטאַרט
כלאַרפּאַרמירן, ווייל דאָס האַרץ איז באַ איר געווען שוואַך.

סטראַטאַנאָו האָט געענדיקט דאָס באַנדאָזשירן; דאָס מיי-
דעלע האָט זיך אויפגעזעצט; סטראַטאַנאָו האָט זי באַטראַכט.
— זי אַטעמט פאַרט שלעכט! — האָט ער געזאָגט אַ בלאַ-
סער ווי די וואַנט און האָט פּונדאָסניי אָנגעהויבן פאַריכטן דאָס
רערל.

דעם מיידעלעס פּנימל האָט זיך אויפגעהערט צו קרומען.

זי איז געזעסן רויק און געקוקט איבער אונדזערע קעפ אריבער.
פֿלוצלינג האָט זיך דערהערט אַ מאָדנע גערודער, אַ שוואַכער און
א שרעקלעכער... שטאַרק צוזאַמענפרעסנדיק די באַקן. האָט דאָס
מיידעלע געקריצט מיט די ציין.

— איי, ניוטקע, זיי געדולדיק, עס וועט דיר באלד אויפ-
הערן וויי צו טון! — האָט דער דאָקטאָר געזאָגט מיט אַ קול פול
רחמנות און געגלעט דאָס מיידעלע איבערן בעקל. דאָס מיידעלע
האָט מיט ברייטגעפנטע אויגן געקוקט צו דער טיר און געהאַלטן
אין איין קריצן מיט די ציין; אין מויל האָט באַ איר אַלץ געקנאַקט,
פונקט ווי זי וואָלט געקייט קאַרמעלן; דאָס איז געווען אַ שרעק-
לעך קריצן; מיר האָט גויסגעוויזן, אז זי האָט דאָרט אַלץ צע-
קייט אויף פינפֿיצלעך, און איר מויל איז פול מיט אַ קאַשע פון
פון די צעקייטע ציין...

אין דריי טעג אַרום איז דאָס קינד געשטאַרבן. איך האָב
געשווינדן מער קיין טראַכעאַטאַמיע נישט צו מאַכן.

וואָס האָב איך אָבער דערמיט דערגרייכט? מיינע חברים,
וועלכע האָבן גלייך מיט מיר אָנגעהויבן אַרבעטן, וועלכע זענען
אָבער נישט אַזוי ווייכהערציק, קענען איצט ראַטעווען אַ מענטשלעך
לעבן אין דער צייט, ווען איך שטיי אומבאַהאַלפֿן.

אַנדערהאַלפֿן יאָר נאָך מיין ערשטער און לעצטער טראַכע-
אַטאַמיע האָט מען בשעת מיין דעזשורירן געבראַכט אין אונדזער
שפיטאַל אַריין אַן אַרבעטער מיט אַ סיפּיליטישער פאַרשמאַלונג
פונם גאַרגל. אַ חודש צייט האָט זיך באַ אים די פאַרשמאַלונג פון
דעם גאַרגל פּראַגרעסיוו אַנטוויקלט, דער קראַנקער האָט שוין פּמעט
דעם צווייטן מעת-לעת נישט געקענט אָטעמען.

ער איז געזעסן אַן אויכגעדאַרטער, מיט צעשויערטע עט-
לעכע האָר אויפן גאַלן קאַפּ, דאָס פנים שוואַרץ ווי די ערד, און

האַט זיך מיט ביידע הענט געהאַלטן באַ דער ברוסט, אָטעמענדיי
שווער מיט אַ הייזעריקן כריפען.
איך האָב געשיקט נאָכן אַסיסטענט, דערווייל האָב איך גע-
הייסן אַריינפירן דעם קראַנקן אין אָפּעראַציע-זאַל.
דער אַסיסטענט איז אַריינגעקומען. ער האָט אים באַטראַכט.
— מען מוז דיר מאַכן אַן אָפּעראַציע, אויפשוניידן דעם
האַרדז — האָט ער געזאָגט.
— גוט, גוט, נאָר גיכער. גיכער, ווי גאָט איז אייך ליב, —
האַט דער קראַנקער געשעפטשעט און געשאַקלט מיטן קאָפּ.
בשעת מ'האַט צוגעגרייט די אינסטרומענטן, האָט מען אים
געגעבן צו אָטעמען זויער-שטאָף.
— נו, לייג דיר, — האָט אים מיין קאָלעגע ענדלעך געזאָגט.
דער קראַנקער האָט זיך איבערגעצלמט און די באַדינער האָבן
אים געהאַלפן אַרויפקריכן און זיך לייגן אויפן אָפּעראַציע-טיש.
בשעת מ'האַט אים געוואָשן דעם האַרדז, האָט ער געאָטעמט מיט
זויער-שטאָף. איך האָב באַ אים געוואָלט אָפּנעמען דאָס רער, ער
האַט עס אָנגעכאַפט מיט ביידע הענט און געבעטן:
— נאָך אַביסעלע, לאָזט מיך נאָך אַ ביסעלע כאַפן פרישע
לופט, — האָט ער הייזעריק געשעפטשעט.
— גענוג, גענוג! פאַלד וועט דיר לייכטער ווערן! — האָט
מיין קאָלעגע געזאָגט — פאַרמאך די אויגן.
דער קראַנקער האָט זיך נאָכאַמאָל איבערגעצלמט און האָט
צוגעמאַכט די אויגן.
מען האָט אים געמאַכט די אָפּעראַציע אונטער קאָקאין. מיין
קאָלעגע האָט אָנגעהויבן שניידן, איך האָב מיט האַקלעך צענומען
די ברעגן פון דעם שניט; מיין קאָלעגע האָט אויפגעשניטן דעם
פאָדערשטן בייגן באַם היישיט — דער הוסט האָט אַרויסגעשפּריצט

פון דעם שניט שטיקער פייכען מיט בלוט. מין קאלעגע האט אריינגעזעצט דאס רערל אין פארבאנדאזשירט דעם האלדז.

— פארטיק!

דער קראנקער האט זיך אויפגעהויבן, טיף אריינגעצויגן דעם אָטעם און מיט אַ פייכטנדיק פנים פון פרייד און פארווונדערונג גע- קוקט ארום זיך און געשמייכלט.

— נו, ברודער, מען האט דיך גוט צעטרייבערט? האט זיך מין קאלעגע צעלאכט.

אלע ארום האבן געלאכט; עס האבן געלאכט די בארמהער- ציקע שוועסטערס, די וועכטערינס, די דינערס... דער קראנקער האט געשמייכלט אַ גליקלעכער און אַ דערשטוינטער; ער האט גע- עפנט דאָס מויל און באַווונדערט די אלמעכטיקייט פון אונדזער מע- דיצין.

אויפן צווייטן טאָג בין איך אריינגעגאנגען צו אים אין זאָל אַרין. דער קראנקער האט מיך באַגעגנט מיט דעם זעלבן פארווונ- דערטן שמייכל.

— וואָס מאַכט מען? — האָב איך אים געפרעגט.

ער האט געשאַקלט מיטן קאָפּ און געווין מיט די הענט, ווי גוט עס איז אים...

איך בין אַרויסגעגאנגען מיט אַ שווער געמיט. דער געדאַנק, אַז איך וואָלט אים נישט געקענט ראַטעווען און אַז ווען מין קאָ- לעגע זאָל דערפּיי נישט זיין, וואָלט דער קראנקער זיכער געשטאַרבן, דער געדאַנק האט מיך זייער געפלאַגט.

איך האָב געטראַכט: מיינע אלע שבועות זענען גאַרנישט ווערט! וואָס זאָל מען פאַרט טון? בילראַט איז גערעכט: „אונדזע- רע פאַרשריטן גייען איבער בערג מתים“, קיין אַנדערער וועג איז אָבער נישט פאַרהאַן. מען דאַרף לערנען, מטאָר נישט פאַר- צווייפלען ווערן פון די דורכפאַלן...

נאָר באלד דערויף האָב איך דערהערט דאָס קריצן מיט די
 ציין פּינס דערהרגעטן מיידעלע און איך האָב אַ פּאַרצווייפּלטער
 געטראַכט: אַז איך קען נישט! איך קען נישט מער... די האַנט
 וועט זיך באַ מיר נישט אויפהייבן צו מאַכן אַ נייע אָפּעראַציע.
 וואָס דאַרף איך פּאַרט טון אין אַזאַ פּאַל? איך האָב דאָך
 די פּראַגע נישט געלעזט, נאָר פשוט אַנטלאָפּן פאַר איר? איך פּער-
 זענלעך האָב דאָס געקענט טון, וואָס וואָלט אַבער געווען, ווען
 אַלע זאַלן נאָכטון מיין ביישפּיל?
 איינער, אַן אַלטער דאָקטאָר, וועלכער האָט פאַרוואַלטעט מיט
 דער כירורגישער אָפּטיילונג פון שטאַט-שפיטאַל אין N, האָט מיר
 דערציילט וועגן די צרות, וועלכע ער האָט געליטן, בשעת ער
 פּלעגט צולאָזן יונגע דאָקטוירים מאַכן די ערשטע אָפּעראַציע. —
 „מען מוז זיי דאָך לאָזן, — זיי מוזן דאָך אויך לערנען; נאָר ווי
 קען איך רויק צוקוקן, ווי יענער פּאַרט מיטן מעסער גאַט ווייסט
 ווהין?!...“

און ער נעמט טאַקע צו דאָס מעסער באַם אָפּעראַטאָר און
 פאַרענדיקט טאַקע אַליין די אָפּעראַציע. דאָס איז ערלעך, נאָר...
 די דאָקטוירים, וועלכע אַרבעטן באַ אים אין דער אָפּטיילונג, דער-
 ציילן, אַז עס לוינט זיך נישט צו לערנען באַ אים, ווייל קאָטש
 ער איז אַ גוטער כירורג, קען מען זיך באַ אים גאַרנישט אויסלער-
 נען. דאָס איז פאַרשטענדלעך: אַזאַ כירורג, וועלכער פאַצט זיך
 אַזוי באַרמהערציק צו זיינע פאַצענטן, קען קיין גוטער לערער
 נישט זיין.

אַט וואָס עס דערציילט צבּשפּ. אַ רוסישער דאָקטאָר, אַ רייזג-
 דער, וועגן באַווסטן דערפּינדער פון דער אַנטיסעפּטיק, פּראָפּעסאָר
 ליישטער: „ער נעמט זיך צופּיל צום האַרץ די אינטערעסן פון זיינע
 פאַצענטן און שטעלט צו הויך זיין מאַראַלישן חוב לגבי יעדן
 מענטש, וועלכער ווערט דורך אים אָפּערירט. דעריבער טאַקע האָט

לישטער זעלטן ווען אנפארטרויט אַפּעראַציעס זיינע אַסיסטענטן און
בעלף מאַכט ער אפילו באַנדאַזשן אַליין. דעריבער טאַקע האָבן
נישט זיינע אַסיסטענטן די נייטיקע כירורגישע רגילות.

אויב מ'זאָל אין זין האָבן יעדן קראַנקן באַזונדער, קען מען
זיך גאַרנישט אנדערש באַזיען צו דער זאַך.

דער זעלבער רייזונער, פּראָפּעסאָר א. טאַבער, דערציילט
וועגן די דייטשישע קליניקעס פּאַלגנדעס: „ס'איז אַ גרויסער חילוק
צווישן די אַפּעראַציעס, וועלכע ווערן געמאַכט דורך די אומגע-
שיקטע אַסיסטענטן און וועלכע עס מאַכט דער פּראָפּעסאָר אַליין;
די ערשטע צעהאַקן די אַדערן, שניידן זיי איבער צו הויך, צע-
קאַלעטשען די מוסקולן, און דאָס אַלץ ווירקט זייער שלעכט אויפן
גאַנצן גאַנג פון דער אַפּעראַציע!

נאָר צוואַנצט טויגן באַווייזן דערויף, אַז אַן פּראַקטיק קען
מען נישט זיין קיין געניטער אַפּעראַטאָר?

ווי איז זשע פאַרהאַן אַן אויסוועג? אַרויסגייענדיק פונם מע-
דיצינישן שטאַנדרפונקט, קען מען זיך נאָך דערמיט איבערבעטן:
„מ'קען סיי ווי גאַרנישט אויפטון". נאָר ווען איך שטעל מיר פאַר,
אַז דאָס בין איך דער פּאַציענט, וועלכער לייגט זיך אונטערן
מעסער פון אַ כירורג, וואָס מאַכט די ערשטע אַפּעראַציע, — קען
איך מיט אַזאַ דערציילונג נישט בלייבן צופרידן; איך פיל, אַז
עס מוז זיין אַן אנדערער אויסוועג, אַזוי קען עס נישט
בלייבן!

אויף אַן אויסוועג פון דער לאַגע האָט נאָך אין די דריי-
סיקער יאָרן פון פאַריקן יאָרהונדערט אַנגעוויזן דער באַוואוסטער
פּראַנצויזישער פיזיאָלאָג מאַזשאַנדי.

אַ גוטער כירורג פון אַנאַטאָמישן טעאַטער איז נאָך נישט
קיין גוטער שפיטאַל-כירורג, — זאָגט ער — ער וועט יעדעס מאל
מאַכן גרויסע פעלערן, ביז ער וועט זיך אויסלערנען אַפּערירן זי-

כער און פעסט. די זיכערקייט וועט ער ערשט דאן באקומען, ווען ער וועט פראקטיצירן לאנגע יארן; די דערפארונג וואָלט ער אָבער פריער געקענט באקומען, ווען זיין לימוד זאָל זיין צוועקמעסיקער. דערין איז שולדיק דער סיסטעם פונם לימוד, וועלכער ווערט אָנגעווענדט ביזן היינטיקן טאָג אין אונדזערע שולן. די שטודירן-דיקע גייען אוממיטלבאר איבער פון טויטע צו לעבעדיקע, און זיי מוזן באקומען די דערפארונג אויפן חשבון פון הומאניטאריש-קייט, אויפן חשבון פונם לעבן פון זייערס גלייכן.

מיינע הערן! איידער איר גייט צו צום מענטש, רעכנט איך איבער: זענען דען נישט פארהאן באשעפענישן, וועלכע מוזן האָבן אין אונדזערע אויגן אַ קלענערן ווערט ווי אַ מענטש?

איך וויל זאָגן, אז פרי צו באקומען אַ פילקאָמע מעדיצינישע אויסבילדונג, זאָל מען פריער מאַכן אַפּעראַציעס אויף לעבעדיקע חיות. ווער עס ווערט געווינט צו אַזעלכע אַפּעראַציעס, דער לאַכט פון די שוועריקייטן, פאַר וועלכע עס בלייבן שטיין אומבאַהאַלן-די מערהייט כירורגן.

די דאָזיקע עצה מאַזשאַנדיס איז לייכט דורכצופירן; פונ-דעסטוועגן ווערט אין ערגעץ נישט איינגעפירט דער סיסטעם. ווען אַ כירורג דערפינדט אַ נייע אַפּעראַציע, פרוּווט ער זי אויס אויף חיות. איך הייס אָבער נישט פון קיין איינציק אַרט אויף דער וועלט, וווּ יונגע כירורגן זאָלן צוגעלאָזט ווערן מאַכן אַפּעראַציעס אויף מענטשן ערשט דאָן, ווען זיי האָבן פראַקטיצירט אַ צייט פריער אויף חיות.

נאָר ווי קען מען גאָר דאָס פאַדערן, ווען פאַר דער ער-שטער אַפּעראַציע אויף אַ לעבעדיקן מענטש מאַכט מען אַפילו נישט קיין געניגנדע צאָל איבונגען אויף טויטע!
אין די דרייסיקער יארן פון פאַריקן יאָרהונדערט האָט אַ

כירורג, וועלכער האָט זיך פאַרנומען מיט אַנאַטאָמיע, אַרויסגערופן
אַ שפּאַטיש געלעכטער.

דער פּראָפּעסאָר דיפּענבאַך האָט געזאָגט אויפן יונגן פּראָנ-
ציווישן כירורג וועלפּא: „ער איז עפעס אַ אַנאַטאָמישער כירורג.“
ווי פּיראַגאָו זאָגט, איז דיפּענבאַכס מיינונג געווען די ערגסטע
רעקאָמענדאַציע פאַר אַ כירורג.

אזוי איז געווען אין די דרייסיקער יאָרן, — נאָר אַט וואָס
פּראָפּ. טאָבער דערציילט וועגן די היינטיקע כירורגן:

„אין דייטשלאַנד לערנען זיך געוויינטלעך די יונגע אַסיסטענטן
פון די כירורגישע קליניקעס נישט אויף מתים, נאָר אויף לעבע-
דיקע מענטשן. קיינער וועט נישט אָפּלייקענען, אַז דאָס בלוט, וואָס
רינט אונטערן מעסער, די לעבעדיקע צאַפּלידיקע מוסקלן, אַרבעטן
אויס פאַם יונגן כירורג דרייסטיקייט, דערפּינדלעכקייט און זיכערקייט;
איך מין אָבער, אַז פון דער צווייטער זייט זענען די איבונגען
מיט אַ אומגעניטער האנט אויף אַ לעבעדיקן מענטש נישט הומאַ-
ניטאַריש און נישט פאַסנד פאַר די אויפגאַבן פון דער מעדיצין.“
איך גלייב, אַז נאַזשאַנדיס סיסטעם וואָלט געקענט אין אַ
געוויסער מאָס אָפּשאַפן דעם בלוטיקן פּרייז, וואָס די מענטשהייט
צאָלט דער וויסנשאַפט פאַר געניטע כירורגן: מענטשן וואָלטן נישט
געדאַרפט מיטן לעבן פאַצאָלן פאַר דער אָפּעראַטאָרישער אויס-
בילדונג.

דאָס איז אָבער ביז אַ געוויסער מאָס. ווי קען מען דען וויסן,
ווען אַ כירורג הייסט שוין „גענוג“ דערפאַרן? איז דען פאַרהאַן צו
דעם אַ גרענעץ?

אין יאָר 1873, באַ זיין העכסטן רוים, האָט פּילראָט
געשריבן צו זיינס אַן אַלטן פּאַקאַנטן: „איך האָב אַ סך פּאַציענטן,
וועלכע דאַרפן באַ מיר אָפּערירט ווערן, אין דער צוקופט שטייען
מיר פאַר נאָך מער פּאַציענטן; זיי פאַרנעמען אַלע געדאַנקען מינע;

מיט יעדער יאָר ווערט זייער צאָל גרעסער, די לאַסט ווערט אַלץ שווערער און שווערער. מיט אַ שעה צוריק בין איך אוועקגעגאנגען פֿון אַ פֿרוי, וועלכע איך האָב נעכטן אָפּערירט, — אַ שרעקלעכע אָפּעראַציע... מיט וואָס פֿאַר אַ בליק האָט זי מיך היינט אַוונט באַגעגנט! „וועל איך לעבן בלייבן?“ האָט דער בליק געפרעגט. איך האָף, אַז זי וועט לעבן; אונדזער קונסט איז אָבער אַזוי אומ-מעכטיק! איך וואָלט געוואָלט אונטער זיך האָבן כּאָטש הונדערט יאָר פֿראַקטיק, — אפשר וואָלט איך דאַמאָלס עפעס געקענט אויפֿ-טון. אונדזערע דערפֿאַלגן אָבער קריכן פֿאַמעלעך, אין דאָס, וואָס איינער דערווערבט, ווערט אַזוי שווער איבערגעגעבן דעם אַנדערן! דער, וואָס לערנט עפעס פֿון יענעם, מוז דאָס וויכטיקסטע אַליין דורכמאַכן!

די כירורגיע איז אַ קונסט, אין אַלס אַזעלכע פֿאַדערט זי צומיינסטן שאַפּונג, זי וויל צום ווייניקסטן וויסן פֿון שאַפּלאַן. ווי ס'איז דאָ שאַפּלאַן, דאָרט איז קיין פעלער נישטאָ, ווי ס'פֿאַדערט זיך אָבער שאַפּונג, דאָרט איז יעדע מינוט מעגלעך אַ גרייז. דורך אַ לאַנגן וועג גרייזן און פֿלאַנטערנישן אַרבעט זיך אויס אַ „מייס-טער“, און דער וועג ליגט ווידער איבער אַ „באַרג מתים“... ביל-ראָט, בשעת ער איז געווען אַ יונגער דאָצענט, האָט גישריבן זיין לערער באַם וועגן אַ קראַנקן, וועלכן מ'האָט דריי מאָל אין משך פֿון איין וואָך אויסגעצויגן דעם פּויס, און ס'איז גאַרנישט אויפֿן גע-דאַנק געקומען, אַז באַם קראַנקן איז דער פּויס צעבראַכן. „דאָס אויסציען דעם פּויס האָט זייער שטאַרק געוויקט אויף די געשוואַ-לענע טיילן, דער קראַנקער האָט באַקומען גאַנגרענע און איז גע-שטאַרבן... דער פֿאַרפֿאַל איז פֿאַר מיר זייער באַלערנד, ווייל דער דאָזיקער פֿאַל, צוזאַמען מיט פֿיל אַנדערע ענלעכע פֿאַלן, האָט מיר דערהויזן, האָס מען טאָר נישט טון, זאָל עס נאַטירלעך צווישן אונדז בלייבן.“

דער ענגלישער כירורג פערדושעט דערציילט פון זיין פראקטיק פאָלגנדעס: „א יונגן מענטש האָב איך געמאַכט אַן אָפּעראַציע אויף אַ פּוּס; נאָכן פאַרענדיקן די אָפּעראַציע האָב איך אַרומגע-לייגט אַרום דעם פּוּס אַ קלעבעדיקן פּלאַסטער. אַרום דעם פּלאַסטער האָב איך אַרומגעפונדן אַ באַנדאַזש. אויפן צווייטן טאָג איז דער גאַנצער פּוּס געשוואַלן געוואָרן און אויפן פּערטן טאָג האָט זיך אַנטוויקלט אַ שאַרפע אַנצינדונג. שפעטער האָט זיך געעפנט אַ בלוט-אַפּפלוס, פון וועלכן מײן פאַציענט איז אָפּגעשוואַכט געוואָרן און געשטאַרבן.

די דירעקטע סיבה פון זיין טויט איז געווען דאָס שטיק פּלאַסטער, וועלכעס איז געלעגן אויפן פּוּס צוויי טעג נאָכאַנאַנד. פון דעם מאָל אָן בין איך מער אַזאַ פעלער נישט באַגאַנגען. ווי קליין די סיבה זאָל נישט זיין, האָט זי דאָך געקאָסט דעם מענטש דאָס לעבן.

אַן אמת בילד פונם פראָצעס. ווי אַזוי עס ווערן אויסגעביילט דעט געניטע כירורגן, האָט געגעבן פיראַגאַוו אין זיינע „זכרונות פון דער דאָרפאַטישער כירורגישער קליניק“, וועלכע זענען דער-שינען אין דייטש אין די דרייסיקער יאָרן און האָבן אַנגעמאַכט אַ גרויסן רושם.

מיט דער אָפּנהערציקייט פון אַ זשעני דערציילט ער אין דער דאָזיקער „וודווי“ זייגער וועגן אַלע טעותים און פעלערן, וועל-כע ער האָט געמאַכט, זייענדיק פירער פון דער קליניק, דאָס וואָס אַנדערע האָבן זיך דערלויבט צו דערציילן נאָר אין פריוואַטע בריוו, באַמערקנדיק „צווישן אונדז זאָל עס בלייבן“, האָט פיראַ-גאַוו צו וויסן געגעבן דער גאַנצער וועלט. דאָס בילד, וועלכעס ער שטעלט פאַר אונדז פאַר, איז שוידערלעך.

יא, דאָס אַלץ איז אומפאַרמיידלעך, קיין שום אויסוועג פון

דעם איז נישטאָ, אזוי מוז עס בלייבן: קעגן דעם מוזן אנטשוויבן
ווערן אפילו די געוויסנסביסן.

פונדעסטוועגן וואָלט איך אליין נישט געוואָלט זיין דער
קרוב פון דער דאָזיקער אומפאַרמיידלעכקייט, אויך קיינער פון די
קרבת וויל נישט זיין קיין קרובן ..

אך, וויפיל פאַרשאַלטענע פראַגן אַזעלכע געפינען זיך אין
דער שרעקלעכער וויסנשאַפט, אין וועלכער מ'קען קיין טריט נישט
מאַכן, אַז מ'זאָל זיך נישט אַנשלאַגן אַז קיין לעבעדיקן מענטש!

VII

אין יאָר 1888 האָט דער בוקארעשטער פראָפעסאָר פעט-
רעסקו פאָרגעלייגט צו היילן אַ קרופּ-אַנצינדונג אויף די לונגען
מיט זייער גרויסע פאָרציעס קיפער-זויער-שטאַף, צען מאָל גרעסע-
רע, ווי ס'איז ביז איצט אָנגענומען געווען. אויפן סמך פון זיינע
לאַנגיעריקע פאָרשונגען, האָט ער פאָרויכערט, אַז די שטערבלעכ-
קייט באַ דער דאָזיקער היילונג איז פאָרקלענערט געוואָרן פון
30 אויף 3 פראָצענט. די קרענק איז, ווי מיט דער האַנט אַראָפּ-
גענומען געוואָרן.

פעטרעסקוס ראַפאָרט אין דער פאָריזער מעדיצינישער
אַקאָדעמיע וועגן זיין נייעם מיטל האָט געמאַכט אַ רושם און צו-
געצויגן די אַלגעמיינע אויפמערקזאַמקייט. — די רעזולטאַטן, וועל-
כע ער האָט איבערגעגעבן, זענען געווען ווינדערלעך. זיין ביי-
שפּיל האָבן אָנגעהויבן נאָכטון אַנדערע דאָקטוירים און זענען זיי-
ער צופרידן געבליבן.

איך בין דאַמאָלס געווען פאָרוואַלטער פון אַ שפיטאַל-אַפּ-
טיילונג, וווּ עס זענען נעלעגן פיל קראַנקע אויף קרופּ-פּניימאָניע.
איך האָב אָפּגערעדט מיטן עלטסטן אַרדינאַטאָר און מיר האָבן באַ-
שלאָסן אויסצופרווון פעטרעסקוס מיטל.

מיט א קליינער צייט צוריק האָב איך איבערגעלייענט אין
„באַטקינס שפיטאַל-צייטונג“ דר' רעכטזאָמערס אַרטיקל וועגן דעם
מיטל. כאָטש ער האָט געזאָגט, אַז פעטרעסקוס האָפּנונגען זענען
איבערגעטריבענע, דאָך האָט ער נישט אָפּגעלייקנט, אַז אַ טייל פון
זיינע קראַנקע זענען געזונט געוואָרן נאָר אַ דאָנק פעטרעסקוס מיטל;
לויטן אויטאָרס מיינונג האָט מען געמעגט רעקאָמענדירן דאָס מיטל
אַלס דאָס לעצטע אין שווערע פאַלן באַ אַלקאָהאָליקער און אַלטע
לייט.

„אין קיין איינציקן פאַל — האָט דר' רעכטזאָמער באַ-
מערקט — האָב איך נישט קאָנסטאַטירט קיין פאַרגישיקונג דורך
קופּער-זויער-שטאָף.“

צו מיר אין דער אָפּטיילונג האָט מען געבראַכט אַ קראַנקן,
אָן אַלטן מולער; די רעכטע לונג איז באַ אים אינגאנצן געווען
אַנגערירט, ער האָט זייער שווער געאַטעמט, געקרעכצט און גע-
וואָרפן זיך, זיין ווייב האָט געזאָגט, אַז ער טרינקט בראַנפן פון
קינדווייז אָן. איך האָב דעריבער באַשלאָסן איינצוגעבן דעם קראַנקן
קופּער-זויער-שטאָף לויט פעטרעסקוס רעצעפט.

אינטערשרייבנדיק דעם רעצעפט, האָב איך זיך נישט ווילנ-
דיק אָפּגעשטעלט, — אַזוי בין איך נשתומם געוואָרן פון זיין אוי-
סערגעוויינלעכן אויסזען. אויף אים איז געווען געשריבן:

Rp. Inf. fol. Digitalis ex 8,0 (!) : 200,0 DS. (!)

יעדער שעה אָן עס-לעפּל. —

דאָס הייסט: 200 גראַם וואַסער מיט אַכט גראַם קופּער-זויער-
שטאָף. די אויסגעשריי-צייכנס זענען לויטן געזעץ באַשטימט פאַרן
אָפּטייקער; ווייל די גרעסטע צאָל קופּער-זויער-בלעטער, וואָס אַ
מענטש מעג במשך אַ מעת-לעת איינגעמען אָן שאַדן, איז נישט מער
זוי 0,6 גראַם; די אויסגעשריי-צייכנס זענען פאַרן אָפּטייקער אַ סימן,

אז פארשרייבנדיק די געוואלטיקע פארציע סם, האָב איך קיין טעות
נישט געהאט. . .

איך האָב דורכגעליינט מיין רעצעפט און די אויסגעשריי-
צייכנס האָבן פון פאפיר געקוקט אויף מיר העזהדיק, הוצפהדיק,
פונקט ווי זיי וואָלטן געטענהט: „איינגעבן אַ מענטש מער ווי זעקס
צענטל גראַם קופער-זויער-שטאָף טאָר מען נישט, אויב מען וויל
אים נישט פאַרסמען, — דו פאַרשרייבסט אָבער אַ פאַרציע, וועלכע
איז דרייצען מאָל גרעסער ווי די, וועלכע איז דערלויבט!“

איך בין אַרויס פון שפיטאַל און די אויסגעשריי-צייכנס זע-
נען מיר די גאַנצע צייט געשטאַנען פאַר די אויגן. מיר זענען
געקומען אויפן זכרון דר' רעכטזאַמערס ווערטער: „אין קיין אייג-
ציקן פאַר האָב איך נישט קאַנסטאַטירט קיין פאַרגיפטיקונג דורך
קופער-זויער-שטאָף“ . . .

וואָס וועט זיין, אויב מיר וועט יאָ אויסקומען צו „קאַנסטאַ-
טירן אַ פאַרגיפטיקונג דורך קופער-זויער-שטאָף“, וועלכן איך האָב
פאַרשריבן און אַליין טאַקע צוגעשטעלט אַזעלכע פילבאַדייטנדע
אויסגעשריי-צייכנס?

אויפן צווייטן טאָג איז דעם קראַנקן ערגער געוואָרן, ער
האַט אויף מיר גלייכגילטיק געקוקט מיט זיינע פאַרנעפּלטע אויגן.
דער שפיץ נאָז איז באַ אים בלוי געוואָרן, דער דופק איז געוואָרן
אומרעגלמעסיק-שטאַרק. פון וואָס נעמט זיך עס, — צי אַ דאַנק
דעם קופער-זויער-שטאָף, צי גאַר צולחכעיס אים?

דער קראַנקער האָט געהאַט אַ שוואַך האַרץ און די דאָזיקע
דערשיינונגען האָבן געקענט שטאַמען פון דער קרענק, וועלכע דער
קופער-זויער-שטאָף האָט נאָך נישט באַוווּזן בייצוקומען.

„אפּשר איז עס פאַרט פּונם קופער-זויער-שטאָף?“ איז מיר
דורכגעפּלויגן אַ געדאַנק.

איך האָב דעם געדאַנק דערשטיקט: אַ סך האָבן דאָך שוין

אויסגעפרוויט דאָס דאָזיקע מיטל און איינגעזען, אַז עס ווירקט
גוט. איך האָב דעם קראַנקן ווידער באַשטימט די זעלבע פאַרציע
מיט די אויסגעשריי־צייכנס.

אין צוויי טעג אַרום איז דער אַלטער געשטאַרבן, פריער
איז אים דאָס האַרץ זייער אָפגעשוואַכט געוואָרן און ער איז גע-
וואָרן לגמרי טויב. . . באַם טויער פון שפיטאַל האָב איך באַגעגנט
זיין ווייב: זי איז געגאַנגען פון טויטן-שטיבל דאָס טיכל אַראָפגע-
רוקט איבער די געשוואַלענע אויגן און גערעדט עפעס שטיל אונ-
טער דער נאַז צו זיך אליין.

מיט אַ פאַרבאָרגן געפיל פון בושע און פחד האָב איך דורכ-
געלייענט דאָס צעטל פון דעם געשטאַרבענעם: די קרענק ווערט
געפערלעכער פון טאָג צו טאָג, רעצעפטן מיט אויסגעשריי־צייכנס
און צום סוף די לאַקאָנישע צושריפט פונם דיושור-דאָקטאָר: „צוויי
אַ זייגער באַנאָכט איז דער קראַנקער געשטאַרבן“ . . .

אין וואָס פאַר אַ משוגעת האָב איך פאַרשריבן אַ נישט-קאַנט-
ראַלירטן, אַ חוצפהדיקן רעצעפט? עס קען זיין, אַז דער אַלטער
וואָלט סיי ווי געשטאַרבן, צי קען איך דען אָבער זיכער זיין, אַז
דעם טויט האָט אים געמאַכט נישט מיין קופער-זויער-שטאַף, דער
געפערלעכער סם, וועלכן איך האָב אין אַזאָ געוואַלטיקער מאָס
אַריינגעלאָזט אין זיין בלוט? . . .

באַלד נאָך דער געשעעניש האָב איך געלייענט אין מעדיצי-
נישן זשורנאַל „דער דאָקטאָר“ אַן אַרטיקל פון דר' רובעל, וועלכער
האַט סיסטעמאַטיש צעגלידערט זיינע אייגענע פרווון, די פרווון פון
פראַפּ. פעטרעסקו, פון זיינע שילער און אָנהענגער און האָט אויפ-
געוויזן, אַז פּעטרעסקוס מיטל איז געפערלעך פאַרן לעבן, און אַז
עס וואָלט געמעגט אינגאַנצן פאַרגעסן ווערן“.

איך האָב באַשלאָסן צו פאַרשריבן שטענדיק מייע קראַנקע

באר אַזעלכע רפואות, וועלכע זענען גענוג דורכקאנטראלירט און אַגערקענט.

וואָס מער איך האָב מיך באַקענט מיט דער לויפנדער מע-דיצינישער ליטעראַטור, אַלץ פעסטער בין איך געבליבן באַ מיין באַשלוס. פאַר מיר האָט זיך אַנטפּלעקט עטוואָס שרעקלעכס: יע-דער נומער פון די מעדיצינישע זשורנאַלן פאַרמאָגט עטלעכע צענד-ליקער נייע מיטלען; אַזוי יעדער וואָך, יעדער חודש; דאָס איז געווען אַ ווילדער אומענדלעכער, ריזיקער שטראָם: נייע רפואות, נייע פאַרציעס, נייע רעצעפטן, נייע אָפּעראַציעס און פאַלד דער נאָך — הונדערטער און טויזנטער. . . דערהרגעטע מענטשן, צע-קאַלעטשעטע מענטשלעכע לעבנס.

טייל פון די ניסן האָבן פונקט ווי די זיפן-בלאָזן תיכף גע-פלאַצט, איבערלאָזנדיק נאָך זיך איינעם אָדער צוויי הרוגים. אַזוי האָט צבשפ. דר' ראָזענבוש אין יאָר 1888 רעקאָמענדירט איינצו-שפּריצן קרעאַזאַט אין פּאַל פון אַ לאַנגען-טובערקולאָז. ער האָט באַ-קומען גלענצנדע רעזולטאַטן, האָט דער „ערפינדער“ דערקלערט.

דר' סטאַכעוויטש פרוווט אים דאָס מיטל אויף צוויי קראַנקע און באַקומט פּאַלגנדע רעזולטאַטן: דער ערשטער איז נאָך מער קראַנק געוואָרן, דער הוסט איז שטאַרקער געוואָרן און די רעכטע לאַנג האָט אָנגעהויבן פוילן; דער צווייטער האָט פאַלד נאָך דער איינשפּריצונג אָנגעהויבן שפּייען מיט בלוט און דאָס איינשפּריצן קרעאַזאַט איז אַראָפּ פון דער סצענע. . .

פּראָפ. מערינג האָט געמאַכט עקספּערימענטן אויף חיות און געקומען צו דער איבערצייגונג, אַז פענטאַל איז זייער אַ גוט שלאָף-געטראַנק. נאָך דעם האָט דר' האַלענדער אויסגעפרוּווט דאָס מיטל אויף זיינע קראַנקע און באַקומען גלענצנדע רעזולטאַטן, אויפן צו-נאַמענפאַר פון נאַטור-פאַרשער און דאָקטוירים אין גאַלע אין

סעפטעמבער 1891 האָט ער זיך הערלעך אָפגערופן וועגן פענטאַל.
 — באַ דער היינטיקער צייט, — האָט האַלענדער דער-
 קלערט: — איז פענטאַל דאָס בעסטע שלאָף-געטראַנק: עס ברענגט
 נישט קיין שלעכטע רעזולטאַטן, מען מעג עס באַנוצן, ווייל עס
 איז לגמרי אומשעדלעך, עס מאַכט נישט קיין שעדלעכע ווירקונג
 נישט אויפן האַרץ, נישט אויף די לונגען.

מ'האָט שטאַרק אָנגעהויבן באַנוצן פענטאַל, אין אַ האַלב יאָר
 אַרום האָט דר' העגלער מודיע געווען, אַז אַ געזונטער מענטש
 האָט פון איינאַטעמען פענטאַל באַקומען אַן אַסטמע, ער איז בלוי
 געוואָרן אין צום סוף דערשטיקט געוואָרן, מיט צוויי חדשים שפע-
 טער איז אין אַלמיון געשטאַרבן אַ דאַמע, וועלכע האָט איינגע-
 אַטעמט פענטאַל באַם אַרויסרייסן אַ צאָן. אין דער זעלבער צייט
 האָט „דער ענגלישער דענטיסטישער זשורנאַל“ געמעלדעט, אַז אַ
 דאַמע פון 33 יאָר איז דערשטיקט געוואָרן פון איינאַטעמען 10
 טראָפנס פענטאַל. דר' ברייער האָט שיער נישט אָנגעוויזן אַ מיי-
 דעלע, באַ וועלכער דער אַטעם און דער דונק זענען פאַרשווינדן
 געוואָרן נאָכן איינאַטעמען פענטאַל. באַם דאָקטאָר זיך זענען פון
 פענטאַל געשטאַרבן צוויי, — אַ געזונטער מאַנטפערשויך און אַ פרוי
 מיט אַ קראַנקן פוס...

נישט מער ווי אַנדער האַלבן יאָר נאָך האַלענדערס דערקלע-
 רונג איז אויפן צוזאַמענפאַר פון די דייטשע כירורגן אַרויסגעטרעטן
 פראַפעסאָר גורלט מיט אַ ראַפּאַרט וועגן דער שטערבלעכקייט פון
 פאַרשידענע נאַרקאָטישע מיטלען (שלאָף-געטראַנק). שטיצנדיק זיך
 אויף אַ גרויסן סטאַטיסטישן מאַטעריאַל, האָט ער אויפגעוויזן, אַז
 עפיר, זויער-אָזאַט, בראַמאַטשער עטיל און כלאַראַפאַרם גיבן נאָר איין
 טויט-פאַל אויף צענדליקער טויזנטער פּאַלן, און פענטאַל גיט איין
 טויט-פאַל אויף 1.99. גורלט דערקלערט דעריבער, אַז אויפן סמך
 פון די פאַקטן, וועלכע מיר באַזיצן, דאַרף מען פשוט וואַרענען.

אז מיזאל פענטאל נישט באנוצן. און דאס מיטל איז געשווינד
דראפ פון דער צרענע.

ווער געדענקט ווידער נישט דעם טרוימף-מארש און דעם
שענדלעכן דורכפאל פון קאכס טובערקולין? טויזנטער קראנקע האָט
מען איינגעשפריצט דעם באַרימטן טובערקולין און אין צוויי יאָר
ארום ווייזט זיך ויס, אז מער ארווי שאַדן האָט ער נישט גע-
בראַכט.

דאָס איז די געשיכטע פון די פראַיעקטירטע מיטלען, וועגן
וועלכע מען איז פון דער פראַקטיק געקומען צו זען איבערצייגונג,
אז זיי טויגן נישט. דער גורל פון פיל אנדערע מיטלען איז אָבער
אן אנדערער געווען: זיי זענען אַרויס פונם פראַבע-פייער פעסטע,
אַנגענומענע, מיט פינקטלעך-פעסטגעשטעלטע באַווייזן און דאָך איז
זייער וועג געגאַנגען דורך בערג צעקאַלעטשעטע מענטשלעכע
לעבנס...

צווישן די איינוווינער פון די באַרגיקע געגנדן איז פאַרשפרייט
א זייער אייגנאַרטיקע קרענק — „וואַל“ הייסט זי, — די דריי-
קאַנטיקע דריז אויפן האַלדז ווערט אָנגעשוואַלן.

עס זענען פאַרגעלייגט געוואָרן פאַרשידענע מיטלען, ווי אַזוי
אויסצוהיילן פון דער קרענק, צווישן אַנדערן איז פראַיעקטירט גע-
וואָרן לגמרי אויסצושניידן די דריי-קאַנטיקע דריז. די רעזולטאַטן
פונם אויסשניידן זענען געווען זייער גוטע: דאָס אַווערן די דריז,
די אייגנשאַפטן פון וועלכער זענען ביז איצט נישט באַווסט, האָט
די קראַנקע קיין שום שאַדן נישט געבראַכט, זיי האָבן זיך פּוילקאַם
אויסגעהיילט און זיך געפילט זייער גוט.

פּרובירונג אָבער האָט אין יאָר 1883 דער בערנער פראַפעסאָר
קאַכער מודיע געווען פאַלגנדעס: ער האָט 34 מענטשן מיט וואַלן
לגמרי אויסגעשניטן די דריי-קאַנטיקע דריז און איז געבליבן פון
דער אָפּעראַציע פּוילשטענדיק צופרידן.

נאָר איינמאַל האָט אים אַ באַקאַנטער דאָקטאָר דערציילט,
אַז ער היילט אַ מיידל, באַ וועלכער קאָכער האָט מיט ניין יאָר
צוריק אויסגעשניטן די דריי, דער דאָקטאָר האָט פאַרגעלייגט קאָ-
כערן איצט צו באַטראַכטן די קראַנקע. און אַט וואָס קאָכער האָט
דערזען.

„די קראַנקע האָט געהאַט אַ יונגערע שוועסטער, וועלכע איז
מיט ניין יאָר צוריק אזוי ענלעך געווען צו דער קראַנקער, אַז עס
איז זיי אוממעגלעך געווען אונטערצושיידן איינע פון דער אנדערער.
במשך די ניין יאָר איז די יונגערע געוואָרן אַ בליענדיק, שיין
מיידל, די עלטערע איז אַבער געוואָרן קליין, איינגעשרומפן און
האַט אויסגעזען ווי אַ אידיאָטקע.“

קאָכער האָט דאָן באַשלאָסן צו אינפאָרמירן זיך וועגן די
איבעריקע, וועלכע ער האָט אָפּערירט. אַלע 18 מענטשן, באַ וועל-
כע די דריי איז נאָר טיילווייז אויסגעשניטן געוואָרן, זענען געווען
פולקאָם געזונט. צווישן די 16 מענטשן, באַ וועלכע זי איז אויס-
געשניטן געוואָרן אינגאַנצן, זענען נאָר געווען צוויי געזונטע: די
איבעריקע 4 זענען דעגענערירט געוואָרן.

קאָכער כאַראַקטעריזירט זיי אויף פּאַלגנדן אופן: „פאַרהאַל-
טענע וווקס, אַ גראַבע נאָז, גראַבע ליפן, אַן אומגעלומפערטער קער-
פער, אַ שטאַרקע מוסקולאַטור און אַ שוואַכע גייסטיקע אַנטווי-
קלונג. — דאָס אַלץ זענען בולטע סימנים פון אידיאָטיזם.“

דער וואָל האָט פריער די קראַנקע זייער ווייניק געשטערט
און די אָפּעראַציע איז נאָר געמאַכט געוואָרן פּמעט צוליב קאָסמע-
טישע ציפן, פאַר שייגקייט וועגן, — און דער רעזולטאַט דערפון
איז — אידיאָטיזם. . .

איצט וועט שוין קיין שום כירורג נישט אויסשניידן די גאַנ-
צע דרייקאַנטיקע דריי, סידן אין אַזעלכע פּאַלן, ווען די קרענק
באַדראַט דאָס לעבן.

אין יאָר 1884 האָט קעלער איינגעפירט קאָקאין באַ אַפּע-
דאָזיעס און קאָקאין איז היינט דאָס בעסטע מיטל, — באַ דער
גרעסטער צאָל אַפּעראַזיעס ווערט ער באַנוצט. „מילאָזט אים אַרײַן
אינם אבר, וועלכעס דאַרף אַפּערירט ווערן און דער קראַנקער
פילט לגמרי קיין ווייטיק נישט בשעת דער אַפּעראַזיע.

מיט צוויי יאָר שפּעטער האָט פּראָפּעסאָר קאַלאָמנין געדאַרפט
מאַכן אַ פּרוי אַן אַפּעראַזיע און אַרײַנגעלאָזט איר אין דער גליי-
כער קישקע קאָקאין, די קראַנקע איז בלוי געוואָרן, באַקומען קאָג-
וועלסיע און געשטאַרבן אין אַ האַלבע שעה אַרום. פּראָפּ. קאַלאָמ-
נין איז אַ היים געגאַנגען, זיך פאַרשלאָסן אין זיין קאַבינעט און
זיך דערשאַסן.

אין די באַריכטן וועגן קאָקאין זעט מען, אַז אין די ערשטע
יאָרן האָט מען אים באַנוצט אין אומגעווענער גרויסע פּאַרזיעס,
פּראָפּ. קאַלאָמנין אַ שטייגער האָט זיין קראַנקער אַרײַנגעשפּריצט
אַנדערהאַלבן גראַם קאָקאין! אַזעלכע פּאַרזיעס זענען אין יענער
צײַט נישט געווען קיין זעלטנהײט; הוועמאַן האָט געמיינט, אַז
„די פּאַרזיע קאָקאין, מיט וועלכער מען קען אַפּסמען אַ מענטש
דאַרף זיין זייער גרויס“.

קאַלאָמנינס טרויעריקער ביישפּיל האָט אינדז באַוווּן, אַז
מען טאַר אין אַ מענטשלעכן אַרגאַניזם נישט אַרײַנלאָזן מער ווי
זעקס הונדערטער חלקים פון איין גראַם קאָקאין, ד. ה. 25
מאַל ווייניקער ווי קאַלאָמנין האָט אַיינגעשפּריצט זיין פּאַ-
ציענטקע.

דער פּועל יוצא פון דעם אַלעם איז פאַר מיר קלאָר געווען;
איך וועל שטענדיק באַנוצן נאָר אַזעלכע מיטלען, וועלכע זענען
גוט אויסגעפרוּווט און וועלכע וראַען נישט מיט קיין שום גע-
פאַר.

מיט דריי יאָר צוריק האָב איך געהיילט אַ לערערין, וועלכע

איז געווען שווינדזיכטיק. פונקט דאמאלס האָבן זיך באַוווּן ידיעות.
אז ראָפערט קאָך, וועלכער האָט געהאַלטן אין איין באַארבעטן זיין
טובערקולין, האָט אים פאַרפולקאָמט און באַנוצט אים ווידער.
מיין פאַציענטקע האָט מיך געפרעגט אָן עצה, אפשר זאָל זי
ויך לאָזן איינשפריצן דעם „אויסגעלייטערטן“ טובערקולין.
— וואָרט צו אַ ביסל, — האָב איך איר געעצהט. — זאָל
זיך פּרונער אַרויסווייזן, צי דער איצטיקער טובערקולין איז ווירקלעך
בעסער פונם אַלטן.

איך האָב אין דעם פאַל געהאַנדלט זייער ערלעך, נאָר מיר
איז פּלוצלינג געקומען אויפן געדאַנק אַ פּראָגע: אויף וועמען זאָל
זיך דאָס אַרויסווייזן? וווּ אזוי זאָל קלאָר ווערן, צי דער יער טו-
בערקולין טויג צו עפעס? ערגעץ דאָרט, ווייט פון מיר, וועט
דאָס מיטל אויסגעפרוווט ווערן אויף אַנדערע קראַנקע, און אויב
דאָס מיטל וועט זיין גוט... וועל איך עס רויק קענען איינשפריצן
מייע פאַציענטן, פונקט ווי איך באַנוץ איצט אַזאָ ועלטן מיטל חר
קאָקאין. וואָס וואָלט אָבער געווען, ווען אַלע דאָקטוירים זאָלן
טראַכטן און טון פונקט אזוי ווי איך?

מיר קענען נאָך גאַנץ ווייניק דעם מענטשלעכן אַרגאַניזם אין
די געזעצן, וועלכע רעגירן מיט אים. אויספרוונדיק אַ ניי מיטל,
קען דער דאָקטאָר מיט אַ גרעסערער אָדער קלענערער וואַרשיינ-
לעכקייט נאָר פאַרויסזען, ווי אזוי דאָס מיטל וועט ווירקן; עס קען
מעגלעך זיין, אָז עס וועט ברענגען נוצן, נאָר אויב עס וועט ברענג-
גען שאַדן, אויב עס וועט אפילו ברענגען צו אַן אומגליק. וועט
אויך קיין חונדער נישט זיין; דער שפּיל איז אַ בלינדער און מען
מוז צו אַלעס זיין צוגעגרייט, אַלץ איז מעגלעך און קיין שום זאָך
איז נישט אויסגעלאָשן.

אמת, אַז יעדער ניי מיטל, ווערט פּרונער אויסגעפרוווט אויף
חיות און דאָס פאַרקלענערט אויף אַ געוויסער מאָס די מעגלעכקייט

פון אומגעריכטע דערשיינונגען; נאָר די אָרגאַניזמען פֿונעם מענטש
און פֿון דער היה זענען פֿאַרשידן און וויסן אויף זיכער קען מען דאָ
גאַרנישט. און אָט גייט מען צו צו אַ מענטש מיט אַ געוויסער
דוּאַרשיינלעכקייט, אַז דאָס אָנגעווענדטע מיטל וועט העלפֿן,
אַדער לֶכּל הפּחות קיין שאַדן נישט ברענגען, דערביי איז שטענ-
דיק פֿאַרהאַן אַ גרעסערע אָדער אַ קלענערע ריזיקע: די אויסרעכ-
נונגען קענען פֿאַרפֿירן, און בכלל ווערט נישט בולט אין איין מי-
נוט די ווירקונג פֿון אַ מיטל; עס מאַכט זיך אָפטמאָל, אַז אַ מיטל
מאַכט אַ לאַנגע צייט אַ גוטן איינדרוק און שפעטער ווייזט זיך
אַרויס, אַז דער איינדרוק איז מער נישט געווען נאָר אַן אייגרע-
דעניש.

געפֿלאַנדרושעט און צוריק אַרויף אויפֿן וועג, געגרייזט אין
דיך אָפּגעוואָגט פֿון די גרייזן, ריזיקירט מיט מענטשלעכע לעבנס, —
דאָס איז דער דערנער-וועג, דורך וועלכן די מעדיצין האָט גע-
קלעטערט צו די דערפֿאַלגן, מיט וועלכע זי מעג איצט דרייסט
שטאַלצירן, ווען מ'וואָלט נישט ריזיקירט, וואָלט קיין פֿראַגערעס
נישט געווען; דערויף זאָגט עדות די גאַנצע געשיכטע פֿון דער
מעדיצינישער וויסנשאַפט.

אין דער ערשטער העלפט פֿונעם 19-טן יאָרהונדערט האָט
מען אַ קיסטאַמע (געשווילעכץ פֿון אייער-שטאַק באַ פֿרויען) גע-
הילט מיט פֿאַשידענע אינערלעכע רפואות. שפעטער האָט מען
געפרוווט מאַכן אַן אָפּעראַציע. די אָפּעראַציע (אַוואַריאַטאַמיע) האָט
געבראַכט די טרויעריקסטע רעזולטאַטן.

ווען איך וואָלט געשריבן מיינע נאָטיצן מיט 50 יאָר צוריק,
וואָלט באַ מיר די אַוואַריאַטאַמיע געדיגט פֿאַר אַ ביישפּיל פֿון די
פֿאַרברעכערישע עקספערימענטן, וועלכע ווערן געמאַכט איבער
מענטשן.

אין יענער צייט האָט געלעבט אין ענגלאַנד אַ יונגער כירורג

ספענסער אועלס. ער איז אַפּטמאַל געווען אַסיסטענט באַ אַוואָראַ-
יאַטאַמיעס און איז געקומען צום באַשלוס, אַז די אַפּעראַציע מוז
אומבאַדינגט פאַרבאַטן ווערן. אין אַ קליינער צייט אַרום איז ער
געווען אויף דער טערקיש-רוסישער מלחמה און אַנטייל גענומען אין
איר אַלס כירורג אין אַ פעלד-שפיטאַל.

דאָרט איז אים אויסגעקומען צו זען פיל בויך-וונדן און ער
האַט זיי אויפּמערקזאַם שטודירט. קומענדיק צוריק קיין לאַנדאָן
אין יאָר 1856, האָט שוין ספענסער אועלס אַ קלענערע מורא פאַר
אַועלכע וונדן. אים האָט זיך איצט אויסגעוויזן, אַז באַ אַ גוטער
און געשיקטער אַפּעראַציע קען אַוואָריאַטאַמיע ברענגען גוטע רע-
זולטאַטן.

אַלע איבעריקע דאָקטוירים האָבן אין יענער צייט געקוקט
אויף דער אַפּעראַציע מיט שרעק, זיי האָבן זי גערופן „מערדע-
רישע“. די פּראָקוראַטור האָט אַפילו פּראָיעקטירט צוצוציען צו גע-
ריכטלעכער פּאַראַנטוואָרטלעכקייט די כירורגן, וועלכע מאַכן בויך-
אַפּעראַציעס. נישט קוקנדיק אויף דעם אַלעם, האָט ספענסער אועלס
באַשלאָסן צו ריזיקירן באַ דער ערשטער בעסטער געלעגנהייט אויף-
אַזא אַפּעראַציע.

אַזא געלעגנהייט איז אים באַלד אונטערגעקומען. אועלס
האַט געמאַכט די אַפּעראַציע... די פרוי איז געשטאַרבן.

אועלס דערציילט: „ס'איז זיך שווער פאַרצושטעלן אַן ער-
ערע לענגע הייז אין וועלכער איך האָב מיך געפונען. מייך
ערשטער פרוו איז מיאוס דורכגעפאלן; נישט נאָר באַ אַנדערע,
נאָר אויך באַ מיר זעלבסט איז אַנטשאַגען אַ געדאַנק, אַז איך גיי
אויפן וועג צו אַ זייער טרויעריקער באַרימטקייט. יעדער איינער איז
אויף מיר געווען אויפגעבראַכט; די מעדיצינישע פרעסע האָט פאַר-
ליימערט די אַוואָריאַטאַמיע, אין די מעדיצינישע קרייזן זענען
אַרויסגעטרעטן קעגן דער אַפּעראַציע די גרעסטע אויטאָריטעט.“

פונדעסטוועגן האָט ספּענסער אוועלס ווייטער אָפּערירט און אַלעמאַל געלונגענער.

די באַציונג צו דער אָפּעראַציע האָט זיך ביסלעסווייז געענ-
דערט. אין יאָר 1864 איז די אַוואַריאַטאַמיע אָנערקענט געוואָרן
פאַר אַ געזעצלעכער אָפּעראַציע, מיט אַ יאָר שפּעטער איז זי
שוין דערקלערט געוואָרן אַלס טריומף פֿון דער היינטיקער כּי-
רוּרגיע. . .”

אזוי האָט אין די אַכציקער יאָרן פֿונם פּאַריקן יאָרהונדערט
דערציילט דער וועלט-באַרימטער ספּענסער אוועלס, איינער פֿון
די ווילטעטער פֿון דער מענטשהייט, וועלכער האָט מיט זיין
אָפּעראַציע דערהאַלטן באַם לעבן צענדליקער טויזנטער פּרויען.

ווער וועט אים מאַכן פּאַרוורפֿן פאַר זיין דרייסטיקייט.
ווער וועט דאָס וואַגן צו טון? דעם זיגער כּשפט מען נישט!
מיט עטלעכע יאָר צוריק, ווען בערינג האָט אָנגעהויבן באַ-
נוצן זיין מיטל קעגן דיפטעריס, האָט פּראָפּעסאָר פּוריעזש אָנגע-
וויזן אויף דער נישט-וויסנשאַפּטלעכקייט פֿון בערינגס עקספּערי-
מענטן און באַמערקט צווישן אַנדערן, אַז באַם ערפינדער מוז דאָס
האַרץ גוט קלאַפֿן, איידער ער שטעלט זיך אונטער איינצושפּריצן
אַ קינד זיין עקסטראַקט קעגן דיפטעריס, נישט וויסנדיק פּאַרויס,
וואָס עס וועט דערפֿון אַרויסקומען.

זיין מיטל איז אָבער נוצלעך, אָדער עס ווייזט אויס דער-
ווייל נוצלעך צו זיין און עס בלייבט אונדז נישט מער, נאָר צו
דאַנקען בערינג און קינער וועט נישט פרעגן, צי בערינג
וואָלט צום ערשט איינגעשפּריצט זיין מיטל קעגן דיפטעריס זיינס
אַן אייגן קינד. . .

ווען באַ פּיראָגאַוון האָט זיך אויף דער עלטער געמאַכט אַ
ראַק אויפֿן פנים, האָט דר' וויוואַדצעוו, וועלכער האָט פּיראָגאַוון
געוהיילט, געבעטן בילראַטן, אַז ער זאָל פּיראָגאַוון מאַכן אַן אָפּע-

ראציע. בילראָט האָט זיך אָפגעזאָגט און געענטפערט: „איך בין
שוין נישט מער דער זעלבער דרייסטער אָפּעראַטאָר, וועלכער
שרעקט זיך פאַר גאַרנישט. — איידער איך גיי איצט צו צו אַן
אָפּעראַציע, שטעל איך מיר פּרזער די פּראָגע: צי וועל איך
דערלויבן אויף זיך דורכצומאַכן די זעלבע
אָפּעראַציע, וועלכע איך וויל מאַכן אויפן
קראַנקן?...”

דאָס הייסט, אַז פּרזער האָט בילראָט געמאַכט אַזעלכע
אָפּעראַציעס, וועלכע ער וואָלט נישט דערלויבט צו מאַכן אויף
זיך?

געוויס! אַנדערש וואָלטן מיר נישט געהאַט די גרויסע
צאָל גלענצנדע אָפּעראַציעס, וועלכע מיר האָבן צו פאַרדאַנקען
בילראָטן.

איבערטראַכטנדיק דאָס אַלץ, האָב איך איינגעזען, אַז ס'איז
זייער שווער צו געפינען אַן אויסגאַנג פון דער לאַגע. עס איז
זיך לייכט אָפּצוואַגן: „באַנוצן נאָר דאָס, וואָס איז אויסגעפרווט
און זיכער...”

ווען איך מאַך דאָס פאַר אַ געזעץ פאַר מיר אַליין, איז עס
נאָך גוט און אָנעמבאַר, נאָר קוים שטעל איך מיר פאַר, אַז מײן
געזעץ וועלן אַלע דאָקטוירים אָנעמען, זע איך, אַז עס איז אַן
אַפּסורד און פירט צום אונטערגאַנג פון דער מעדיצין.

דער באַרימטער פּראַנצויזישער כירורג פעאַן האָט געשריבן:
„איר זאָגט, אַז אויף מענטשן מעג מען באַנוצן אַזעלכע מיטלען,
וועלכע זענען שוין אויסגעפרווט געוואָרן אויף מענטשן?

דאָס איז דאָך אַ פּילפּויל, וואָס ווידערשפרעכט זיך אַליין!
ווען די מעדיצין זאָל דאָס הלילה וועלן פאַלגן, וואָלט זי פאַראור-
טיילט געוואָרן אויף עמפּיריום און איינגעפאַסט געוואָרן אין די
עננע ראַמען פון דער טראַדיציע, די פרווון אויף היות וואָלטן

אויסגעקומען א נארישע פונקציע; די וועטערינארישע מעדיצין וואָלט
דערפון געהאַט גרויסע נוצן, אָבער די מעדיצין פאַר מענטשן וואָלט
זיך דערמיט נישט געוואָלט און נישט געקענט רעכענען.

און וואָס וואָלט געוואָרן פון דער מעדיצין?

קיין נייע. נאָך נישט אויסגעפרוּוטע מיטלען טאָר מען נישט
פאַנוצן; אָפּזאָגן זיך פון די שוין-אַנערקענטע מיטלען טאָר מען
אויך נישט, ווייל אויף אָפּזאָגן זיך פונם אַלטן דאַרף מען האָפּן
פונקט אזא דרייטסקייט, ווי אויף איינצופירן ניט. פון דעם אַלעם
וואָלט דער רעוואָלטאַט געווען אַזעלכער: די מעדיצין וואָלט געמוזט
פאַרגליווערט ווערן ביז דער צייט, ווען דער מענטשלעכער אָרגאַ-
ניזם וועט גרינטלעך דערקענט ווערן דורך דער וויסנשאַפט און ווען
די ווירקונג פון יעדער מעדיצינישן מיטל וועט קענען פאַרויס-
געזען ווערן מיט אַלע איינצלהייטן. דערווייל אָבער רופט מען
צו דער מעדיצין פון אַלע זייטן: „דעלף! פאַרוואָס העלפטו אַזוי
ווייניק?“

איך האָב דערום מיין לאַגע נישט געקענט פאַרשטיין. איך
ווייל נאָר איינס, -- נישט שאָדן דעם קראַנקען, וועלכער ווענדט
זיך צו מיר נאָך הילף; דאַכט זיך, אזא עלעמענטאַרע פּאָדערונג,
צו זיך אַליין! אזא פּאָדערונג, וועלכע איז אייגנטלעך גאָר קיין
פּאָדערונג נישט, נאָר אַ פליכט, וועלכע איך מוז דערפילן!

קוים דערפיל איך אָבער די פליכט, ווער איר פאַראורטיילט
אויף עם הארצות און אומגעלומפערטקייט. ווייל איך זיך פאַרפול-
קאַמען, ווייל איך ווערן אַ גוטער, געניטער דאַקטאָר, ווייל איך גיין
פאַרויס, מוז די דאָזיקע פליכט פאַרגעסן ווערן; איך טרעף זיך
אָבער אָן יעדעס מאָל אויף אַ מענטשלעך לעבן, און איך חיל מיין
גלייכגעוויכט נישט פאַרלירן, איך ווייל בלייבן באַ אַריין גע-
וויסן, -- טרעט איך אָפּ..

איך האָב זיך טאַקע געראַטעוועט, נאָר די פּראָגע איז גע-
בליבן אָן אַ פאַרענטפּערונג, נישט דערליידיקט. ..
ווי-זשע איז פאַרט דער אויסוועג? וווּ איז די גרענעץ
צווישן דעם, וואָס מען מעג און דעם, וואָס מען טאָר נישט?!
איך ווייס נישט. ..

די פּראָגן זענען אָבער זייער וויכטיקע, זיי מוזן אומבאַדינגט
געלעזט ווערן, בפרט איצט, ווען די באַקטעריאָלאָגיע איז ער-
פינדן געוואָרן, עס האָט זיך פאַרענדיקט די עפּאָכע פון גרויסע
אַנטדעקונגען און עס איז געקומען אַ צייטווייליקער שטילשטאַנד
אין דער מעדיצין, און ווי געוויינטלעך אין אַזאַ צייט, הייבן אויף
דעם קאָפּ פאַרשידענע „ערפינדער“ און די פּראַקטיק ווערט פאַר-
פלייצט מיט אַ גאַנצן ים פון נייע מיטלען: אַנעזין, קאָאָפּרין,
האַלאָקאָאין, קריאַפּין, מידראָל, פעזין און טוינטער אַנדערע; קראַנ-
קע מענטשן שפּריצט מען איין פאַרשידענע באַקטערישע טאַקסינען
און אַנטיטאַקסינען, עס ווערן ערפינדן אַלערליי בלוטיקע און אומ-
בלוטיקע אָפּעראַציעס.

עס איז גאַנץ מעגלעך, אַז פון דער פאַרפלייצונג וועלן אונדז
איבערבלייבן אַ סך זעלטענע מיטלען: עס גרוילט אָבער, ווען מען
דערמאנט זיך, וואָס פאַר אַ פרייז עס איז באַצאָלט דערפאַר! עס
נעמט אָן אַ ביטערער רחמנות אויף די קראַנקע, וועלכע פּלענע צו
די נייע רפואות, ווי די זומער-פייגעלעך צום פייער.

איינמאָל בין איך געווען צו גאַסט באַ מיינס אַ פעטערבורג-
גער מומען, אַ גענעראַלשע. זי האָט מיר אָנגעהויבן דערציילן וועגן
אירע פאַרשידענע קרענק, — האַצקלאָפּונגען, ווייטיקן אין דער
ברוסט. אין בויך, גערוועזע אַטאַקן, שלאָפּלאָזיקייט.

— הערסטו? — דערציילט מיר מיין מומע, — האָט מיר
מיין דאָקטאָר פאַרשריבן אַ ניי מיטל קעגן שלאָפּלאָזיקייט — אַן
אַנטיק. .. דאָס נייסטע מיטל! דו ווייסט נאָך געוויס נישט

דערפון... ווי הייסט עס דאָרט? כלל-רא-לאָו... נישט כלאַראל-
הידראַט, — דאָס חירקט שעדלעך אויפן האַרץ, — כלאַראַלאָו
איז אָבער לגמרי אומשעדלעך.

זי האָט אַריינגעברענגט אַ זייער שיין פּושקעלע מיט די פּילן,
וועלכע דער מאָדישער דאָקטאָר האָט איר פאַרשריבן, און גע
וויון מיר דעם רעצעפט...

איך האָב איר גאַרנישט געזאָגט דערויף, נאָר אין האַרץ
האַב איך אַ טראַכט געטון: „אַרימע מומענקע מייען!“

VIII

ביז איצט האָבן מיר באַהאַנדלט זייער שווערע פראַגן, אָנער-
כע פראַגן, וועלכע זענען זייער קאָמפּליצירט, אויף וועלכע עס
איז דערווייל אוממעגלעך צו געבן אַ גענויעם ענטפער. איצט גייען
מיר איבער צו אַזאַ פראַגע, אויף וועלכער עס איז דאָ איין מעג-
לעכער ענטפער. דאָס איז די פראַגע וועגן עקספּער־מענטן אויף
לעבעדיקע מענטשן, אויף דעם געביט וויל מען זיך באַוווּסט־ניק
גישט רעכענען מיט קיין מענטש, עס שפּילט דאָ קיין ראָל גישט
אַ מענטשלעך לעבן. —

אין נאָמען פון צוקונפט גיסט בלוט זיך אַ דאָ.
צום טייל די ליבע, קיין היינט איז נישטאָ...

מיט אַ שווער געמיט טרעט איך צו צו דעם קאפיטל. נאָר
איך האָב צוגעזאָגט צו דערציילן אַלץ און אַלץ וועל זיך נישט
אַפּשטעלן פאַר גאָר נישט.

אין מעדיצינישן זשורנאַל „דער דאָקטאָר“ פון יאָר 1893
(זייט 906) לייענען מיר פּאָלגנדעס; „אַ געוויסער דר׳ קאָך האָט
אַפּגעדרוקט אַ בראַשור מיטן נאָמען „מעדיצינישע עקספּער־מענטן“

איבער לעבעדיקע מענטשן". די בראַשור וועט אָן ספק נאָך מער אונטערגראָבן דעם צוטרוי פון דער געזעלשאַפּט צו דער מע-דיצין.

דער אויטאָר פון דער בראַשור שטעלט פלומרשט פעסט, אז "די וויזיסעקציעס (עקספערימענטן דורך צעשניידן לעבעדיקע מענטשן) זענען שוין לאַנג אַריינגעדרינגען אין אינדזערע שפּי-טאָלן", דאָס זאָל הייסן, אז אין די שפּיטאָלן מאַכט מען די זעל-בע עקספערימענטן איבער מענטשן, וועלכע מ'האַט אַמאָל געמאַכט נאָר איבער חיות...

פאַרשידענע רעפּאָרטערן און פעליעטאַניסטן פון דער אַלגע-מיינער פרעסע האָבן די בראַשור אויפגעכאַפט ווי אַן אבן טוב אין וואַרפּן שמוץ אויף דער מעדיצין און אירע פאַרשטייער, ס'וואָלט דעריבער געווינטשן געווען, אז די דייטשע דאָקטוירים זאָלן בא-לייכטן דר' קאַכס, "פאַקטן", ווייל נאָר אזוי אַרום קען אָפגעשוואַכט ווען דער אינדדוק, וועלכן די בראַשור האָט געמאַכט אויפן פּובליקום".

איך האָב די בראַשור נישט געלייענט, איך ווייס דעריבער נישט אויף וויפיל דר' קאַכס "פאַקטן" פאַרדינען די איראַנישע גענוז-פיסלעך, אין וועלכע ס'האַט זיי איינגעפאַסט די רעדאַקציע פונם זשורנאַל "דער דאָקטאָר", איך ווייס נאָר איין זאַך, אז אין דר' קאַכס באַהויפטונג איז דאָ אַ סך אמת. מ'קען ברענגען אַ גרוי-סע, אומגעהייער גרויסע צאָל פאַקטן, וועלכע וועלן בשום אופן נישט קענען איינגעפאַסט ווערן אין קיין גענוז-פיסלעך, פשוט דער-פאַר, ווייל די פאַקטן זענען דאָ "זאליש באַשטעטיקט דורך די עוואָדיקע גופא.

דאָס איזטיקע קאפיטל פון געוויסן איז געווען געוועזענע טאַקע די פאַרברעכערישע עקספערימענטן איבער לעבעדיקע טשן.

איך וועל דאָ ברענגען אַ גאַנצע ריי פּאַקטן, דערפּי וועל
איך אָנגעפּן די ערשטע קוועלע, פּונדוואַנען איך שעפּ זיי, כדי דער
לעזער זאָל האָבן די מעגלעכקייט צו קאַנטראַלירן, צי שטימען זיי
מיט דער ווירקלעכקייט.

איך וועל זיך דאָ באַגרענעצן מיטן געביט פּון ווענערישע
(געשעלעכטלעכע) קרענק, ווייל אין דעם געביט זענען אַזעלכע עקס-
פּערימענטן פּאַרהאַן מער, ווי אין די איבעריקע מעדיצינישע געביטן ;
דאָס איז דערפּאַר, ווייל די נאַטור האָט נאָר דעם מענטש באַ-
שאַנקען מיט ווענערישע קראַנקהייטן און קיין שום אַנדערע באַ-
שעפעניש האָט צו דער מתנה נישט זוכה געווען, דעריבער מוזן
די עקספּערימענטן באַ ווענערישע קרענק געמאַכט ווערן נאָר אי-
בער מענטשן. די ווענעראַלאַגן (געלערטע וועלכע שטודירן ווענע-
רישע קרענק) האָבן זיך פאַר דעם נישט אָפּגעשראַקן און יעדער
פּאַרטשירט פּון זייער וויסנשאַפט איז פּוכשטעבלעך באַפּלעקט מיט
אַ קרימינעליש פּאַרברעכן.

זיי ס'איז באַוווּסט, זענען פּאַרהאַן דרייערליי ווענערישע
קרענק: גאַנאָריי (טריפּער), שאַנקר און סיפּיליס. איך הייב אָן פּון
דער ערשטער.

זו ס'איז באַוווּסט שטאַמען אַלע דריי ווענערישע קרענק
פּון קליינע באַשעפענישלעך, וועלכע מ'קען זען נאָר דורך אַ פּאַר-
גרעסער-גלאַז (מיקראַסקאָפּ), די באַשעפענישן הייסן דעריבער מיק-
ראַאָרגאַניזמען (קליינע באַשעפענישלעך), אַזעלכע מיקראַסקאָפּישע
חיהלעך טראַגן פּאַרשידענע נעמען: באַקטעריעס, באַצילן, מיק-
ראַבן, און די וויסנשאַפט, וועלכע פּאַרנעמט זיך מיט זיי, הייסט
באַקטעריאָלאָגיע.

אין יאָר 1879 האָט גייסער אַנטדעקט דעם מיקראַב, פּון
וועלכן עס מאַכט זיך אַ טריפּער, ער האָט זייער פּיל געאַרבעט,
געמאַכט זייער פּיל עקספּערימענטן און געקומען צו דער איבער-

צייגונג, אז דער מיקראָב, וועלכן ער האָט אַנטדעקט אין וועלכן ער האָט אַ נאָמען געגעבן „גאַנאַקאַק“, איז דער זעלבער מיקראָב-גאַניזם, פון וועלכן עס מאַכט זיך אַ טריפער.

נייסער האָט געקענט זיין זיכער וועגן דעם גאַנאַקאַק זיי-נעם, אָבער פּוּלַקאַם זיכער, אַז דאָס איז ער טאַקע דער טריפער-מיקראָב, האָט ער נישט געקענט זיין, ווייל די באַקטעריאַלאָגיע-לערנט, אַז פֿאַר זמן מען מאַכט נישט קיין עקספּערימענט מיטן מיקראָב איבער אַ לעבעדיק באַשעפעניש, קען מען נישט זיין זיכער, ד. ה., אַז נייער האָט געדאַרפט מאַכן מיט זיין גאַנאַקאַק אַן עקספּערימענט איבער אַ לעבעדיק באַשעפעניש און וואָלט דאָס באַ-שעפעניש באַקומען אַ טריפער, איז אַ סימן מוּבַהק, אַז זיין גאַנאַקאַק איז עס טאַקע דער מיקראָב, פון וועלכן עס מאַכט זיך אַ טריפער.

וועמען פֿלאַנצט מען-זשע איין דעם מיקראָב? אויף וועמען האָט ער געוואָלט מאַכן דעם עקספּערימענט? פֿאַרשטייט זיך, אַז אויף מענטשן, ווייל אויף קיין שום אַנדערע בריאה וועט זיך דער גאַנאַקאַק נישט אָננעמען, קיין שום אַנדערע חיה קען נישט אָנגע-שטעקט ווערן מיט קיין טריפער. נייער האָט זיך פֿאַר דעם גע-דאַנק דערשראַקן און האָט די פֿראַגע נישט געלעזט, ער האָט נישט געוואָלט קראַנק מאַכן אַ מענטש אויף טריפער.

זיינע נאַכפֿאלגער זענען נישט געווען אַזוי ערלעך ווי ער. דער ערשטער, וועלכער האָט איינגעפֿלאַנצט דעם גאַנאַקאַק אַ מענטש, איז געווען מאַקס באַק האַרט, פֿראַפּעסאָר רינעקערס אַסיסטענט.

„ה' געהיימראַט פֿאַן רינעקער, — שרייבט מאַקס באַק האַרט, — האָט שטענדיק געטענהט, אַז אַנטדעקן די סיבה פון ווענערישע קרענק קען מען נישט אַנדערש, נאָר דורך איינפֿלאַנצונגען אויף מענטשן.“ דעריבער האָט באַק האַרט איינגעפֿלאַנצט אַ גאַנאַקאַק אַ

פארצאטיקער, וועלכער איז געווען אין דער לעצטער מדרגה פון
דער קרענק און ס'איז קלאָר געווען, אז ער וועט אין קירצן
שטארבן. די פראָבע איז געלונגען, נאָר ס'איז גערונען ווייניק מאַ-
טעריע. כדי צו פאָרגרעסערן דאָס פליסן פון דער מאַטעריע,
האַט מען דעם קראַנקן געגעבן אַ האַלפן ליטר ביר.

און באַקוואַרט שרייבט: „ס'איז באַקומען געוואָרן אַ גלענצנ-
דער רעוולוטאַט, ס'האַט זיך באַווין זייער אַ סך מאַטעריע. אין
צען טעג אַרום איז דער קראַנקער געשטאַרבן פון פאַראַליזש. ווען
מ'האַט אים געפאַלמעסט, האָט מען באַ אים געפונען אין די גירן
אָן אַ שיעור בלאַטערן מיט גאַנאַקאַקאָ, דער אורין-קאָנאַל און דער
פעכער זענען בראַנדיק געוואָרן.“

באַקוואַרט האָט געהאַדעוועט גאַנאַקאַקאָ, נאָר זיין מיטל, ווי
אַזוי זיי צו האַדעווען, איז געווען נישט פילשטענדיק און האָט
קיין גרויסן וויסנשאַפטלעכן ווערט נישט געהאַט.

דריַ ערנסט בום איז געווען דער ערשטער, וועלכער
האַט באַקומען די ריינע קולטור פון נייסערס גאַנאַקאַקאָ. כדי צו
באַווין די ספעציפישקייט פון דעם גאַנאַקאַקאָ, וועלכן ער האָט באַ-
קומען, האָט בום איינגעפלאַנצט מיט אַן אויערל פון אַ פלאַטינע-
נער דראָט זיין גאַנאַקאַקאָ אין דעם געשלעכטס-אַרגאַן פון אַ פרוי. זי
האַט באַקומען אַ טריפער, וועלכן מען האָט געמוזט היילן זעקס
וואָכן. ער האָט ווייטער געפאַרשט די אייגנשאַפטן פון זיין גאַנאַ-
קאַקאָ און ווייטער געמאַכט אַן איינפלאַנצונג אויפן געשלעכטס-אַרגאַן
פון אַ צווייטער פרוי, די צווייטע האָט אויך באַקומען אַ טרי-
פער.

איך מוז דערביי איין זאך באַמערקן. נאָך מיט 25 יאָר צוריק
האַט נעגהאַרט אויפגעווין, אַז צום מיינסטן פאַר פרויען האָט דער
„אומשולדיקער“ טריפער זייער שווערע פאָלגן. נאָר עם האַרצייט
רעדן זעגן טריפער מיט אַ שמייעלע, אין דער וויסנשאַפטלעכער

צײַעלט זענען וועגן דעם קיין צוויי מיינונגען נישט פארהאן. דער
גרויסער אויטאָריטעט אויף דעם געביט נייסער זאָגט אָט וואָס:
„איך דערקלער, אַז גאַנאַרײ איז אין טײל הינזיכטן
געפערלעכער ווי סיפיליס“, איך בין זיכער, אַז אַלע גינע-
קאַלאָגן (דאָקטוירים פון פרויען-קראַנקהייטן) וועלן מיט מיר אין
דעם מסכים זיין.“

בזם אַײן שרייבט אויך, אַז „טריפער איז די הויפט-סיבה
פון אַלע וויכטיקסטע פרויען-קראַנקהייטן.“
די דאָזיקע דערקלערונג האָט אים פונסדעטוועגן נישט גע-
שטערט איינצופלאַנצן די דאָזיקע קרענק צוויי פרויען.

דער גאַנאַקאַ איז ווייטער קולטיווירט געוואָרן דורך
ערנסט ווערט היים. ער האָט ווייטער געמאַכט עקספערימענטן
אויף פיר פאַראַליזירטע און אויף איין אידיאָט. דער לעצטער איז
קראַנק געווען צוויי חדשים צייט און ערשט נאָכדעם האָט אים
ערנסט ווערט היים אָנגעהויבן היילן. מער קיין פראַבעס האָט דר'
ווערט היים נישט געמאַכט „ווייל עס האָט אים פאַרפעלט קראַנקן-
מאַטעריאַל“.

נאָך ווערט היימען האָט פאַרפּילקאַמט דעם גאַנאַקאַ פראַפ.
געבחהאַרד, ער האָט געמאַכט פיל עקספערימענטן אויף מענער
און פרויען, נאָר קיין פּרטים איז ער נישט מודיע.
נאָך אים האָט קאַרל מענגע איינגעפלאַנצט דעם גאַנאַ-
קאַ צוויי פרויען: איינער מיט אַראַק אינם געשלעכטס-אַרגאָן,
דער אַנדערער מיט אַ געהירן-אַנצידענאַג, וועלכע איז געווען צוויי
טעג פאַרן טויט.

אַ גרויסע צאָל עקספערימענטן האָבן געמאַכט פינגער,
האַן און שלאַנגענ הויפער. פערצען פערזאָן, וועלכע זענען
געווען שווינדזיכטיק, האָט מען איינגעפלאַנצט דעם גאַנאַקאַ; אַלע
פערצען זענען געווען שטערבלעך קראַנק.

צום מיינסטן אינטערעסאנט איז געווען דער עקספערימענט
איבערן 21-יעריקן פ. ד., וועלכער איז געשטארבן אין דריי טעג
ארום נאך דער איינפלאנצונג, — דערציילן די דריי ווענערא-
לאגן: — דער טריפער האט זיך בא דעם קראנקן זייער שנעל
אנטוויקלט און אויפן דריטן טאג איז ער שוין געווען בולט אין
אלע זיינע דערשיינונגען.

טריפער איז איינע פון די וויכטיקסטע סיבות פון געשווא-
לענע אויגן מיט מאטעריע בא ערשט-געבוירענע קינדער. מיט דער
פראגע, וואס פאר א שייכות עס האט דער גאנצקאך צו די אויגן-
קראנקהייטן בא ערשט-געבוירענע קינדער, האבן זיך פארנומען א
סך געלערטע.

ע. פרידלעך האט געמאכט עקספערימענטן איבער דריי
שטערבלעך-קראנקע קינדער. איינס פון זיי האט געלעבט צען טעג
און האט באקומען געשוואלענע אויגן מיט מאטעריע.

טישענדארף האט איבערגעזורט די עקספערימענטן אויף
אנדערע קראנקע קינדער, אויך בא די קינדער זענען די אויגן גע-
שוואלן געווארן און אין דער מאטעריע זענען געפונען געווארן
בייסערס גאנצקאך.

קראנעל האט איינגעפלאנצט מאטעריע פון טראגעדיקע
פרויען און געווינענדיג אויף זעקס בלינדע מענטשן און באקומען
א נעגאטיוון רעזולטאט.

דאס איז גאר א קליין שטיקל געשיכטע פונם טריפער ארויס-
גייענדיק פון שטאנדפונקט, וועלכער אינטעריסירט אונדז דא
די פאקטן, וועלכע איך האב דא געבראכט, זענען ווי א טראג פון
אין ים.

איצט וואלטן מיר בעדארפט איבערגיין צו די איינפלאנצונג-
גען פון שאקרא. איך וועל זיך אבער אויף זיי נישט אפשטעלן.

ווייל די איינפלאַנצונגען פון שאַנקר זענען פאַרהעלטנעמעסיק אומ-
שעדלעך: דער ווענערלאַנג פלאַנצט איין דעם שאַנקר באַ אַ מענטש
אויפן בויך, אויף דער זייט, צי אויף דער פלייצע און אין אַ וואַך
צוים היילט ער אים אויס; דאָס איז דאָך פאַרן קראַנקן און אמתע
„נאַרשקייט“, ווי זאָגט אָבער דר' ספּיטשקא, די לעבעדיקע
מענשלעכע הויט איז „די נאַטירלעכסטע נאַרונג-סביסה פאַר דער
באַקטעריע פון שאַנקר“.

אויסער דעם זענען געמאַכט געוואָרן אַזוי פיל עקספּערי-
מענטן אויף דעם געביט, אז איך וואָלט מיט זייער באַשרייבונג
געדאַרפט פאַרנעמען עטלעכע דרוק-בויגן. שאַנקר-איינפלאַנצונגען
אויף לעבעדיקע מענטשן האָבן געמאַכט; גונטער, ריקאַר, ראָלע,
ביזנע, נאַדאַ, קילעריע, לינדוורם, דע-לוקאַ, מאַניאַ, וו. בעק,
שטרויס, גיבענעט, בערענשפרונג, דיקרע, קרעפטינג, ספּיטשקא און
פיל אַנדערע.

מיר גייען אַלואַ איבער צום סיפּיליס. מיר וועלן זיך נישט
אריינלאָזן טיף אין דער פאַרגאַנגענהייט, איך וועל נאָר דערציילן
די געשיכטע פון דער שרעקלעכער קרענק, אָנהייבנדיק פון באַ-
רימטן פראַנצויזישן סיפּיליטאַלאַנג פּיליפּ ריקאַר, וועלכער האָט גע-
לעזט פיל פאַרוויקלטע פראַגן פון דער ווענערלאַנג. ער איז
אָבער אויך נישט אָפּגעקומען אָן קיין פעלערן. דער גרעסטער
פעלער זיינער איז געווען די באַהויפטונג, אז די צווייטע סטאַדיע
(מדרגה) סיפּיליס איז נישט אָנשטעקנד.

די סיבה דערפון, וואָס ריקאַר האָט געהאַט אַזאַ גרויסן
טעות, איז געווען דאָס, וואָס ער האָט געמאַכט עקספּערימענטן
איבער ווענער-שיקראַנקע, ער האָט נישט געהאַט די דרייטע-
קייט איינצופלאַנצן סיפּיליס געזונטע מענטשן.

מיט דער געשיכטע, ווי אַזוי ריקאַרס פעלער איז אויסגע-
בעסערט געוואָרן, ווי אַזוי עס איז אויפגעוויזן געוואָרן, אז די

צווייטע מדרגה סיפיליס איז יא אַנשטעקנד, וועלן מיר זין איצט פאַרנעמען.

דער דובלינער דאָקטאָר וויליאַם אוואַלעס איז געווען דער ערשטער, וועלכער האָט זיך אַרויסגעזאָגט קעגן ריקאָרס באַהויפּ-טונג. זיין בוך „קלינישע לעקציעס וועגן ווענערישע קראַנקהייטן“ איז זייער אינטערסאַנט צוליב דער אומפאַרשעמטקייט, מיט וועל-כער ער דערציילט וועגן זיינע מערדערישע עקספערימענטן איבער געזונטע מענטשן. ער דערציילט:

„איך מאַך די עקספערימענטן אויף דריי אופנים: אָדער איך מאַך אַ ווונד מיטן לאַנצעט און שפּריץ אַריין מאַטעריע פון אַ סיפּיליטישן בלאַטער, אָדער איך לייג אַרויף אויפן גאַקעטן לייב אַ שטיקל וואַטע מיט סיפּיליטישער מאַטעריע, אָדער איך רייב אָפּ אַ שטיקל הויט מיט אַ פינגער און רייב איין מיט אַ טיכעלע אויף דעם אָרט סיפּיליטישע מאַטעריע. אין אַלע דריי פּאַרן איז דער רעזול-טאַט דער זעלבער.

אוואַלעס דערציילט הייסער וועגן דעם ווי אזוי ער האָט איינגעפלאַנצט סיפּיליס פינגל געזונטע מענטשן אין דער עלטער פון 19 ביז 35 יאָר. אַלע זענען קראַנק געוואָרן אויף סיפּיליס. אין דער 22-סטער לעקציע באַמערקט אוואַלעס, אַז ער פאַרפלאַנצט נאָר אַ גאַנץ קליינעם טייל פון די עקספערימענטן, וועלכע ער האָט געמאַכט. אין דער 23-סטער לעקציע חורט ער נאָכאַמאָל איבער דאָס זעלבע.

שנעפּף שרייבט וועגן אוואַלעסעס עקספערימענטן:
„גענוג עקספערימענטן איבער געזונטע מענטשן | אוואַלעס האָט שוין גענוג אויפגעוויזן, עס איז שוין קלאָר ווי דער טאַג, אַז די צווייטע מדרגה סיפּיליס איז אַנשטעקנד | די וויסנשאַפּט וויל נישט מער קיין מענטשלעכע קרבנות.“

די וואקאנאאליע, דער שדיס-טאנץ האט זיך אבער ערשט
אָנגעהויבן...

אין יאָר 1851 זענען פאַרעפנטלעכט געוואָרן די „באַרימטע“
עקספערמענטן פון דר' וואַלער. ער אַליין באַשרייבט אַזוי
זיינע באַרימטע עקספערמענטן:

„דער ערשטער פרוו: דורשט, אַ יינגל פון 12 יאָר, נומער
פונם טויטן-צעטל 1396. ער האָט עטלעכע יאָר געהאַט אַ פאַרן
אויפן קאַפּ, אויסער דעם איז ער פולקאַם געזונט. צוליב דעם,
וואָס ער האָט געדאַרפט לייגן אין שפיטאַל עטלעכע חדשים, אויך
צוליב דעם, וואָס ער האָט קיינמאָל נישט געהאַט קיין סיפּיליס,
האַב איך אים אריינגעפלאַנצט סיפּיליטישע מאַטעריע דעם 6-טן אוי-
גוסט. איך האָב אים געמאַכט עטלעכע ווונדן אויף דער זייט און
בשעת דאָס בלוט איז גערווען, האָב איך אַריינגעלאָזט אַ ביסל
מאַטעריע פון אַ סיפּיליטיקער און דערנאָך אריינגעריבן דאָס אַרט
מיט דער זעלבער מאַטעריע...“ אַנהייב אַקטאַבער האָט דאָס קינד
באַקומען סיפּיליס.

„דער צווייטער פרוו: פרידריך, 15 יאָר, דער נומער פונם
טויטן-צעטל 5676, זיבן יאָר איז ער שוין קראַנק אויף שקראַפּול-
אויסשלאָגן אויפן לייב. ער איז קיינמאָל נישט קראַנק געווען אויף
קיין סיפּיליס, דעריבער האָב איך אויף אים געמאַכט אַ פרוו דעם
27-טן יולי. איך האָב אים אריינגעשפּריצט אין אַ זייט אַריין דאָס
בלוט כּון אַ פרוי, אַ סיפּיליטיקערין.“ אַנהייב אַקטאַבער האָט דאָס
יינגל באַקומען סיפּיליס.

„ביידע קראַנקע, — דער ציילט וואַלער, — האָב איך גע-
לאָזט לייגן אַ לענגערע צייט און זיי געוויזן דעם דירעקטאָר פון
שפיטאַל ה' רידעל, אַלע פּראַפעסאָרן און דאָקטוירים פון שטאָט,
איך האָב זיי אויך געוויזן אַ סך אויסלענדישע ווענעראַלאָגן אין
אַלע האָפן איינשטימיק פעסטגעשטעלט, אַז דער אויסשלאָג באַ מיי-

בע פאציטנטן איז א סיפיליטישער. זיי האבן מיר פארשפראכן עדות.
צו זאגן, ווען עס וועט גייטיק זיין, אז מיינע עקספערימענטן זענען
מיר געלונגען".

וואלערס באשרייבונגען זענען ענלעך צו א פינקטלעכן...
געריכט-פראטאקאל! די עדות זענען אויסגערעכנט, די געליטענע
זענען פינקטלעך אנגעוויזן, דער פארברעכער איז זיך מודה אינם
טאט... ווען די פראקוראטור זאל אריינקוקן אין דעם דאזיקן גע-
ביט, וואלט זי באשפארט צו מאטערן זיך באם צוזאמענשטעלן דעם
באשולדיקונגס-אקט...

נאך דערמיט ענדיקט זיך עס נאך נישט, עס הייבט זיך
ערשט אן.

וואלערס עקספערימענטן זענען געווען א סיגנאל צו נייע ווי-
וויסעקציעס איבער לעבעדיקע, געזינטע מענטשן, מהאט מיט א
נייער ענערגיע גענומען קאלעטשען מענטשלעכע לעבנס, — אויפ-
גי קאנטראלירן די פראגע וועגן דער אנשטעקעוודיקייט פון דער
צווייטער מדרגה סיפיליס.

אינם חודש מערץ 1852 האט פראפ. רינעקער איינגע-
פלאנצט מאטעריע פון א סיפיליטיקער א יינגל פון צוועלף יאר,
אן עפילעפטיקער. דאס ארט, ווו די מאטעריע איז איינגעפלאנצט
געווארן, איז הארט געווארן ווי א שטיין, קיין סיפיליס האט זיך באם
קינד נישט אנטוויקלט.

אין יאר 1855 איז אויף דער זיצונג פון דער פפאלצער מע-
דיצינישער געזעלשאפט פארגעקומען א דיסקוסיע וועגן דער אג-
שטעקעוודיקייט פון דער צווייטער מדרגה סיפיליס (אין צוזאמענ-
האנג מיט וואלערס עקספערימענטן); אויף דער זיצונג האט דער
סקרעטאר דערקלערט, אז א חבר, וועלכער האט נישט געמוזען פאר-
גייטיק צו פארעפנטלעכן זיין נאמען, האט צוגעשיקט א בריוו, ווו
ער איז מודיע פאלגנדעס:

אים איז געלונגען צו מאכן א גאנצע ריי עקספערימענטן אויף מענטשן בנוגע דער אַנשטעקעוודיקייט פון דער צווייטער מדרגה סיפיליס, דערביי מעלדעט דער אַנאַנימער חבר, אַז „די מעגלעכ-קייט צו מאכן די עקספערימענטן האָט ער באַקומען גאַנץ צופעליק“ און אַז דערביי „האַט ער נישט געהאַנדלט קעגן די פּרינציפּן פון מענטשנליכע“.

זיינע עקספערימענטן זענען באַשטאַנען אָט אין וואָס; די מאַטעריע פון די מרות אין געשווירן פון אַ סיפּיליטישער פּרוי האָט ער איינגעפלאַנצט 11 מענטשן, — דריי פּרויען פון 17, 20 און 25 יאָר און אַכט מענער אין דער עלטער פון 18 ביז 28 יאָר. אלע האָבן באַקומען סיפּיליס. דריי פּרויען פון 24, 26 און 35 יאָר איז איינגעפלאַנצט געוואָרן מאַטעריע פון סיפּיליטישע קרעץ. אלע זע-נען קראַנק געוואָרן אויף סיפּיליס. זעקס פּערוואָנען מיט קרעץ אויף די פּיס איז אַריינגעפלאַנצט געוואָרן בלוט פון אַ סיפּיליטיקער אין די קרעץ אַריין. דריי פון זיי האָבן באַקומען סיפּיליס. דריי פאַר-שוין האָט מען געשטעלט געהאַקטע באַנקעס און דערנאָך אין די לעכעלעך פון די באַנקעס אַריינגעשפּריצט בלוט פון אַ סיפּיליטי-קער אָן רעזולטאַט.

אַזוי אַרום איז מעגלעך געווען דריי און צוואַנציג מענטשן איינצופלאַנצן סיפּיליס, זיבצען פון זיי זאָלן באַקומען די שרעקלעכע קרענק און דערביי „נישט האַנדלען קעגן די געזעצן פון מענטשנליכע“! דאָס הייסט באַמת אַ ווונדערלעכע „צופע-ליקייט“!

מיר וועלן נאָך שפּעטער האָבן די מעגלעכקייט צו זען, אַז אַזעלכע „צופעליקייטן“ זענען אין דער סיפּיליטאָלאָגיע קיין זעלטנ-הייט נישט...

ביז איצט איז נישט באַווסט, ווער עס איז געווען דער אויטאָר פון אויבדערמאַנטן פריוו, ער האָט גלייכער געטון, בא-

האלטנדיק אויף אייביק פאר דער וועלט זיין שענדלעכן נאָמען.
אין דער וויסנשאַפֿט טראָגט ער דעם נאָמען: „דער פּפּאַלצער
אַנאַנים“.

מיט דער פּראָגע וועגן דער אָנשטעקעוודיקייט פון סיפּיליט
זיין דער צווייטער מדרגה האָט זיך אויך פּאַרנומען דער קינעזער
פּראָפּעסאָר כ. פּאַן גיבענעט. צווישן אַ סך אַנדערע האָט ער
געמאַכט פּאַלגנדע עקספּערימענטן:

(1) „דעם פעלדשער סוויקאָוו, 20 יאָר אַלט האָט מען אין
פּעברואַר 1882 איינגעשפּריצט מאַטעריע פון אַ סיפּיליטישן בלאַטער,
ער איז געווען פּריש און געזונט. . . איך האָב אים געשטעלט אַ
שפּאַנישע פּליג אויף דער לינקער זייט. ווען די הויט איז אָפּגע
שייט געוואָרן, האָב איך אַריינגעלאָזט אונטער דער הויט סיפּי-
ליטישע מאַטעריע און דערנאָך ערשט איינגעריבן דאָס אָרט מיט
דער זעלבער מאַטעריע. . . אויף דער פינפטער וואָך האָבן זיך באַ-
וויזן כאַראַקטעריסטישע ראָזעאַלן (סיפּיליטישע בלאַטערן) אויף דער
ברוסט און אויפן בויך, און די קרענק האָט זיך פון דעם טאָג אָן
אָנגעהויבן צו אַנטוויקלען, דעם קראַנקנס יסורים האָבן זיך פּאַר-
שטאַרקט פון טאָג צו טאָג. אין דעם צושטאַנד האָב איך אים אָפּ-
געהאַלטן נאָך אַ גאַנצע וואָך, פּדי אים צו ווייזן אַ גרעסערער צאָל
דאָקטוירים, איך האָב געוואָלט זיי זאָלן זיך איבערצייגן אין דער
ריכטיקייט פונם פּאַקט. ערשט דערנאָך האָב איך אים אָנגעהויבן
הייַלן מיט קוועק-זילבער. אין דריי חדשים אַרום איז ער געזונט
געוואָרן.

טימאַפּיי מאַקסימאָוו, אַ זעלנער, 33 יאָר אַלט. דעם 13טן
יאַנואַר 1858 האָט מען אים געברענגט אין דער קליניקע אַרײַן.
ער האָט געהאַט אַ פּאַרעלטערט פּיסטל אויפן אורײן-קאַנאַל, דערי-
בער האָט ער געמוזט פּאַרבלייבן אין שפּיטאַל אַ לענגערע צייט.
איך האָב דעריבער אָנערקענט דעם סוביעקט פּאַר צוגעפּאַסט צו

מאכן איבער אים א פרוז און אים טאקע איינגעפלאנצט מאטעריע
פון די פארפילטע מאנדלען (די דריין אונטער די גאמבע) פונט
דעלנער גיעסטעראוו, וועלכער האָט געהאַט סיפיליס פון דער צוויי-
טער מדרגה. . . דעם 22טן מאי האָבן זיך באַוויזן די כאַראַקטע-
ריסטישע סיפיליטישע ראַועאַלן אויפן גאַנצן קערפער. דעם 2טן
יוני האָבן אים אָנגעהויבן היילן מיט קוועקזילבער און ער איז
געזונט געוואָרן.

לייענדיק די צוויי באַשרייבונגען, — זאָגט פראָפ. מאַנא-
סעין, — האָבן אים זיך אָפגעשטעלט. אים האָבן געטראַכט: וואָס
זאָל אים מער באַוונדערן, — צי די קאַלטבליטיקייט, מיט וועלכער
זי האָט דעם סיפיליס זיך אַנטוויקלען, כדי צו באַקומען אַ בולטער
בילד פון דער קרענק און „כדי צו באַווייזן דעם קראַנקן אַ גרע-
סערער צאָל דאָקטוירים“, צי זאָל אים גאָר באַוונדערן די דעספּאַ-
טישע לאַגיק, אויפן סמך פון וועלכער, מען מעג דעם „אונטער-
טאָנער“ קראַנק מאַכן אויף אַ געפערלעכער און אפשר שטערבלע-
כער קרענק. און נישט אַנפּרעגן באַ אים אפילו, צי ער באַשטייט
דערויף? אים וואָלט נייגעריק געווען צו וויסן, צי פראָפ. גיבענעט
וואָלט זיין זון איינגעפלאַנצט סיפיליס, כאַטש ער זאָל דערויף יאָ
באַשטיין.

צום סוף באַמערקט פראָפ. גיבענעט: „אין האַלט פאַר מיין
חוב צו באַמערקן, אז אין בין געווען פולשטענדיק איבערצייגט,
אז מיין עקספערמענטן וועלן האָבן אַ נעגאַטיוון רעזולטאַט, ווען
נישט דאָס, וואָלט אים מיר נישט דערלויבט צו מאַכן אַזעלכע גע-
פערלעכע פראַבעס“. (שוין אָפגערעדט דערפון, וואָס אַ פראַפעסאָר
אַ ספעציאַליסט האָט נישט געקענט נישט וויסן וועגן די פרויזן פון
דער וואַלער לַמשר, וועלכע האָבן געבראַכט נישט קיין נעגאַטיווע
נאָר פאָזיטיווע רעזולטאַטן; נאָר אויך אָפגערעדט דערפון, וואָס
דעם ערשטן געלונגענעם פרוז האָט פראָפ. גיבענעט געמאַכט אין

יאָר 1852 אין דעם לעצטן אין יאָר 1858. האָט ער דען אין יאָר
1858 אויך געמאַכט דעם עקספערמענט זייענדיק פולשטענדיק אי-
בערצייגט, אַז ער וועט ברענגען אַ נעגאַטיוון רעזולטאַט?

ווייטער, צום סאַמע סוף באַמערקט דער פּראָפּעסאָר: „האַלואַי
זאָלן שוין די עקספערמענטן זיין די לעצטע און זאָל זיך שוין
די געזעלשאַפט האָבן איבערגעצייגט, אַז די צווייטע מדרגה פון
סיפּיליס איז אַנשטעקנד... אויב מיינע עקספערמענטן וועלן טאַקע
האַבן געברענגט דערצו, וועט מיך גאַרנישט קומערן, וואָס צוויי
מענטשן האָבן באַצאָלט מיט זייערע ליידן, דערפאַר אָבער וועט
די גאַנצע מענטשהייט האָבן דערפון גרויסע נוצן. די דאָזיקע ליידן
וואָלטן דאָן נישט געווען קיין צו טייערער פרייז אַנטקעגן די נוצן,
וואָס די מענטשהייט וואָלט פון זיי געהאַט.“

עס איז אָבער נישט צו פאַרשטיין פאַרוואָס פּראָפּ. גיבענעט
האַט זיך אַ לייזן נישט איינגעפלאַנצט קיין סיפּיליס. אפשר
וואָלט דאָס שוין צו „טייער“ געווען פאַר דער מענטשהייט
אַפילו?

אין יאָר 1858 האָט די פּראָנציווישע רעגירונג פאַרגעלייגט
דער פאַריזער מעדיצינישער אַקאַדעמיע, אַז זי זאָל לעזן אַנטגיל-
טיק די פּראָגע, צי די צווייטע מדרגה פון סיפּיליס איז אַנשטעקנד.
עס איז באַשטימט געוואָרן אַ ספּעציעלע קאָמיסיע, וועלכע האָט גע-
זאָלט אַנטגילטיק לעזן די דאָזיקע פּראָגע.

ד' זשיבער האָט שפּעטער אינם נאָמען פון דער קאָ-
מיסיע אָפּגעגעבן אַ באַריכט וועגן דער דאָזיקער אויספאַרשונג און
דערקלערט, אַז ד' אַזיאַס-טירען האָט איינגעפלאַנצט סיפּיליס-
ליטישע מאַטעריע צוויי מענטשן און ביידע האָבן באַקומען סיפּיליס.
זשיבער אַליין האָט צוויי מענטשן איינגעפלאַנצט סיפּיליס און ביידע
האַבן אים באַקומען.

זשיבערס באַריכט האָט אַרויסגערופן אין דער אַקאַדעמיע

הייסע דעבאטן, וועלכע האָבן זיך געענדיקט מיט אַ פּוּלשטענדיקן
נצחון פון די אָנהענגער פון די נייע אָנשויוונגען, אפילו ריקאַר
האַט געמוזט מסכים זיין, אַז ער האָט געהאַט אַ טעות. ס'איז איינ-
מאַל פאַר אַלעמאַל פעסטגעשטעלט געוואָרן, אַז די צווייטע מדרגה
פון סיפּיליס איז אַן אָנשטעקנדיקע קרענק.

דאָס האָט אָבער געהאַט אַ קנאַפע ווירקונג. כאַטש ריקאַר,
דער שטאַרקסטער און אויטאָריטעטסטער קעגנער פון די נייע אָנ-
שויוונגען איז געבאַלן, זענען די עקספּערימענטן אויך ווייטער
פאַרגעקומען. . .

אין יאָר 1859 האָט גייענאָ איינגעפּלאַנצט סיפּיליס דעם
10-יעריקן יוגל ב. ב., דאָס קינד האָט באַקומען סיפּיליס. אין דעם
זעלבן יאָר האָט פּראָפ. בערענשפּרונג איינגעפּלאַנצט סיפּי-
ליטישע מאַטעריע דער 18-יעריקער בערטאָ ב. און מאַטעריע פון
אַ האַרטן שאַנקר דער 23-יעריקער פּראָסטיטוטקע מאַריאַ ג. פּראָפ.
לינדוורם האָט אין יאָר 1861 איינגעפּלאַנצט סיפּיליס פּינף
פרויען פון 18, 19, 30, 45 און 71 יאָר. די באַשרייבונג פון דעם
עקספּערימענט איבער דער לעצטער, דער 71-יעריקער זקנה מאַריאַ
ע. איז פּאָלגנדע; „מאַריאַ ע. 71 יאָר אַלט. זי האָט אַ גרויסע מפה
אויפן שטערן. דעם 27-טן מאי 1861 האָט מען איר איינגעשפּריצט
בלוט פון אַ סיפּיליטיקערין“. די קראַנקע האָט באַקומען סיפּיליס.
ווייטער דערציילט צייטעל, אַז דר' ראָזנער האָט אויפן
כאַרשאַג פון פּראָפ. העבראַ געמאַכט פּאָלגנדע עקספּע-
רימענטן:

(1) „די מאַטעריע פון אַ מפה, וואָס איז געווען באַ אַן אַם
צווישן די ברוסטן, איז איינגעפּלאַנצט געוואָרן אַ 50-יעריקן מענטש,
וועלכער האָט געליטן פון אַ געוואַלטיקער הויט-בייסעניש“. דער
רעזולטאַט — סיפּיליס.

(2) „די מאַטעריע פון אַ האַרטן שאַנקר איז איינגעפּלאַנצט

געוואָרן אַ פּרוּד אויף דער האַנט, זי האָט באַקומען סיפּיליס; איר מאַטעריע איז ווידער איינגעפּלאַנצט געוואָרן אַ קראַנק אויף צרעט (אַ קרעציקער — אזאָ שרעקלעכע קרענק, וואָס טרעפט זיך אָפּט אין הייסע מזרח-לאַנדער, דער קראַנקער ווערט באַדעקט פּון קאָפּ ביז די פּיס מיט קרעץ און פּוילט לעבעדיקער-הייט), ער האָט אָבער קיינמאָל נישט געהאַט קיין סיפּיליס; די פּראָבע האָט זיך איינגעגעבן, דער קראַנקער האָט באַקומען צו דער גנע צרעט אַ סיפּיליס אויך.

דר' פּיוש האָט צוויי מאָל איינגעפּלאַנצט אַ מענטש סיפּיליטישע מאַטעריע. באַם ערשטן מאָל האָט זיך דער פּרוּד נישט איינגעגעבן; דאָס צווייטע מאָל איז באַקומען געוואָרן אַ גלענצנדער רע-וולטאַט, — דער קראַנקער האָט באַקומען סיפּיליס.

פּדי צו באַלויכטן די פּראָגע, צי קען אַ מענטש, וואָס האָט שוין געקרענקט אויף סיפּיליס, נאָכאָמאָל קראַנק ווערן, האָט פּראָפ. ווידאָלד-ע-קאָסי געמאַכט פּאָלגענדן עקספּע-רימענט.

„מ. 37 יאָר אַלט, ער איז אָמאָל קראַנק געווען אויף סיפּיליס און זיך אויסגעהיילט. אין יאָנואַר 1852 האָט מען אים אויף ביידע זייטן געשטעלט שפּאַנישע פּליגן און ווען די הויט איז אָפּגעשיילט געוואָרן, האָט מען די ווונדן באַנדאָשירט, צו פּלייגנדיק אים וואָס ער מיט דער מאַטעריע פּון סיפּיליטישע קרעץ. ער איז נישט קראַנק געוואָרן. איך האָב פּאַרגעלייגט איבערצוהורן דעם עקספּערימענט. דעם 12-טן אַפּריל 1852 האָט מען אים געשטעלט שפּאַנישע פּליגן אויף ביידע הענט און דערנאָך באַנדאָשירט די ווונדן מיט וואַסער, וועלכע איז איינגעטונקען געוואָרן אין סיפּיליס-טישע מאַטעריע. אין דריי טעג אַרום האָט מען די באַנדאָשן אַראָפּגענומען; די ווונד אויף יעדער האַנט איז פּאַרצויגן געוואָרן

מיט א גרין הייטל, אונטערן הייטל האָט זיך געזעצט מאַטעריע, וועלכע האָט געהאַט אַן עקלאַפּטן ריח; די ווונדן האָבן איך ווי- דער געהייסן באַנדאָזשירן מיט וואַטע, וועלכע איז איינגעזעצט געוואָרן אין סיפּיליטישער מאַטעריע. . א. א. וו.

פּראָפּ. ווידאַל איז בכלל נישט צופּרידן פּון די געלערטע, וועלכע ווילן נישט מאַכן אַזעלכע עקספּערימענטן. ער שרייבט: „צום באַדויערן האַלטן די בעסטע סיפּילאָגראַפּן, די געלערנטסטע ווענעראַלאָגן פאַר אַנטימאַראַליש די עקספּערימענטן איבער מענטשן, און זיי ווילן זיך דערמיט נישט באַשעפּטיקן.“

וועגן דער דריטער מדרגה פון סיפּיליס איז דערווייל וויי- ניך באַוואוסט. די מערהייט עקספּערימענטן וויין, אַז דער דריטער פעריאָד פון סיפּיליס איז נישט אַנשטעקנדיק.

אַזוי האָט די דע איינגעפּלאַנצט אַ ריי געזונטע מענטשן דאָס בלוט פון אַ סיפּיליטיקער אין דער דריטער מדרגה פון דער קרענק. אַן רעזולטאַט. פּי נ ג ע ר האָט געמאַכט מער ווי דרייסיק עקספּערימענטן מיט דער מאַטעריע פון די גומישע קרעץ און פּע- ראַסטיטן (די כאַרעקטעריסטישע קרעץ, געשווירן, בלאַטערן און מכות באַ דעם דריטן פעריאָד פון סיפּיליס) קיינער פון די מענטשן, אויף וועלכע די פרווון זענען געמאַכט געוואָרן, איז אויף קיין סי- פּיליס נישט קראַנק געוואָרן.

אַ חוץ די אַלע פרווון האָבן נאַרשידענע געלערטע געמאַכט עקספּערימענטן נישט מיט דער ספּעציפּישער מאַטעריע פון סיפּי- ליטישע קרעץ און מכות, נאָר מיט די פּאַטאַלאָגישער (אומנאָר- נאָרמאַלע) דערשיינונגען פון פאַרשידענע ווענערישע קראַנק- הייטן.

אַזוי האָט באַסע איינגעשפּריצט אַ געזונטן מענטש אונ- טער דער הויט אַרונטער די מאַטעריע פון אַ טריפּער באַ אַ קראַנק- אויף סיפּיליס, ער האָט באַקומען אַ נעגאַטיוו רעזולטאַט. פּראָפּ.

ט א ר נ א ו ס ק י איז גליקלעכער געווען. אים איז געלונגען
איינצופלאנצן א פרוי א פאטאָלאָגישע מכה פון סיפיליס, — ער
האָט געמאַכט אַ כ צ ע ן (!) פרוון אויף דער זעלבער פרוי.
קוים די גיינצענטע איז אים געלונגען, די פרוי האָט באַקומען סי-
פיליס. דער זעלבער פראָפ. טאַרנאַוסקי האָט געמאַכט נאָך פרוון
מיט שאַנקר, ער האָט איר געפרווט איינפלאַנצן אַ ריי געזונטע
מענטשן, די איינפלאַנצונגען זענען נישט געלונגען, קיינער איז
נישט קראַנק געוואָרן. פראָפ. טאַרנאַוסקי האָט אויך אויסגעפרווט
פראָפעסאָר לאַנגלעבערס עקסטראַקט קעגן סיפיליס, ער האָט מיט
דעם עקסטראַקט געמאַכט צוויי עקספערימענטן: ער האָט צוויי גע-
זונטע מענטשן איינגעפלאַנצט סיפיליטישע מאַטעריע און דערנאָך
דאָס אַרט איינגעריבן מיט לאַנגלעבערס עקסטראַקט. ביידע מענטשן
זענען געבליבן געזונט.

זען פראָפ. טאַרנאַוסקי האָט אין יאָר 1897 אויסגעדינט
זיין טערמין און פאַרלאָזט די קאַטעדער פון דער מיליטעריש-
מעדיצינישער אַקאַדעמיע, איז זיין געזעגנונגס-לעקציע געווינדעט
געווען... דער מעדיצינישער עטיק. געוויס האָט טאַרנאַוסקי אויף
דער לעקציע אַרויסגעזאָגט זייער הויכע און איידעלע געדאַנ-
קען, ווייל די סטודענטן האָבן אים געמאַכט גרויסע אַוואַ-
ציעס.

צי איז אַנטשטעקנד אַ ווייכע מכה פון אַ סיפיליטיקער, מיט
דער פראַגע האָט זיך פאַרגומען פראָפ. א. גע. „דער עקספע-
רימענט איז געמאַכט געהאָרן איבער אַ פרוי מיט אַ נאַרוועגישער
צרעת, וועלכע איז קיינמאָל נישט קראַנק געווען אויף סיפיליס.
זי האָט אַליין איינגעשטימט אויפן עקספערימענט (sic!) די פרוי
האָט קיין סיפיליס נישט באַקומען.

אַזעלכע פרוון האָט אויך געמאַכט אין רינעקערס קליניק
ד' ר' ריגער. ער האָט דעם פרוו געמאַכט איבער פיר מענטשן

אין שום רעזולטאט. בי דע נקאפ איז גליקלעכער געווען. זיי-
גע פרווון האָבן יאָ געברענגט רעזולטאטן. ווי בי דענקאפ דער-
ציילט, האָט אים געגליקט צו באַקומען מענטשן-מאַטעריאַל גאַנץ
צופעליק; ווי מיר האָבן שוין געזאָגט, שפילן אַזעלכע „צופעלי-
קייטן“ אַ גרויסע ראָל אין דער סיפּיליטאַלאָגיע. אַט זענען ביי-
דענקאפּס „צופעליקע“ עקספּערימענטן:

„אַ מיידל, וועלכע איז געלעגן אין שפיטאַל פון 9 טן אָקטאָ-
בער 1862, האָט זיך אַליין איינגעפלאַנצט מיט
אַ נאָדל דעם שאַנקרישן סם פון די קינסטלעכע קרעץ, וועלכע זענען
געמאַכט געוואָרן צוליב שטודיום-צילן איבער איינעם אַ קראַנקן. . . —
דאָס מיידל האָט באַקומען צוויי קרעץ, וועלכע האָבן זיך באַלד
אויסגעהיילט.“

„אַ מיידל, וועלכע האָט קיינמאָל נישט געהאַט קיין ווענע-
רישע קרענק האָט זיך אויף קאַטאַוועס גלייך ווי די ערש-
טע אַליין איינגעפלאַנצט 18 (אַכצען) שאַנקרן, איך האָב איר
איינגעפלאַנצט נאָך 12 שאַנקרן“. דאָס מיידל האָט באַקומען סי-
פּיליס.

פאַדאָוואַ האָט געוואָלט אויספאַרשן, צי די מיילך פון
סיפּיליטישע פרויען איז אַנשטעקנדיק. ער האָט איינגעשפּריצט פיר
געזונטע פרויען די מיילך פון אַ סיפּיליטיקערין, אַלע זענען געבליבן
געזונט. אויך דר' פאַס האָט געמאַכט די זעלבע פּראַבע, —
ער האָט דריי געזונטע מיידלעך, וועלכע האָבן דערויף
איינגעשפּריצט איינגעשפּריצט אונטער דער הויט מיילך פון אַ
סיפּיליטישער פרוי.

די ערשטע, פעלאַגעיאַ א. דרייצען יאָר אַלט, אַ פוי-
ערטע פון גאַווגאַראַדער גובערניע. זי האָט געהאַט סיפּיליס און
זיך אויסגעהיילט. דעם 25-סטן סעפטעמבער 1875 האָט מען איר

איינגעשפריצט אין רוקן מילך פון א סיפיליטיקערין. זוי האָט באַ-
קומען אַ מכה" די גרייס פון אַ פויסט.

די צווייטע. גאטאליא ק., 15 יאָר אַלט, אַ פראַסטיטוטקע.
מען האָט איר איינגעשפריצט מילך פון אַ סיפיליטיקערין. אַן רע-
זולטאַט.

די דריטע. ליובאַוו א., 16 יאָר אַלט, אַ פראַסטיטוטקע.
קראַנק אויף אורעטריט. קיין סיפיליט האָט זי קיינמאָל נישט
געהאַט. מען האָט איר אַריינגעשפריצט אונטערן לינקן אַרעם אַ
גרויסע פאַרציע מילך פון אַ סיפיליטישער פרוי. דאָס מיינט
האַט באַקומען סיפיליט.

סיי דר' פאַסס, סיי פראַפעסאָר גע דערקלערן, אַז זייערע
קרבות האָבן איינגעשטימט אויפן עקספערמענט. וואָס איז דאָס,
אַ חזוק? די עלטסטע פון די מיינלעך איז אַלט געווען זעכצען
יאָר! אויב זיי האָבן טאַקע איינגעשטימט אויף די עקספער-
מענטן, האָבן דען די קינדער געוואוסט, וואָס מ'ויל זיי טון? האָט
דען אַ ממשות זייער איינשטימונג?

גענוג, איך האָב געברענגט גאָר אַ קליינעם טייל פון די
פאַקטן, פון וועלכע איך ווייס, פון דער קליינער צאָל פאַקטן
איז אָבער שוין לייכט צו זען, אַז די עקספערמענטן איבער לע-
בעדיקע מענטשן זענען נישט קיין אויסנאַם און נישט קיין צופע-
לייקייט. וועגן די עקספערמענטן דערצייילט מען רויק, אַן שום
מורא פאַרן אייגענעם געוויסן; מ'דערצייילט עס אַזוי, פונקט ווי דאָ
וואָלט זיך געהאַנדלט וועגן הינט אַדער קראַליקעס, אָבער נישט
וועגן מענטשן.

איצט וויל איך ברענגען נאָך עטלעכע אַזעלכע עקספער-
מענטן נישט פון ווענעראַלאָגישן געביט, גאָר פון אַנדערע מעדי-
צינישע געביטן. כאַטש דאָרט קענען די עקספערמענטן געמאַכט

זיין איבער חיות, ווערן זיי פינדעסטווען געמאכט איבער מענטשן
אין א גאנץ גרויסער צאל.

פראם. גראסי און דר' קאלאנדרוס שיא האבן
אויסגעפרווט, צי מ'קען זיך אָנשטעקן מיט גייזן (לאַנגע ווערעם,
וועלכע מאכן זיך אָפט באַ קינדער אין די געדערים). זיי האבן
איינגעגעבן אַ ייגעלע פון זיבן יאָר אָן אַבלאַטקע מיט אייערלעך
פון גייזן. אין דריי חדשים אַרום זענען פון קינד אַרויס 143 גייזן
יעדער די לענג פון 18 ביז 23 צענטימעטר.

אויפן דאָקטוירים-צוזאַמענפאַר אין גאַלע האָט פראָפעסאָר
עפּשטיין אָפּגעגעבן אַ באַריכט, אין וועלכן ער דערציילט, אַז
ער האָט דריי קינדער אַריינגעלייגט אין עסן אַריין אייערלעך
פון גייזן און אַלע דריי זענען אין דריי חדשים אַרום קראַנק גע-
וואָרן.

מיטן ציל געוויזן צו ווערן, וואָס פאַר אַן ענדערונגען עס
קימען פאַר אין דער לעבער באַ אַ צוקער-קראַנקייט, האָבן די
פראָפעסאָרן פּרעריקס און ערליך אַריינגעשטאַכן די קראַנק-
קע אין דער לעבער אַריין אַ טראָאָאָר. ווען מ'האַט אַרויסגענו-
מען פונם טראָאָאָר דעם שטילעט, זענען אינם רערעלע געבליבן
אַ פאַר טראָפּנס בלוט פון דער לעבער.

דר. פעליאיווען, וועלכער האָט אַנטדעקט דעם מיקראָב
פון אַ רויז (סטריפּטאָאָק), האָט דעם מיקראָב איינגעפלאַנצט אַ
פּרוי פון 58 יאָר. זי האָט באַקומען אַ רויז. נאָך דעם האָט פעלי-
איווען איינגעפלאַנצט זיינע סטריפּטאָאָקאָן נאָך זעקס מענטשן.

זייער אינטערעסאַנט זענען אויך די פּאָליגנדיקע פּאָקטן:

צום בערלינער פראָפעסאָר האָן איו אין יאָר 1887 געקומען
אַ פּרוי מיט אַ ראַק אויף דער ברוסט. האָן האָט געווען אַז איר
לאַגע איו אַ האַפּנונגסלאָזע, נאָר פּדי צו באַרוקן זי און נישט
אַנטדעקן איר די שרעקלעכע לאַגע, איו וועלכער זי געפינט זיך.

האָט ער איר מפרומדשט געמאכט אן אָפּעראַציע; ער האָט אויס
געשניטן אַ שטיקל פּונם ראַק אויף דער קראַנקער ברוסט און.
עס איינגעפלאַנצט אויף איר געזונטער ברוסט. דער עקספּערמענט
האָט זיך איינגעגעבן.

אזוי אַרום איז פּעסטגעשטעלט געוואָרן דער זייער זיכטי-
קער פּאַקט, אַז אַ ראַק קען איבערגעגעבן ווערן אַ געזונטן מענטש,
אַז מען קען אים איינפלאַנצן.

מיט דערפּאָלג האָבן האַנס עקספּערמענט איבערגעזחזרט
פּראָפּ. בערגמאן און אן אומבאוואוסטער כירורג, וועלכער האָט
וועגן דעם מודיע געווען דעם פּאַריזער פּראָפּעסאָר קאַרניל אין אן
אַנאַנימען בריוו.

דר' ג. א. פּין האָט אין אַ קאווקאזער שפיטאַל אויסגע-
פּאַרשט די פּראַנע צי פּלעקן-טיפּוס איז אַנשטעקנד, אויף זיין פּאַר-
שלאַג האָט דר' אַרטעמאַוויטש איינגעשפּריצט אונטער דער
הויט אַרונטער 17 געזונטע זעלנער דאָס בלוט פון קראַנקע אויף
פּלעקן-טיפּוס. קיינער פון די זעלנער איז נישט קראַנק געוואָרן,
נאָר באַ צוויי פון זיי זענען אַרויסגעקומען איינפאַכע בלאַטערן
אויפן אַרט, וווּ די איינשפּריצונג איז געמאכט געוואָרן. חוץ דעם
האָט דר' פּין אַריינגעלייגט 28 יוגע, געזונטע זעלנער אין איין
זאַל מיט קראַנקע אויף פּלעקן-טיפּוס. זיי זענען געשלאָפּן צוזאַ-
מען מיט די קראַנקע במשך 4-5 טעג און זיך אפילו צוגעדעקט
מיט איין קאָלדער.

אין יאָר 1887, זיין חודש דעצעמבער, האָט דאָקטאָר
שטיקלער איבערגעלייגט אין דער ניו-יאָרקער מעדעציגישער
אקאַדעמיע אַ ראַפּאָרט וועגן די פּאַרויכערונגס-איינפלאַנצונגען קעגן
שקאַרלאַטינע. ער האָט באַמערקט, אַז מענטשן, וועלכע האָבן זיך
אַנגעשטעקט פון חיות מיט קלאַ-שלאַפּקייט און אַנדערע ענלעכע
שלאַפּקייטן, קענען שוין נישט באַקומען קיין שקאַרלאַטינע.

כדי אויסצופרווון זיין באאבאכטינג, האָט דר' שטיקלער אָנגעהויבן איינצושפּריצן קינדער דאָס בלוט פון קראַנקע פּערד און קי. נאָכדעם האָט ער די קינדער געלייגט אויף די קישנס, וווּ עס זענען געלעגן קראַנקע אויף שקאַרלאַטינע. פון די אַלע קינדער האָבן אַ טייל קיין שקאַרלאַטינע נישט באַקומען, אַ טייל האָבן יאָ באַקומען, גאָר אין זייער אַ לייכטער פּאַרם; קיין ערנסטע קראַנקהייט האָט קיין שום קינד נישט באַקומען.

פּראָפ. ראָבערטס באַרטאָלאָ פון אַהיאָ האָט געהיילט אַ קראַנקע, וועלכע האָט געהאַט אַ ראַק אויפן שאַרבן, צוליב דעם איז באַ איר אַנטפּלעקט געווען אַ טייל פון די געהירן. דער פּראָפּעסאָר האָט זיך באַנוצט מיט דעם זעלטענעם צופּאַל און געמאַכט איבער זיין פּאַציענטקע אַ ריי פרווון, צערייזנדיק איר די געהירן דורך עלעקטריזאַציע. דאָס גאַלואַנישע צערייזן די האַרטע שאַל פון די געהירן האָט קיין ווירקונג נישט געהאַט, דאַקעגן דאָס פּאַראַדיסטישע צערייזן די געהירן האָט איינגעקורטשעט אַלע מוס-קולן פון קערפּער.

נאָך דעם, האָט מען אַן אינאַלירטע נאָדל פון איין עלעקט-יאָר אריינגעשקעקט אין דער לינקער זייט פון די געהירן, אַ צוויי-טער עלעטטראָד איז צוגעלייגט געוואָרן צו דער האַרטער שאַל פון די געהירן, ווען דער שטראַם איז פאַרמאַכט געוואָרן, האָבן זיך די מוסקולן פון דער רעכטער האַנט, פון רעכטן פּוס און לינקן אויג אָנגעהויבן קורטשען און דאָס שוואַצאַפּל פּונם לינקן אויג איז ברייטער געוואָרן. נישט קוקנדיק אויף די געוואַלטיקע יסורים, וואָס די קראַנקע האָט געליטן, האָט זיך אויף איר פנים באַוויזן אַ שמיכל, פּונקט ווי דאָס וואָלט איר פאַרשאַפט פאַרגעניגן.

דער זעלבער עקספּערימענט איז איבערגעחורט געוואָרן אויך אויף דער רעכטער זייט, ווען די נאָדל איז אַריין אינם שטאַף פון די געהירן, האָט די קראַנקע געפילט אַ שרעקלעכע ווייטיק

אין נאָקן. מיטן ציל צו באַקומען אַ בולטע רעאַקציע. איז דער שטראַם פאַרגרעסערט געוואָרן, דער קראַנקערס פנים האָט אויסגע- דריקט אַן אוימפאַשרייבלעכן פחד, זי האָט שטאַרק אָנגעזויבן שרייען, די שוואַרצאַפֿלען פון ביידע אויגן האָבן זיך פאַרבריי- טערט, געוואָרן אומבאַוועגלעך, די ליפן זענען בלוי געוואָרן, עס האָט זיך אויף זיי באַוויון שוים, און די קראַנקע האָט געחלשט. אין צוואַנציק מינוט אַרום איז געלונגען זי אויפצומינטערן.

אין אַ צייט אַרום האָט פאַרטאַלאַ ווידער אָנגעהויבן זיינע עקספערימענטן, נאָר מיט אַ קלענערן עלעקטערישן שטראַם, אין דריי טעג אַרום איז „דער צושטאַנד פון דער קראַנקער שטאַרק פאַרערגערט געוואָרן. פאַרנאכט האָט די קראַנקע באַקומען קאַנ- וולסיע. די קאַנוולסיע האָט געדויערט פינף מינוט, דערנאָך האָט די קראַנקע געחלשט און די רעכטע זייט קערפער איז איר אָפגע- נומען געוואָרן.“ די אוימגליקלעכע איז אין קורצן געשטאַרבן. פראַפ. פאַרטאַלאַ באַהויפטעט צום סוף, אַז געשטאַרבן איז זי נישט פון זיינע עקספערימענטן נאָר פונם ראַק.

דער לעזער וועט דורכלייענען דאָס קאַפיטל און טראַכטן : „אַס אַזוי באַציען זיך די דאָקטוירים צו די קראַנקע, וועלכע גיבן ווי איבער אין די הענט אַריין דאָס געזונט זייערס.“

אַזאַ מיינונג וואָלט אָבער נישט געווען ריכטיק. די עטלעכע וונדערט דאָקטוירים, וועלכע קוקן אויף זייערע פאַציענטן ווי אויף אַביעקטן פאַר באַאַבאַכטונגן און עקספערימענטן, גיבן נאָך נישט דאָס רעכט אַרויסצוטראַגן אַ באַשולדיקונגס-אַקט קעגן דער גאַנ- צער מעדיצינישער קאַרפּאָראַציע. מען קען גלייכצייטיק ברענגען אַ ריי פאַקטן, ווי דאָקטוירים האָבן זיך אַליין איינגעפלאַנצט פאַר-

שידענע קרענק, איבער זיך אַליין געמאַכט די געפער-
לעכסטע עקספערימענטן.

ערשט נישט לאַנג האָבן פעטערקאָפּער און עמעריך אייב-
גענומען כאַלערע-באַצילן. דעם זעלבן עקספערימענט האָבן איבער-
זיך געמאַכט: פּראָפּ. מיטשניקאָוו, דר' גאַרסטערליק און דר'
לאַטאָפּי. דר' באַרדושיאַני, דר' וואַרנערי און דר' לינדעמאַן האָבן
זיך אַליין איינגעפלאַנצט סיפּיליס; דאָס זעלבע האָבן געטון אַ סך
אַנדערע: זיי זענען יונגע, געזונטע און פּרישע פּולקאָם באַוווּסט-
זיניק איינגעאַנגען אויף די געפערלעכסטע עקספערימענטן; ווילנ-
דיק דינען דער וויסנשאַפּט, האָבן זיי געשטעלט אויף דער קאַרט
זייער לעבן. מען קען נישט באַשולדיקן אַלע דאָקטוירים צוליב די
צוויי-דריי הונדערט „העלדן“, מען קען נאָך נישט אורטיילן, אַז
אַלע דאָקטוירים באַציען זיך צו זייערע פּאַציענטן אַזוי ווי די
דאָקטוירים, וועלכע זענען דערמאַנט אין דעם קאַפיטל.

אין איין זאך איז שולדיק די גאַנצע מעדיצינישע וועלט, —
אין דער שענדלעכער גלייכגילטיקייט צו די מערדערישע עקספע-
רימענטן איבער לעבעדיקע מענטשן.

איך האָב דאָך נישט שפּיאַנירט, נישט נאָכגעזוכט אין קיין
געהיימע אַרכיוון צום פאַרעפּנטלעכן די אַלע פּאַקטן, וועלכע איך
האַב אין דעם קאַפיטל געברענגט? די שולדיקע גופּא דרוקן און
פאַרעפּנטלעכן זייערע מעשים!

אויב די מעדיצינישע קאַרפּאָראַציע וויל נישט טראָגן די
פאַראַנטוואָרטלעכקייט פאַר די עקספערימענטן צוגלייך מיט די פאַר-
ברעכער, מוזן די שענדלעכע פּאַקטן פאַרליימערט ווערן מיט דער
גאַנצער ענערגיע און באַלד נאָך דעם ערשטן פאַרעפּנטלעכטן עקס-
פערימענט וואָלט דער שולדיקער געדאַרפּט אויסגעשלאָסן ווערן פּון
דער מעדיצינישער געזעלשאַפּט.

דאָס טוט מען אָבער נישט, און די „העלדן“ זענען שטאַלץ

מיט זייערע מעשים, ווייל זיי באגעגענען נישט קיין ווידערשטאנד
מצד זייערע קאלעגן.

צווישן דער גאנצער מעדיצינישער פרעסע ווייס איך נאָר
פון איין צייטונג, וועלכע פראָטעסטירט קעגן די עקספערימענטן
איבער מענטשן, -- דאָס איז דער רוסישער מעדיצינישער זשורנאַל
נאָר „דער דאָקטאָר“, דאָרט קענט איר כמעט אויף יעדן זייטל זען
אזעלכע באַמערקונגען: „ווידער שענדלעכע עקספערימענטן!“ עס
איז נישט צו פאַרשטיין, ווי אזוי דאָקטוירים דערלויבן זיך צו
מאַכן אזעלכע פרוּוון! „צי וואָלט שוין נישט צייט געווען, אז די
גאַנצע מעדיצינישע געזעלשאַפט זאָל זיך אנטקעגנשטעלן און נישט
דערלאָזן צו מאַכן פאַרברעכערישע עקספערימענטן איבער לעבע-
דיקע, געזונטע מענטשן?“

עס וואָלט שוין לאַנג צייט געווען נאָר עס וואָלט שוין
אויך צייט געווען, אז די געזעלשאַפט זאָל ענדלעך אויפפּענען
די אויגן און אָננעמען אייגענע מיטלען קעגן די דאָזיקע דאָקטויר-
רײַז וועלכע האָבן פאַרגעסן, אז עס איז אַ גרויסער חילוק צווישן
אַ מענטש און אַ קראַפּליק.

IX

ווען איך האָב געענדיקט דעם אוניווערסיטעט, האָב איך גע-
גלייבט אין דער מעדעצין ווי אין אַ הייליקטום. איך בין באַגייסטערט
געווען פון די פאַרטשריטן, וואָס מיר האָבן געמאַכט אין דער מע-
דיצינישער וויסנשאַפֿט: מיר ווייסן שוין אזוי פיל וועגן מענטש-
לעכן קערפער, מיר האָבן שוין אזוי פיל סודות אַנטדעקט אין אים;
עס איז מער ווי זיכער, אַז נאָנט איז די צייט, ווען מיר וועלן
ייעם מענטשלעכן קערפער קענען דורכויס און פאַר דער מעדיצין
וועלן קיין סודות מער נישט זיין.

מיט אַזאַ באַציונג צו דער וויסנשאַפֿט, וועלכער איך דין,
האָב איך אָנגעהויבן פראַקטיצירן. דאָ האָב איך זיך ווידער אָנגע-
שטויסן אָן לעבעדיקן מענטש און אַלע מיינע אָנשויונגען האָבן זיך
אָנגעהויבן וואַקלען, איך האָב אָנגעוואָרן דעם פולשטענדיקן צוטרוי
צו דער מעדיצין און מײן באַגייסטערונג איז מיטאַמאַל אויסגע-
לאָשן געוואָרן.

ווי אזוי קען איך מיך אונטערנעמען צו היילן אַ מענטש,
ווען אַ סך פון זיינע אברים זענען פאַר מיר רעטענישן, ווען
די אָפּשטאַמונג פון אַ סך קראַנקהייטן איז מיר לחלוטין אומפאַ-
קאַנט?

מען האלט אונדז אין איין לערנען: „די באדייטונג פון דעם
און דעם אבר איז אונדז אומבאקאנט“, „די סיבות פון דער און
דער קרענק זענען אימבאוווסט“, „די ווירקונג פון דעם און דעם
מיטל איז אומפארשטינדלעך“, און נאך דעם אלעמען לאזט מען
אונדז ארויס אויף דער וועלט היילן מענטשן! א זייגערל איז דאכט
זיך נישט אזוי קאמפליצירט ווי א מענטשלעכער קערפער, און
דאך וועל איך גארנישט וואגן צוצוטרעטן פאריכטן א זייגערל,
ווען אפילו דאס מינדסטע רעדעלע וועט פאר מיר זיין אומפאר-
שטענדלעך...

ווען איך האב מיך נאך באקענט מיט אונזער וויסנשאפט,
באלד אויפן ערשטן קורס, האב איך פאראכטעט די מעדיצין פאר
איר אומפולשטענדיקייט, פאר איר שוואכקייט באם דערקענען און
היילן פארשידענע קראנקהייטן, דאמאלס האב איך פאראכטעט די
מעדיצין, צוזאמען מיט אירע פארשטייער, מיט אירע געלערטע,
וועלכע האבן באשאפן אזא אומפולשטענדיקע וויסנשאפט, איצט
אבער האב איך געליטן דערפון, איך האב געזען, אז דאס איז א
נאטירלעכער, און אומפארמיידלעכער פאקט, אז אנדערש קען גאר
נישט זיין.

פריער האט עס בא מיר ארויסגערופן פארדרוס, איצט אבער
א געוואלטיקן טרויער, ווייל איך בין איצט געווארן א קליין שריי-
פעלע פונם גרויסן מעכאניזם, וועלע ווערט אנגערופן מעדיציני-
שע קארפאראציע און איך דארף איצט מיט מיינע נישטיקע קענ-
טענישן, מיט מיינ קליינעם סכום וויסן, מיט מיינע שוואכע מעג-
לעכקייטן צוטרעטן צום לעבעדיקן מענטש און היילן זיינע קראנק-
הייטן.

אט שטייט פאר מיר א לעבעדיקער מענטש, זיין ארגאניזם איז
פאר מיר א רעטעניש, איך פארשטיי אין אים גאר ווייניק. וואס
באר א פוחות רעגירן איבער אים? וועלכע קרעפטן מאכן אים

לעבן און ליידין? אין וואָס באַשטייט די ווירקונג פון די
רפואות, וועלכע איך גיב אים איין? ווי אזוי אַנטשטייען אין אים
די פאַרשידנסטע קראַנקהייטן. — דאָס אַלץ איז פאַר מיר אַ
סוד.

לאָמיר נעמען קאָכס באַציל און לעפלערס באַציל, — ביי-
דע זענען אזוי ענלעך איינע צו דער אַנדערער, פאַרוואָס זשע-
באַקומט מען פון דער ערשטער טובערקולאָז און פון דער צוויי-
טער דיפטעריס? פאַרוואָס ווירקט אפּאַמאַרפּין אויפן ברעך-צענטער?
פאַרוואָס ווירקט אייזן אויף געווראַסטעניע?

פאַר מיר שטייט אַ מיידל, זי בעט באַ מיר הילף; זי ליידיט
געוואַלטיקע קאָפּ-שמערצן (מיגרען). איך זע די קראַנקע איז אַנע-
מיש. אויך באַמערק איך, אַז בשעת די קאָפּ-שמערצן כאַפּן זי אָן,
ווערט דער שטערן קאלט און אירע שוואַרצאַפּלען פאַרגרעסערן
זיך. ס'איז פאַר מיר קלאַר, אַז די אַנעמיע האָט אויפגערגעגט דעם
סימפּאַטישן גערוו, אָבער ווי אזוי און פאַרוואָס רעגט אַנעמיע אויף
דעם סימפּאַטישן גערוו, דאָס ווייס איך נישט. וועלכע כוחות פונם
אָרגאַניזם דאַרף איך קרעפטיקן, כדי די קאָפּ-שמערצן זאָלן פון
מיין קראַנקער אַפטרעטן? ווי אזוי ווירקט דער פענאַצעטין אויף
דעם סימפּאַטישן גערוו? וואָס פאַראַ ווירקונג האָט אייזן אויף אַנעמיע?
און אַט שטייט זי פאַר מיר, די קראַנקע אויף מיגרען, איך
פאַרשרייב איר דעם פענאַצעטין מיטן אייזן, איך טו עס אַלץ אומ-
באַווסטזיניק, איך ווייס נישט וואָס איר איז, ווי אזוי מיין רפואה
וועט איר העלפן און צי וועט זי איר בכלל העלפן.

איך ווייס גאַרנישט וועגן די טיפישע פראַצעסן פונם מענש-
לעכן קערפער, איך האָב קיין שום באַגריף נישט וועגן די פונקציעס
פון פיל אברים באַ אַ געוונטן מענטש און אַט הייסט מען מיך היילן
אַ קראַנקן, ווען יעדער קראַנקער באַזונדער איז לגמרי אַן אַנדערער
אין אַלע זיינע פאַרשידנאַרטיקייטן, אינדיוידועלע אייגנאַרטיקייטן.

און אפוענדינג פון דער נאָרמע.

וואָס ווייס איך, מישטיינס געזאָגט, וועגן דעם אַלעם? ווי
אַזוי קען איך היילן אַ קראַנקן מענטשלעכן אַרגאַניזם?
אַט שטייען פאַר מיר צוויי קראַנקע, ביידע זענען פּוּלְקאַם
געזונט געווען, ביידע האָבן זיך גלייך איינגענעצט די פיס, —
איינער האָט באַקומען אַ קאַטאַר און דער אַנדערער אַ — רעוּ-
מאַטיזם. פאַרוואָס?...?

עס איז פעסטגעשטעלט, אַז אַ מענטש קען אייננעמען 30
מיליגראַם מאַרפינע אָן שום שאַדן פאַרן געזונט. אַ פּרוּי האָט מען
איינגעשפּריצט אונטער דער הויט נישט מער ווי 5 מיליגראַם און זי איז
געשטאַרבן. . . אַ מענטש טאָר מער נישט אייננעמען ווי 5 גראַם כּלֶאָר
ראַל-הידראַט אַ מעת-לעת, אויב ער וויל זיך נישט אָפּסמען. דר' דעוויס
איז אָבער מודיע, אַז איין מענטש האָט געליטן ציין-ווייטיק האָט
ער איינגענומען במשך דריי טאָג 60 גראַם כּלֶאָראַל, ד. ה. צו
צוואַנציק גראַם אַ טאָג און עס האָט אים גאַרנישט געשאַדט!
ווען דעוויס זאָל מודיע זיין, אַז דער קראַנקער האָט איינ-
נענומען נישט 60 נאָר 160 גראַם כּלֶאָראַל, וואָלט איך אויך נישט
נתפעל געוואָרן, ווייל מיר ווייסן גאַרנישט וועגן די פאַרשידענע
אייגנאַרטיקייטן פון יעדן מענטשלעכן קערפּער באַזונדער. — די
מעדיצין האָט פאַר אַזעלכע דערשיינונגען אַ ספּעציעלן נאָמען
„אידויאַסינקראַזיע“. נאָר וואָס קומט מיר אַרויס פּונם וואַרט, וואָס
האָבן איך דערפּון? צי דערקלערט מיר דאָס וואַרט עפעס? צי קען
איך דערפּון געווייר ווערן, ווען אַזאַ אומגעריכטער פּאַר קען זיך
טרעפּן?...?

וואָס פאַר אַ מיטלען גיט מיר די מעדיצין אַריינצוקוקן, וואָס
עס טוט זיך אינם מענטשלעכן אַרגאַניזם? זייער קליינע! עטוואָס
גיט זי מיר: צבשפּ. אַ קראַנקן שוידערט, עס ברעכט אים אין די
גלידער, די לעבער און די גאַל זענען פאַרגרעסערט. איך וויל

וויסן, וואָס דעם קראַנקן איז. נעם איך באַ אים אַ טראָפּן בלוט און
באַטראַכט דורכן מיקראָסקאָפּ. אינם טראָפּן בלוט זע איך קליינע
דינעקע ווערעמלעך, איך דערקען זיי, דאָס זענען מיקראָבן פון
טיפּוט און איך בין פּוילקאָם זיכער, אז מיין פּאַצייענט איז קראַנק
אויף טיפּוט.

ווען איך זאָל אַלע קרענק קענען אַזוי פינקטלעך און זיכער
דערקענען, וואָלט גאָר גוט געווען; באַ דער מערהייט קראַנקהייטן
פיל איך אָבער ל'חלוטין קיין באַדן נישט אונטער די פיס, אין
בעסטן פאַר מוז איך אויפן סמך פון נישטיקע באַווייזן בויען פלע-
נער, וועלכע זענען אומגעוויינער וויכטיק פאַרן לעבן פון דעם
קראַנקן...

איינמאָל בין איך איינגעלאָדן געוואָרן צו אַ קראַנקער פרוי.
זי האָט געהאַט אַ קליין הייזעלע, אין וועלכן זי האָט געוואוינט צו-
זאַמען מיט אַ פריינדין. ביידע פרויען, די קראַנקע און איר פריינדין
זענען געווען סימפּאַטישע, פרומע אַלטעטשקע, איינגעשרומפּענע,
קליינטשיקע, מיט געלע, פאַרמעטענע פנימלעך.

מיין פּאַציענטקע האָט זיך געקלאָגט אויף האַרצקלאָפּונג און
ווייטיק אין דער ברוסט, זי האָט אויסגעזען צו זיין גערוועזן און
היסטעריש. זי האָט מיר געזאָגט, אז דער עיקר ליידיט זי דערפון,
וואָס יעדן טאָג פונקט 5 אַ זייגער ג. מ. ווערט איר ענג אין דער
ברוסט און ס'איז איר שווער צו שלונגען און צו אַטעמען.

— צי דאַכט זיך אייך נישט, אז פא אייך אין האַלדז קאָ-
ליערט זיך אַ באַלן? — האָב איך זי געפרענט. איך האָב געמיינט,
אז דאָס איז דער באַוואוסטער סימן פון היסטעריקע — globus
histericus (היסטערישער באַלן) — דעם קראַנקן דאַכט זיך, אז אין
האַלדז קאָליערט זיך אַ באַלן).

— אַ, אַ, דאָס איז עס טאָקז, — האָט די קראַנקע גע-

ענטפּערט.

דאָס האַרץ, די לונגען — אַלץ איז אין אַרדנונג. איך האָב
וי נאָכאַמאָל באַטראַכט, באַשלאָסן, אַז די קראַנקע האָט היסטערי-
קע און פאַרשריבן אַ רעצעפט.

— צי קען איך נישט אַמאָל בעמען און אָפּשטאַרבן? אַזוי
פּלוצלינג? — האָט מיך צום לעצט געפרעגט די קראַנקע.

דערביי האָט זי מיר דערציילט, אַז זי האָט אַ ברודער, חעל-
כער איז איר איינציקער געזעצלעכער יורש, ער איז אָפּער אַ שיפור,
אַ הילטיי און זי וואָלט גערן אָפּגעשריבן איר הייזל מיט אַלעם וואָס
זי האָט דער פריינדין, מיט וועלכער זי וווינט צוזאַמען.

— פאַרוואָס זאָלט איר טאַקע נישט מאַכן קיין צוואה? —
האַב איך איר דערויף געענטפערט — קיין געפאַר פון אייער קרענק
דראָט אייך טאַקע נישט, נאָר מילא, וואָס מיט אַ מענטש קען גע-
שען! גייט טאַקע אַריבער צום נאָטאַריוס און מאַכט צוואה.

— גערעכט, גערעכט, — האָט די אַלטע זיך פאַרטראַכט: —
אַזוי ווי כּוועל נאָר געזונט ווערן, גיי איך באַלד אַריין צו אַ
נאָטאַריוס.

אונדזער געשפרעך איז פאַרגעקומען דריי אַ וויגער. אין צוויי
שעה אַרום, פונקט פינף נ. מ. קומט צו מיר צו לויפן די צווייטע
אַלטעטשקע, דער קראַנקערס פריינדין, די אויגן געשוואַלן, דאָס
גאַנצע פנים באַגאַסן מיט טרערן. כּבין קוים פון איר געוויר גע-
וואָרן, אַז איר פריינדין איז נאָכן מיטאַג אויפגעשטאַנען פון הינ-
טערן טיש און געוואָלט אַריינגיין אין שלאָף-צימער אַריין זיך צו-
לייגן נאָכן עסן, איז זי פּלוצלינג בלאָס געוואָרן, זיך אָנגעהויבן
צו וואַקלען, פון מויל האָט אַ גאַס געטון אַ שטראַם בלוט, זי איז
אַנידערגעפאַלן אויף דער ערד און געשטאַרבן.

— פאַרוואָס האָט איר נישט געזאָגט? פאַרוואָס האָט איר
נישט געזאָגט? — האָט די פרוי געוויינט און געטענהט — פאַר-
וואָס האָט איר נישט געזאָגט, אַז זי איז געפערלעך קראַנק, זי

וואָלט דאָך געמאַכט אַ צוואַה! ווי וועל איך מיך איצט אַהינטוויי.

איר ברודער וועט דאָך מיך אַרויסטרייבן!

ערשט איצט האָב איך פאַרשטאַנען, אַז ווי געשטאַרבענע

האַט געהאַט אַנעווריום פון דער אַאַרטע (פאַרברייטערונג פון דעם

הויפט-אַדער), נאָך יעדער מיטאַג איז צום הויפט-אַדער צוגע-

פלאָסן אַ גרעסערער שטראָם בלוט, ביז דער אַדער האָט גע-

פלאַצט.

צו וואָס גיבט אָבער איצט מיין דיאַגנאָז? ווער דאַרף

אים?

אין אַזעלכע פאַלן פלעג איך הערן אַזוי אויפגערעגט. אַזאַ

וויילדער כעס פלעגט מיך אָנכאַפן, אַז איך פלעג שווער נישט וויי-

נען פאַר כעס. וואָס פאַר אַ וויסנשאַפט איז עס, צו אַלדע שוואַר-

צע יאָר, אַז בשעת הכּושר לַאָזט זיך מיך איבער אַ בלינדן, אַ

הילפּלאָזן, איך שטיי ווי אַ ליימענער גולם און הייס נישט וואָס

צו טון, — אַדער איך טרעף ווי אַ בלינד פּערד אין גרוב

אַריין??

איך פלעג זייער אָפט האָבן ענלעכע פאַלן און שטענדיק

פלעגט מיך אָנכאַפן אַ וויילדער כעס אויף דער מעדיצין.

וואָס בין איך, אַ דאַקטאָר? אַ היילער פון קראַנקע? —

איך הייס אַפילו נישט אויף וואָס מיין פאַציענט איז קראַנק! און

פונדאָנען זאָל איך היסן? אַז עס טרעפט זיך שוין אַ מאָל, און

דער דיאַגנאָז איז שוין פאַר מיר קלאָר ווי דער טאַג, קומט די

ווירקלעכקייט און ווייזט מיר, אַז איך בין אַ גאַרנישט, אַז איך

הייס גאַרנישט און קען גאַרנישט. זעלטן ווען איך טרעף עפעס

מיט ניסים, מערסטנטיילס אָבער שטיי איך און קנייטש מיט די

פלייצעס.

נאָר לאָמיר אָננעמען, אַז איך האָב שוין ריכטיק פּאָסטגע-

שטעלט די קרענק. גוט, איך הייס שוין, וואָס מיין פאַציענט פלעגט.

איך וויל אים איצט היילן. וואָס פאַר אַ גאַראַנטיע האָב איך, און
מיינע רפואות וועלן אים העלפן?

די וויסנשאַפט גאַראַנטירט מיר פאַר גאַרנישט, זי זאָגט נאָר,
און מען האָט פעסטגעשטעלט, און דאָס און דאָס מיטל העלפט אין
אזא און אזא פּאַל, נאָר גאַראַנטירן, און אין יעדן פאַל העלפט דאָס
מיטל — דאָס נישט. אַ חוץ דעם ווייסן מיר, און אַ סך מיטלען
האַלט מען אַ צייט פאַר גוטע, צוועקמעסיקע רפואות, עס גייט
אַבער אַדורך אַ צייט און די רפואות ווערן אָפּגערוּפּן, מען וואַרפט
זיי אַרויס פון דער מעדיצין אַלס אומניצעלעכע אָדער שעדלע-
כע. צוויי יאָר האָט געהערשט, למשל, קאַכט טובערקולין און דער-
נאָך האָט ער געהאַט אַ מיאוסן סוף.

און דאָס איז נישט קיין צופאַל, קיין מיספאַרשטענדעניש:
דער אַרגאַניזם פון אַ קראַנקן מענטש איז אַן אומגעהייער-פאַרוויקל-
טער, אַ זייער-קאָמפּליצירטער מעכאַניזם, אין אים זענען פאַרהאַן
טויזנטער פאַרשידענע ווירקונגען פאַר און קעגן דעם געזונט, און
אַ צאָל פאַקטאָרן פאַרסמען דעם גוף, און אַ שיעור פּוחות קעמפּן
מיט די שעדלעכע פאַקטאָרן; און איין קליינער טייל פון די אַלע
אומציייליקע פאַקטאָרן איז די מעדיצין, וואָס מיר גיבן איין דעם
קראַנקן אַרגאַניזם, אויב 999 פאַרשידענע ווירקונגען ראַנגלען זיך
מיט די פּוחות, וועלכע שאַפן די קראַנקהייט, איז אונדזער מעדיצין
די טויזנטסטע ווירקונגס-קראַפט. וואָס פאַר אַ באַדייטונג קען זי
האַבן און חי אַזוי איז מעגלעך פעסטצושטלן די באַדייטונג פון
דער טויזנטסטער ווירקונג צווישן 999 אַנדערע?

וען איך האָב געענדיקט דעם מעדיצינישן פאַקולטעט, האָב
איך געהאַט אַ געהיטן זאַפּאַס קענטענישן. בשעת איך האָב מיך
אַבער געפּראווט באַנוצן מיט זיי אין דער פּראַקטיק, בין איך
דערשטוינט געוואָרן. מען רעקאָמענדירט איינצוגעבן דעם קראַנקן

סענעגע, כדי ס'זאל אים לייכטער זיין אָפצוהאַסטן. איך האָב גע-
פּאַלגט און פאַרשריבן סענעגע, ווען מ'האַט געדאַרפט. איך האָב
אַבער קיין איין מאָל נישט באַמערקט, אַז זי זאַל העלפן...
איך האָב געהייסן מאַכן איינבעדער, אייננעמען איינ-רפואות,
טרינקען איינ-וואַסער, ווען מײן פּאַציענט האָט געהאַט אַנעמיע —
איך בין אַבער קיינמאָל נישט געווען זיכער, אַז מײנע רפואות
וועלן העלפן. ווען דער קראַנקער האָט זיך שוין אפילו אַנגעהויבן
פאַרבעסערן אין געזונט, האָב איך אַליין נישט געגלייבט, אַז דאָס
האַט געהאַלפן מײן איינ.

אין אָנהייב האָב איך געמיינט, אַז יעדער וואָרט פון אונדזע-
רע ביכער איז הייליק, אַז מ'טאָר נישט צווייפלען, נאָר גלייבן און
טון וואָס מ'הייסט. איך האָב אַבער אויפגעהערט צו גלייבן, ווייל
די פּראַקטיק האָט מיר באַוווּן, אַז נישט שטענדיק איז אמת, וואָס
די ביכער לערנען אונדז, אַז מ'טאָר זיי אויפן וואָרט נישט גלייבן,
אַז מען מעג צווייפלען, נאָכמער, מען מוז אפילו איבערטראַכטן,
איבערלייגן זיך.

קעגן טובערקולאָז רעקאָמענדירט מען קרעאַזאַט, יעדער דאָק-
טאָר איז אַבער פּולשטענדיק איבערצייגט, אַז קרעאַזאַט העלפט
גאַרנישט דעם קראַנקן, ער שאַדט אים גאַר. באַ אַ בויך-טיפּוס
הייסט די מעדיצין נישט געבן דעם קראַנקן קיין עסן, דאָס איינ-
ציקע וואָס דער קראַנקער מעג נעמען איז וויין, מילך, בכלל שי-
טערס, — די פּראַקטיק באַוווּיזט אונדז אַבער, אַז די באַהויפּטונג
איז נישט אמת, אַז אַ קראַנקער אויף אַ בויך-טיפּוס מעג עסן, ער מוז
עסן, אויב נישט שטאַרבט ער פון הונגער. די מעדיצין רעקאָמענ-
דירט צו באַנוצן אַרשעניק באַ אַ סך הויט-קראַנקהייטן, באַ מאַ-
דאַריע, אַנעמיע, אַבער ערשט נישט לאַנג האָט זיך באַוווּן אַן אַר-
זיקל אין אַ סאָלידער, באַוווּסטער מעדיצינישע אויסגאַבע, וווּ
ס'ווערט געזאָגט פּאַלגדעס :

דאָס אינטערעסאַנטסטע אין דער געשיכטע פון אַרשעניק איז
דאָס, וואָס אים האָבן צום מיינסטן לייב דאָקטוירים, מערדערס און
פערד-גנבים... די דאָקטוירים וואָלטן שוין אָבער געמעגט פאַר-
שטיין, אַז ס'איז שוין לאַנג צייט אים אויסצומעקן פון דער מעדי-
צין און אויפהערן צו פאַרסמען מיט אים מענטשן...

איך האָב אָנגעהויבן ביסל־עכווייז צו פאַרשטיין, אַז מען טאָר
אין גאַרנישט גלייבן, אַז מען דאַרף אין אַלעמען צוהייפלען, און
יעדער זאָך מוז מען פריער אַליין אויספרוּוּן.

אויב עס איז אָבער יאָ אַזוי, — צו וואָס טויג-זשע דאָס
לערנען אין אוניווערסיטעט? צו וואָס דאַרף מען, שטודירן מע-
דיצין? אויב אַזוי, זענען דאָך געאַנגען לאיבד די טויזנט-יע-
ריקע פראַקטישע באַאַבאַכטונגען פון דער מצדיצינישער היסטאָ-
שאַפט...

איין יונגער דאָקטאָר האָט געפּרעגט באַם וועלט-באַרימטן
ענגלישן פראַפּעסאָר סידענגאַם, וואָס פאַר אַ ביכער ער זאָל ליי-
נען, כדי ער זאָל ווערן אַ גוטער דאָקטאָר.

— לייענט, דאָן קיכאַט — האָט אים סידענגאַם געענט-
פּערט: — דאָס איז אַ וויל בוך, איך לייען עס עד היום מיטן
גרעסטן פאַרגעניגן.

עס איז דאָך שרעקלעך! קיין שום טראַדיציע? קיין שום
ירושא פון די הונדערטער דורות דאָקטוירים. אַלץ, אַלץ אַליין?
אַלץ אויף אייגענער אחריות? יעדער פאַר זיך? — עס איז דאָך
שוידערלעך!

איצט איז אויך גישט בעסער, כאַטש פון יענער צייט, ווען
סידענגאַם האָט דעם יונגן דאָקטאָר רעקאַמענדירט, דאָן קיכאַט אַלס
דאָס בעסטע מעדיצינישע ווערק, איז אַריבער כמעט דריי הונדערט
יאָר. איצט זענען אויך די בעסטע לערערס פאַר יונגע און אַלטע דאָק-

טורים סערוואנטעס, שעקספיר און טאלסטאָ, וועלכע האָבן צו דער מעדיצין קיין שום שייכות נישט!

פון דעם אלעם איז קלאָר, אז איך טאָר קיינעם נישט בלייבן נאָר זיך אליין. נאָר מיין דערפארונג איז פאר מיר מאַסגעבנד. אפשר איז אָבער מיין אייגענע דערפארונג אויך אַן אָפּמאַרעכץ? אפשר דאכט זיך מיר נאָר? אפשר נאר איך מיך אליין? פּונדאָנען קען איך וויסן, אז ס'איז נישט אזוי? ווי אזוי קען איך זיכער זיין, אז מיין דערפארונג פארפירט מיך נישט? צבשפּ, איך האָב אויסגעפּרוּווט אַ מיטל אויף אַ קראַנקן אין ס'האַט געווירק; צי קען איך דען זיכער זיין, אז דאָס מיטל וועט שטענדיק ווירקן? איך ווייס דאָך נישט ווי אזוי און פאַרוואָס עס האָט געווירקט, און ווי לאַנג איך ווייס נישט דאָס דאָזיקע, קען איך קיינמאָל נישט זיין אינגאנצן זיכער!

דאָס אַלץ איז שרעקלעך. אין דער מעדיצין זענען שוין אָבער פאַרהאן אזעלכע געביטן, וווּ איך שטיי פעסט, וווּ איך קען אַרבעטן לויט אַ שאַבלאָן, וווּ דער באַדן גליטשט זיך מיר נישט אפּער פון אונטער די פיס, — דאָס איז דער פינקטלעכער, דער זיכערער וועג פון דער וויסנשאַפּט. איך מאַך אַן אָפּעראַציע אויף אַ בויך, דער קראַנקער קען לייכט באַקומען גאַנגרענע, — איך לאָז אָבער דערפון, איך האָב קעגן דער שרעקלעכער געפאַר זיכערע מיטלען; איך קאָך איבער די אינסטרומענטן, דיזענפעקציע-ניד די הענט און איך ווייס, אז די געפאַר מוז פארשווינדן. אַ קורצזיכטיקן מוזן העלפן ברילן, און אויסגעלענקט אבר מוז צוריק אריין אויפן ריכטיקן אָרט, אויב איך וועל מאַכן געוויסע מאַניפּולאַציעס. אויף דעם געביט מוז מען לייענען עפעס אַנדערש, דאָ העלפט שוין נישט „דאָן קיכאַט“.

ווען איך קוק מיך בענטער צו, זע איך, אז די מעדיצין האָט אַ הערלעכע צוקונפט. פון דעם, וואָס זי האָט שוין דעראַפּערט,

זעט מען באַשיינפערלעך, אַז אין דער צוקונפּט וועט אַנטפלעקט
ווערן דער גאַנצער מענטשלעכער אָרגאַניזם מיט אַלע אינדיווי-
דועלע אַייגנשאַפטן פֿון יעדן מענטש. באַזונדער און אַז די וויר-
קונג פֿון יעדער מיטל וועט פֿולקאַם פֿאַרשטאַנען ווערן.

ווי ווייט איז אָבער נאָך צו יענער גליקלעכער צייט!...
און מיר קומט אין קאַפּ אַריין אַ געדאַנק, אַז איצט טאָר מען קיין
מענטש נישט היילן, אַז ווי לאַנג די גליקלעכע צייט איז נאָך נישט
געקומען, אַזוי לאַנג טאָר מען זיך מיט קיין פֿראַקטישער מעדיצין
נישט פֿאַרנעמען.

צוואַקס טויג אָפּצונאַרן די געזעלשאַפט, וועלכע מיינט, אַז
מיר האָבן אַ „מעדיצינישע וויסנשאַפט“? זאָלן זיך מיט „פֿראַקטישער
מעדיצין“ פֿאַרנעמען האַמעאָפּאַטן און אַנדערע חכמים, וועלכע ווילן
דעם גאַנצן מענטשלעכן אָרגאַניזם מיט זיינע אַלע נאַרמאַלע און
פֿאַטאַלאָגישע פֿראַצעסן אַריינפאַסן אין צוויי-דריי דאַגמאַטישע
פֿאַרמולן. מיר דאַרפֿן האָבן נאָר איין אויפגאַבע, אַרבעטן פֿאַר
דער צוקונפּט, העלפֿן בויען די צוקונפּטיקע פֿילשטענדיקע מע-
דיצין.

דערווייל מוזן מיר איבערחזרן די ווערטער, וועלכע עס האָט
מיט הונדערטער יאָרן צוריק געזאָגט דער אַראַבישער געלערטער
אוועאַרעס: „אַן ערלעכער מענטש קען נאָר האָבן פֿאַרגעניגן
פֿון דער מעדיצינישער טעאָריע, אָבער פֿאַרנעמען זיך מיט מע-
דיצינישער פֿראַקטיק וועט ער זיך קיינמאַל נישט, ווייל דערויף
וואַלט אים נישט דערלויבט זיין געוויסן“.

שטענדיק, ווען איך פֿלעג ווערן זייער פֿאַרצווייפֿלט, שטענ-
דיק, ווען עס פֿלעגט זיך מיט מיר טרעפֿן אַ פֿאַל, וועלכער האָט
מיר צוגענומען דעם מוט, פֿלעג איך מיך אָנכאַפֿן אָן אוועקציעס
ווערטער, כאַטש טיף אין האַרץ האָב איך פֿאַרשטאַנען, אַז זיי
זענען נאַריש, ווייל עס איז גלייכער כאַטש עטוואַס צו טון פֿאַר

די קראַנקע מענטשן, איידער גאַרנישט, איידער איבערגעבן זיי אין די הענט פון די פאַרשידענע האַמעאָפּאַטן, קינצן-מאַכערס און מנשפים.

פונדעסטוועגן, כאַטש איך פלעג דאָס פילן און פאַרשטיין, פלעג איך מיך שטענדיק איינזיגן מיטן געדאַנק, אַז די מעדיצין קען דערווייל נישט באַנוצט ווערן אין לעבן, ווייל איך אליין האָב פון מיר געוואָלט אַוועקטרייבן אַז אַנדערן געדאַנק, וועלכער איז פאַר מיר פערזענלעך זייער שרעקלעך געווען, נעמלעך, אַז איך טויג נישט פאַר קיין דאָקטאָר, אַז איך האָב מיר אויסגעוויילט אַ שלעכט-טע פּראָפּעסיע, אַז איך האָב אָנגעהויבן שטודירן מעדיצין, נישט וויסנדיק פאַרויס, וואָס עס הייסט — זיין אַ דאָקטאָר.

איך האָב נישט געוואוסט אָט וואָס, אַז באַם איצטיקן צושטאַנד פון דער וויסנשאַפט איז מעדיצין נישט קיין וויסנשאַפט נאָר אַ קונסט. אַ קונסט קען מען נישט אויסלערנען, אַ קונסט מוז מען פילן, טראָגן אינעווייניק אין זיך: אַ קינסטלער קען מען נישט ווערן, מען מוז זיין געבוירן דערצו.

איך בין עס נישט, איך בין נישט געבוירן דערצו, דאָס זע איך, דאָס פיל איך. איך האָב די פרוי מיטן אַנעווריום באַטראַכט געוויסנהאַפט, ווי עס פאַדערט די מעדיצין און אויפן סמך פון דעם געשטעלט אַ דיאָגנאָז, איך האָב אָבער געהאַט אַ גראָבן טעות און די קראַנקע איז געשטאַרבן. וואָלט אויף מיין אָרט געווען אַן אמתער דאָקטאָר, וואָלט ער קיין טעות נישט געהאַט, ער וואָלט געשטעלט אַ ריכטיקן דיאָגנאָז און אפשר געראַטעוועט די קראַנקע. — ער וואָלט מיט זיין איינגעבוירענער דערפינדלעכקייט אויפגעטון דאָס, וואָס איך קען נישט אויפטון, ער וואָלט דערפילט דאָס, וואָס איך בין נישט בכוח צו דערזען. אַזאַ אמתער דאָקטאָר קען נאָר זיין אַ מענטש מיט טאַלאַנט פונקט ווי אַ דיכטער, אַ מוזיקער, אָדער אַ מאַלער.

איך בין אָבער אַרייַגעטרעטן אין מעדיצינישן פּאַקולטעט.
מיט דער מיינונג, אז מעדיצין קען מען זיך אויסלערנען, פּונקט ווי
מען קען זיך אויסלערנען אַ פּאָך אָדער אַן אַנדערע פּראַקטישע
וויסנשאַפט, צבשפּ. כעמישן אַנאַליי. איך האָב געמיינט, אז מען
קען זיך אויסלערנען זיין אַ דאָקטאָר, מען דאַרף נאָר האָבן דערצו
: געוויסן סכּום קענטענישן און אַ געהעריקע אינטעליגענץ...

דאָס וועט טאַקע אזוי זיין, נאָר ערשט לאַמאַס, ווען די
מעדיצין וועט ווערן אַ וויסנשאַפט, — אַ פּולשטענדיקע, אַ פּונקט-
לעכע, דאָן וועט יעדער מענטש קענען ווערן אַ דאָקטאָר. איצט
אָבער איז אזוי מעגלעך, זיך אויסצולערנען זיין אַ דאָקטאָר, פּונקט
זוי עס איז מעגלעך אויסצולערנען זיך צו זיין אַ פּאַעט אָדער אַן
אַרטיסט.

פאַרוואָס האָב איך אָבער דאָס אַלץ נישט געוויסט, איידער
איך בין אַריין אין אוניווערסיטעט? פאַרוואָס זשע האָט מען עס
מיר נישט דערקלערט שפּעטער, אין אוניווערסיטעט? פאַרוואָס
האַט מען מיר בפּלע נישט דערקלערט, וואָס מיר דערוואָרט איז
דער צוקונפּט?...

ווי איינפאַך דאָס אַלץ איז געשען! מיר האָבן פאַרגעשטעלט
אינדזערע אַטעסטאַטן, מען האָט אונדז אָנגענומען אין מעדיצינישן
פּאַקולטעט, די פּראַפּעסאָרן האָבן אָנגעהויבן לייענען לעקציעס
און מ'ן גייט פון אונדז „מאַכן“ דאָקטוירים...

קיינער האָט אויף זיך נישט גענומען די מי אינדז צו דער-
קלערן, וואָס עס דערוואָרט אונדז אין דער צוקונפּט. אונדז אַליין
האַט עס אויסגעזען אזוי איינפאַך, אונדזער צוקונפּט אזוי קלאָר,
אינדזער טעטיקייט אזוי פשוט; מען פאַטראַכט דעם קראַנק, מען
זאָגט, אז ער איז קראַנק אויף דעם און דעם אין מען פאַרשרייבט
אַ פּאַסנדיגן רעצעפּט, — פאַרטיק. איצט האָב איך ערשט דערזען, אז

האס איז נישט אזוי איינפאך ; כדי דאָס צו דערוען האָב איך אָבער
 באַדאַרפט באַגראַפֿן זיבן יונגע יאָר אימיזיסט-אימיזישט...
 איך בין אינגאַנצן געפאַלן פֿון מוט. איך האָב געהיילט, באַ-
 טראַכט, אָפּערירט, פאַרשריבן רעצעפטן, אויפגענומען קראַנקע, בכלל
 געטון אלץ, וואָס אַ דאָקטאָר דאַרף טון, נאָר טיף אין האַרץ האָב
 איך געלאַכט פֿון די מענטשן, וועלכע האָבן זיך צו מיר געווענדט
 נאָך מעדיצינישער הילף: זיי זענען אזוי נאַזו און מיינען, אַז דער
 וואָס האָט געענדיקט אַ מעדיצינישן פאַקולטעט, איז אַ דאָקטאָר,
 זיי ווייסן גאַרישט, די נאַראַנים, אַ דאָקטוירים איז דאָ פֿונקט
 אזוי פיל אויף דער וועלט, וויפיל פּאַעטן, איך האָב מיך דעריבער
 געשלאָגן מיט דער דעה: צי זאָל איך מיך נעמען צו אַן אנדערער
 מלאכה, צי זאָל איך בלייבן אַ ליגנער, אַ שווינדלער.
 די פאַרצווייפלטע לאַגע האָט באַ מיר געדויערט צוויי יאָר.
 דערנאָך בין איך אָפּגעקילט געוואָרן.

איך האָב געטראַכט ; אמת, די וויסנשאַפט גיט מיר נישט
 אזוי פיל, וויפיל איך האָב פֿון איר דערוואָרט, אמת, איך בין
 נישט קיין טאַלאַנט, נאָר נוצן קען איך פאַרט ברענגען. איך ווייס
 דאָך פאַרט עפעס און אויך די מעדיצין האָט דאָך שוין באַהערשט
 גרויסע געביטן, וווּ איך אפילו קען עפעס אויפֿטון. ווען די גע-
 זעלשאַפט זאָל נישט האָבן אַזעלכע ווי איך, וואָלט זייער שלעכט
 געווען: קראַנקע זענען פאַרהאָן מיליאָנען און פאַר זייערטוועגן
 דאַרף מען האָבן צענדליקער טויזנטער דאָקטוירים. צי קענען אַלע
 זיין מעדיצינישע בעטהאַווענס און טאַלסטאָיס ?

הכלל, מיר פשוטע, איינפאַכע בעל-מלאכות קענען אויך צו-
 נוצן קומען, מיר דאַרפן נאָר שטרענג אָפהיטן דאָס געוועזן:
 „primum non nocere” — נאָר נישט ברענגען קיין שאַדן,
 מען דאַרף געדענקען שטענדיק, אַז אין דער מעדיצין איז קיין
 שאַדלאַן נישטאַ, אַז יעדן קראַנקן מוז מען באַטראַכטן ווי אַ גיט

דערשיינונג, יעדע קרענק מוז מען אינדיווידוואליזירן, מ'דארף שווער
ארבעטן, זוכן, קיינמאל זיך נישט בארויסקן, אין אלעם צווייפלעך
און קיינעם נישט גלייבן, און אויב איך טו אזוי, האב איך דאס
רעכט צו בלייבן א דאקטאר, כאטש איך בין נישט קיין טא-
רנט.

אין יענער צייט, ווען איך בין שטארק אנטוישט געווען פון די פראקטישע נוצן פון דער מעדעצין, האָב איך מיט גרויס חשק אָנגעהויבן פאַרטיפן זיך אין דעם געביט פון ריינער וויסנשאַפֿט. די טעאָרעטישע מעדיצין האָט מיר פאַרשאַפֿט דאָס גרעסטע פאַרגע-ניגן: איך בין דאָ געגאַנגען אויף אַ פעסטן, פינקטלעך-אויסגעמאַסט-טענעם וועג מיט אָפענע אויגן אין פּוֹלִקאַמער זיכערקייט. אין דעם געביט, אין וועלכן איך האָב מיך איצט פאַרטיפֿט, האָבן געהערשט די שטרענגע וויסנשאַפֿטלעכע מעטאָדן, פון וועלכע עס האָט נישט געוואָלט וויסן די פראַקטישע מעדיצין. מיר האָט זיך געדאַכט, אַז עס איז גלייכער צוצולייגן איין קליין שטיינדעלע צום גרויסן, הערלעכן בנין פון דער צוקונפטיקער מעדיצין, איידער בלאַנדזשען אין דער פינסטערניש, פאַרנעמענדיק זיך מיט פראַקטישער מע-ריצין.

אין יענער צייט האָב איך געאַרבעט מיט גרויס השק. איך בין געזעסן גאַנצע טעג און נעכט איבער די ביכער, אַ חוץ דעם האָב איך געמאַכט עקספּערימענטן איבער חיות. צווישן אַנדערן האָב איך אויסגעפאַרשט די באַדייטונג פון דער גאַל פאַרן מענטש-

לעכן אַרגאַניזם, וואָס פאַר אַ ווירקונג זי האָט אויף פאַרשידענע אָנשטעקנדיקע קראַנקהייטן.

איך האָב מיר געקויפט צוויי מאַלפעלעך און באַשלאָסן אויף זיי צו מאַכן עקספּערמענטן וועגן דער באַדייטונג פון דער גאַל. איך האָב באַ זיי געדאַרפט אויסשניידן די גאַל און דערנאָך איינפלאַנצן טיפּוס. איידער וואָס, איידער ווען, זענען דערווייַל די מאַלפעלעך אָפּגעווען באַ אונדז אין לאַבאָראַטאָריע דריי וואָכן צייט.

איך פלעג אָפּט אַריינקומען צו זיי און פלעג זיי מכבד זיין מיט צוקער, און צווישן אונדז, ד. ה. צווישן מיר און די מאַל-פעלעך, איז אַנטשטאַנען אַ מין ליבשאַפט. מיר האָבן כמעט אָנגע-הויבן צו פאַרשטיין איינס דאָס אַנדערע.

בשעת איך פלעג נאָר אַריינקומען אין שטוב אַריין, וווּ זייער שטייג איז געשטאַנען, פלעגן זיי מיך באַלד מקבל פנים זיין מיט פריילעכע אויסגעשרייען. איך האָב זיי איינגעטיילט די פאַר-ציע צוקער און אַרויסגעלאָזט פון שטייג.

די צוויי מאַלפעלעך זענען געווען אַ זכר און אַ נקבה. דער זכר האָט באַלד געווונען אונדזער אַלעמענס סימפּאַטיע, מיר האָבן אים אַמילי אַ נאָמען געגעבן — סטיאַפּקאַ. ער איז געווען זייער אַ דרייסטער, פאַר קיינעם קיין מורא נישט געהאַט, זי איז געווען פאַרקערט זייער אַ שרעקעוודיקע, באַ אַ מינרסטן גערודער פלעגט זי מאַכן פליטה אין שטייג אַריין און זיך באַהאַלטן דאָרט אין אַ ווינקעלע.

סטיאַפּקאַ פלעגט אַרויפקריכן צו מיר אויף די קני, שפילן זיך מיטן קייטעלע פונם זייגערל, מיט די ברילן, אָננעמען מיך באַ דער באַרד מיט די דינע פינגערלעך, אַריינשטעקן אין בוזעם-קע-שענע זיין הענטעלע און אַלץ אַרויסנעמען פון דאָרט. איך האָב דעם פריילעכן סטיאַפּקאַ מיטן בריוועם קאַמישן

פנימל צווי ליב באקומען, אז איך האָב אים אליין נישט געזענט.
אויסשניידן די גאל, די אָפּעראַציע האָט פאַר מיר געמאכט אן אַג-
דערער דאָקטאָר. ווען סטיאַפּקאַ איז נאָך דער אָפּעראַציע געוואָנט
געוואָרן, האָב איך אים איינגעפלאַנצט טיפּוס.

איצט איז ער מיר שוין נישט אַקעגן געלאָפּן, ווען איך בין
אַריינגעקומען אין דער לאַבאָראַטאָריע אַריין. מיט פאַרגלייזטע אויגן
און אויסגעשטשירעטע ציין איז ער געלעגן אין דער שטייג און
געקרעכט. דאָס קרעכצן איז געווען כמעט ווי פון אַ מענטש און
בלאָס האָט זיין אויסגעמאַגערט פּנימל אויסגעזען ווי אַ מענטש-
לעכס. אין האַרץ האָט זיך באַ מיר גערירט אַ רחמנות-געפיל און
עפעס ענלעכס צו געוויסנסביסן.

צי וואָלט דען ווירקלעך גרעסער געווען מיין פאַרברעכן,
ווען איך טו דאָס דאָזיקע מיט אַ מענטשלעך קינד? ...

אין אַ וואָך אַרום איז דאָס מאַלפעלע געשטאַרבן. איך האָב
ווידער אַ טראַכט געטון, אַז עס איז נישט זייער קיין גרויסער חילוק
צווישן דערהרגענען אַ מענטשלעך קינד אָדער אַן אַנדער לעבעדיק
באַשעפעניש. ...

דאָס איז נישט קיין נאַרישער געדאַנק און נישט קיין לע-
כערלעך געפיל! איר וועט אפשר זאָגן, אַז צווישן אַ מענטש און
סטיאַפּקאַן איז אַ גרויסער חילוק און אַז איבער אַ מענטש מאַכן
עקספערימענטן טאָר מען נישט און איבער סטיאַפּקען מעג מען?

דאָס זעלבע וואָלט אָבער מיט צוויי טויזנט יאָר צוריק גע-
זאָגט אַ רוימישער פּאַטריציאָס וועגן זיין קנעכט, ער וואָלט אייך
געפרוּווט אויפווייזן מיט אותות ומופתים, אַז אַ פּרייער בירגער איז
גאָר עפעס אַנדערש און אַז אַ קנעכט איז אַ באַשעפעניש פון אַ
גידעריקער מדרגה און זיין פּלייג מעג מען אַזילז וואַרפן פאַר די
הינט.

דעקארט האָט ערנסט געמיינט, אז חיות האָבן קיין נשמה
 נישט. ער האָט אויף זיי געקוקט ווי אויף אויטאָמאָטן, מאַשינען,
 וועלכע פילן גאַרנישט און פאַרשטייען גאַרנישט. מאַלבראַנש האָט
 געזאָגט, אז "חיות עסן אין האָבן דערפון קיין הנאה נישט, זיי
 שרייען און פילן קיין ווייטיק נישט, זיי פאַרלאַנגען גאַרנישט און
 ווייסן גאַרנישט". צי קענען דען מיר, טראַנספּאָרמיסטן, גלייבן אין
 אַזעלכע נאַרישקייטן, מיר, דאַרווינס שילער, וועלכע ווייסן, אז פון
 דער חיה ביון מענטש איז גאַר אַ קליינער חילוק? אַ חוץ דעם,
 צי זעט מען דען נישט פון די טאַג-טעגלעכע פּאַפּאַכטונגען, אז
 אונדזערע היימישע חיות — אַ הונט, אַ קאַץ — לעבן איבער דאָס
 זעלבע וואָס מיר, אז זיי האָבן די זעלבע געפילן, דעם זעלבן פאַר-
 שטאַנד נאָר אין אַ קלענערער מאָס?

איז עס ווידער יאָ אַזוי, איז טאַקע באַמת נישטאַ קיין גרויס-
 טער חילוק צווישן מענטשן און חיות, זענען דאָך די געוויסנפייסן
 און דער רחמנות צו זיי נישט אַזוי לעכערלעך, איז דאָך נישט
 אזא גרויסער חילוק צווישן קוועלן און דערהרגענען אַ חיה ביון
 טון דאָס זעלבע מיט אַ מענטש?

ווען איך זע טאַקע, ווי מען מוטשעט לעבעדיקע באַשעפּע-
 נישן אין די לאַבאָראַטאָריעס, פיל איך געוויסנפייסן, וועלכע קוועלן
 מיך פונקט אַזוי, ווי ווען איך וואַלט געזען, ווי מען טוט דאָס זעלבע
 מיט מענטשן.

איך האָב אַ חבר אַ כירורג, שטודירט ער די פּראַגע וועגן
 ווונדן אין בויך, צי איז גלייכער תּיכּף צו מאַכן די אַפּעראַציע-
 אָדער צוואַרטן. ער נעמט דעריג צווי הונט און פינדט זיי צו אַ
 ברעט און שיסט זיי אין בויך אַרײַן. טייל פון די פאַרווונדעטע
 הינט אַפּערירט ער באַלד, די איבעריקע אַפּערירט ער אין אַ צײַט
 אַרום.

בשעת איך קום צו אים אריין און הער די יללות פון די הינט, זע זייערע יסורים, קוק אָן זייערע פנימער, וועלכע האָבן דורך די לייזן באַקומען כמעט אַן איידעלן אויסזען, זייערע אויגן, וועלכע זען אויס ווי מענטשלעכע צוליב די יסורים, האָב איך אַזאַ רחמנות אויף די געקוועלטע, אַרעמע באַשעפענישן, אַז איך שעם מיך אויף זיי צו קוקן און איך אַנטלויף פון דער קליניק ווי פון אַ גיהנום. אין אַזעלכע מינוטן קומען מיר אויפן זין פיראַגאַווס ווערטער:

„אין די יונגע יאָרן בין איך געווען אַן אַכזר. מיך האָבן נישט געאַרט די לייזן פון די באַשעפענישן, וועלכע מען ברענגט אַ קרבן פאַר דער וויסנשאַפט. איינמאָל שטיי איך מיט אַ מעסער אין דער האַנט און טרייבער אַ חיה. פלוצלינג דריי איך מיך אויס צום חבר, וועלכער איז דערביי געשטאַנען און פּרעג אים:

— אמת, מיר זענען מערדער? מ'ווערט אַזוי צוגעוויינט צום לעבעדיקן בלוט, אַז ס'וואַלט נישט געשאַדט אַ מענטש אויך צו דערהרגענען?

מיין פריינד האָט נישט געוואוסט וואָס מיר צו ענטפערן. איך האָב אָבער בשעת מעשה געטראַכט, אַז כאַטש מיר טון די אכזריות-דיקייטן פאַר דער וויסנשאַפט, איז עס פאַרט אַ מערדעריי...

איצט, ווען איך בין שוין אויף דער עלטער, דערמאָן איך מיך וועגן די מערדערייען, וועלכע איך בין באַגאַנגען אין דער יוגנט און עס טוט מיר וויי דאָס האַרץ. און נישט נאָר איך פיל דאָס דאָזיקע אַזוי שטאַרק, האַלער האָט אויך אויף דער עלטער געזאָגט, אַז ער וואַלט שוין נישט געקענט מאַכן די זעלבע עקס-פערימענטן איבער לעבעדיקע באַשעפענישן. וועלכע ער האָט גע-מאַכט אין די יונגע יאָרן.“

וואָס טוט מען פאַרט? וואָס זאָל טון די מעדיצין? אויף

ענטשן טאָר מען קיין עקספערימענטן נישט מאַכן, אויף חיות אויך
נישט, — וואָס-זשע דען? ווי אזוי-זשע וועט די מעדיצין ווערן אַ
וויסנשאַפֿט?

מען מוז דערשטיקן אין זיך דאָס רחמנות-געפיל, די געזונט-
ביסן און ווייטער עקספערימענטירן, ווייטער מאַכן וויזשעקציעס
אויף לעבעדיקע באַשעפענישן, ווען נישט איז אינדזער וויסנשאַפֿט
פאַראַרטלייט אויף אינטערגאַנג.

אין מערב-אייראָפּע פירט מען שוין צענדליקער יאָרן אַ
שטאַרקע אַגיטאַציע קעגן די וויזשעקציעס, די אַגיטאַציע האָט
לעצטנס באַקומען איר אויסדרוק אין פּראָקלאַמאַציעס, מאַניפעסט-
טאַציעס, ריידעס, צייטונגס-אַרטיקלען א. ד. ג. די פּריידיקער
קעגן די וויזשעקציעס זאָגן, אַז די וויזשעקציעס זענען
נישט נייטיק פאַר דער מעדיצין.

ווער זענען עס די מענטשן, וועלכע גייען קעמפן קעגן די
וויזשעקציעס? ווער זענען עס די, וועלכע באַהויפטן, אַז די מע-
דיצין נייטיקט זיך נישט אין עקספערימענטן איבער חיות?

אין דער גרעסטער טייל זענען עס אַריסטאָקראַטישע דאַמען,
גלחים און סתם פירגער, און די דאָזיקע מענטשן גייען אויפחייזן
די גרעסטע מעדיצינישע געלערטע, די גדולים, וועלכע האָבן די
וויסנשאַפֿט אויף זייערע פלייצעס אַרויסגעטראָגן, אַז זיי ווייסן בעסער,
וואָס פאַר דער מעדיצין איז נייטיק אין וואָס נישט! זיי גייען לער-
נען הירכאַוון, פאַסטערן, קאַכן?

עס איז דאָך אַן אומזין, אַ משוגעת!

איינער פון די אַנטוויזשעקציעאַניסטן (קעגנער פון די ווי-
זשעקציעס) אַ געוויסער לאַזאַן-טעט, דער הויפט-העלד זייערער,
שרייבט קעגן די וויזשעקציעס אַזעלכע מאַמרים, וועלכע זענען
פון אַנהייב ביזן סוף אויסגעטראַכט:

„ס'איז אַ לינגט, און האַרױי האָט אַנטדעקט דאָס געזעץ פֿון דער בלוט-צירקולירונג דורך װױסעקציעס, ער האָט דאָס געזעץ אַנטדעקט גאָר דורך באַאָבאַכטונגען אויף טױטע קערפּערס...“ „ס'איז אַ לינגט, און קאָך האָט אַנטדעקט זײן מיטל קעגן שװינד-זיכט דורך װױסעקציעס...“ א. ז. װ. א. ז. װ. סאַמע שקרים, סאַמע אויסגעטראַכטע זאַכן, װעלכע שטימען נישט לַחלוטין מיט דער װירקלעכקייט.

די װױסעקציעס זענען אומבאַדינגט נײטיק פֿאַר דער מעדיצין. עס קען גאָר קײן רײד נישט זײן װעגן דעם, און די עקספּערימענטן איבער חיות זאָלן פאַרבאַטן װערן. די װױסעקציעס קענען כאַטש אין אַ געװיסער מאָס גאַראַנטירן, און מיט אַ נײער רפואה װעט מען דעם מעגטש נישט אָפּסמען, און דער פירורג װעט מאַכן זײן ערשטע אָפּעראַציע אויף אַ מענטש כאַטש עטװאַס דערפאַרן. דאָס קען מען זען פֿון די פּרױערדיקע קאַפּיטלען פֿון דעם דאָזיקן בוך.

נאָך װיכטיקער איז דאָס, װאַס אָן די װױסעקציעס האָט מיר נישט די מעגלעכקייט צו שטודירן דעם לעבעדיקן אָרגאַניזם װאַס פאַר אַ געביט פֿון דער פּיזיאָלאָגיע אָדער פּאַטאָלאָגיע מיר זאָלן נישט אַיכאַפֿן, איז עס באַלויכטן געװאָרן, אָדער אינגאַנצן פֿון אָנהײב ביזן סוף אויסגעשטודירט געװאָרן דורך עקספּערימענטן איבער חיות.

אין יאָר 1883 האָט זיך די פּרײסישע רעגירונג, אונטער דער װירקונג פֿון די אַנטװױסעקציאָניסטן, געװענדט צו די מעדיצינישע פּאַקולטעטן מיט אַן אָנפּראַגע װעגן דער נײטיקייט פֿון די װױסעקציעס פאַר דער װיסנשאַפֿט. און אָנגעזעענער דײטשער פּיזיאָלאָג האָט אָנשטאַט אַן ענטפּער אויף דער אָנפּראַגע צוגעשיקט דעם בילדונגס-מײניסטער פּראָפ. הערמאַנס „פּיזיאָלאָגיע“, װוּ ער האָט

אויסגעשטראַכן אַלע פּאַקטן, וועלכע זענען אַנטדעקט געוואָרן אַ
דאַנק די וויזיסעקציעס. דערויף האָט די דייטשע פרעסע געשריבן,
אַז „הערמאַנס בוך, וועלכעס דער פיזיאָלאָג האָט געשיקט דעם מײ-
ניסטער, האָט אויסגעזען ווי אַ רוסישע צייטונג, וועלכע איז דורכ-
געגאַנגען דורך דער צענזור: עס איז מער געווען אויסגעשטראַכן.
ווי עס איז איבערגעבליבן“.

אַן וויזיסעקציעס איז אוממעגלעך גרינטלעך צו דערלערנען
דעם מענטשלעכן אָרגאַניזם, אַן דעם איז ווידער אונדזער גאַנצע
מעדיצין און אומזין. די מאַסע ווייסט אָבער נישט דערפון, די
האַלב-אינטעליגענטע סקעפטיקער ווילן דערפון נישט וויסן.

אין יאָר 1895 האָט דער באַוויסטער פיזיאָלאָג פּראָפ. פּאַוו-
לאָוו דעמאָנסטרירט אין אַ פעטערבורגער מעדיצינישער געזעלשאַפט
אַ הונט מיט איבערגעשניטענע בלאַנדזשענדיקע נערוון, אַ דאַנק
דעם עקספערימענט איז אים געלונגען צו לעזן זייער וויכטיקע
מעדיצינישע פּראָגנ. דאָס האָט אָבער נישט געקענט פאַרשטיין די
מאַסע און דער פעליעטאַניסט פון „נאַוואַיע וורעמאַ“ באַפאַלט דעם
צופּערירמענטאַטאָר מיט פּאַלגנדע ווערטער.

ווער דאַרף איבערשניידן בלאַנדזשענדיקע נערוון? צוואַס
נוצט אזא פרווו? צי קען זיך גאָר טרעפן אזא זאַך אין
לעבן? וואָס פאַר אַ משוגעת איז עס איבערצושניידן נערוון
בא אַ לעבעדיק באַשעפעניש?

דאָס איז איינער פון די טרויעריקסטע פּאַקטן פון דעם
וויזיסעקציעס... דאָס איז, ווי רופט מען עס, וויסנ-
שאַפט לשם וויסנשאַפט...

מען ווערט אויפגערעגט, ווען מען דערמאנט זיך, אז
פון איין זייט מאַכן די ה׳ה' דאַקטוירים עקספערימענטן

מיט איבערגעשניטענע גערוון און אנדערע פאָקוסן איי-
בער לעבעדיקע פאָשעפענישן און פון דער צווייטער זייט
שטארבן מענטשן פון אַ פשוטער פאַרקילונג...
די טרויעריקע נאַרישקייט פון אונדזערע חיות-שניידערס,
זייער אכזריותדיקייט רעגט אויף יעדן פילנדיקן מענטש,
מען טאָר אַזעלכע פאָקטן מער נישט טאָלערירן.

דאָס איז די לאַגיק פון דער מאַכע! צוואַס דאַרף מען
שטודירן, מאַכן עקספערימענטן, דערלערנען אַלע איינצלע הייטן
פונם אָרגאַניזם, אַז מען קען נישט אויסהיילן אַ „פשוטע פאַרקיי-
לונג“? (וועלכע איז אַגב נישט אַזוי פשוט). „דאָס איז וויסנשאַפֿט
לשם וויסנשאַפֿט“...

וויסנשאַפֿט ברענגט נוצן נאָר דאָן, ווען זי ווערט נישט רע-
גולירט און פאַרבינדן מיט די אוממיטלפאַרע נוצן, וואָס זי דאַרף
ברענגען. די עלעקטריק וואָלט אונדז קיין שום נוצן נישט גע-
ברענגט, מיר וואָלטן עד היום נישט געהאַט קיין עלעקטראַ-מאַ-
טאַרן, קיין טעלעגראַף, קיין טעלעפּאָן, ווען גריי, האַלואַני, פאַראַ-
דיי זאָלן זיך נישט פאַרנעמען מיט „וויסנשאַפֿט לשם וויסנשאַפֿט“.
ווען דער באַרימטער כעמיקער שעוורעל זאָל זיך נישט פאַרנעמען
מיט „וויסנשאַפֿט לשם וויסנשאַפֿט“, וואָלטן מיר איצט נישט געהאַט
קיין פאַבריק פון סטעאַרין-ליכט.

מען מוז אָבער באַמערקן, אַז נישט אַלע קעגנער פון וויזני-
זעקציעס פריידיקן אַזוי עם-האַרציש. אייניקע פון זיי שטעלן די
פראַגע אויף אַ פרינציפיעלן באַדן.

דער ענגלישער אַנטוויזניסעקציאָניסט הענרי סאָלט, דער
אויטאָר פונם ווערק „די רעכט פון חיוב און זייער באַציונג צום
אַציאָלן פראַגרעס“ שרייבט:

„און אַז די וויזניסעקציעס זענען אומבאַדינגט נייטיק פאַרן

פראָגרעס פֿון דער מעדיצינישער וויסנשאַפֿט, וואָס זשע איז דער-
פֿון געדרונגען? אָז די וויזשעקציעס זענען אַ געזעצלעך מיטל?
יעדער פֿילנדיקער און דענקדיקער מענטש וועט געוויס ענטפֿערן
אָז ניין; ווייל עס מוז גענומען ווערן אין אַכט די מאָראַלישע זייט
פֿונם ענין, אָז פֿאַרשאַפֿן יסורים איז שוין די קעגנער פֿון אַ
געזעצליכע אומרעכט.

דאָס איז דער איינציק-ריכטיקער שטאַנדפּונקט, פֿון וועלכן
עס קענען אַרויסגיין די קעגנער פֿון די וויזשעקציעס; — צי קען
זיך די וויסנשאַפֿט יאָ באַגיין אָן די וויזשעקציעס, צי קען זי זיך
נישט באַגיין, דאָס איז אַן אנדערע זאַך, דער עיקר איז אָבער, אָז
לעבעדיקע באַשעפענישן לייַדן דערפֿון יסורים.

איך זאָג דעריבער נאָכאַמאָל, אָז אויסלאַכן די אַנטוויקלונג-
ציאָניסטן איז נישטאַ פֿאַרוואַס, — לעבעדיקע באַשעפענישן לייַדן
שרעקלעכע יסורים און דאָס שניידט טאַקע פֿאַם האַרץ. מען מוז
אָבער געדענקען, אָז אָן די וויזשעקציעס, אָן די עקספערימענטן
איבער הייר זיי אוממעגלעך צו בויען די וויסנשאַפֿטלעכע מעדיצין,
וועלכע וועט היילן און מחיה-מתים זיין מענטשן.

אין מערב-אייראָפּע האָבן שוין די אַנטוויקלונג-ציאָניסטן אַ
סך געוואָנען. אין אַ סך לענדער זענען שוין אַרויסגעגעבן געוואָרן
געזעצן, וועלכע באַשרענקען די פֿרייהייט צו עקספערימענטן אי-
בער לעבעדיקע באַשעפענישן.

אין יאָר 1876 האָט דער ענגלישער פֿאַרלאַמענט אַרויסגע-
געבן אַ געזעץ, קעגן דער אַכזריותדיקער באַציונג צו חיות. דאָס
געזעץ דערקלערט, אָז עקספערימענטן איבער לעבעדיקע באַשע-
פענישן קענען נאָר מאַכן די געלערטע, וועלכע וועלן באַקומען
דערויף אַ ספעציעלע דערלויבעניש.

דער עסטרייכישער פֿילדונגס-מיניסטער האָט אין יאָר 1885

פארעפנטלעכט א דעקרעט, לויטן וועלכן „עקספערמענטן איבער
חיות קענען נאָר געמאכט ווערן אין אזעלכע פּאַלן, ווען דאָס איז
זייער נייטיק פאַר דער וויסנשאַפֿט“.

אין דענעמאַרק טאָר מען נישט מאַכן קיין וויזשעקציע אָן
אַ דערלויבעניש פון דעם יוסטיץ-מיניסטער.

די אַלע פאַרדרינגען מאַכן אַ מאַדנעם איינדרוק: וועמען
צושט. וועט מען געבן דערלויבענישן אויף וויזשעקציעס? עס פאַר-
שטייט זיך אז נאָר באַוווּסטע פּראָפעסאָרן. ראַבערט קאָר, אַ שטיי-
גער, וואָלט אזאָ דערלויבעניש נישט באַקומען, ווייל ער איז דאָך
געווען אַן אומבאַוווּסטער דאָקטאָר אין אַ קליין שטעטל, ווי אזוי-
זשע וואָלט אַנטדעקט געוואָרן די באַקטעריאַלאָגיע? ווי אזוי-זשע
וואָלטן מיר פאַרמאָגט די דאָזיקע וויסנשאַפֿט, וועלכע שפּילט איצט
די גרעסטע ראָל אין דער מעדיצין? עס איז קלאָר ווי דער טאָג,
אז דער אומבאַוווּסטער דאָקטאָר ראַבערט קאָר, דער גרויסער
שעפּער פון דער באַקטעריאַלאָגיע, וואָלט קיין דערלויבעניש אויף
וויזשעקציעס פונם יוסטיץ-מיניסטער נישט באַקומען! ...

און ווער וועט אירטיילן, וועלכע עקספערמענטן עס זענען
פאַר דער וויסנשאַפֿט וויכטיק און וועלכע נישט? אַלץ די יוסטיץ-
מיניסטאָרן? — דאָס איז דאָך לעכערלעך. ווער דען? די וויסנ-
שאַפֿטלעכע פּאַקולטעטן האָבן העלמגאַלצס געניאַלע אַנטדעקונגען
באַגעגנט מיט אַ ביטל-שמיכל און אָנגערופן דעם געניאַלן דער-
פּינדער — „פּוסטער און נאַרישער חקרן“ ..

אין דער אַגיטאַציע קעגן די וויזשעקציעס איז פאַרהאן נאָך
איין אינטערעסאַנטער מאַצענט: — דעם פּיר, וועגן אַכזריות די-
קער באַציונג צו לעבעדיקע באַשעפענישן“ האָט דער ענגלישער פאַר-
לאַמענט אָנגענומען פּונקט אין דער זעלבער צייט, ווען אין פּויל-
נאַריע האָבן געווילדעוועט די טערקן, וועלכע זענען אונטערגע-
העצט געוואָרן דורך עגלאַנדס פּריינטלעכער אַריינמישונג.

צי זענען דען די קראָליקעס, וועלכע האָבן געליטן אין די לאַבאָראַטאָריעס נענטער צום האַרץ די ענגלישע דעפוטאָטן ווי די בולגאַרישע פרויען און קינדער, וועלכע די באַשיבווען האָבן געשענדעט און אויסגעשחטן? געוויס נישט.

וואָס-זשע דען? דער פאַראַלאַמענט האָט פאַרשטאַנען, אַז אַריינמישן זיך אין די בולגאַרישע ענינים איז פאַר ענגלאַנד נישט באַקוועם.

דאָרט, וווּ דער מענטש האָט קיין מורא נישט, אַז זיין באַ-קומלעכקייט וועט געשטערט ווערן, איז ער גרייט אַפילו צו זיין ערלעך און גוט האַרציק.

אין יאָר 1899 האָבן צענדליקער טויזנטער ענגלאַנדער אונ-טערגעשריבן דעם פראָטעסט קעגן דרייפוסעס פאַרמשפטן, אין דער זעלבער צייט האָבן זיי פאַרשטופט דאָס מויל דורך געשרייען און פייפער־יען דושאַן מאַרלעין, ווען ער האָט פראָטעסטירט קעגן ענגלאַנדס אַכזריותדיקער פאַציונג צו די בורן אין טראַנס-וואַלאַ.

כל זמן די געזעלשאַפט פאַרשטייט נישט דעם נוצן פון די ווייוויסעקציעס און דעם שאַדן, וועלכע די מענטשהייט וואַלט גע-ליטן, ווען די עקספער־מענטן איבער חיות וואַלטן פאַרבאָטן גע-וואָרן, האָבן די אַנטיוויויסעקציע־אַניסטן דערפאַלג. ווען די געזעל-שאַפט זאָל זיך אַליין זען באַדראַט פון דער אַנטיוויויסעקציע־אַניס-טישער אַגיטאַציע, וואַלט די דאָזיקע אַגיטאַציע פאַראַרטיילט גע-וואָרן צום טויט.

אויף אַ פאַרזאַמלונג פון די אַנטיוויויסעקציע־אַניסטן אין מאַנ-טשעסטער האָט דער בישאָף מוראָס דערקלערט, אַז ער וויל בע-סער צען מאַל שטאַרבן, איידער געהאַלפן ווערן דורך די לייַדן פון די אַזשולדיקע באַשעפּענישן, וועלכע מען מיטשעט אין די

פאַראַטאָריעס. נישט יעדער מענטש איז אָבער אזוי הייכהאַר.
ציק ווי מורהאס אין זעלטן ווער עס וועט זיך וועלן מקריב זיין.
אבי די אָרימע באַשעפּענישן זאַלן אויסגעלייזט ווערן פון די לֵב
פאַראַטאָריעס.

אין איצטיקן צושטאנד איז די מעדיצין אומפילשטענדיק. א סך זאכן ווייסן מיר נישט, א סך פארשטייען מיר נישט און וואָס מיר ווייסן שוין יאָ, מוזן מיר אָנטאָפּן ווי בלינדע, נישט האָבנדיק קיין-מאַל די זיכערקייט. צי דאָס איז עס טאקע. מיר וועלן דאָס אָן ספק באַקומען אין מיר וועלן אַלץ פארשטיין, אַלץ וויסן, אַלץ וועט פאר אונדז וועקן קלאָר ווי דער טאָג, — דערווייל אָבער איז נישט גוט — און מיר דאַרפן בלאַנדזשען אין דער פינסטערניש און ריזיקירן שטענדיק מיטן מענטשלעכן לעבן און געזונט. . .

אַלס סטודענט, אויף די לעצטע קורסן, האָב איך דאָס שוין אָנגעהויבן פארשטיין.

איינמאָל איז אונדזער פראָפעסאָר-גיבעקאָלאָג אַריינגעקומען אַ צעשטרייטער, אַ נערוועזער און אונדז דערקלערט:

— געערטע הערן! איר געדענקט דאָך די קראַנקע פרוי, באַ וועלכער איך האָב אויסגעשניטן די הויב-מוטער? זי איז נעכטן געשטאַרבן פון אַ פּעריטאָניט. . .

דער פראָפעסאָר האָט אונדז דערציילט, אויף וואָס די פרוי האָט געקרענקט, פארוואָס ער האָט באַשלאָסן איר צו מאַכן אַן אָפּעראַציע, ווי אזוי ער האָט נישט באַמערקט, אז די קראַנקע

האָט געהאַט אַ מאַמע (א געשווילעכץ אין מיטן פון דער הויבמוטער),
ווי אַזעלכע געשווילעכצן איז אומגעהייער שווער, כמעט אוממעג-
לעך צו דערקענען און ווי פון דער אָפּעראַציע איז באַ דער קראַנ-
קער בראַנדיק געוואָרן די מאַמע, דערנאָך דער פּעריטאָן און אַז
דערפון איז די קראַנקע געשטאַרבן.

— פון דעם איז צו זען, אַז די קראַנקע איז געשטאַרבן
פון דער אָפּעראַציע, — האָט דער פּראָפּעסאָר ענדלעך דערקלערט.
ווען נישט אונדזער אָפּעראַציע, וואָלט די קראַנקע נאָך געלעבט
יאָרן... אונדזער וויסנשאַפט איז צום באַדויערן נישט אַלמעכטיק.
אַזעלכע אומגליקן טרעפן זיך זייער אָפט, עס איז זיך שווער פון
זיי צו פאַרהיטן און שטענדיק דאַרף מען גרייט זיין צו אַזעל-
כע צופאַלן. פּדי אויסצומיידן אַזעלכע פעלערן רעקאָמענדירט
שוֹלצע...

דער פּראָפּעסאָר האָט נאָך לאַנג גערעדט, נאָר איך האָב אים
שוין נישט געהערט.

איך האָב געטראַכט: דער דאָזיקער פּראָפּעסאָר איז אַ גרוי-
סער געלערטער, אַ באַוווסטער כירורג און אַפילו ער איז נישט
פאַרזיכערט קעגן אַזעלכע שרעקלעכע פעלערן: וואָס-זשע וועט
זיין מיט מיר, איך בין דאָך אַ פשוטער בעל מלאכה אָן טאַלענט,
אָן איבערלעכער אינטוואַציע?

אַ געוויסע צייט בין איך געווען אונטערן איינפלוס פון דעם
געפיל, ווי גרויס עס איז מיין פאַראַנטוואָרטלעכקייט פאַר דער גע-
זעלשאַפט, וואָס פאַר אַ גרויסע אחריות איך נעם אויף מיר, ווערנ-
דיק אַ דאָקטאָר.

ווי איך האָב נאָר געקוקט, האָב איך אומעטום געזען באַ-
שטעטיקונגען דערצו. אין די ביכער, אין דער פּראַקטיק, אין דער
מעדיצינישער פרעסע האָב איך געזען, אַז אַ שרעקלעך-שווע-
דע פאַראַנטוואָרטלעכקייט האָב איך גענומען אויף מיר. צוזעליק

הָאָב איך איבערגעליינט אין אַ מעדיצינישן זשורנאַל פאַלגנדע
נאַטיץ:

בינן איז מודיע, אַז איין דאָקטאָר האָט געהאַט אַן אומ-
גליקלעכן פּאַרפּאַל: ער האָט איינגעגעבן אַ קראַנקער
מעוברתער פּרוי סאַליצייל צו איין גראַם אַ טאַג און דער-
פון האָט די קראַנקע געמפּילט. דער דאָקטאָר איז צו-
געצויגן געוואָרן צו געריכטלעכער פּאַראַנטוואָרטלעכקייט.
ער איז אָבער פּרייגעשפּראַכן געוואָרן ערשטנס דערפּאַר,
ווייל סאַליצייל ווערט אין ענלעכע פּאַלן באַנוצט אין
דער מעדיצין אַן שאַדן און צווייטנס דערפּאַר, ווייל
אַזעלכע פּאַקטן זענען נאָך גישט פּאַר-
עפנטלעכע געוואָרן.

איך האָב גאַנץ צופּעליק באַמערקט די נאַטיץ, איך האָב זי
לייכט געקענט נישט באַמערקן און ווען עס וואָלט זיך מיט מיר
שפּעטער, אין דער צוקונפּט, געטראָפּן אַזאַ פּאַל, וואָלט איך שוין באַ-
שטראָפּט געוואָרן, ווייל אַזאַ פּאַקט איז יאָ פּאַרעפנטלעכט געוואָרן...
אַלץ מוז איך וויסן, אַלץ געדענקען, אַלץ קענען, —
איז עס גאָר אַ מעגלעכע זאַך פּאַר די שוואַכע מענטשלעכע
כוחות!

אַ קורצע צייט בין איך געווען אין אַ געדריקטער שטימונג, דער-
ווייל דירעקט אויף זיך אַליין האָב איך די שווערע לאַסט נישט
געפּילט, — דערווייל בין איך אין אינווערסיטעט און קיין שום
פּאַראַנטוואָרטלעכקייט טראָג איך נישט, אויף קיין טעותים בין איך
דערווייל נישט אויסגעשטעלט, אַנדערע טראָגן זי איצט, אַנדערע
פּילן די לאַסט אויף זייערע פּלייצעס און ביו איך וועל ווערן אַ
דאָקטאָר, וועלן נאָך אַ סך וואַסערן אַפּפּליסן...

די וואסערן זענען אָבער אָפגעפּלאָסן און די לאַסט ליגט
שוין אויף מיינע פלייצעס אויך, איך בין שוין אויך אַ דאָקטאָר —
און איך פיל זיך ווי אַ וועג-זייגער, וועלכער פירט מענטשן אויפן
ראַנד פון אַ טיפן אָפּגרוגט אין אַ שטאַק-פינסטערער גאָסט; די
מענטשן גלייבן אין מיר, זיי וויסן אפילו נישט, אַז דער וועג
שלענגלט זיך באַם ראַנד פון אַ שרעקלעכן אָפּגרוגט און איך, זייער
וועג-ווייזער, ציטער, אַז אַט-אַט וועלן זיי אַריינפאלן אין פינסטערן
תּהוֹם.

איך האָב מורא געהאַט צו שטעלן אויף זיך אין פּעלסצוי-
שטעלן קרענק, טאַמער האָב איך אַ טעות. ווען איך פלעג שוין
שטעלן אַמאָל אַ דיאַגנאָז האָב איך מורא געהאַט צו היילן און איך
פלעג מיך אויסדרייען פון אַ סך פּאַציענטן, ווען ס'איז נאָר איג-
טערגעקומען אַ פּאַסדע געלעגנהייט.

איינמאָל איז צו מיר געקומען אַ קראַנקע פרוי איך האָב זי
באַטראַכט און פעסטגעשטעלט די קראַנקהייט אירע. איידער איך
פאַרשרייב איר די רפואה, כאַפ איך אַ קוק אין די ביכער און
זע :

„קעגן דער קרענק איז פאַרהאָן אַ זיכער מיטל, נאָר ווען מען
גיט עס איין אין קליינע פּאַרציעס, ווירקט עס לגמרי נישט אויף
דער קרענק, גיט מען עס אָבער איין אין גרויסע פּאַרציעס, —
פאַרסמט עס“.

ווי אזוי-זשע איז מעגלעך צו היילן באַ אזאַ באַהויפטונג? —
האָב איך געטראַכט. — גרויסע פּאַרציעס טאָר מען נישט געבן,
קליינע — האָבן קיין ווירקונג נישט. ..

איך האָב דער פרוי דערקלערט, אַז איך קען זי נישט היילן,
אַז זי זאָל זיך ווענדן צו אַן אַנדערן דאָקטאָר.
די קראַנקע האָט זיך פאַרווונדערט.

— איך וועל אייך באצאלן, וויפיל איר ווילט — האָט זי געזאָגט.

— ניין, ס'האנדלט זיך נישט אין קיין געלט... מען דארף זיך צו דער קרענק נעמען... ווי עס דארף צו זיין... איך האָב איצט קיין צייט נישט...

די פרוי האָט אַ וויילע אויף מיר געקוקט מיט פאַרווונדערונג און איז אַוועקגעגאַנגען.

די ערשטע צייט האָב איך אַזוי מורא געהאַט פאַר יעדן קראַנקן. איך האָב מורא געהאַט פאַר דער אחריות און אַ הויך דעם האָב איך געפילט, אַז איך קען גאַרנישט און ווייס גאַרנישט. דער לעזער געדענקט נאָך מן הסתם מיינע ערשטע זעלבסט-שטענדיקע שריט אויפן מעדיצינישן געביט: די קראַנקע מיט דער דיזענטעריע, די פרוי מיטן רעוומאַטיזם און מער פון אַלעם די ווע-שין מיט איר יונגעלע.

ביסלעכווייז בין איך אָבער געווינט געוואָרן; איך האָב אויפגעהערט מורא צו האָפּן פאַר אַלעם, איך האָב שוין נישט גע-ציערט, טאַמער מאַכט זיך עפעס באַם קראַנקן אַזויגס, וואָס איך וועל נישט אומשטאַנד זיין צו היילן.

איינ נאָך האַלט מיך נאָך ביז איצט אין אַן אויפגערעגטן בערוועזן צושטאַנד, איך גלייב, אַז דאָס האַלט אין אַ בערוועזן צו-שטאַנד אַפילו די בעסטע און די געניטסטע דאָקטוירים, — דאָס איז דער געדאַנק, טאַמער טרעפט זיך אַן „אומגליקלעכער צופאַל“, קעגן וועלכן קיינער איז נישט פאַרויכערט, וועלכער קען שטענדיק אומגעריכט פאַרקומען.

קיינמאַל קען מען נישט וויסן פאַרויס ווען, פון וואָגען און ווי אַזוי דער גרויזאַמער „טרויעריקער צופאַל“ וועט קומען. איך געדענק איינעם אַזעלכען, וואָס האָט זיך געטראַפּן מיט מיר מיט עטלעכע יאָר צוריק.

פא אונדז אין שפיטאל האט מען געמאכט א 16-יעריק מיידל
 און אפעראציע. איך האב זי כלראָפּאָרמירט. אזוי ווי איך האב
 איר נאָר צוגעטראָגן צום פנים די מאסקע מיטן כלראָפּאָרם, זענען
 פא איר די אויגן פארגלייזט געוואָרן, דאָס פנים בלוי געוואָרן,
 דער דופק האָט זיך אָפגעשטעלט, מען האָט זי אָנגעהויבן מינטערן,
 מען האָט איבער איר געארבעט אַ שעה צייט, עס האָט אָבער גאָר-
 נישט געהאָלפן, זי איז געווען טויט. . די עלטערן האָבן געפאָדערט
 מען זאָל זייער טאָכטער פאַלמעסן, ווייל זיי האָבן חושד געווען,
 אז מיר זענען שולדיק אין איר טויט. דאָס פאַלמעסן האָט פעסט-
 געשטעלט, אז דאָס מיידל איז פולקאָם נאָרמאַל געווען, אז מען
 האָט זי געמעגט כלראָפּאָרמירן, נאָר מיר האָבן דאָ געהאַט צו
 טון מיט אידיאַמיניקאָזיע, פשוט געזאָגט, דאָס איז געווען איינער
 פון די שרעקלעכע צופאַלן, קעגן וועלכע עס איז זיך אוממעגלעך
 צו באַוואַרעגען, וועלכע עס איז אוממעגלעך אפילו פאַרויס-
 צוזען.

איין „טרויעריקער צופאַל“ האָט זיך מיט מיר געטראָפן ערשט
 פאַראַיאָרן זומער.

איך האָב געווינט אויף זומער-וווינונג אין אַ דאָרף. אַ סך
 מאָל האָבן זיך צו מיר געווענדט אַרטיקע קראַנקע נאָך היילן, איך
 האָב זיך אָבער קאטעגאָריש אָפגעזאָגט פון דער פראַקטיק, ווייל
 איך האָב מיך געוואָלט כאַטש צוויי חדשים אַפרוען.
 איינמאָל שיקט מען נאָך מיר פון דעם גוט-באַזיצער, וועל-
 כער בעט מיך אומבאַדינגט צו קומען. איך האָב מיך אָפגעזאָגט
 איך האָב דערקלערט דעם שליו, אז איך בין מיך געקומען אַהער
 אַפרוען, נישט היילן קיין קראַנקע. דער גוט-באַזיצער האָט אָבער
 מיך נישט געוואָלט אַפטרעטן, איין שליו נאָכן צווייטן זענען געקו-
 מען נאָך מיר און איך בין ענדלעך געגאנגען.

דער קראַנקער, אַן אַלטער, גרייז-גרויער מאַן, אַ שטילער

און ליבנסווירדיקער, איז געזעסן אויף א גרויסן, אלטפרענקישן
פאטער, די הענט פארלייגט אויפן אומגעהויער-גרויסן בויך, — ער
האט געהאט די צוקער-קרענק.

— ה' דאקטאר, איך האף גארנישט געזונט צו ווערן, — האט
דער אלטער געצויגן מיט זיין באטאווער שטימע: — איך האב
שוין, כ'לעבן, מיינס אפגענומען מיט פראצענט, גענוג געלעבט, איך
ווייס אלליין. גאר דער בויך קוועלט זיך, שווער צו אטעמען, איך
זעט דאך אלליין, ה' דאקטאר, א בויך ווי א סטויג היי, עס האט זיך
אין אים אנגעזאמלט צופיל וואסער. יעדן חודש צאפט מיר דער
היגער דאקטאר אויס א ביסל וואסער פון בויך, איז ער אבער
אזעקגעפארן. טוט, ליבער, די טובה, באפרייט מיך פון אביסל
איבעריק וואסער. אלע אינטערומענטן צום צאפן האב איך.

אין אזעלכע פאלן צאפט מען אויס דאס וואסער מיט א
ספעציעלן אינטערומענט, א טראקאר, וועלכער באשטייט פון א
דינעקע מעטאלן רער, אין וועלכן עס שטעקט א שארפע שפיז.
מיט דעם טראקאר שטעכט מען דורך דעם בויך, מען ציט ארויס
די שפיז און דורכן אפענעם רער גיסט זיך ארויס דאס וואסער.
די אפעראציע איז א גאנץ אומשעדלעכע, ווען זי ווערט געמאכט
דורך א געניטער האנט, זעלטן ווען עס מאכט זיך, אז מען זאל
פארטשעפען די קישקעס, אדער אן אדער. איך האב דעם קראנקן
געמאכט די אפעראציע.

אין א חודש ארום שיקט דער קראנקער ווידער נאך מיר.
איך האב אים ווידער געמאכט די אפעראציע. דאס איצטיקע מאל
איז דאס וואסער לייכט באפארבט געווען מיט בלוט; דער שטי-
לעט האט מסתם פארטשעפאט אן אדער. אלטמאלט בין איך גע-
בליבן באם קראנקן א שעה-צוויי צייט, איך האב אבער קיין שום
שלעכטס גישט באמערקט.

דעם צווייטן טאָג שיקט מען נאָך מיר. איך קום צו גיין,
זע איך: דער קראַנקער ליגט אָן אַ דופק, דאָס פנים געל ווי
וואַקס, — אַ סימן, אַז אינעווייניק האָט זיך געלאָזט דאָס בלוט.
איך האָב נאָך נישט באַוויזן צוצוגיין צום קראַנקן, ווי ער איז גע-
שטאַרבן.

וואָס דאָ איז געשען איז שווער געווען צו זאָגן, די קינדער
האַבן נישט געלאָזט פאַלמעסן דעם פּאַטערס קערפער. איך מיין,
אַז דער טראַאַקאָר האָט פאַרווינדעט אַ וויכטיקן אָדער, וועלכער
איז באַם אַלטן קראַנקן מאַן געווען אומנאַרמאַל פאַרדרייט און
האַט געקענט זיין פונקט אויף אַזאַ אַרט, ווי מיר האָט עס נישט
געקענט איינפאַלן.

איך האָב לכתחילה געוואָלט דערקלערן די קרובים פון וואָס
ער איז געשטאַרבן, איך האָב זיי געוואָלט דערציילן אַלץ; נאָר
איך האָב זיך באַלד איבערגערעכנט: צוואַס טויג מייך דערציילן,
וואָס פאַר אַ נוצן וועט עס ברענגען? און איך האָב געשוויגן, גע-
דריקט אין זיך און געשוויגן...

איך פאַר צוריק אין דאָרף אַריין. די פעלדער זענען נאָך
פאַרצויגן מיטן דורכזיכטיקן שלייער פון דער נאַכט, נאָר די
שפיצן ביימער זענען שוין איינגעטונקען אין די ערשטע זונען-
שטראַלן. די פעלדער, די איינציקווייז-צעוואָרפענע ביימער, דער
זאַמדיקער וועג, דער פויער, וואָס שטייט באַם ברונעם מיט די
פאַרשלאָפּענע אויגן, אַלע זענען אַזוי רוזק, אַזוי אומשוואַדיק-ריין,
אַזוי אומבאַפּלעקט...

צי איז מיר שוין קיינמאָל נישט באַשערט צו געניסן פון
דער ריינער, אומבאַפּלעקטער רוזיקייט? שוין קיינמאָל נישט?...
דער ענגלישער כירורג דזשעמס פעדזשעט זאָגט אין זיין
לעקציע „וועגן די אומגליקן אין דער כירורגיע“:

עס איז נישט פארהאן קיין איין כירורג, וועלכער זאָל
עטלעכע מענטשן נישט האָבן פאַרקירצט דאָס לעבן, בשעת ער
האָט עס זיי געוואָלט פאַרלענגערן. אַזעלכע פאַרפאַלן טרעפן זיך
נישט נאָר באַ שווערע אָפּעראַציעס, נאָר אויך באַ אַזוי גערופענע
„קליינע“ אָפּעראַציעס, אויב אַ כירורג האָט געמאַכט אין זיין לעבן
הונדערט קאַפּ אָפּעראַציעס, האָבן זיך עטלעכע פון זיי געוויס גע-
ענדיקט מיטן טויט. ווער עס האָט געמאַכט כאַטש 50 אָפּעראַציעס
אויף מערידן, דער האָט זיכער געהאַט 2 — 3 טויט-פאַר-
פאַלן.

פון דעם איז נישט מעגלעך צו אַנטלויפן, נישט מעגלעך זיך
צו ראַטעווען. יעדער מינוט קען געשען דאָס אימגליק און דו
צייסט צעטרעטן ווי אַ וואָרעם.

אַפטמאָל מאַכט זיך, אַז נישט קוקנדיק דערויף, וואָס דער
דאָקטאָר איז אין אַזעלכע פאַלן נישט שולדיק, ווערט פון זיין
לעבן געמאַכט אויף אייביק אַ תּל, ער ווערט באַשולדיקט אינעם
שרעקלעכן פאַרברעכן, אין דערהרגעבן אַ מענטש, און ער פאַלט
אַלס קרבן פון דער אומפולקאָמענהייט פון דער מעדיצינישער
זיסנשאַפט.

אין יאָר 1884 האָט דר' שפּיטצעו פון ווין געהיילט אַ 14-
יעריק מיידלעך, באַ וועלכער די פינגער זענען געווען אָפּגעפרוירן;
ער האָט איר געהייסן שמירן די אָפּגערוירענע פינגער מיט יאָד-
קאָלאָדיום. דאָס מיידלעך האָט אויפן קליינעם פינגערל פון דער
רעכטער האַנט באַקומען גאַנגרענע און מען האָט געמוזט צום
שנעלסטן מאַכן אַן אָפּעראַציע, אָפּשניידן דעם פינגער

די מוטער פונעם מיידל האָט פאַרפירט קעגן דר' שפּיטצעו
אַ פּראָצעס. דאָס געריכט האָט געפּסקנט, אַז שפּיטצעו זאָל באַ-
צאָלן דער מוטער פינף געליטענעם קינד 650 גולדן און צוויי הונ-

דערט גולדן שטראף, א חויף דעם זאָל ער אָנווערן דאָס רעכט צו פראַקטיצירן. די פרעסע איז אָנגעפאלן אויף שפיטצערן, באַשאַטן אים מיט שמוץ און זלוולים, די געזעלשאַפט איז בכלל זייער אויפֿגעגענגט געווען אויף דעם „מערדער“.

גלייכצייטיק אָבער איז די מעדיצינישע וועלט געווען זייער אויפגערעגט פון דעם דאָזיקן פאַקט: שפיטצערן האָט בשום אופן נישט געקענט איינפאלן, אַז דער אומשוילדיקער יאָד-קאַלאַריום זאָל קענען שאַפן גאַנגרענע.

שפיטצער האָט אַפּעלירט אין סענאַט, דער סענאַט האָט אָנגעפערעגט דעם מעדיצינישן פאַקולטעט. אינם נאָמען פון פאַקולטעט האָט דער באַוווּסטער פראָפּעסאָר אַלבערט געגעבן דעם סענאַט פאַלגנדע דערקלערונג:

„אזוי ווי אין דער מעדיצין ווערט יאָד-קאַלאַריום באַנוצט באַ פיל קרענק און ברענגט גוטע רעזולטאַטן און עס איז עד היום נאָך נישט נאָטירט קיין איין פאַל, ווען יאָד-קאַלאַריום זאָל קענען גראַנדיק מאַכן אַן אבר, וואָס ווערט מיט אים באַשמירט, דערי-בער איז קיין שום גרונט נישט פאַרהאַן צו באַשוילדיקן שפּיטצערן.“

דער אומגליקלעכער „מערדער“ איז באַפרייט געוואָרן, ער האָט אָבער נישט דערלעבט דערצו; דעם זעלבן טאָג האָט מען זיין קערפּער אַרויסגעצויגן פון טייך, — ער האָט די באַשוילדיקונג, די אַלגעמיינע פאַראַכטונג, דאָס גאַנצע אומגליק, וואָס האָט זיך אַראַפּגעלאָזט אויף זיין קאָפּ אויבעריכט און אומפאַרדינט, נישט געקענט אַריבערטראַגן און ער האָט זיך דערטרונקען אין דונאַ.

אַ, אין אַזעלכע פאַלן איז אומזיסט דאָס האַפן אויף מיט־לייב, ערלעכקייט און יושר! אַ דאָקטאָר מוז זיין אַ גאָט, באַ וועלכן

עס זענען קיין טעותים, קיין ספקות נישט פארהאן. ער מוז אלץ
וויסן, פאר אים מוז אלץ זיין קלאַר און בולט, כאַטש דאָס איז
אוממעגלעך. .

מיט 15 יאָר צוריק האָט דער פעליטאַניסט פון דער „פע-
טערבורגער צייטונג“ אַמיקוס פאַרעפנטלעכט אַ „נידערטרעכטיקן“
פאַקט, וועלכער האָט זיך געטראָפן אין פּראָפּ. קלאַמנינס קליניקע.
אַ יונגל מיטן נאָמען כאַריטאַנאָוו איז געברענגט געוואָרן אין דער
קליניק אַרײַן. דר' ט. (עס איז אַנגערופֿן דער גאַנצער נאָמען)
האַט אים פאַטראַכט און אַט וואָס עס איז געשען:

ט. בעט דעם קראַנקן. ער זאָל אַ שפּרונג טון אויפן קראַנקן
פּוס. דאָס יונגל דערקלערט, אַז ער קען נישט, אַז דער
פּוס טוט אים וײַ. דער דאָקטאָר וויל פאַרט, אַז דער
קראַנקער זאָל שפּרינגען אויפן קראַנקן פּוס. די אַנוועזן-
דע העלפן דעם יונגל אַ שפּרונג טון, עס הערט זיך אַ
קנאַק און אַ האַרצרייסנדיקער געשרײַ רייסט זיך אַרויס
פּונם קראַנקנס ברוסט. דער פּוס איז צעבראַכן געוואָרן.
מיט אַ שרעקלעכער שנעלקייט האָט זיך באַם קראַנקן
אַנטוויקלט אַ סאַרקאָמע און ער איז געשטאַרבן.

דר' ט. האָט ברייחלעך מודיע געווען די רעדאַקציע פֿון
דער צייטונג, ווי אזוי די זאַך איז געשען. דאָס יונגל האָט גע-
זאָגט, אַז עס טוט אים וײַ דער גליד פּונם פּוס. ט. האָט געמיינט,
אַז דאָס איז אַ פאַל פּון טובערקולאָז פּון גליד, ווײַל קיין שום
סימנים, אַז דער פּוס איז צעבראַכן, זענען נישט געווען. ער האָט
אים געהייסן אַ שפּרונג טון, פרי געוויר צו ווערן, צי עס איז

טאקע טויבערקולאָז פֿונם גליד. שפעטער האָט זיך אָפּער אַרויס-
 געוויזן, אַז דער קראַנקער האָט געהאַט אַ סאַרקאָמע פֿונם מאַר-
 ביין און דער גאַנצער ביין איז געווען דורכויס דורכגעפּוילט.
 פּרזער צי שפעטער וואָלט דער ביין צעבראָכן געוואָרן, צופּעליק
 איז ער אָפּער צעבראָכן געוואָרן אין דער קליניקע. עס האָט גע-
 קענט פּאַרקומען, ווען דער קראַנקער וואָלט צוריק אַ היים געגאַנגען.
 גען פֿון דער קליניקע. אַזעלכע פּאַלן ווערן אין דער מעדיצין אָנגע-
 גערופֿן אויטאָמאַטישע איבערברוכן. די קרענק האָט זיך
 ט. נישט געקענט באַמערקן, ווייל עס איז זי אוממעגלעך
 פעסטצושטעלן און בכלל טרעפֿן זיך אַזעלכע פּאַלן זייער
 זעלטן.

דערויף האָט דער פעליעטאַניסט זיך צעגאַסן מיט אַזאָ מין

שון:

ווּנדערבאַר, באַמת ווּנדערבאַר! אַן אויטאָמאַטישער איבער-
 ברוך! ... אַן אומגעריכטער איבערברוך!

דאָס איז דאָך דער אַמתדיקער טרויעריקער צופּאַל, צום
 מיינסטן פאַר אונדז, פשוטע בשר-ודמם, וועלכע זענען
 נישט באַקאַנט מיט דער גלענצנדער וויסנשאַפט, וועלכע
 עס באַזיצט ה' ט...

מיר הערן דאָך דאָס ערשטע מאָל וועגן זעלבסטוויקנ-
 דע, אויטאָמאַטישע, ניטימדיקע איבערברוכן און מיר
 מעגן טאָקע באַוויינען אונדזער עם האַרצות...

וואָס זשע זאָלן מיר, גראַבע יונגען, טון? שפּאַרן זיך
 מיט דער וויסנשאַפט? — אַודאי נישט! מיר דאַרפֿן
 גאָר קלאַפֿן מיט שטיינער אין אַלע אונדזערע גלידער

און אויספרוון, צי האָט זיך נישט אמאָל אַריינגע-
גובעט אין אַ גליד דער אומגעריכטער אויטאָמאטישער
איבערברוך.

א גאַנצע וואָך צייט האָט מען דעם דאָקטאָר ט. אַרומגע-
שליפעט און אויסגעלאַכט אין דער צייטונג.

די געזעלשאַפט, די אַלגעמיינע פרעסע קען גאַנץ לייכט
וידלען, באַשמוצן, בשעת עס טרעפן זיך אַזעלכע פּאַלן.

אין דעם שטעקט אָבער דער גאַנצער טראַגזיס פון אַ
דאָקטאָר, אַז ווען עס וואָלט זיך דעם זעלבן דר' ט. ווידער גע-
מאַכט דער זעלבער פּאַל, וואָלט ער ווידער געמוזט הייסן דעם
קראַנקן שפּרינגען, עס וואָלט ווידער געשען דער זעלבער טרויע-
ריקער צופּאַל און דער דאָקטאָר וואָלט ווידער געמוזט אויסשטיין
די זעלבע זלווליס.

זעלבספּאַרשטענדלעך, אַז באַקוועמער פּאַרן דאָקטאָר וואָלט
געווען צו הייסן דעם קראַנקן אַהיים גיין און צוואַרטן, ביז עס
וועלן זיך אַרויסווייזן אויסערלעכע סימנים, אָדער ביז דער אומגע-
ריכטער צופּאַל וועט געשען אינדערהיים.

נאָר יענער דאָקטאָר, וועלכער וואָלט אַזוי געטון, וואָלט גע-
ווען אַן אויסוואַך און וואָלט נישט ווערט געווען צו טראַגן דעם
נאָמען דאָקטאָר.

די געזעלשאַפט האָט זייער אַ פּאַלשן באַגריף וועגן דער
מעדיצין, דעריבער זענען אירע פּאַדערונגען צו די דאָקטוירים צו
גרויס. די געזעלשאַפט האָט נישט קיין באַגריף וועגן די באַגרענעצ-
טע מיטלען, וועלכע די דאָקטוירים האָבן אין זייער האַנט, דערי-
בער באַצייט זי זיך צו זיי אַזוי אומגערעכט, דעריבער באַשולדיקט
זי זיי, ווען זיי זענען לחלוטין נישט שולדיק.

נאָר צי וואָלטן דען די פּאָדערונגען פון דער געזעל-
שאַפט צו די דאָקטוירים באַמת קלענער געוואָרן? אין דעם בין
איך שטאַרק מסופּק, ווייל דאָס געפיל ווייסט נישט און וויל
נישט וויסן פון קיין לאַגיק.

איך בין דאָך אַ דאָקטאָר, איך ווייס דאָך יאָ די שוואַך-
קייט און די באַשרענקטע מיטלען פון דער מעדיצין און דאָך
האָב איך אליין געפילט ערשט נישט לאַנג דאָס זעלבע, וואָס
יעדער מענטש פילט, בשעת ער טרעפט זיך צונויף מיט דער
מעדיצין.

מיין פרוי איז שווער געגאנגען צו-קינד, איך האָב געזען,
אַז אַן אָפּעראַציע איז אומפאַרמיידלעך. אַ קאַלטער שווייס האָט
באַדעקט מיין שטערן, ווען איך האָב נאָר וועגן דעם געטראַכט:
די אַלע אומגערעכטע „טרויעריקע צופאַלן“ זענען מיר פאַר-
בייגעשוומען אין מיין געדאַנק.

— מען מוז מאַכן אַן אָפּעראַציע, — האָט קאַלבלוטיק
דערקלערט דער אַקושער-דאָקטאָר.

איך בין שרעקלעך אויפגעערעגט געוואָרן: ער ווייסט דאָך
גיפיל „טרויעריקע צופאַלן“, היפיל סכנות, היפיל אומגליקן עס
זדאָען דער געווינערין בשעת דער אָפּעראַציע. כאָטש אַזעלכע
צופאַלן טרעפן זיך זעלטן, נאָר פאַרהאַן זענען זיי דאָך, מעג-
לעך זענען זיי!

חי וואָגט ער-זשע אַזוי קאַלטבלוטיק צו רעדן?! ער
אז דאָך פאַרשטיין, וואָס מיין נאַטאַשע איז פאַר מיר, וואָס
אַר אַן אומגליק עס וואָלט פאַר מיר געווען איר טויט.

ער מוז די אָפּעראַציע מאַכן געלונגען, אין קעגנפאַל
וואָלט איך עס נישט מוחל געווען נישט אים, נישט דער
היסנשאַפט! ער טאָר נישט האָבן קיין טעות!

פאר דעם דאזיקן געפיל, האָט האָט מיר אַרומגעכאַפט,
זענען פאַרשווונדן אַ די לאַגיק, אַי דער פאַרשטאַנד, אַי מיי
זע קענטענישן.

XII

אין דער געזעלשאפט איז פארשפרייט א שטארקער אומ-
צוטרוי צו דער מעדיצין און צו די דאקטוירים. שוין פון גאָן
שאַנגע צייטן דינען דאקטוירים אלס אַביעקט פאַר קאַריקאַטורן
עפיגראַמעס און אַנעקדאָטן. געוונטע מענטשן רעדן וועגן דעם
מעדיצין און די דאקטוירים מיט שפּאַט, קראַנקע, וועלכע ד
מעדיצין האָט נישט געהאַלפּן, רעדן וועגן איר מיט אַ שרעק
לעכער שנאה.

פאַר דעם דאָזיקן אָפּשפּעטן אין דעם אומצוטרוי האָב אין
מיך צום ערשט זייער שטאַרק געשעמט: איך האָב געפילט, אַז
אין גרונט גענומען איז דאָס אַלץ גערעכט, אַז אין אונדזער
וויסנשאַפט איז דאָ אַ סך אַזעלכעס, מיט וועלכן מיר דאַרפן זיך
טאַקע שעמען. פילנדיק דאָס דאָזיקע, האָב איך אַליין אויך נישט
אויסגעמיטן אין אַ מינוט פון אָפּנהאַרציקייט אַרויסצוווייזן מייך
גרינגשעצנדיקע, אָפּלאַכנדיקע באַציונג צו דער מעדיצין.

איינמאָל אין דאָרף זענען מיר אָוונט-צייט אַהיימגעגאַנגן
גען פון שפּאַציר. קומט צו מיר צו אַ באַבע און בעט מין
זי צו באַטראַכטן און צו היילן. איך בין צו איר אַריינגע-
גאַנגען צוזאַמען מיט מייך קווינקע.

די באבע האָט זיך באַקלאָגט, אַז עס „שטעכט זי אין
די זייטן“ און עס שפּאַרט איר אונטערן „לעמפלע“, און אַז
זי בייגט זיך איין, דרייט זיך איר שטאַרק דער קאָפּ.
איך האָב זי באַטראַכט און געזאָגט, זי זאָל צו מיר
אַריינקומען נאָך אַ מעדיצין.

— וואָס איז איר? — האָט מיך די קווינקע אַ פרעג
געטון, ווען מיר זענען אַרויסגעגאַנגען.

— פּונדזשען זאָל איך היסן? — האָב איך געענטפּערט
מיט אַ שמייכל, — עס שטעכט זי עפעס אין די זייטן.

די קווינקע האָט מיט פאַרווונדערונג אַ הייב געטון מיט
די ברעמען.

— זעסטו גאָר! דו האָסט דיך דאָך געהאַלטן אַזוי זי-

כער, — איך האָב געמיינט, אַז עס איז פאַר דיר אַלץ קלאָר.

— אין אַ צוויי טעג אַרום וועל איך זי נאָכאַמאָל באַ-

טראַכטן, — אפשר וועט פאַר מיר קלאָר ווערן.

— נו, שוין איינמאָל אַ וויסנשאַפט אייערע.

— אַ וויסנשאַפט, נישטאָ וואָס צו רעדן! אַ וויסנשאַפט

שוין איינמאָל אַ פּינקטלעכע.

און איך האָב איר גענומען דערציילן פאַקטן, וועלכע האָבן

איר קלאָר געמאַכט ווי „פּינקטלעך“ אונדזער וויסנשאַפט איז און

ווי נאַיז די קראַנקע זענען אין זייער באַציונג צו דאָקטוירים.

מיר איז נישט איינמאָל אויסגעקומען צו רעדן וועגן דער

מעדיצין אין אַזאַ טאָן; אַלץ וואָס איך האָב דערציילט איז געווען

אמת, נאָר שטענדיק נאָך אַזעלכע געשפרעכען האָב איך מיך גע-

פּילט שלעכט: דעם דאָזיקן אמת האָב איך אָפּגעשאצט שטעלנ-

דיק זיך אויפן שטאַנדפּונקט פון מיינע צוהערערס, ביי מיר

אַבער אין האַרץ איז נישט קוקנדיק אויף אַלעס, די באַציונג

צו דער מעדיצין געהען און ערנסטע, און אַכטונגספּולע.

עס איז קלאר, אז אין דעם אלעם איז טיף געלעגן עפעס
א מיספארשטענדעניש.

די מעדיצין באפרידיקט נישט די דערווארטונגען, וועלכע
מען לייגט אויף איר ארויף, — לאכט מען פון איר און מען
האט צו איר קיין צוטרוי נישט. צי זענען אבער די דאזיקע דער-
ווארטונגען בארעכטיקט?

עס איז פארהאן א וויסנשאפט וועגן אויסהיילן קרענק, וועל-
כע רופט זיך מעדיצין, ווער עס לערנט אויס די דאזיקע וויסנ-
שאפט, מוז פינקטלעך דערקענען און אויסהיילן אלע קרענק; אויב
ער קען דאס נישט, איז איינס פון די ביידע: אדער ער אליין
איז שוואך, אדער זיין וויסנשאפט טויג צו גארנישט.

אזא אויפפאסונג איז געווען גאנץ נאטירלעך, אבער גלייכ-
צייטיק אינגאנצן נישט ריכטיק.

עס איז גארנישט פארהאן קיין וויסנשאפט וועגן אויסהיילן
קרענק, וואס זאל כאטש עטוואס זיין פארענדיקט; פאר דער מעדי-
צין שטייט דער לעבעדיקער ארגאניזם מיט זיין אומענדלעך-קאמפ-
ליצירט, פארוויקלט לעבן; א סך אין דעם דאזיקן לעבן איז שוין
פארשטענדלעך, נאר יעדע נייע אנטדעקונג אנטפלעקט גלייכציי-
טיק וואס א מאל מער זיין ווונדערלעכע קאמפליצירטקייט; אויף
א פארבארגענעם און ווייניק פארשטענדלעכן אופן אנטוויקלען זיך
אין ארגאניזם א סך קראנקהייטן, מושטש און אומבאגרייפלעך זע-
נען די כוחות פונם ארגאניזם, וואס ראנגלען זיך מיט זיי, עס
איז נישטא קיין מיטלען די כוחות אונטערצושטיצן; עס זענען אויך
דא אנדערע קרענק, וועלכע זענען אן און פאר זיך מער אדער
ווייניקער יא פארשטענדלעך; נאר מערסטנטיילס אנטוויקלין זיי
זיך אזוי פארבארגן, אז אלע וויסנשאפטלעכע מיטלען זענען נישט
בכוח זיי פעסטצושטעלן.

הייסט עס, אז די דאקטוירים זענען אומניצלעך אין אז זייער
וויסנשאפט טויג צו גארנישט?

עס זענען אָבער דאָ אַ סך זאכן, וואָס זענען שוין פאַר דעם
וויסנשאפט פאַרשטענדלעך, צודרינגלעך, אין אַ סך פּאַלן קען אַ
דאָקטאָר ברענגען אַ מאַשודיקע הילף.

אין אַ סך פּאַלן איז ער טאַקע אָנמעכטיק, נאָר ווי ער איז
טאַקע באַמח אָנמעכטיק, קען נאָר פעסטשטעלן ווידער דער דאָק-
טאָר אַליין און נישט דער קראַנקער; אפילו אין אַזעלכע פּאַלן
איז אַ דאָקטאָר אומפּאַרדינגט גייטיק, כאָטש צוליב דעם אַליין, וואָס
ער פאַרשטייט די גאַנצע קאָמפּליצירטקייט פונם קרענקלעכן פּראָ-
צעס, וועלכער קומט פאַר אים פאַר, אָבער דער קראַנקער און זיי
נען נאָנטע פאַרשטייען עס נישט.

מענטשן האָבן נישט דעם מינדסטן באַגריף נישט וועגן דעם
לעבן פון זייער אייגענעם קערפער, נישט וועגן די פּוּחות און מיט-
לען פון דער מעדיצינישער וויסנשאַפט. אין דעם ליגט דער מקור
פון דער מערהייט מיספּאַרשטענדענישן, אין דעם ליגט די סיבה
סיי פונם בלינדן גלויבן אין דער אַלמעכטיקייט פון דער מעדיצין,
סיי פונם בלינדן אומצוטרוי צו איר. סיי דאָס, סיי יענץ גיט זיך
אונדז גלייך צו פילן מיט זייער שווערע פּאַלן.

אין פּובליקום זענען שטאַרק פאַרשפּרייט פאַרשידענע פּאַ-
פּולערע היילביכער און ענלעכע מעדיצינישע בראַשורן, אין יעדער
עטוואָס אינטעליגענטער פּאַמיליע געפינט זיך שטענדיק אַ היימיש
אַפטיקל און איידער מען רופט אַ דאָקטאָר, פּרוּווט מען אויפן
קראַנקן ריצנאיייל, און כינע, און סאַליציילער נאַטריום, און וואַלער-
יאַנער טראַפּנס.

ערשט נישט לאַנג האָט זיך אין פעטערבורג אפילו געגרייבן
דעם אַ גאַנצע געזעלשאַפט פון, זעלבטהילף בשעת קראַנקהייטן.
דאָס אַלץ וואַלט גאַרנישט מעגלעך געווען, ווען מענטשן

אָלן אַנשטאַט דעם בלינדן צוטרוי צו דער איינפאַכער, פשוטער מעדיצינישער וויסנשאַפט האָפן אַ שכלדיקן פאַרשטאַנד וועגן דער דאָזיקער וויסנשאַפט, ווען מענטשן וואָלטן געוואוסט, אַז יעדער נייער קראַנקער שטעלט מיט זיך פאַר אַ נייע אויסערגעוויינטלעכע קרענק, וואָס איז אויסטערליש קאָמפּליצירט און פאַרוויקלט, אין וועלכער דער דאָקטאָר אַפילו מיט זיינע אַלע קענטענישן קען זיך נישט שטענדיק אַריענטירן.

אַ קראַנקער איז נעצר, דאַרף מען אים איינגעבן ריצנאייף; צי וואָלט זיך ווער אונטערגעשטעלט צוצוטערען צו אַזאַ מין היי-לונג, ווען עס זאָל כאַטש וועמען איינפאַלן, אַז דערמיט קען מען גאָר דעם מענטש דערהרגענען, אַז טיילמאַל, אַ שטייגער באַ אַ צין-שטעכעניש, קען מען נישט באַזייטיקן די עצירות מיט קיין ריצנאייף נאָר... מיט אַפּיזם?

אויף דעם עם-האַרצישן גלויבן אין דער אַלמעכטיקייט פון דער מעדיצין באַזירן יענע איבערגעטריבענע פּאָדערונגען צו איר, וועלכע זענען פאַרן דאָקטאָר אַן אומגליק און בינדן אים די הענט מיט די פיס.

אַ קראַנקן מיט אַ בויך-טיפּוס שוידערט שטאַרק, דער קאָפּ שוּט אים וויי, באַנאַכט שוויצט ער, ער רעדט פון היץ; מיט דעם דאָזיקן דאַרף מען קעמפן זייער פאַרוזיכטיק און צום מיינסטן נאָר מיט פיזישע מיטלען; נאָר קוים פרוּוואוסטו זאָגן דעם קראַנקן: „לייד, באַגיס דיך מיט שווייס, מוטשע דיך אין האַלוצינאַציעס!“ וועט ער זיך אָפקערן פון דיר און זיך ווענדן צו אַן אנדערן דאָקטאָר, וועלכער וועט אים נישט קאַרגן קיין כינע, קיין פענאַצעטין און קיין כלאַראַל-הידראַט; וואָס פאַר אַ דאָקטאָר איז דאָס, וועלכער ברענגט קיין פאַרלייכטערונג נישט!

זאָל די דאָזיקע פאַרלייכטערונג קומען אויפן חשבון פון דעם קראַנקנס כּוּחַת, זאָל זי אויף אייביק רויגירן זיין אַרגאַניזם, זאָל

זי אים אָפגעוויינען פֿונם זעלבסטשטענדיקן קעמפן מיט די קראַנק-
הייטן, די פֿאַרלייכטערונג איז דאָ און דאָס איז גענוג.
די סאַמע אומגליק־עכסטע פּאַציענטן אין דער הינויכט זע-
נען די פֿאַרשידענע מינים, הויכגעשטעלטע פּערוואַנען, וועלכע זע-
נען אומגעדולדיק, אויסגעבאַלעוועט, וועלכע האַלטן, אַז אין דער
אומפּאַזייטיקטער ווייטיק, מעג זי זיין די לייכטסטע, איז שולדיק
דער דאָקטאָר זייערער.

אַט פֿאַרוואָס אגב עס האָבן אין דער געזעלשאַפט דעם
גרעסטן דערפֿאַלג די דאָקטוירים, וועגן וועלכע די לייטישע קאַלעגן
זייערע רופן זיך אַפּ מיט פֿאַראַכטונג און צו וועלכע קיין איין
דאָקטאָר העט זיך נישט ווענדן נאָך היילף.

אַ דאָקטאָר איז דערויף אַ דאָקטאָר, אַז ער זאָל לייכט און
זיכער פּאַזייטיקן די ווייטיק און אויסהיילן די קרענק. די ווירק-
לעכקייט לייקנט אַפּ אויף טריט און שריט די דאָזיקע פֿאַרשטע-
לונג וועגן דאָקטוירים, און מענטשן גייען איבער פֿון בלינדער
אַמונה צום פֿולשטענדיקן אַפֿלייקענען די מעדיצין.

איינער איז קראַנק אויף אַן אומהיילבאַרע קרענק, וועלכע
פֿאַדערט אָבער אַ לאַנגע, סיסטעמאַטישע היילונג; איין וואָך, די
צווייטע, ער איז נאָך נישט אויסגעהיילט, מאַכט ער אַוועק דעם
דאָקטאָר מיט דער האַנט און ווענדט זיך צו אַ טרעפּער.

עס זענען פֿאַרהאַן אַזעלכע קרענק, וועלכע פֿאַרציען זיך
לאַנג, קעגן וועלכע מיר האָבן נישט קיין ממשותדיקע מיטלען,
צבשפּ. אַ קאַקל־וש-הוסט; דער דאָקטאָר, וועלכן מירופּט דאָס ערשטע
מאָל אין אַ שטוב אַריין היילן אַ קאַקל־וש, קען שוין זיין נאַנץ זי-
כער, אַז אין דער דאָזיקער שטוב אַריין וועט מען אים שוין מער
קינמאָל נישט רופן; עס איז נייטיק אַ גרויסער, אויסגעפרוּווטער
צוטרוי צו דעם דאָקטאָר, אָדער אַ פֿולשטענדיקע פֿאַרשטענדעניש
פֿאַר דער נאָך, כדי שלום צו מאַכן מיט דער ראַל פֿון אַ דאָקטאָר

אין אזא פאל, — צו האלטן די קאנטראל איבער דער היגיניש-
קייט פון די אויפשטענדן און אנטזונעמען מיטלען קעגן די מעגלעכע
קאמפליצירונגען.

צום מיינסטן גיבן די דאקטוירים פאלערן א רייכן מאטער-
יאל פארן פארלייקענען די מעדיצין.

דער דאקטאר האט פעסטגעשטעלט בא א קראנק א בויך-
טיפוס און באם פאלמעסן האט זיך ארויסגעוויזן, אז עס איז נאר
געווען אן אלגעמיינע שווינדזיכטיקייט — א חרפה פאר די דאק-
טורים, כאטש די קלינישע בילדער פון ביידע קראנקהייטן זענען
אפטמאל אינגאנצן ענלעך צווישן זיך.

איך האב איינעם א באקאנטן; דריי יאר טוט אים שוין וויי-
די רעכטע קני; איין דאקטאר האט פעסטגעשטעלט טובערוקלאז,
א צווייטער — סיפיליס, א דריטער — פאדאגרא, און קיין איינער
ברענגט נישט קיין פארגרינגערונג.

פון דעם דאזיקן קען נאר זיין איין פועל יוצא: טיילמאל
זייען זיך די קרענק אין אזעלכע טונקעלע, מטושטשע פארמען, אז
א ריכטיקן דיאגנאז קען מען נאר שטעלן צופעליק.
יעדער מענטש דענקט אבער נאר לויט דעם, וואס ער פילט
אויף זיך אליין, און דער באקאנטער מיינער זאגט:

„אייער באשעפטיקונג איז דאס זעלבע, וואס פאר א מענטש
איז א קראוואט; א קראוואט איז דאס זעלבע, וואס פאר א מענטש
טראגן קיין קראוואט איז פאר א ציוויליזירטן מענטש נישט אן-
שטענדיק און ער צאלט געבען פארן קראוואט געלט, און די
מענטשן, וואס מאכן קראוואטן, מיינען, אז זיי טון עפעס א ניי-
טיקע ארבעט...“

— ה' דאקטאר, איך מוז מיך פאר אייך מודה זיין, — איך
גלייב קיין האר נישט אין אייער מעדיצין, — האט מיר ער
נישט לאנג געזאגט מיינסט א באקאנטע דאמע.

זי גלייבט נישט... זי ווייסט דאך פון איר לחלוטין גארנישט.
זי אזוי קען מען גלייבן אדער נישט גלייבן אין דער בעזייטונג
פון אזא זאך, וועגן וועלכער מיוויסט גארנישט?
א סך פון דעם, וואס איך האב דערציילט אין די פרעזרדי-
קע קאפיטלען, קען ארויסרופן בא מענטשן, וועלכע גלייבן בלינד
אין דער מעדיצין, אן אומצוטרוי צו איר. איך אליין האב דורכ-
געלעבט דעם דאזיקן אומצוטרוי.

נאר אַט איצט, ווען איך ווייס אלץ, זאג איך פונדעסטוועגן
מיט אן ערנסט געפיל: איך גלייב אין דער מע-
דיצין, — איך גלייב, כאַטש זי איז אין א סך פאלן אַנמעכטיק.
א סך מאַל שעדלעך און א סך ווייסט זי נישט. און צי קען איך
דעו נישט גלייבן, ווען איך זע אלץ אינאיינעם, ווי זי גיט מיר
די מעגלעכקייט צו ראטעווען מענטשן, ווי עס ברענגען זיך אום
יענע מענטשן, וואס פארלייקענען זי?

„איך גלייב נישט אין דער מעדיצין“, — זאָגט די דאָמע.
אין וואָס אייגנטלעך גלייבט זי נישט? צי אין דעם, אָז אין
צוויי טעג קען מען „איבערייסן“ אַ קאָקלוש-הויסט, צי אין דעם,
אָז באַ טייל אויגן-קראַנקהייטן קען מען, באַנוצנדיק באַצייטנס אַנ-
טראַפּין, אַפּראַטעווען אַ מענטש פון בלינד ווערן?

נישט אין קיין צוויי טעג און נישט אין קיין דריי וואָכן
קען מען קיין קאָקלוש נישט איבערייסן, נאר מיט עטלעכע טראַפּנס
אַנטראַפּין קען מען ראַטעווען אַ מענטש די ראיה, און יענער
וואָס „גלייבט“ נישט אין דעם איז ענלעך צום אַפּיקורס, וואָס
גלייבט נישט, אָז ערגעץ דאָרט אויף דער וועלט זאָלן פּויערן רעדן
טראַנציוויזש.

אַ מענטש לייַדט לאַנגע יאָרן פון אַ פאַרשטיקסן אָטעם; איך
ברען אים אויס די נאָז-פאַלפּן און ער ווערט געוונט און גליקלעך
פון זיין געוונטקייט; אַ יונגל איז טעמפּ. אומאויפּטערקוואַם, האָט

שדאכן זכרון; איך שנייד אים אויס די היפערטראפירטע (איבער-
געוואקסענע) מאנדלען — ער ווערט גייסטיק אינגאנצן באנייט; א
קינד איז אויסגעמאטערט פון שולשול (מאָגן-יאָגעניש); איך דער-
גרייך זען שום רפואות, נאָר מיטן בלינדן רעגולירן די דיעטע און
די צייט פון עסן, אז עס ווערט געזונט און פריילעך.

מיינע קענטענישן גיבן מיר אַפּטמאָל די מעגלעכקייט מיט
דער מינדסטער רפואה אָדער מיטן מינדסטן מיטל אָפּצווענדן אַ
שווערע קראַנקהייט, און וואָס מער עם-הארציש די מענטשן זענען
אָלץ בולטער וואָרפט זיך זיי אין די אויגן די גרויסע באַדייטונג
פון מיינע קענטענישן. אין שווערע, פאַרוויקלטע פּאַלן, וועלכע
פּאַדערן אַ סך אָושטרענונגען פון גייסט און פון די בערוון, פילט
מען נאָך שטאַרקער דעם אייגענעם טרוימף און עס איז נאָר לע-
כערלעך אַ טראַכט צו טון, וואָס מען וואָלט דאָ געקענט אויפטון
אַן קענטענישן...

ניין, — איך גלייב אין דער מעדיצין און איך האָב גרויס
רחמנות אויף יענע, וואָס גלייבן אין איר נישט.

איך גלייב אין דער מעדיצין, דאָס אָפּשפעטן פון איר איז
אַ פּועל-יוצא פון דער עם-הארצות פון די אָפּשפעטערט, נישט קוקנ-
דיק דערויף, זענען מיר פונדעסטוועגן פאַרט אָנמעכטיק, אָנוויסנ-
דיק און געפערלעך. די שולד איז דאָ נישט אויף אונדזער זייט,
דאָס גיט אָבער שטאַף פאַר דעם אומצוטרוי צו אונדזער וויסנשאַפט
און דעם אָפּשפעטן פון אונדז.

און פאַר מיר האָט זיך אָלץ עקשנותדיקער געשטעלט די
פּראָגע: דעם דאָזיקן אומצוטרוי און דאָס אָפּשפעטן האַלט איך
פאַר אומבאָגרינדעט, זיי טאַרן נישט האָבן קיין אָרט אין דער
פּאַציינז צו מיר און צו מיין וויסנשאַפט, — ווי אַזוי-זשע דאַרף
איך מיך באַציען צום פּאַציענט?

פאַר אַלעם מוז מען זיין מיט אים ערלעך. טאַקע דערפאַר

וואָס מיר באַהאַלטן פאַר מענטשן די ריכטיקע גרענעצן פון די קענטענישן וואָס מיר פאַרמאַגן, איז טאַקע מעגלעך דאָס דאָ-זיקע פיינטלעך-איראַנישע געפיל, וועלכעס מיר וועקן צו זיך אַ-מעטום אויף.

איינע פון לעז טאַלסטאַים וויכטיקסטע מעלות אַלס קינסט-לער באַשטייט אין דעם, וואָס ער האָט אַן אויסערגעוויינטלעך-מענטשלעכע און ערנסטע באַציונג צו יעדער איינציקע פערזאָן, וועלכע ער מאַלט, איין איינציקן אויסנאַם מאַכט ער פאַר דאָקטוירים: זיי קען טאַלסטאַי נישט מאַלן אָן אויפּרעגונג און אָן אַ במעט-טורגעניעווישן אונטערווינקען. ווייזט דאָך אויס, אַז עס איז דאָ עפעס אַזוינס, וואָס רעגט יעדן אויף קעגן אינדזל

און געדאַכט האָט זיך מיר, אַז דאָס „עפעס“ איז דוקא דאָס אַרומהילן זיך מיט אַ געפיל און דאָס אויפּוועקן צו זיך אָן איבערגעטריבענעם צוטרוי און דערוואַרטונגען. דאָס טאָר אַזוי נישט זיין.

די פראַקטיק האָט מיר אַבער תיכף געוויזן פונקט פאַרקערט; אַנדערש קען גאָר נישט זיין.

איך האָב געהיילט אַ באַאַמטן, וועלכער איז קראַנק געווען אויף אַ בויך-טיפּוס; ער האָט געליטן אויף עצירות, דער בויך איז אים שטאַרק אויגעלאָפּן; איך האָב אים פאַרשריבן צום דורכריי-ניקן דעם מאַגן אַ געוויינטלעכע פאַרציע קאַלאַמעל, אַננעמענדיק אַלע געוויינטלעכע פאַרזיכטס-מיטלען.

— ה' דאָקטאָר, באַ מיין מאַן אין מויל מאַכט זיך עפעס, — האָט מיר געזאָגט דעם קראַנקנס פרוי באַם צווייטן ווייזט מיי-נעם.

דער קראַנקער האָט זיך געקלאָגט אויפן איבערפלוס פון שפייכעך, די יאָלעס זענען רויט און געשוואַלן געוואָרן, פונם

מיר' האָט זיך געשפירט אָן עקלאַהאפטער ריה; דאָס איז געווען דאָס טיפישע בילד פון לייכטער אָפּסמונג מיט קוועקזילבער צוליב דעם קאַלאַמאַל, וואָס איך האָב אים פאַרשריבן; איך האָב מיך נישט געקענט באַשולדיקן אין גאַרנישט, — איך האָב געהאַט אַנ-גענומען אַלע פאַרויכטס-מיטלען.

וואָס האָב איך דאָ געוואָלט זאָגן? אַז דאָס איז אַ פּועל-יוצא פון מיין היילן? אַ גרעסערן שטות איז גאַרנישט מעגלעך צו באַ-גיין. איך וואָלט אָן אַ שום צוועק קאַליע געמאַכט דעם צוטרוי פונם קראַנקן צו מיר און וואָלט אים געברענגט דערצו, אַז ער וואָלט פון יעדער רפואה מיינער דערוואַרט די גרעסטע אומגליקן. איך האָב געשוויגן און, באַמיענדיק נישט צו באַגעגענען זיך מיט די בליקן פונם קראַנקנס פרוי, האָב איך אויסגעהערט וועגן די ווונדער און פאַרשידנאַרטיקע קאַמפּליצירונגען באַ אַ טיפּוס.

מען האָט מיך גערופן צו אַ קראַנק קינד, עס האָט געפּי-בערט, קיין שום באַשטימטע ווייטיקן אַדער סימפּטאָמען זענען נישט געווען; מען האָט געמוזט צוואַרטן, ביז די קראַנקהייט וועט קלאַר ווערן. איך האָב נישט געוואָלט פאַרשרייבן קיין *ut aliquid fiat* און געזאָגט דער מוטער, אַז מען דאַרף אָננעמען די און די היגענישע מיטלען און אַז דערווייל דאַרף מען קיין רעצעפּטן נישט.

באַם קינד האָט זיך אַנטוויקלט אַ געהירן-אַנצינדונג און עס איז געשטאַרבן. האָט די מוטער מיך אָנגעהויבן שילטן מיט טויטע קלאַות צוליבן טויט פון איר קינד, ווייל איך האָב מיך נישט גע-איילט, איבערצורייבן די קרענק זיינע אין דער געהעריקער צייט.

און ווי אזוי זאָל איך מיך האַלטן „ערלעך“ אין דער באַציונג צו פאַרפּאַלענע קראַנקע? זיי מוז מען דאָך די גאַנצע צייט חנפהנען

אין זאגן לייגנט, מ'דארף אויסטראכטן פארשידענע מעשיות, כדי
זיי מעגלעך לענגער אויפצוהאלטן די האַפנונג, וואָס לעשט זיך
אויס. דער קראַנקער דערקענט די לייגנט ביז אַ געוויסער מאָס און
איז צו יעדער צייט גרייט צו פארשיטלן די מעדיצין און אויס-
לאָזן זיין כּעס צום דאָקטאָר.

זיי אַזוי-זשע האַלט מען זיך פאַרט?

די אַלט-אינדשע מעדיצין איז אין דער הינזיכט געווען
איינפאַך און גרויזאם-האַרט; זי האָט זיך נאָר באַשעפטיקט מיט
אויסהיילבאַרע קראַנקע, אַ פאַרפאַלענער קראַנקער האָט זיך נישט
נעטאַרט היילן; די קרובים פלעגן אים צוועקפירן צום ברעג פון
נאַנגעס, פאַרשטאַפט אים דאָס מויל און די נאָז מיט הייליקן שלייים
און אַריינזאַרפן אין טייך...

דער קראַנקער איז ביין, אויב מ'זאָגט אים נישט דעם אמת:

אַ, ער וויל דאָך נאָר דעם סאַמע אמת!

אין אַנהייב בין איך געווען אַזוי נאַזו און יונגלעריש-אייניג.
פאַך, אַז ווען מ'האַט דאָס פון מיר שטאַרק געפאַדערט, האָב איך
דעם קאַנקן געזאָגט דעם אמת; נאָך ביסלעכווייז האָב איך אָנגע-
הויבן צו פאַרשטיין, וואָס עס הייסט אַזוינס אין דער ווירקלעכ-
קייט, ווען אַ קראַנקער פאַדערט פון אייך דעם אמת, פאַרזיכער-
דיק, אַז ער האָט נישט קיין מורא פאַרן טויט; דאָס הייסט: „אויב
עס איז נישטאָ קיין שום האַפנונג, נאָלס צו מיר אַזוי זאָגן די לייגנט,
אַז עס זאָל מיר אויף קיין איין רגע נישט איינפאַלן. אַז דו זאָגסט
נישט קיין אמת.“

אימעטום, אויף יעדער טריט און שריט, מוז מען זיין אַן
אַקטיבאָר; צום מיינסטן איז עס דערפאַר בייטיק, ווייל אַ קראַנק
ווערט אַ סגעהיילט נישט נאָר מיט רפואות און דיעטעס, נאָר אויך
מיטן קראַנקעם נשמה גופא; זיין מונטערע, גלייביקע נשמה איז

א ריזיקער כוח אין קאמף מיט דער קרענק, און עס איז גאַרנישט
מעגלעך גענוג אָפּצושאצן דעם דאָזיקן כוח.

אין אָנהייב פלעג איך מיך ווונדערן, פאַרוואָס מײן היילן
אירקט אויף די שטענדיקע פּאַציענטן מײנע, וועלכע גלייבן אין
מיר שטאַרק, און שיקן נאָך מיר פון צווייטן עק שטאַט, מער ווי
אויף די פּאַציענטן, וועלכע קומען צו מיר דאָס ערשטע מאָל: איך
האַב דערין געזען אַ קאַמישן צופאַל.

ביסלעכווייז בין איר אָבער געקומען צו דער איבערצייגונג,
אַז דאָס איז נאָר קיין צופאַל נישט, אַז אַ גרויסע אונטערשטיצונג
גיט מיר באמת דער גלייבן אין מיר, וועלכן איך האָב מיר רער-
וואָרפן, וועלכער שטאַרקט די ענערגיע באַם קראַנקן און באַ די
נאַנטע זיינע.

דער קראַנקער נייטיקט זיך שטאַרק אינם דאָזיקן גלייבן און
כאַפט מאַמענטאַל אויף אינם דאָקטאָרס קול יעדן טאָן פון וואַק-
לעניש און צווייפל... און איך האָב מיך אָנגעהויבן צוגעוויינען צו
האַלטן זיך זיכער אין דער קעגנוואָרט פונם קראַנקן, פאַרשרייבן
רפואות מיט אַ העכסט-דאָקטאָרישן און פעסטן טאָן, כאַטש אין האַרץ
זאָלן פונקט דאַמאָלס אויפשטיין טויזנטער ספקות.

— ה' דאָקטאָר, אפשר וואָלט בעסער געווען צו טון דאָס
און דאָס? — פּרעגט אַמאָל אַ ספּעקטישער קראַנקער.

— איך וואָלט אייך געבעטן, איר זאָלט אויבאדינגט טון
וואָס איך הייס — דערקלער איך אים קאטעגאָריש. — נאָר אונ-
טער דעם איינעם באַדינג קען איך אייך היילן.

אַ דאָקטאָר מוז קענען אייננעמען די נשמה פון קראַנקן —
עס וועלן דעם קראַנקן נישט העלפן נישט די דיעטע, נישט די
רפואות, וואָס דער דאָקטאָר פאַרשרייבט אים, דאָס אלץ וועט קיין
שום נוצן נישט ברענגען, אויב דער דאָקטאָר פאַרמאָגט נישט די

פעקייט איינצונעמען און זיך אונטערניק צו מאַכן דעם קראַנקנס
נשמה.

עס זענען אָבער באַמט דאָ ווירקלעך-אינטעליגענטע קראַנקע,
וואָס באַדאַרפֿן נישט קיין קונצומאַכעריש-דאָקטאָרישן טאָן, פאַר
וועלכע עס זענען וויכטיקער טאַלאַנט און קענטענישן, וועלכע ווילן
נישט באַהאַלטן דעם נאַקעטן אמת. אַזעלכע קראַנקע זענען אָבער
צווישן מענטשן אזוי זעלטן, ווי זעלטן עס איז צווישן זיי טאַלאַנט
אין קענטענישן גופא.

XIII

עס איז פארביי אַ לאַנגע צייט, ביז איך בין געווינט געוואָרן
מיט די כוחות פון דער מעדיצין און זיך געלאָזט באַנגוגענען מיט
דער באַגרענעצטקייט זייערער. איך פלעג מיך שעמען צו קוקן אין
די אויגן אַריין דעם קראַנקן, וועלכן איך בין נישט בפּוּח געווען
צו העלפּן.

ער פלעגט שטיין פאַר מיר מרה-שחורהדיק און פאַרצוהייפּלט,
זוי אַ שווערער פאַרוורף קעגן דער וויסנשאַפּט, פון וועלכער
איך בין דער פאַרשטייער, און אין האַרץ פלעגט נאַכאַמאָל און
נאַכאַמאָל אויפשווימען אַ קללה פאַר דער דאַזיקער אָנמעכטיקער
וויסנשאַפּט.

Was hab ich,
Wenn ich nicht alles habe?

וואָס האָב איך,
אויב איך האָב נישט אַלץ?

דעם קען איך העלפּן, דעם קען איך נישט; אַלע קומען זיי

אָבער צו מיר, אַלע ווילן זיי גלייך זיין געזונט, און אַלע זענען
 זיי גלייך באַראַכטיקט צו דערוואַרטן פון מיר תּלּף.
 אזוי אַרזט ווערן פאַרשטענדלעך די ווייגעשרייען, דער גע-
 פערלעכער אימעט און דאָס פאַרלירן דעם גלויבן אין זייער
 אַרבעט, מיט וועלכן עס זענען איבערפולט די אינטימע בריוו פון
 די גרעסטע פאַרשטייער פון אונדזער וויסנשאַפט. און וואָס
 איינער פון זיי איז גרעסער, אַלץ בולטער איז ער פאַראַרטילט.
 צו פילן זיין אַנמעכטיקייט.

פון מיין גאַנצער טעטיקייט זענען די לעקציעס וואָס
 איינציקע וואָס אינטערעסירט מיך און האַלט מיך אויף, —
 האָט באַטקין געשריבן צו זיין פריינט דר. ביעלאַגאַלצווי —
 דאָס איבערקע פיל איך ווי אַ יאָך, פאַרשרייבנדיק אַ מאַסע
 רעצעפטן, וואָס נוצן צו גאַרנישט.

דאָס איז נישט כּתּם קיין פּראַזע און דו קענסט שוין
 פאַרשטיין, פאַרוואָס מיר איז אזוי דערעסן די פּראַקטישע
 טעטיקייט אין מיין קליניקע. פאַרמאָגנדיק אַ גרויסן מאַ-
 טעריאַל פון כּראַניקעס, הייבט זיך באַ מיר אַן אויסצו-
 אַרבעטן אַ טרויעריקע איבערצייגונג וועגען דער אַנמעכטי-
 קייט פון אונדזערע הייל-מיטלען.

זעלטן ווען איך שטודיר דורך אַ קליניקע און איך
 זאָל נישט קיין טראַכט טון; פאַר וואָס האָב איך צוגע-
 נומען באַ אַ גרויסער טייל פון די מענטשן זייער געלע
 און האָב זיי נאָך געהייסן אויסגעבן אויף איינעם פון
 אונדזערע אַפטייק-מיטלען, וועלכעס ברענגט אַ פאַרלייכטע-
 רונג אויף 24 שעה און טוט אָבער גאַרנישט אויף קיין
 ממשותדיקס?

זיי מיר מוחל פאַר מיין שלעכטער שטימונג, היינט.

האָב איך אָבער אָנגענומען פּאַציענטן אינדערהיים אין
איך געפין מיך נאָך אונטערן פּרישן איינדרוק פון דער
דאָזיקער אומנוצלעכער אַרבעט.

באַ בילראַטן איז פאַרהאַן אַ געדיכט, ער האָט עס געהאַט
געשיקט זיינס אַ פּריינט, דעם קאַמפּאָזיטאָר בראַמס, און עס איז
נישט געווען באַשטימט צום דרוקן. אין דער איבערזעצונג איז
שווער איבערצוגעבן די גאַנצע שטאַרקייט און די פּאַעזיע פון דעם
געדיכט, אַט איז עס:

איך קען נישט מער פאַרטראַגן,
ווי מיך די מענטשן קוועלן יעדער רגע,
ווי זיי באַגערן אוממעגלעכס פון מיר!
ווייל איך בין עטוואַס טיפּער נאָר אריין
ווי אַנדערע אין סודותפולן וועגן פון נאַטור,
שוין מיינען זיי, אַז איך קען ווי די געטער גלייך,
באַפרייען פון יסורים, שענקען גליק.
כ'בין אָבער נאָר אַ מענטש, ווי אַלע אַנדערע.
ווען איר זאָלט וויסן, ווי ס'קאַכט און זידט אין מיר,
ווי ס'האַלט מיין האַרץ דאָס קלאַפן אויף,
ווען איך קען אָנשטאַט היילונג
קוים טרייסטן שוואַך פאַרפאַלענע...
... וואָס וועט פון מיר דען זיין?
פון מיר דעם גרויס-באַוונדערטן
און היילפּלאַן מענטש?*

* דער אַריגינאַל פונם געדיכט איז אַ דייטשער, דאָ איז עס איבערגע-
זעצן פּריי, נישט אַפּהייטנדיק דעם סטיל זין.

מיט דער דאָזיקער אָנמעכטיקייט האָט מען זיך ביסלעכווייז
געמוזט איבערבעטן: מיט אַן אומפאַרמיידלעכער זאָך מוז מען דאָך
סוף כל סוף שלום מאַכן. פונדעסטוועגן גיט דאָך אונדז די וויסנשאַפט
אַ סך פּוּח און מיטן דאָזיקן פּוּח קען מען אַ סך אויפטון.

אַבער מיט איין זאָך איז איממעגלעך געווען שלום צו מאַכן,
דאָס איז דער באַוווּסזיין, אַז דער פּוּח, העלפּן מיר באַזיצן שוין
יא, ווייזט זיך אַרויס אין דער פּראַקטיק צו זיין זייער אַ נישטיקער,
אין דאָס האָט אין מיר אונטערגעגראָבן די צופרידנקייט מיט מיין
אַרבעט.

די מעדיצין איז אַ וויסנשאַפט וועגן היילן מענטשן. דאָס
האַבן מיר געאורטיילט לויט די ביכער, דאָס האָט מען אויך
געאורטיילט דערפון, וואָס מיר האָבן געזען אין די אוניווערסיטעטס-
קליניקעס.

אין דער פּראַקטיק האָט זיך אַבער אַרויסגעוויזן, אַז די מע-
דיצין איז אַ וויסנשאַפט וועגן היילן נאָר בלוז רייכע און פרייע
מענטשן. בנוגע די רעשט מענטשן איז זי גאָר אַטעאַרעטישע
וויסנשאַפט וועגן דעם, ווי אזוי מען וואָלט זיי געקענט
אויסהיילן, ווען זיי זאָלן אַלע זיין רייך און פריי; אין אויב ס'איז
נישט אזוי, האָט מען זיי געמוזט געבן אין דער הירקלעכקייט אַזעל-
כעס, וואָס איז נישט מער ווי אַן אומפאַרשעמטע לעהטערונג פון
דער מעדיצין.

טיילמאָל, יום-טוב-צייט, קומט צו מיר אויף חיונין אַ שוסטער-
יינגל פון דעם שכנישן שוסטער-וואַרשטאַט. זיין פנים איז בלאַס-
ברין ווי אַ פאַרשימלעטע שטוקאַטורקע. עס מישט זיך אים אָפט אין
קאָפּ און ער פאַלט אָפט אין חלשות.

מיר קומט אָפטמאָל אויס דורכצוגן פאַרביי דעם וואַרשטאַט,
ווי ער אַרבעט, — די פענסטער פונם וואַרשטאַט גייען אַרויס
אויף דער גאַס אַר.

זעקס אינדערפרי אין עלף באַמאכט זע איך אין פענסטער וואָס-
קעס אָפגעשוירענעם קאָפּ איבערגעבויגן איבער אַ שטיבל אין לעבן אים
נאָך אַזעלכע גרינע און אויסגעזאַטע לערנינגלעך און אַרבעטערס;
אַ קליין נאַפּט-לעמפעלע ברענט טונקל איבער זייערע קעפּ, פון פענ-
סטער אַרויס פילט זיך אַזש אויף דער גאַס אַ געדיכטער, מיאוסער
געשטאַנק, פון וועלכן עס פארגייט באַם האַרץ.

און אַט דאַרף איך היילן וואַסקען.

ווי אַזוי היילט מען אים?

מ'דאַרף קומען און אים אַרויסרייסן פון דעם פינסטערן,
שטינקעדיקן ווינקל, קאָזן אים אַרומלויפן איבערן פעלד, אונטער
דער הייסער זון, אויפן פרייען ווינט, און זיינע לענגען וועלן
זיך אַנטוויקלען, דאָס האַרץ זיינס וועט שטאַרק ווערן, דאָס בלוט
וועט ווערן רויט און הייס.

דערווייל אָבער זעט ער אַפילו די פעטערבורגער שטויביקע
גאַסן נאָר דאַמאָלס, ווען דער מייסטער שיקט אים אָפּטראָגן אַ
שטיקל אַרבעט; אַפילו יום-טוב קען ער זיך נישט אויסגלייכן די
ביינער, ווייל דער מייסטער פאַרשליסט די לערן-ינגלעך אויף אַ
גאַנצן טאָג אין קאַמער אַרײן, כדי זיי זאָלן נישט אַרומווי-
ווען...

און דאָס איינציקע וואָס איך קען טון פאַר וואַסקען איז
דאָס, אים איינצוגעבן אייזן און אַרשעניק און טרייסטן זיך מיטן
געדאַנק, אז איך טו פאַר אים פאַרט כאַטש עפעס!

עס קומט צו מיר אַ וועשין מיט אַן עקזעמע אויף די הענט,
אַ לאַסט-טרעגער מיט אַ קילע, אַ וועבער מיט שווינדזוכט; איך פאַר-
שרייב זיי שמירעכצן, ברוכבענדער, פראַשקעס — און מיט אַ נישט
זיכערער שטימע זאָג איך זיי, שעמענדיק זיך אַליין מיט דער
קאַמעדיע, וועלכע איך שפיל, אז דער וויכטיקסטער באַדינג פאַר
זייער געזונט איז דאָס, אז די וועשין זאָל נישט נעצן די הענט,

דער לאסט-טרעגער זאל נישט הייבן קיין משאות, און דער וועבער
זאל אויסמיידן שטויביקע צימערן.

זיי ענטפערן מיט א זיפן, דאנקען פאר די שמירעכצן מיט
די פראשקעס און גיבן מיר צו פארשטיין, אז זיי קענען נישט
אזעקווארפן די באשעפטעקונגען זייערע, דערפאר ווייל זיי דארפן
דאך עסן.

אין אזעלכע מינוטן כאפט מיך אן א בושא פאר זיך אליין
און פאר דער וויסנשאפט, צו וועלכער איך דין, פאר דער נישטיקייט
און ארומיקייט, מיט וועלכער זי איז פאראורטיילט ארויסצווייזן
זיך אין לעבן.

אין דאָרף האָט זיך צו מיר איינמאל געווענדט נאָך הילף א
פויער מיט א שווערן אָטעם. די גאנצע לינקע לונג איז באַ אים
אינגאנצן פאַרכאַפט געווען פון אַ קרום-אַנצינדונג.

איך האָב מיך שטאַרק געוונדערט, ווי אזוי ער האָט גאָר
געקענט קומען צו מיר און האָב אים געהייסן, ווי באלד ער וועט
גאָר קומען אַהיים, זאָל ער זיך תיכף לייגן אין בעט אַריין און
נישט אַרויסגיין.

— וואָס רעדסטו, פרייך? ווי קען מען דאָס? — האָט ער
זיך פאַרוונדערט אויף מייע רייד. — צי וויסטו נישט, וואָס פאַר
אַ צייט עס איז היינט? אַ היץ, מ'דאַרף אַרבעטן. דער ליבער גאָט
האַט צוגעשיקט אַ גוט וועטער, און איך וועל גאָר לייגן! וואָס
רעדסטו אזוינס, גאָט זאָל אָפהיטן! זיי בעסער אויף אזוי פיל
ליבלעך, און גיב מיר עפעס אַ שטיקל רעצעפט, פאַרגרינגער מיר
דעם אָטעם.

— קיין שום רעצעפטן וועלן אָבער נישט העלפן, אויב דו
וועסט גיין צו דער אַרבעט! עס איז קיין שפילעכל נישט, — קענסט
גאָר שטאַרבן!

— נו, גאָט וועט העלפן, — אזוי גיך שטאַרבט מען? איך

וועל איבערקומען ווי עס איז, אָבער ליגן — דאָס איז אוממע-
גלעך: פון די איצטיקע דריי וואָס זענען מיר אַ גאַנץ יאָר
זאָט.

מיט דער רפואה מיינער אין קעשענע אין מיט דער קאַסע
אויפן אַקסל איז ער אַוועק אויפן פעלד און געשניטן דאָס קאַרן
בײַן אַוונט און פאַרנאַכט האָט ער זיך אַנידערגעלייגט אויפן פעלד
און געשטאַרבן פון דער לונגען-אַנצינדונג.

דאָס האַרטע, ריזיקע אין מעכטיקע לעבן טוט זיך אָן אויפ-
דער זײַן בלינדע, גרויזאַמע אַרבעט, און ערגעץ דאָרט צופוסנס
וואַלגערט זיך די שוואַכענקע מעדיצין, איינשטעלנדיק אירע היגיע-
גישע און טעראַפישע „נאַרמעס“.

אַט איז דער מענטשלעכער אַרגאַניזם מיט זײַן גאַנצן אוצר
פון פאַרשידנסטע אברים, וועלכע האָבן זייערע פּליסטע און ברייט-
סטע פונקציעס. און ווי דאָס לעבן וואַלט זיך אַ שטייגער געשטעלט
פאַר אַ ציל אַ קוק צו טון, וואָס וועט פונם דאָזיקן אַרגאַניזם ווערן,
איב מ'זאָל אים שטעלן אין די סאַמע אוממעגלעכסטע לאַגעס און
באַדינגונגען.

טייל מענטשן זאָלן נאָר שטיין און גיין און זיך אַפילו נישט
אַנידערזעצן. און זאָלן זייערע פיס ווערן פלאַך, דאָס פלייש פון
די פיס אָנגעשוואַלן, די אַדערן אויף די פיס אויסגעצויגן און פאַר-
וואַנדלט ווערן אין אייביקע קרעץ.

טייל מענטשן ווידער זאָלן אייביק זיצן און זיך נישט אויפ-
שטעלן; און די פלייצע זאָלן באַ זיי ווערן אויסגעקרומט, די לונג-
און-לעבער אַריינגעקוועטשט, די אויסגאַנגס-קישקע באַדעקט מיט
בלוטיקע שטיקלעך.

די שליסל-פירערס אין די קוילנס-גרופנס לויפן אָן אויפהער
אַרום איבער די קאַרידאָרן מיט די שליסלעך אויף אַלע פיר;

די בלאָזערס אין די גלאַז-הוטעס אַרבעטן בלויז מיט די לאַנגע
און מאַכן זיך פון זיי בלאָזעק. . .
עס זענען גאָר נישט פארהאן אַזעלכע אומנאַטירלעכע לאַגעס
און באַזע-וונגען, אין וועלכע דאָס לעבן זאָל נישט נויטן קיין מענטשן
צו פאַרברענגען די גאַנצע צייט זייערע, עס זענען נישט פאַר-
האַן אַזעלכע סמען, מיט וועלכע זיי זאָלן נישט מוזן אָטעמען,
נישטאַ אַזאַ מין לאַגע, אין וועלכע מענטשן זאָלן נישט געצווונגען
זיין צו לעבן.

ערשט איצט בין איך געקומען פון אַ קראַנקער פאַפיראַסן-
מאַכערין; זי באַוווינט אַ ווינקל צוזאַמען מיט אירע צוויי קינדער,
די שטוב איז נידעריק אין האַט זיבן טריט אין דער לענג און
זעקס אין דער ברייט, זעכצען מענטשן וווינען אין דער דאָזיקער
שטוב.

פאַר מיר איז בשום אויפן נישט מעגלעך צו בלייבן אין
דער דאָזיקער שטוב קיין צען-פופצען מינוט: אין דער שטוב איז
נישטאַ קיין לופט, נישטאַ — אין פּוכשטעבלעכן זין פונם דאָזיקן
וואָרט, אַ לאַמפּ, אַז מ'לאַדעוועט אים אָן ווי עס געהערט צו זיין
און מ'דרייט אים אַרויס, שטינקט ער און צאַנקט, ווייל עס פאַרפעלט
אים וויערשטאַף, מוז מען אים צוריק אַריינדרייען; די שווערע
פייכטע קלעבעדיקע לופט איז אָנגעפולט מיט אַ זויערן ריח פון
קינדערישער ציאה, מאַכאַרק און נאַפט. פון אַלע ווינקעלעך אַרויס
קוקן אויף מיר וואַקסענע, מאַדנע-אומבאַוועגלעכע, קינדערישע פנימ-
לעך מיט קרומע ציין, איינגעפאַלענע ברוסטן און אויסגעקרומטע
גלידער; אין די גרויסע אויגן זייערע איז נישט צו באַמערקן קיין
שום סימן פון יענער לעבעדיקייט און פריילעכקייט, וועלכער איז
דאָך פאַר קינדער „נאַטירלעך“.

בכלל, האָב איך, ווערנדיק אַ דאַקטאָר, פאַרגעסן, וואָס
אויסן עס איז פאַר אַ מענטש נאַטירלעך, אַ פאַרמהערציקע שוועסטער

א דערערין, א זשורנאליסט, ווען זיי זענען אָפגעמאַטערט און דער-
שעפט, קענען נישט אַנטשלאָפן ווערן אָן אַ פראַשעק בראַם.
צו איז נאַטירלעך, אַז אַ מענטש וואָס האָט לאַנג נישט
געגעסן זאָל זיין הונגעריק? — ניין עס איז נישט נאַטירלעך? ער
מוז אָננעמען קינסטלעכע מיטלען צום דערוועקן דעם אָפעטיט פונקט
ווי אַן איבערגעזעטיקטער פּרעסער.

דאָס דאָזיקע טאַקע האָט מיך שטאַרק געוונדערט באַם
רוב פאַבריק-אַרבעטער און בעל-מלאכות.

— אַרבעטסט אַ גאַנצן טאָג, — דער מאַשין קלאַפט, אונטער
דיר טרייסלט זיך די פאַדלאַגע, גייסט אַרום ווי אַן אומרו. ווערסט
מיד פון דער אַרבעט ערגער ווי אַ הונט, אָבער וועגן קיין עסן
טראַכסטו גאַר נישט. וואָלט נאָר געטרונקען קוואַס. ווי נעמט מען
אָבער כוח פון טרינקען קוואַס? מ'גיסט זיך נאָר אָן אַ בויך און
מער גאַרנישט. נאָר דער בראַנפן ראַטעוועט: טרינקסט אויס אַ
גלעזעלע, — גו, גליסט זיך דיר טאַקע עסן.

שוין עטלעכע יאָר בין איך דאָקטאָר אין איין דרוקעריי, —
און כאָר דער גאַנצער צייט האָב איך נאָך נישט געזען קיין איין
זעצער קיין אַלטן מאַן! נישטאָ קיין עלטער, נישטאָ קיין גרויע
האַר, — די מענטשן לייגן זיך אין קבר אַריין פאַר דער צייט
אויפגעגעסענע פונם צינערנעם שטויב.

דאָס לעבן מאַכט דורך איבען מענטש פאַרשידענע עקספערי-
מענטן, און שפאַסנדיק גיט עס איבער פאַר אונדזערטוועגן אויס-
צופאַרשן די רעזולטאַטן פון די דאָזיקע עקספערימענטן.

מיר דערלערנען און באַקומען אַ קלאַרן באַגריף וועגן דעם.
ווי אַזוי עס ווירקט אויף אַ מענטש דאָס כראַנישע אָפּסמען זיך
מיט צין, קוועקזילבער, פּאָספּאָר, ווי אַזוי עס ווירקט אויף דער
אַנטחויקלונג פון קינדער דער מאַנגל אין ליכט, לופט און באַזע-
גונג.

מיר דערגייען, אז פון הונדערט וועבערס ווערן עלטער פון
שערציק יאָר קוים ניין מאָן, אז פון פרויען, וועלכע זענען באַשעפּ-
טיקט באַ טעקסטיל-אַרבעט לעבן לענגער ווי פערציק יאָר נאָר זעס
פראַצענט...

מיר דערוויסן זיך, אז צוליב דער אומגעוויינערער אַרבעט
פאַרלירן די פויערטעס אויפן גאַנצן זומער זייער אייגנאַרטיק
פּיזיאָלאָגיש פרויען-לעבן, אז נייטאַרינס אין שטודירנדיקע מיידלעך
ווערן במשך פון עטלעכע יאָר אנעמישע, קראַנקע קאַלעקעס. און
נאָך אַ סך ווערן מיר געחזיר.

וואָס קומט אַרויס דערפון, וואָס אונדזער מעדיצין קען צו
דעם אַלעמען העלפן? וואָס פאַר אַ ווערט האָבן די געבענדיקע מיט-
לען, מיט וועלכע זי פרוווט צו פאַריכטן דאָס, וואָס דאָס לעבן
מאַכט קאַלע אַזוי נאַריש?

דער גרויסער מענטש הענגט אויף אַ צלם, זיינע הענט מיט
די פיס זענען צוגעקלאַפט מיט טשוועקעס, און די מעדיצין וואַשט
אַפּ די בלוטיקע ווונדן מיט אַרניקע און בינרט זיי אַרום מיט
שמעקעדיקע קאַמפּעסן.

זי קען אָפּער מער גאַרנישט אויפּטון. עס קען נישט עקזיס-
טירן אזא וויסנשאַפט, וועלכע זאָל אויסלערנען פאַרהיילן ווונדן
מיט די טשוועקעס, וואָס שטעקן אין זיי; די וויסנשאַפט קען נאָר
אַנווייזן דערויף, אז די געזעלשאַפט טאָר אַזוי נישט לעבן, אז מען
מוז אַרויסרייסן די טשוועקעס פון די ווונדן.

אין די צוואַנציקער יאָרן זענען באַ די מיליאָניזענער וועבע-
רינס אויסגעשטאַרבן לויט ווילערמעס נאָכפאַרשוונגען אַ העלפט
קינדער, נישט אויסלעבנדיק קיין גאַנצע פופּצען חדשים. ווילערמע
האַט געפועלט באַם פאַבריקאַנט דאָלפוס, ער זאָל דערלויבן זיינע
אַרבעטעטיגס צו פאַרבלייבן אין דערהיים זעקס וואָכן נאָכן געבוירן
און זיי באַצאָלן די שכירות פאַר דער גאַנצער צייט; און דאָס

דאָזיקע איז שוין גענוג געווען, אז די שטערבלעכקייט צווישן די זייג-קינדער זאָל אָן יעדער הילף מצד דער מעדיצין אויף אַ העלפֿט פאַרקלענערט ווערן.

פאַר מיר איז אַלץ קלערער געוואָרן איין זאָך, אז די מע-דיצין קען עפעס אַנדערש נישט אויפטון, ווי אַנווייזן נאָר אויף די באַדינגונגען, אין וועלכע עס איז מעגלעך אויסצוהיילן און געזונט צו מאַכן מענטשן: אָבער אַ דאָקטאָר, אויב ער איז טאַקע אַ דאָקטאָר און נישט קיין באַאָמטער פון מעדיצינישן באַרוף, מוז פאַר אַלעם קעמפן דערפאַר, אז עס זאָלן באַווייטיקט ווערן די באַדינגונגען, וואָס מאַכן פון זיין טעטיקייט אַן אומזיניקע און אומזיסטע אַרבעט: ער דאַרף זיין אַ געזעלשאַפטלעכער טוער אין פּוילסטן זיין פונם דאָזיקן וואָרט, ער דאַרף נישט בלויז אַנווייזן, ער דאַרף קעמפן און זיכן די וועגן, ווי אזוי דורכצופירן זיינע אַנווייזונגען אין לעבן.

אין דאָס דאָזיקע איז נאָר מער נויטווענדיק, ווייל די צייט שטייט נישט און דאָס לעבן פאַרשלעפט די מענטשהייט אין עפעס אַ גרויזאָמען אָפּגרונט אַריין, עס פאַרגרעסערט זיך אַלץ מער די צאָל „באַגרענעצטע“, „אומבאַרמאַלע“ און אַלקאהאָליקער, עס ווערט פאַרבאָרעסערט די צאָל בלינדע, טויבע, שטומע.

דער בעסטער באַווייז פאַר דעם פיזישן באַשטאַנד פון אַ באַפעלקערונג איז דער פּראָצענט פון די פעיקע צו מיליטער-דינסט, — ער פאַרקלענערט זיך פון יאָר צו יאָר מיט דער שנעל-קייט פונם באַראַמעטערס פאַלן פאַר אַ שטורם.

אין עסטרייך צום ביישפּיל איז דער פּראָצענט דינסט-פעיקע נעחען אין יאָר 1870 — 26 פּראָצענט, אין 1875 — 18 פּראָצענט, אין 1880 — 14 פּראָצענט. דאָס איז דאָך אַזאָ דעגענעריירונג, וועלכע מ'קען כמעט אַנטאָפּן מיט דער האַנט!

און עס שמעקט נישט מיט קיין פאַנטאַזיע נאָר מיטן נאָקעטן

אמת די פאלגנדיקע נביאות פון איין אנטראָפּאָלאָג (א געלערטער
וואָס שטודירט די אָפּשטאַמונג און אַנטוויקלונג פון דעם מין
מענטש):

„דער אידעאל פון אַ האַרמאָנישער און סאָלידאַרישער גע-
זעלשאַפטלעכער אָרדנונג קען נישט מקיים ווערן צוליב דער דע-
גענערינג פון דער מענטשהייט. אין דער צוקונפט וועט איינגע-
פירט ווערן אזא מין צענטראַליזירטע פעאַדראַל-אינדוסטריעלע אָר-
נונג, וווּ די פּאָלקסמאַסן וועלן אין אַביסל אַ פאַרענדערטער פּאַרם-
זיך געפינען אין דער לאַגע פון די ספּאַרטאַנישע אילאָטן, ווייל
צוליב זייער פיזישער שוואַכקייט וועלן זיי קענען פאַרנעמען נאָר
אַזאַ אַרט אין דער געזעלשאַפט.“

XIV

לאמיר זיך אָבער פאַרשטעלן, אז די געזעלשאפטלעכע לאַגע
האַט זיך ראַדיקאַל געענדערט. יעדער מענטש האָט די מעגלעכ-
קייט אויסצופירן אלע היגענישע פאַרשריפטן, יעדן קראַנקן האָבן
מיר די מעגלעכקייט צו געבן יעדער זאָך, וואָס די מעדיצינישע
ויסנשאַפט קען נאָר פאַרלאַנגען. צי העט כאַטש דאָמאַלס אַנדער
אַרבעט זיין פרוכטבאַר און פריי פון סתירות?

שוין איצט אפילו לאָזן זיך הערן מיינונגען פון אַנטלאָפּאָלאָגן
און דאָקטוירים, וועלכע ווייזן אָן אויף דער געפערלעכער איינ-
זייטיקייט פון דער מעדיצין און אויף די גאַנץ צוויימלהאַפטע נוצן
אירע פאַר דער מענטשהייט.

די מעדיצין העלפט באמת דעם יחיד, זי העלפט אים אָבער
אויפן חשבון פונם מין. . .

די נאַטור איז אויסברענגעריש, נישט אויסגערעכנט: זי
וואַרפט אַרויס אויף דער וועלט אַ סך באַשעפענישן און זאָרגט נישט
וועגן דער פולקאָמענהייט פון יעדער באַשעפעניש באַזונדער;
אייבערקלויבן און אומברענגען דאָס נישט געלונגענע — דאָס לאָזט
זי איבער פאַרן אימברחמנותדיקן לעבן,

און אָט קומט די מעדיצין און שטרענגט אָן אַלע פּוּחות צו
שטערן דעם לעבן אין דער דאָזיקער אַרבעט.

אַ געווינערן האָט אַ שמאַלן געזעס-ביין, זי קען נישט האָבן
דאָס קינד; זי מיטן קינד צוזאַמען מוזן שטאַרבן; די מעדיצין
ראַטוועט די מוטער מיטן קינד און שאַפט אַזוי אַרום די מעגלעכקייט,
אַז עס זאָלן זיך פאַרמערן מענטשן מיט שמאַלע געזעס-ביינער,
וועלכע טויגן נישט צום קינדער-האַבן.

וואָס מער עס פאַרשטאַרקט זיך די שטערבלעכקייט פון
קינדער, מיט וועלכער די מעדיצין קעמפט אַזוי ענערגיש, אַלץ מער
רייניקט זיך דאָס דור פון שוואַכע און קרענקלעכע אַרגאַניז-
מען.

די סיפּיליטיקער, די שווינדזיכטיקע, די פּסיכיש און גערוון-
קראַנקע, וואָס די מעדיצין האָט מיט אירע באַמיינונגען אויסגעהיילט,
פאַרמערן זיך און ברענגען אויף די וועלט אַ קראַנקן, אַ גערוועזן,
דעגענערירטן דור.

די אַלע אַפּגעראַטעוועטע, נאָר דורך און דורך דעגענערירטע
מענטשן מיטן זיך צונויף און פאַרן זיך מיט די געזונטע און רופּן
אַזוי אַרום אַרויס אַ שנעלע אַלגעמיינע דעגענעריירונג פון דער
ראַסע. און וואָס די מעדיצין וועט אַלץ מער אויפטון, אַלץ גרעסער
וועט זיין די דעגענעריירונג.

נישט אימזיסט האָט דאַרוין פאַרן טויט אַרויסגשוואַגט פאַר
אואַלעסן זייער אַ האַפּנונגסלאַזע מיינונג וועגן דער צוקונפט פון
דער מענטשהייט, דערפאַר ווייל אין דער היינטיקער ציוויליזאַציע
האָט נישט קיין אַרט דער נאַטירלעכער אויסוואַל און דאָס אויס-
לעבן זיך נאָר פון די סאַמע פעזקסטע.

דאָס דאָזיקע געשעעניס פון אַלגעמיינער דעגענעריירונג
וואַרפט זיך אַזוי בולט אין די אויגן, אַז מען מוז זיך דעריבער
גיף פאַרטראַכטן. און מ'פאַרטראַכט זיך טאַקע איבער דעם, און

מקדערט אויס פארשידענע רעפארמען, כדי דאָס אומגליק אויסצו-
מידן. מ'לייגט פאָר אויסצוראָטן יעדער מין „פילאָנטראָפיע“ פון
דער מענטשלעכער געזעלשאַפֿט און צו פאָרוואַנדלען די מענטשהייט
אין אַ ראַסאָוע פערד-שטאַל אונטער דער אויבערשטער לייטונג פון
דאָקטוירים אַנטראָפּאַטעכניקער (אַנטראָפּאַטעכניק איז אַ שפּאַטישער
אויסדרוק — אַ טעכניק פון מאַכן לייטישע, געזונטע מענטשן).

אויסקלערן אין די קאָפינעטן אַזעלכע פראַיעקטן איז גאַנץ
גרינג, ווייל דאָס „מענטשלעכע גליק“ איז, אין קאָפינעט זיצנדיק,
אַזוי הערלעך און רעאַל און מיט די לעבעדיקע יחידים ווען מ'גיש
זיי נאָר אַ באַהאַלט אַינטער די טויטע ציפּערן, איז אַזוי גרינג צו
מאַכן אַ היבור און אַ חיסור!

אין לעבן איז דאָך סוף פֿל סוף פאָרט נישטאָ מער ווי דאָס
באַשעפעניש, וואָס ווייסט נאָר פון זיך אַליין, און יעדער באַשעפּניש
באַזונדער איז דאָך דער צענטער פון אַלץ, און אַלעם

צום פּבוד פון דער מענטשהייט מוז מען זאָגן, אַז זי ווייזט
אַרויס אַלעמאָל אַ גרעסערע שטרעבונג צו צעשמעטערן די מויערן
פון די שוין עקזיסטירנדיקע שטאָלן און נישט אַריינצוקריכן אין
נייע שטאָלן אַריין . . .

פונדעסטוועגן בלייבט פאָרט איבער דער זעלבער פאַקט, אַז
דער נאַטירלעכער אויסוואַל הערט ביסלעכעווייז אויף צו עקזיסטירן,
די מעדיצין העלפט אַלעמאָל מער צו דערצו, און זי גיט דערפאַר
גאָרנישט.

דערווייל אַבער גיט זיך צו פילן דאָס אויסלאָזן זיך פונם
נאַטירלעכען אויסוואַל נישט נאָר אין די אַנגעוויזענע איינפאַכע
רעזולטאַטן. די פאַלגן דערפון דרינגען אַריין אַ סך ווייטער און
טיפּער.

דער טיפּ פונם היינטיקן מענטש האָט זיך אויסגעאַרבעט דורך

אָלעאָנגן, שווערן וועג, וועלכער האָט דעם מענטש מער-ווייניקער
צוגעפאָסט צו דער אַרומיקער סביבה.

די סביבה גופא בלייבט אויך נישט אויף איין אָרט, מיט דער
צייט הייבט זי זיך אָן אַלץ שנעלער און שטארקער צו ענדערן;
נאָר דער מענטש לעכער אָרגאַניזם הערט איר אויף נאָכצופאַלן
און דווקא אין דעם זין, וואָס דער אָרגאַניזם הערט אויף צוצוקריגן
נייע, גוטע מעלות.

אַמאָליקע צייטן האָבן די ציין גענוצט דעם מענטש צום
צעבייסן, צערייסן און איבערקייען האַטע שפייזן, וואָס האָבן געהאַט
אַ מיטלמעסיקע טעמפעראַטור, איצט עסט דער מענטש ווייכע שפייזן,
אָדער גאָר הייסע, אָדער גאָר קאַלטע; פאַר אַזעלכע שפייזן דאַרף
מען האָבן אינגאַנצן אַנדערע ציין, די פּרעֶרדיקע טויגן נישט צו
זיין. דאָס באַזייזט אונדז די שרעקלעכע צאָל פאַרפּוילטע ציין,
וועלכע מיר זען באַ די קולטורעלע פעלקער.

די חילדע שבטים, וועלכע שאַיען אויסערהאַלב יעדער
קולטור, האָבן גוט אַנטוויקלטע קינבאַקן און שטאַרקע, געזונטע
ציין; באַ די האַלב-ציוויליזירטע פעלקער איז פאַרהאַן פון 5 ביז
25 פּראָצענט מענטשן מיט פאַרפּוילטע ציין, אָבער באַ די הייך-
ציוויליזירטע פעלקער זענען די ציין קאַליע באַ 80 פּראָצענט מענטשן
אין באַ נאָך מער.

דאָס באַטראַכטן די ציין באַ די שילערינס פון די שולן באַ
דער קייזערלעכער הימאַניטאַרישער געזעלשאַפט אין פעטערבורג
באַוויזט, מיט אַ האָסער שנעלקייט די ציין הערן קאַליע גלייכ-
צייטיק מיט דער עלטער. די שילערינס זענען איינגעטיילט געוואָרן
אין דריי גרופעס, לויט דער עלטער: פון 8 ביז 21 יאָר, פון 12
ביז 16 און פון 16 ביז 20. אין דער ערשטער גרופע האָבן 79
פּראָצענט שילערינס געהאַט פאַרפּוילטע ציין, דורכשניטלעך צו דריי
שלעכטע ציין אויף אַ שילעריין, אין דער צווייטער גרופע — 87

נראָצענט און אויף יעדער שילערין איז אויסגעקומען 45 קאָליע
דיקע ציין. אין דער דריטער גרופע — 62 פראָצענט, אין יעדער
האַט דורכשניטלעך געהאַט 59 קאָליעדיקע ציין.

„וואָס איז דאָס אַווינס? באַ לעבעדיקע מענטשן זאָל
זיך געפינען אַ לעבעדיקער אבר, וואָס פוילט און צעפאלט
זיך.“

און דאָס איז נישט באַ קיין אויסנאָמען, נאָר באַ יעדן
איינעם, אויסער באַ גאָר ווייניקע אויסנאָמען. איינס פון
די ביידע: אָדער דער מענטש דארף צוריקקערן צו זיינע
פריערדיקע שפייזן, אָדער זיך אויסאַרבעטן אַנדערע
ציין.

וואָס טוט אָבער די מעדיצין? זי רייניקט, בלאַמפירט
און האַלט אונטער מיט אַלע מיטלען די ציין, וואָס מיר
האַבן, וועלכע ווערן קאָליע דעריבער, ווייל זיי מוזן
קאָליע ווערן . . .“

אין אָנהייב האָט דאָס אויג געדינט דעם מענטש צום
מיינסטן נאָר צו קוקן פונדערווייטס און עס איז אים געווען פוילקאָם.
גענוג. די אומשטענדן האָבן זיך געענדערט, דאָס אויג דארף
איצט מערסטנטייל קוקן פונדערנאָנט; דארף-זשע זיך אויסאַרבעטן
אַזאָ אויג, וואָס זאָל גלייכצייטיק טויגן צו קוקן פונדערווייטס.
און עס זאָל זיך קענען קאָנצענטרירן אויף זאַכן פונדערנאָנט.

אָבער די מעדיצין נראָגט אונטער דעם קורצזיכטיקן אויג
אַ פאַר ברילן און פאַסט צו דאָס אויג צו די נייע באַדינגונגען
זיט ריין-אויסערלעכע מיטלן; מיט יעדער צענדליק יאָרען פאַרגרע-
טערט זיך די צאָל קורצזיכטיקע, און עס בלייבט איבער זיך צו

באפרידיקן מיטן געדאנק, אז מיט גאטס הילף וועט קלעקן גלאז
פאר אלעמענס וועגן.

קיין פאזיטיווע אייגנשאפטן, וואָס זענען נייטיק פאר די נייע
אומשטענדן, באקומט נישט דער מענטשלעכער אַרגאניזם: דאָקטוֹר
הייזט ער אַרײַס אַ נייגונג צו פאַרלירן די גוטע אייגנשאַפטן,
וועלכע ער פאַרמאָגט שוין. די מעדיצין, שטרעבנדיק צו אירע
צילן, דראָט אין דער הינויכט אויך צו טון דער מענטשהייט זייער
אַ שלעכטע טובה.

אין וואָס זעט די מעדיצין איר אידעאל?

אין דעם, אז אין דעם מענטשלעכן אַרגאניזם זאָלן די
קראַנקהייטן פאַרניכטעט ווערן פאַלד ווי זיי ווערן נאָך געבוירן,
אָדער נאָך בעסער, פאַלד זיי נישט צוצולאָזן צום מענטש.

די כירורגיע, צום ביישפּיל, פאַדערט, אז יעדער ווונד, יעדער
מינדסטער שניט זאָל תיכף געמאכט ווערן לגמרי אומשעדלעך.

אין יעדן באַזונדערן פאַל איז דאָס דאָזיקע זייער צוועקמעסיק,
דער אַרגאניזם וועט זיך אָבער אַזוי אַרום אינגאַנצן אָפגעווינען
פון קעמפן מיט דער געפאַר זעלבסטשטענדיק!

שוין איצט אפילו האָבן אַן אַ שיעור באַאָבאַכטער פעסטגע-
שטעלט, אז די ווילדע מענטשן היילן זיך לייכט אויס אָן שום
רפואות פון אַזעלכע ווונדן, פון וועלכע די אייראָפּעער שטאַרבן באַ
דער זאָרגפּעלטיקסטער היילונג.

לאָמיר נעמען אין אַלגעמיין אַנשטעקנדיקע קראַנקהייטן, דער
מענטשלעכער אַרגאניזם איז בכלל בנוגע צו די קרענק, וועלכע
זענען אייגן דעם געגעבענעם פאָלק און דעם געגעבענעם אָרט,
מער אויסהאַלטעוודיק, ווי בנוגע אַזעלכע קרענק, וועלכע זענען אים
פרעמד געווען ביז יענער צייט.

שקאַלאַטינע צווישן ווילדע מענטשן טראָגט אַוועק אין קבר
אַריין מיט איין מאָל אַ האַלבע באַפעלקערונג. אין פּאַליגועזיע זענען

א סך מענטשן אויסגעהרגעט געוואָרן פון מלחמות, נאָר נאָך מער
פון „דער וויסער קרענק“ — (שווינדזוכט).
— ווער האָט דערהרגעט דיין פאָטער? ווער האָט דערהרגעט
דיין מוטער?

— די וויסט קרענק!

א פאָלינעזישע פרוי, וועלכע קומט אין באַצונגען מיט א
וויסן מאַנספערשויך, ווערט שטענדיק קראַנק אויף שווינדזוכט;
דאָס איז נאָך ווייניק, זי שטעקט אָן אירע געליבטע ווילדע
מענטשן, אויב אָן אויסטראַליער פארברענגט עטלעכע טעג אין אַן
איראָפּעיִש שטעטל פון ניי-האַלאַנד (אויסטראַליע), ווערט ער אַנגע-
שטעקט מיט שווינדזוכט (קושיחוּצקי).

אויף די איראָפּעער ווירקט אין דער זעלבער מאָס מאַלאַריע,
דאָס געלע פיבער, די טראָפישע דיזענטעריע.

וואָס וועט-זשע זיין, אויב יעדער אַנטשעקנדיקע קראַנקהייט
וועט באלד פא איר געפורט ווערן פאַרניכטעט דורך דער מעדיצין?
וועט יעדער קרענק ווערן דעם מענטש אינגאנצן פרעמד און אָן
דער הילף פון דער מעדיצין וועט זי אים כמעט זיכער מאַכן דעם
טויט.

און דער רעוולוטאַט דערפון וועט זיין — מענטשן וועלן
פולשטענדיק אָפהענגיק זיין פון דער מעדיצין און אָן איר וועלן
זיי נישט קענען מאַכן קיין טריט.

ערשט נישט לאַנג האָב איך אין אַן אַרטיקל וועגן די אויפ-
נאַבן פון דעד מעדיצין אין דער צוקונפט באַגעגנט פאַלגנדיקע
השערות:

„אָפהיטן דעם מענטשלעכן אָרגאניזם פון די פאַרשידענע
סמען, וועלכע די מיקראָבן ברענגען אין אים אַרײַן, וואָלט נאָר
דאָן מעגלעך געווען, ווען עס זאָל אַנטדעקט ווערן איין אַלגעמיינער
אַנטיטאַקסין קעגן די סמען, וואָס אַלע פאַרשידנסטע מיקראָבן ברענגען

אריין. בא אועלכע אומשטענדן וואָלטן מיר יעדן טאָג געקענט
איינגעבן דעם אַרגאָניזם אַ געוויסע מאָס קעגן-סם און דערמיט
אויסהיטן אים פאַר דער שעדלעכער ווירקונג פון די סמען, וועלכע
די מיקראָבן ברענגען אין אים טאָג-טעגלעך אַריין, דערווייל איז
אָבער צום באַדויערן נישטאָ קיין שום גרוגט פאַר אַזעלכע ליכטיקע
האַפנונגען...

דאָס איז דאָך אָבער שרעקלעך! יעדן טאָג מוזסטו די
אַריינשפּריצן אונטער דער הויט אַ פאַרציע פון אַניווערסיטאַלן
אַנטיבאַקטין, אין האַסטו עס פאַרגעסן צו טון, — שטאַרב-זשע אַוועק,
ווייל מיטן אַרגאָניזם דיינעם, וואָס איז אַפּגעוויינט פון זעלבסט-
שעטיקייט, וועט זיך לייכט אָן עצה געבן די ערשטע בעסטע באַק-
טעריע.

די היגענע וואָרנט, מען זאָל נישט אַנידערשעלן אין שלאַפּ-
צימער קיין בעט צווישן דעם פענסטער און דעם אויזן, ווייל אין
זאָ פאַר געפֿינט זיך דער שלאַפּנדיקער מענטש אין דעם שטראָם פון
דער לופט, וועלכע גייט פון די קאַלטע שויבן צום וואַרעמען אויזן
און דאָס קען ברענגען צו אַ פאַרקילונג. די זעלבע היגענע עצה
נישט צו אַרבעטן אָנגעשטרענגט ווינטערצייט אויף דער קאַלטער
לופט, ווייל באַס טיפּן אַריינאַטעמען די לופט קילן זיך שטאַרק אָפּ
די לונגען, וואָס קען אויך ברענגען צו אַ פאַרקילונג.

פאַרוואָס זשע פאַרקילט זיך נישט די קראַ וואָס שלאַפּט
אויפן קאַלטן האַרבסטיקן ווינט, פאַרוואָס פאַרקילט זיך נישט דער
הירש, וואָס פליט פֿייל פון בויגן איבער דער טונדרע אין אַ דריי-
סיק-גראַדיקן פּראָסט?

די קראַען מיט די הירשן, וואָס האָבן זיך פאַרקילט, זענען
אַמגעקומען און אזוי אַרום ריין געמאַכט די מינים זייערע פון די
שוואַכע יחידים, מיר אָבער האָבן נישט קיין רעכט מקריב צו זיין
די שוואַכע מענטשן פאַרן נאַטירלעכן אויסוואַל.

גאנץ גערעכט, נאָר אין דעם באַשטייט דאָך די ארץ־אבאָע
פון דער מעדיצין צו מאַכן פון שוואַכע מענטשן געזונט; אַנשטאָט
דעם אָבער מאַכט זי די שטאַרקע אויך שוואַך און שטרעבט אַ
פאַרוואַנדלען אַלע מענטשן אין געבעכדיקע, היִפּלאַנע באַשעענישן,
וואָס זאָלן לעבן אין זכות פון דער מעדיצין.

צום גליק אָבער, הייבן זיך שוין לעצטנס אַן אַנצומערקן
אין דער היסנשאַפט נייע וועגן, וועלכע זאָגן צו אין דער צוקונפֿט
אַ סך הערלעכע מאַמענטן. אין דעם פרט פאַרדינען אַ באַזונדערע
אויפּמערקזאָמקייט די פרווון פון קינסטלעכער אימניזאָציע פונם
מענטש (פאַרהיטן דעם מענטשלעכן קערפּער קעגן מיקראָבן און
סמען).

עס איז נאָך נישט פעסטגעשטעלט געוואָרן, נאָר עס אין
העכסט וואַרשיינלעך, אַז דער תּמצות פון דער היִיִקונג באַשטייט אין
דעם, צוזוגעוויינען די כוחות פונם אָרגאַניזם צו קעמפן זעלבסט
שטענדיק קעגן די מיקראָבן און די סמען, וואָס רייסן זיך אין אים
אַרײַן.

אויב עס איז אַזוי, האָבן מיר דאָ צו טון מיט אַ געוואַלטיקער
איבערקערעניש אין די יסודות פון דער מעדיצין גופא; אַנשטאָט
אַרויסצוטרייבן פונם מענטש די קראַנקהייטן, וואָס האָבן זיך אין
אים באַזעצט, וועט די מעדיצין מאַכן אים פאַר אַ קעמפּער. האָט
וועט זיך אַרײַן קענען אַן עצה געבן מיט די דראַענדיקע גע-
פאַרן.

אַט איז אַגב אַ **נייטער**. ווי אַזוי די מעדיצין קען אַן שום
קרבתות דערפירן דעם קולטור-מענטש צו דעם. צו וואָס דער
גאַטירלעכער אויסוואַל דערפירט די ווילדע מענטשן דורך ריווקע
קרבתות.

וואָס איז היינט נישטאַ, דאָס וועט זיין מאָרגן; די וויסנשאַפט
אַנטהאַלט אין זיך אַ סך נישט אַנטפּלעקטע כוחות, וועלכע זענען

נאך פאר איר אליין אפילו אומבאווסט; און מיר האבן פולקאמע
רעכט צו דערווארטן, אז די וויסנשאפט וועט אין דער צוקונפט
נאך אויסגעפיגען גישט איין מיטל אזעלכעס, דורך וועלכן זי וועט
באחיוון צו דערגרייכן דאָס זעלבע, וואָס ווערט אין דער נאָטור
דערגרייכט דורכן נאָטירלעכן אויסוואַל, — נאָר דערגרייכן אַזוי
אז די אינטערעסן פון יחיד און פון פּלל זאָלן זיך לחלוטין גישט
הידערשפרעכן.

בין וועלכע גרענעצן און אויף וויפיל דאָס דאָזיקע וועט זיך
איר איינגעבן, — דאָס איז גישט מעגלעך פאַרויסצוזאָגן, נאָר דאָ
דאָזיקע ווירקלעכע אַנטראָפּאָטעכניק האָט אַן אַ שיעור אויפגאַבן,
שווערע, ברייטע אויפגאַבן, עס קען זיין אזעלכע אויפגאַבן, וועלכע
זיס איז אוממעגלעך אויסצופירן, וועלכע פאָדערן אָבער אומבדינגט
אַן אַנטשיידונג.

אַלץ וואָס גייט אַרויס פון דער נאָטורס האַנט איז פולקאמע
די דאָזיקע באַהויפּטונג פון זשאַן-זשאַק רוסאָ אין שוין לאַנג לחלוטין
אָפגעלייקנט געוואָרן, פאַרשטייט זיך, אז אויך בנוגע דעם
מענטש.

דער מענטש געפינט זיך איצט אין אַ געוויסער מדרגה פון
זיין אַנטוויקלונג, ער האָט אַן אַ שיעור פאַרשידענע פעלערן,
אומפולקאמטהייטן און איבערבלייבעכען; ער איז הי אַרויסגעכאַפּט
געוואָרן פון דער נאָטורס לאַפּאָרטאַריע אין סאַמע ברען פונעם
געשטאַלטונגס-פּראָצעס, גישט פאַרענדיקט, גישט פּאַרמילקאָמט.
אַזוי אַ שטייגער הייבט זיך באַ אונדז אָן די דיקע קישקע-
מיט אַ קראַצער „בלוינדער קישקע“, אַמאָל איז זי פאַר אונדזערע
עלטער עטער-זיידעס געווען אַ גרויסער גוצלעכער אבר, ווי באַ
די היינטיקע חיות, וואָס עסן געוויקסן.

איצט אַז אונדז דער דאָזיקער אבר לחלוטין גישט גייטיק
ער איז אָבער גישט פאַרשוונדן, נאָר זיך איבערגעשטאַלטיקט

אין א לאנג, שמאָל קישקעלע, וואָס הענגט ווי א צולאָג באַ דער
דיקער קישקע. לאַ די וואָס עס איז אונדז נישט נייטיק, ברענגט
עס אונדז נאָך שאַרף די ביינדעלעך און קערנדלעך, וועלכע גע-
פינען זיך אין די שפיין, בלייבן דערין לייכט שטעקן און ברענגען
צו אַ שווערער אָנצינדונג פון דער בלינדער קישקע, וועלכע איז
אָפטמאָל שטערבלעך פארן מענטש.

אַ חוץ דעם, האָבן די מענטשלעכע אברים, די גרופירונג
זייערע נאָך ביז איצט זיך נישט צוגעפאסט צו דער ווערטיקאלער
לאַגע פונם מענטש. מען דארף זיך פאַרשטעלן, ווי שאַרף עס האָבן
זיך געדאַרפט איבעראנדערשן באַ דער דאָזיקער לאַגע די פּאָזיציע-
עס און די דריקונגס-קראַפט פון די פאַרשידענע אברים, דאמאָלס
וועט ערשט ווערן פאַרשטענדלעך, אז נישט אזוי לייכט איז פאַר
זיי זיך צוצופאַסן צו זייער נייער לאַגע.

איך וועל נישט אויסרעכנען אַלע אומוילקאָמענהייטן, וואָס
זענען צוליב דעם דאָזיקן פאַראורזאכט געוואָרן, איך וועל אָנווייזן
אויף דער סאַמע וויכטיקסטער, פּמעט אין א העלפט פרויען-קראַנק-
הייטן איז שולדיק דאָס פאַרשידנאַרטיקע איבערוקן זיך פון דער
הויבמוטער; א סך פון אַזעלכע פאלן וואָלטן אָבער בשום אופן
נישט געקענט פאַרקומען, און א סך פון זיי וואָלטן זיך גאָר לייכט
אויסגעהיילט, ווען פרויען זאָלן גיין אויף אַלע פיר.

דאָס מיטל, וואָס מאַריאַן-סימס האָט פאַרגעלייגט, צו לייגן די
קראַנקע פרויען מיטן פנים אַראָפּ, שטייענדיק אויף אַלע פיר אויף
די עלנבויגנס און אויף די קניען, שפילט אין דער גינעקאָלאָגיע
און אין דער אַקושעריע אַ וויכטיקע ראָל, אייניקע גינעקאָלאָגן
האַלטן אַפילו מאַריאַן-סימס אַנטדעקינג פאַר אַ ווענדונגס-פונקט אין
דער געשיכטע פון דער גינעקאָלאָגיע.

איבערגייענדיק באַזונדערס צו דער פרוי, זען מיר אין איר
אַרגאַניזם אַן אַ שיעור אַזעלכע שווערע פיזיאָלאָגישע ווידערשערע-

שונען און אומטוילקאמענהייטן, אז דער שכל וויל זיי בשום אופן
גישט אָנערקענען פאר נאַרמאַלע און געזעצלעכע.

עס איז שרעקלעך, אָבער גלייכצייטיק פולקאם גערעכט די
פאָהויפטונג, אז די פרוי איז פון דער נאַטור אַ שוואַך, אַ קרעב-
קלעך באַשעפעניש, וואָס איז אייביק אָן אויפהער קראַנק און האָט
נאָר אייניקע געזונטע מאַמענטן אין לעבן.

די געזונטסזע פרוי איז פּעריאָדיש קראַנק — דאָס איז בולט
דערווייזן געוואָרן. און עס איז אוממעגלעך די דאָזיקע לאַגע צו
פאַטראַכטן ווי עפעס אַנדערש, נאָר ווי אַן איבערגאַנגס-שטופּע צו
אַ מער פולקאָמענער לאַגע.

דאָס זעלבע איז אויך מיט דער מוטערשאַפט: די פרוי הערט
ביסלעכווייז אויף צו זיין אַ „ווייב“, און דאָס איז לחלוטין גישט
קעגן דער נאַטור, דערפאַר וויל זי האָט געהירן, וועלכע האָבן
ברייטע, מוכטיקע השגות. זי קען זיך אָבער בשום אופן גישט
אָפּזאָגן פון דער ליבע און פון פּסדרדיקער מוטערשאַפט (טראַגן,
געבוירן, זייגן), וואָס ציט אַרויס פון דער פרוי אַלע כוחות צו
דער גאַנצער צייט פון איר בליונג.

דאָ שטויסן זיך צונויף צוויי גלייכע, מעכטיקע און געזעצלעכע
פאַדערפענישן און קיין אויסגאַנג דערפון איז באַ דער איצטיקער
לאַגע גישטאַ.

מעטשניקאָו האָט אָנגעוויזן נאָך אויף איין געוואַלטיק
ווידערשפרוץ אינם מענטשלעכן אָרגאַניזם, — נעמלעך, אויסן
געביט פון דעם געשלעכטלעכן געפיל.

דאָס קינד איז נאָך לחלוטין גישט צוגעגרייט צום פאַרמערן
זיך, און דאָך איז שוין באַ אים דאָס געשלעכטלעכע געפיל אַזוי
אַנטוויקלט, אז עס האָט די מעגלעכקייט דערמיט צו מיסברויכן.
אַ מיידל ווערט רייף צו מוטערשאַפט צו צוואַנציק יאָר, פּרשט

דאמאלס, ווען דער וויקס פון די געזעס-ביינער פארענדיקט זיך
בא איר, אבער געשלעכטלעך ווערט זי רייף בא זעכצען.

(די דאזיקע אנהייזונג מעטשניקאוס ווערט פולשטענדיק
באשטעטיקט פון דער סטאטיסטיק: לויט בערטיליגן באזרעשט די
שטערבלעכקייט צווישן מיידלעך פון 15 ביז 20 יאָר 70 פראָצענט,
צווישן פרויען פון דער זעלבער עלטער — 50 פראָצענט).

וואָס קומט אַרויס דערפון? דריי מאָמענטן, וועלכע דאַרפן
אויספאלן גלייכצייטיק, — די געשלעכטלעכע שטרעבונג, די גע-
שלעכטלעכע באַפרידיקונג און די פאַרמערונג, — טיילן זיך אָפּ
איינס פונם אַנדערן מיט אַ משך פון עטלעכע יאָר.

אַ מיידלעך איו פעיק צו צען יאָר צו שטרעבן אַ פרוי צו
ווערן, ווערן אַ פרוי קען זיך ערשט צו זעכצען יאָר, און אַ מוטער
ווערן איו זי פעיק ערשט צו צוואַנציק!

„עס איו אויך מערקוירדיק דאָס, — זאַגט מעטשניקאָו —
וואָס אַזעלכע פאַרקריפּלונגען פון די נאַטירלעכע אינסטינקטן ווי
זעלבסטמאָרד, קינדערמאָרד א. ד. גל. — דאָס הייסט דוּקא די
„אומנאַטירלעכע“ טאַן, זענען די סאַמע כאַראַקטעריסטישסטע
אייגנשאַפטן פונם מענטש. צי איו דאָס נישט קיין באַווייז, אַז די
דאָזיקע טאַטן גייען אַריין אינם צוזאַמענשטעל פון אונזדער נאַטור,
און פאַרדיגען דעריבער אַ זייער ערנסטע אויפמערקזאַמקייט? מ'קען
באַהויפטן, אַז דער מין (*Homo sapiens**) געהערט צו דער קאַטע-
גאָריע פון די נאָך נישט פולשטענדיק אַנטוויקלטע מינים און נאָך
נישט אינגאַנצן צוגעפאַסטע צו די באַדינגונגען פון לעבן.“

צום בולטסטן ווייזט זיך אַרויס די דאָזיקע נישט צוגעפאַסט-

(*)האַמאָ סאַפּיענס: „פאַרשטענדיקער מענטש“ — דער חיסנשאַפטלעכער

אויסגאנג פונם זעלענדיגן מין מענטש.

קייט פונם מענטש צו די לעבנס-באדינגונגען אין דער שוואַכקייט פון זיין נערוון-סיסטעם. אין דעם פרט איז דער מענטש שרעקלעך אָפגעשטאַנען פונם לעבן.

דאָס לעבן פאָדערט זיין אים אַלעמאָל אַ גרעסערע נערוון-ענערגיע, אַלמאָל מער גייסטיקע אָנשטרענגונג; זיינע נערוון זענען אָבער נישט פּעיק צו אַזאַ אינטענסיווער אַרבעט, — נעמט זיך טאַקע דער מענטש צו אויפּרעגונגס-מיטלען, כדי קינסטלעך צו פאַרגרעסערן זיין נערוון-ענערגיע.

די מאַראַליסטן מעגן דערפאַר פאַרשעמען די מענטשהייט די מעדיצין מעג אויפווייזן, ווי „אומנאַטירלעך“ עס איז אַריינצופירן אין אַרגאַניזם אַזעלכע סמען ווי ניקאָטין, טעין, אַלקאָהאָל א. ד. גל. נאָר דער באַגריף אומנאַטירלעכקייט איז זייער רעלאַטיוו. אַ סך פון די אויפּרעגנדיקע מיטלען, אַ שטייגער טאַבאַק, בראַנפן, ביר האָבן דאָך אַן עקל־האַפטן טעם און ווירקן אויפן אומגעוויינטן מענטש זייער שרעקלעך; פאַרוואָס-זשע פאַרשפּרייטן זיך די דאָזיקע אויפּרעגנדיקע מיטלען אַזוי שנעל, אַזוי זיגרייך פון זייער היימלאַנד איבער דער גאַנצער וועלט און באַזיגן אַזוי שנעל די „נאַטירלעכע“ טבע פונם מענטש?

אומנאַטירלעך איז דער געבוי פונם מענטש, וואָס איז אָפגעשטאַנען פון די אַנטוויקלעטע לעבנס-באדינגונגען, אומנאַטירלעך איז דאָס, וואָס דער מענטש מוז ערגעץ אַנדערש זוכן די כּוחות, וועלכע ער וואָלט געדאַרפט האָבן אין זיך אַליין.

אַזוי צי אַזוי, פריער צי שפּעטער, נאָר דער מענטשלעכער אַרגאַניזם מוז נאָרמאַל ווערן, ער מוז אין זיך אויסאַרבעטן אַ נאַטירלעכן צוזאַמענהאַנג צווישן זיינע באַדערפענישן און זיינע פּונקציעס. דאָס דאָזיקע מוז ווערן העכסטע און וויכטיקסטע אויפּגאַבע פון דער מעדיצין, ווייל אין דעם שטעקט דער יסוד פונם מענטשלעכן גליק.

עס מוז זיך דאָס טוף-פּל-טוף ענדיקן דאָס אייביקע קאַליע
זאַכן זיך, דאָס אייגענע ברעכן זיך זעלבסט, די מענטשהייט מוז
דאָך אַ מאָל שוין אויפֿלעבן פֿריי, מיט דער גאַנצער פֿרייטקייט פֿון
אירע באַדערפענישן און שוין איינמאָל פֿאַר אַלמאָל פֿאַרגעסן וועגן
דער מעגלעכקייט פֿון אַזאַ אומזין ווי „אַן אומנאַטירלעכע באַדער-
פעניש“.

XV

דער מענטשלעכער אַרגאניזם מוז זיך נאַרמאַל יודן און זיך
איינמאַל פאַר אַלעמאַל צופאַסן צו די לעבנס-באַדינגונגען. נאָר אין
וואָס פאַר אַ ריכטונג זאָל גיין טאַקע די דאָזיקע צופאַסונג.
דער גייער, וואָס דערקענט מיטן אויג פון אַ געוואָלטיקער
הויך אַ פייגעלע, וואָס האָט זיך צוגעטויליעט צו דער ערד, צוגע-
פאַסט איז צו די לעבנס-באַדינגונגען; עס איז אָבער אויך צוגעפאַסט
דער בלינדער מוילחורף, וואָס גראָבט זיך אונטער דער ערד.
צו וואָס-זשע העט זיך דער מענטש צופאַסן, — צי צום
גייערס פרייהייט, צי צום מוילחורפס קנעכטשאַפט? צי העלן זיך
זיינע איצטיקע אייגנשאַפטן פאַרבעסערן און פאַרפולקאַמען, צי
העט ער זיי אויך פאַרלירן?
מיטן כוח פון זיין פאַרשטאַנד וואָרפט דער מענטש אַלעמאַל
מער פון זיך אַראָפּ דעם עול פון דער אויסערלעכער נאַטור און
ווערט פון איר וואָס אַ מאָל מער אומאַפהענגיק און שטאַרקער אינם
קאַמף מיט איר.
ער ראַטעוועט זיך פון דער קעלט דורך מלבושים און הויזנונג,
די שווערע שפייזן, וואָס די נאַטור שטעלט אים צו, פאַרוואַנדלט
ער אין לייכטע צום פאַרדייען, זיינע אייגענע מוסקלן פאַרבייט ער

מיט די שטארקע מוסקלן פון די שטוב-חיות מיט די ריזיקע פוחות
פון דאמף אין עלעקטריק.

די קולטור פארבעסערט און פארפולקאמט שנעל אונזער לעבן
און גיט אונדז אונזערע עקזיסטענץ-פאדינגונגען, וועגן וועלכע מען
קען אונטער דער מאכט פון דער נאטור נישט טרוימען: די זעל-
בע קולטור טראגט אין איר אנטוויקלונג גופא א צוזאג, אז די בא-
וועמלעכקייטן אירע, וועלכע זענען איצט דערווייל נאך פאר גליק-
לעכע יחידים, וועלן אין דער נאנטסטער צוקונפט ווערן דאס אייג-
טום פון אלעמען.

עס נעמט אן עק צו דער הערשאפט פון דער אויסערלעכער
נאטור איבערן מענטש...

נאך צו דארף מען זיך טאקע אזוי שטארק פרייען דערמיט
די קולטור האט אונדז ארויסגעכאפט אויף אירע באקוועמע
כהאליעס און טראגט אונדז פארויס, נישט געבנדיק אונדז קיין
צייט זיך אומצוקוקן: מיר גיבן זיך אפ אירע כהאליעס און בא-
מערקן נישט, ווי מיר פארלירן איינס נאכן אנדערן די רייכטימער,
וואס מיר פארמאגן; מיר באמערקן עס נישט — מיר היילן עס
אפילו נישט באמערקן: אונזער גאנצע אויפמערקזאמקייט איז גע-
ווענדט אויסשליסלעך אויף אונזער ווערטפילסטן רייכטום — דעם
פארשטאנד, וואס טראגט אונדז אלץ פארויס, אין דער הערלעכער
מלוכה פון קולטור.

ווען מען ציט אָבער אונטער דעם סך הכול פון דעם, וואָס
מיר האָבן שוין אָנגעוויירן און וואָס מיר זענען גרייט מיט אַזא
לייכט געוויסן אָנצווערן, ווערט נישט היימלעך און אין דער היי-
טער הערלעכער מלוכה דערבליקן מיר דאָס פינסטערע געשטאַלט
פֿון אַ נייער פֿאַרקנעכטשאַפט פֿונם מענטש.

די אויסמעסטונגען פון פראָפ. גרובער האָבן דערווייל, אז די
לענג פון די קישקעס איז גרעסער באַ די צפון-מזרחדיקע אייראָ-

פעער ווי באַ די דרום-מערבדיקע. די לענגסטע קישקעס טרעפן זיך
באַ מענטשן מיינסטנטיילס אין צפון-דייטשלאַנד און צום מיינסטן אין
רוסלאַנד.

דאָס איז דעריבער, הייל די איינזוינער פון צפון-מזרחדיקער
אייראָפּע שפּייזן זיך מיט ערגער-פאַרדייענדיקע מאכלים ווי די אייני-
ווינער פון דרום-מערב.

אזעלכע באַפּאָכטונגען גיבן די מעגלעכקייט די פיזיאָלאָגן
אַרומצוטראָגן זיך מיט „ליכטיקע האַפּנונגען“, אז דער מענטשלע-
כער קערפּער בויעט זיך איבער אין „פאַרפּולקאָמט זיך“ אונטער דער
וירקונג פון דער ראַציאָנעלער שפּייז.

שפּייזונדיק זיך במשך לאַנגע דורות מיט אזעלכע קאַנצענט-
רירטע כעמישע מאַטעריאַלן, וועלכע גייען אינגאַנצן אַריבער אין
בלוט אַריין אָן אַ פּרױערדיקער איבעראַרבעטונג דורך די פאַר-
דיינגס-פּליסיקייטן, וואָלט זיך דער מענטשלעכער קערפּער געקענט
אין אַ געוויסער מאָס באַפּרייען פון דער איבעריקער משא פאַר-
דיינגס-אַרגאַנען, דערביי וואָלט דאָס בוי-מאַטעריאַל און דאָס מאַ-
טעריאַל צום דערהאַלטן די לעבנס-טעטיקייט זייערע געקענט פאַר-
נוצט ווערן אויפן פאַ-שטאַרקן די איידעלערע העכערע אַרגאַנען
(סעטשאַנאַו).

צוליב די זעלבע „העכערע אַרגאַנען“ באַשטייט מען אַגמרי
צונישט צו מאַכן דעם גאַנצן ווקס-אַפּאַראַט פון מענטשלעכען
קערפּער.

ספענסער גייט נאָך ווייטער, ער באַגריסט דעם פּאַקט, וואָס
דער ציוויליזירטער מענטש פאַרלירט די אייגנשאַפטן, וועלכע עס פאַר-
מאָגן די ווילדע מענטשן, אַ שטייגער די פייניקייט פון די חושים,
די בילדלעכע באַפּאָכטונגעס-פעיקייט, די געשיקטקייט באַם באַנוצן
זיך מיט געווער א. ד. גל.

אין צוזאמענהאנג מיטן אנטאגאניום צווישן דער טעטיקייט
פון די איינפאכע און קאמפליצירטע פעיקייטן — פארזיכערט ספעציעל
דער — קען מען אורטיילן, אז די דאזיקע איבערגעוויכט פון דער
בידעריקער גייסטיקער קולטור איז א שטערונג פאר דער העכערער
גייסטיקער אנטוויקלונג. וואס מער ענערגיע ער פארנוצט אויף אומ-
רוקע, פארשידנארטיקע טעטיקייטן, אלץ ווייניקער ענערגיע בלייבט
אויף דעם רויקן פארטראכטן זיך.

דאס קולטורעלע לעבן גייט שנעל און ענערגיש אקעגן די
אידעאלן. אונדזער שמעק-ארגאן האט שוין באקומען א פולשטענ-
דיק עמבריאנאלן אויסזען, עס איז אפגעשוואכט געווארן די פע-
קייט פון אונדזערע הויט-נערוון צו רעאגירן אויף די טעמפעראטור-
וואקלענישן און צו רעגולירן דאס שאפן זיך פון דער ווארימקייט
אינם ארגאניזם.

דאס דריין-מאטעריאל פון דער פרויען-ברוסט ווערט אטרא-
פירט; עס איז צו באמערקן א גרויסע אפשוואכונג פון דער גע-
שלעכטלעכער ענערגיע; די ביינער ווערן דינער, די ערשטע רופ
און די צוויי לעצטע ריפן ווייזן ארויס א ניגונג פארשווינדן צו
ווערן, די ציין פון חכמה זענען פארוואנדלט געווארן אין עמבריא-
נאלע ארגאנען און בא 42 פראצענט אייראפעער זענען זיי אינ-
גאנצן נישטא; מ'זאגט נביאות אז באלד נאך די חכמה-ציין וועלן
פארשווינדן ווערן די שכנותדיקע ציין, די פערטע באק-ציין; די
קישקעס פארקירצן זיך, די צאל פליכיקע פארגרעסערט זיך.

ווען איך לייען וועגן די ווילדע מענטשן, וועגן זייער אויס-
דויער, וועגן דער פיינקייט פון זייערע חושים, כאפט מיך ארום
א שטארקע קנאה, און איך קען נישט שלום מאכן מיטן געדאנק, —
אי האבן מיר באמת דאס אלץ געמוזט אומבאדינגט אנווערן?
א גוויאנער וועט אייך זאגן, וויפיל מאנספערטוינען, וויפיל פרויען
און וויפיל קינדער עס זענען דורכגעגאנגען, וו אן אייראפעער קען

פאר אונטערשיידן קיים אַנווענדיקע, פארפלאַנטערטע טריט איינפֿאַר
העג.

זען דער נאַטוראַליסט קאַמערסאַן איז געקומען מיט זיין
דינער קיין טאַטי, האָבן די טאַטאַנער אַ צי געטון מיט די נעג
אַרומגעשמעקט דעם דינער און דערקלערט, אַז ער איז נישט קיין
מאַנספערשוין, נאָר אַ פרוי, דאָס איז טאַקע געווען קאַמערסאַנס
געליבטע, זשאַן באַרע, וועלכע האָט אים באַגלייט אויף זיין רייזע
אַרום דער וועלט אין אַ קאַסטיום פון אַ דינער אַ מאַנספער-
שוין.

אַ בושמענער איז פּעיק עטלעכע טעג פּסדר באַרנישט צו עסן.
פון דער צווייטער זייט איז ער אָבער פּעיק צו געמינען דאָרט
עסנוואַרג, וווּ אַן אייראָפּער וואָלט געשטאַרבן פון הונגער.

אַ בעדווינער קען דערהאַלטן זיין לעבן אין דער מדבר אַ
באַנצן טאָג מיט צוויי שלוק וואַסער און מיט אַ ביסעלע געבראַטן
מעל אין דער מילך.

בשעת אַלע ציטערן פון קעלט, שלאָפט אַן אראבער באַרווע-
סציהייט אין אָפּענעם געצעלט, און בשעת דער מיטנאַכטדיקער
זיין דרעמלט ער זיך רויק אויפן אָנגעגליטן זאַמד אונטער די
זין-שטראַלן.

אין פייערלאַנד האָט דאָרויך, זיצנדיק אויף דער שיף, געזען
אַ פרוי, וואָס האָט געזינגט אַ קינד; זי איז צוגעגאַנגען צו דער
שיף פשוט אויס נייגעריקייט, בשעת מעשה איז געפאלן אַ נאַסער
שניי און צעגאַנגען אויף איר נאַקעטער ברוסט און אויפן קערפּער
פון איר נאַקעטן קינד.

דאָרויך און זיינע באַגלייטערס, זייענדיק אין פייערלאַנד,
האַבן זיך צוזאַמענגעקוועטשט אָנגעפּעלצטערהייט באַם פּלאַקערדיקן
פייער און פונדעסטוועגן געפרוירן געוואָרן פון קעלט, בשעת די

וויילדע מענטשן זענען געזעסן גאנץ ווייט פונם פייער נאקעטערהייט
און זיך באגאסן מיט שווייס.

צוליב זייער אויסהאלטעוודיקייט צו דער קעלט ווערן די
יאקוטן אנגערופן „אייזערנע מענטשן“ די עסקימאָנס און די טשוק-
טשעס קינדער גיין אַרויס נאקעטערהייט פון דער וואַרעמער שטוב
בא אַ דרייסיקנראדיקן פראָסט . . .

פאַר אונדז זענען זיי דאָך מענטשן פון אַן אַנדערער פלאַנעט,
מיט וועלכע מיר האָבן קיין שום געמיינזאַמס נישט אין באַגריף
פון געזונט!

אונדזערס אַ קולטור-מענטש גייט אַרויס באַרוועס אויף גראָן,
וואָס איז באַדעקט מיט טוי, פאַרקילט ער זיך, ער שלאָפט דורך אַ
נאַכט אויף דער גאַלער ערד, איז ער אַ קאַליעקע אויף זיין גאַנץ
לעבן. און נאָך אַלעמען האַלטן מיר זיך דאָך פאַר געזונטע
מענטשן!

דורך די הענטשקעס וועלן אונדזערע הענט אין קורצן ווערן
פונקט אַזוי פעיק צו פאַרקילן זיך ווי די פיס, און „צוקילן זיך די
הענט“ וואָס באַ אונדז זיין פונקט דאָס זעלבע וואָס איצט היינט
„צוקילן זיך די פיס“.

און איין גאָט ווייסט, וואָס מיר קענען נאָך דערוואַרטן אין
דער צוקונפֿט, וואָס פאַר אַ מתנות און באַקוועמלעכקייטן די וואַקסנ-
דיקע קולטור גרייט אונדז נאָך צו!

פונקט ווי דאָס געוויינטלעכע עסן וועט פאַר אונדז זיין
„נישט ראַציאָנעל“, אַזוי וועט פאַר אונדז „נישט ראַציאָנעל“ ווערן
די געוויינטלעכע לופֿט: זי וועט זיין צו שיטער און אומריין פאַר
אונדזערע קליינשטיקע, איידעלע לונגען; און מענטשן וועלן האַלטן
בא זיך אַפאַראַטן מיט ריינעם, געפֿרעסטן זייערשטאַף און אַטעמען
דורך רערלעך; און טאָמער וועט דער אַפאַראַט פֿלוצלינג קאַליע

ווערן, וועט דער מענטש דערשטיקט ווערן אויף דער פרייער לופט
זי א פיש אָן וואַסער.

דאָס מענטשלעכע אויג וועט, אַ דאַנק די פאַרפולקאָממע
גלעזעלעך, קענען דערזען אַ קאָמאַר צען וואָרסט פונדערווייטענס,
קיין דורך די ווענט, דורך דער ערד און אַליין וועט עס פאַר-
וואַנדלט ווערן, פונקט ווי די שמעק-טייל פון אונדזער איצטיקער
נאָז, אין אַן אָנגעשוואַלן אבר, וועלכעס מען וועט מוזן יעדן טאָג
אויסשפּריצן, אויסרייניקן, דורכוואַשן.

שוין איצט לעבן מיר אין אַ פּסדרדיקן שיכורן צושטאַנד;
מיט דער צייט וועלן וויין, טאַבאַק און טיי ווערן פאַר אונדז
שוואַכע אויפּרענגדיקע מיטלען און די מענטשהייט וועט זיך געמען,
צו שטאַרקע סמען.

די באַפּרוכפּערונג וועט פאַרקומען אויף אַ קינסטלעכן אופן
זי וועט זיין פאַרן מענטש צו שווער, אין דאָס ליבעס-געפיל וועט
מען באַפּרידקן מיט ליידנשאַפטלעכע צערטלעכקייטן און אויפרייצונגען
אַן קיין שום „שמוץ“, ווי גיזיסמאַנס מאַלט אין „La bas“ און אפשר
וועט עס דערגיין נאָך הייטער.

דער פּראָפּעסאָר איילענבורג ציטירט איינעם פון די נייסטע
דייטשע שריפטשטעלער הערמאַן באַר, וועלכער טרוימט וועגן „אוי-
ערגעשלעכטלעכער ליידנשאַפט“, און וועגן „פאַ-בייטן די גידעריקע
עראַטישע אברים מיט די מער דעליקאַטע גערופן“.

לויט באַרס מיינונג דאַרף דאָס צוואַנציקסטע יאָרהונדערט
ברענגען צו „דער גרויסער אַנטדעקונג פונם דריטן געשלעכט
צווישן מאַן אין פרוי, וואָס זיך שוין מער נישט בייטיקן אין מענע-
רישן און אין ווייבערישן אַרגאַן, ווייל דאָס דאָזיקע געשלעכט
פאַרייניקט אין זיינע געהירן (1) אַלע אייגנשאַפטן פון די צוויי באַזונ-
דערע געשלעכטער און עס האָט זיך נאָך אַ לאַנגער איבונג אויס-
געצויגט פאַרבייטן דאָס ווירקלעכע מיטן אויסגעראַכטן“. אַט אַזוי

זען זיי אױס, די אידעאלע געהירן וועלכע האָבן זיך באַמרייט פון אַלע וואַקסנדיקע און חיהשע פונקציעס פונם קערפער װ אועלס האָט אין זיין באַרימטן ראַמאן „דער קאַמף פון די וועלטן“ מיט צו בלאַסע פאַרבן אָפגעמאַלט דאָס בילד פון אַ מאַרס-מענטש. אין דער ווירקלעכקייט איז ער אַ סך מעכטיקער, הילף-לאַזער און עקלהאַפּטער ווי אין אועלסעס בילד.

עס איז אוממעגלעך, אַז די וויסנשאַפּט זאָל גישט זען, ווי דאָס פּרעכטיקע געשטאַלט פונם מענטש, וואָס איז געשאַפן געוואָרן דורך אַ לאַנגן און שווערן אַנטוויקלונגס-פּראָצעס, רעגרעסירט צו-זאַמען מיטן ווקס פון דער קולטור. זי טרייסט זיך אָבער מיטן געדאַנק, אַז אַנדערש וואָלט דער מענטש גישט געקענט אַנטוויקלען זיין פאַרשטאַנד ביז דער געהעריקער הייך.

ווי מיר האָבן שוין געזען, איז ספּענסער אפילו צופרידן, וואָס דער דאָזיקער פאַרשטאַנד ווערט האַלב-בלינד, האַלב-טויב און פאַרלירט די מעגלעכקייט צו פאַרנעמען זיך מיט „באַאומרויקנדיע אויפפאַכונגען“.

און אָט וואָס עס זאָגט דער באַוווּסטער פאַרגלייכונגס-אַנאַ-טאָם ווידערסהיים :

„אַנטוויקלענדיק די געהירן זיינע, האָט זיך דער מענטש פּוילשטענדיק אומגעקערט דעם פאַרלוסט פון אַ גאַנצער ריי נוצלעכע אייגנשאַפטן פון זיין אַרגאַניזם. זיי האָט מען געמוזט מקרב זיין, בדי די געהירן זאָלן זיך קענען אַנטוויקלען מיט דערפאַלג און מאַכן פונם מענטש דאָס, וואָס ער איז איצט, — Homo sapiens“

נאָר דאָס דאַרף מען דאָך ערשט אויפווייזן! מען דאַרף ערשט אויכווייזן, צי די אַנגעוויזענע קרבנות האָט מען חירקלעך געדאַרפט ברענגען אין דער עיקר, צי דאַרף מען זיי ברענגען אויך ווייטער!

אויב ביז איצט האָבן זיך די גגהירן אַנטוויקלט, אויפּעסנ-
דיק דעם קערפּער, הייסט עס נאָך נישט, אַז אַנדערש אַנטוויקלען
קעגען זיי זיך גאַרנישט.

צו די פאַרלוסטן, מיט וועלכע מיר זענען שוין געווינט גע-
וואָרן, באַציען מיר זיך מיט אַ גרויסער גלייכגילטיקייט: וואָס אַרט
אונדז, אַז מיר קענען עסן נאָר לייכטע, ווייכע מאכלים, אַז מיר
הילף אַרום אונדזערע דעליקאַטע לאַבעריקע לייבער מיט מלבושים,
האַבן מורא פאַר אַ פאַרקילונג, טראַגן בריילן, רייניקן די ציין און
שווענקען דאָס מויל צוליבן שלעכטן ריח.

דעם מענטש קישקעס זענען זעקס מאָל לענגער פון זיין
גאַנצן קערפּער; וואָס-זשע פאַר אַ מציאה וואָלטן מיר געהאַט, ווען
זיי זאָלן זיין זכט און צוואַנציק מאָל לענגער, ווי באַ אַ שעפּט,
ווען אַ מענטש זאָל אַנשטאַט איין מאָגן האָבן פיר, ווי די מעלה-
גרהדיקע בהמות?

סוף כל סוף, der Mensch ist was er isst דער מענטש
איז, וואָס ער עסט — און עס איז נישט פאַרהאָן קיין שום נחת
אין דעם, אַז דער מענטש זאָל ווערן אַ מעלה-גרהדיקע בהמה, וואָס
די גאַנצע ענערגיע אירע ווערט פאַרווענדט אויף פאַררייען דאָס
עסן.

אויב דער מענטש וועט פון זיך אַראָפּוואַרפן די מלבושים,
וועט דער אַרגאַניזם מוזן פאַרווענדן ריזיקע זאפּאסן ענערגיע אויף
צו פאַרשטאַרקן די פראָדוקציע פון וואַרעמקייט, און עס לוינט גאָר
נישט מקנה צו זיין אַ שטייגער די אייז-פלוז, וועלכע לעבט און
מערט זיך אויפן אייז.

עס איז נישטאָ וואָס צו זאָגן עפעס אַ קעגן דעם. פאַרשטייט
זיך, אַז עס איז גאָר נישט געוונטשן, אַז פונם מענטש זאָל ווערן אַ
מעלה-גרהדיקע בהמה אַדער אַן אייז-פלוז. נאָר דערפון דרינגט
אַבער נישט אַרויס, אַז עס דאַרף פון אים ווערן אַ לעבעדיקער

געהירן-פרעפארט, וועלכער קען נאָר עקזיסטירן אין אַ הערמעט-
ריש-פארמאכטן סלאַי!

דער קולטור-מענטש הענגט זיך גלייכגילטיק אָן אויף דער
נאָז אַ פאַר ברילן, פאַרלירט די מוסקולן און זאָגט זיך אָפּ פון
יעדער „שווערן“ מאַכל; צי ווערט ער אָבער נישט דערציטערט באַם
בעדאנק, אַז ער וועט זיך מוזן אַ מאַל אַרומטראַגן מיט אַ פּלאַש
געפרעסטן זויערשטאָף, איינהילן זיך אין שטוב דאָס פנים מיט די
הענט, אַריינשטעלן אין דער נאָז אַריין שמעק-טעוועלעך און אין
די אויערן אַריין — הער-הערן?

די גאַנצע זאך באַשטייט אין דעם, וואָס אָנגעמענדיק דער
קולטורס באַקוועמלעכקייטן, טאָר מען נישט איבערייסן די ענגסטע
פאַרבינדונגען מיט דער נאַטור; אַנטוויקלענדיק אין אונדזער אָרגאַ-
ניזם די נייע פּאָזיטיווע אייגנשאַפטן, וואָס די קולטערעלע לעבנס-
באַדינגונגען גיבן אונדז, דאַרף מען גלייכצייטיק אויפהאַלטן אונ-
דזערע אַלטע פּאָזיטיווע אייגנשאַפטן; זיי האָבן אונדז צו טייער
געקאָסט, און פאַרלירן זיי איז גאַנץ גרינג.

זאָלן זיך די געהירן וואָס מער אַנטוויקלען, נאָר זאָלן באַ-
אונדז בלייבן די פעסטע מוסקולן, די פיינע חישם, דער פלינקער,
געהאַרטעוועטער קערפער, וואָס גיט די מעגלעכקייט טאַקע באַמח
צו לעבן איין לעבן מיט דער נאַטור, און נישט רוען אויף איר
שוים ווי אַן אויסגעבאַלעוועטער דאַטשע-גאַסט.

נאָר אַ ברייט אַלזויטיק לעבן פונם קערפער אין דער גאַנצער
פאַרשידן-אַרטיקייט פון זיינע פונקציעס, אין דער גאַנצער פאַרשידן-
פאַרביקייט פון די עמפּינדונגען, וואָס די געהירן גיבן אים, וועט
קענען געבן די געהירן גופא אַ ברייט און אַן ענערגיש לעבן.

„דער קערפער דאָס איז דער גרויסער פאַרשטאַנד,
דאָס איז די פילאַרטיקייט, וואָס איז פאַריניקט דורך איין באַזונדערן

דער קליינער פארשטאנד דיינער, דיין, שכל
ווי דו רופסט אים, א, ברודער מיינער, איז נאָר אַ ווערקצייג פֿון
דעם קערפּער דיינעם, ער איז אַ פשוט ווערקצייג אַ פשוט שפּי-
לעכל אין די הענט פֿון דיין גרויסן פֿארשטאַנד.

אַזוי האָט געזאָגט זאַראַטוסטראַ צו די, ״וועלכע זענען מבוזה
דעם קערפּער״...

וואָס גענטער דו באַקענסט דיך מיט דער נשמה פֿונם מענטש
וועלכער רופט זיך אָן ״אינטעליגענט״, אַלס ווייניקער אָנציענדיק.
אַלס ווייניקער באַפֿרידנדיק איז דאָס בילד פֿון דעם דאָזיקן קליינעם
פֿארשטאַנד, וועלכער האָט זיך אָפּגעזאָגט פֿון זיין גרויסן פֿאר-
שטאַנד.

גלייכצייטיק איז אַבער בולט, אַז אַ דאַנק דער אַנטוויקלונג:
פֿון די געזעלשאַפֿטלעכע פֿאַר העלטענישן ווערט דער גרויסער
פֿארשטאַנד פֿאַרמשפּט אויף אונטערזאָג, אַלנפֿאַלנס איז נישט
פֿאַרויסצוזען, אַז אין דער נאַנטער צוקונפֿט זאָל ער מער אויפ-
בליען.

די הויפט-געוויכט און דער מיטלפֿונקט פֿון געזעלשאַפֿטלעכער
באַפֿרייונג פֿונם מענטש ליגט אין דער גרויסער שטאַט; אַ רעאַלן באַדן
האַבן נאָר די טרוימען וועגן דעם צוקונפֿט אויף בעלאַמיס שניט
די דאָזיקע צוקונפֿט אַבער, ווי הערלעך זי זאָל נישט זיין בנוגע
דער גאַנצער געזעלשאַפֿט, איז אין באַצוג צום לעבן פֿונם אַרגאָ-
ניזם גופא האַפֿנונגסלאָזע-וויסט און טרויעריק; נישט נייטיקייט פֿון
פּיזישער אַרבעט, קעפּערלעכע אויסגעבאַלעוועטקייט, פעטס אַנשטאַט
מוסקלן, אַ בלינד, קורצזיכטיק לעבן, אָן נאַטור, אָן אַ ברייטן
האַרזאָגט...

מעג די מעדיצין אַלץ אינאיינעם אויפווייזן דעם מענטש, ווי
נייטיק עס איז אָן אַלזייטיקע פּיזישע אַנטוויקלונג, אירע אַלע

פאָדערונגען וועלן און באַצוג צו דערוואַקסענע מענטשן זיך אַנשלאָגן
ן די לעבנס-באַציונגען, ווי זיי שלאָגן זיך שוין אָן איצט אין
באַצוג צו אינטעליגענטן. כדי זיך פיזיש צו אַנטוויקלען, מוז יע-
דער דערוואַקסענער מענטש אַרבעטן פיזיש, נישט „איבן
זיך“.

כדי אונטערצוהאַלטן דאָס געזונט, מעג מען אַ שטייגער אַ
דריי מינוט אין טאָג אָפּטרין אויף רייניקן די ציין, עס איז אָבער
עקלשאַפט און מיאוס צו פאַרגעמען זיך עטלעכע שעה אין טאָג
מיט נאַרישע און אומנוצלעכע פיזישע איבונגען.

אין דער אומנוצלעכקייט זייערער ליגט דער ריכטיקער יסוד
פונם אינטעליגענטס קערפערלעכער שוואַכקייט און בשום אופן נישט
אין דעם, וואָס ער פאַרשטייט נישט דעם נוצן פון פיזישער אַנט-
וויקלונג, אין דעם האָב איך מיך איבערגעצייגט אויף מיר
אַליין.

איך בין אויפגעוואַקסן אין אַוועלכע באַדינגונגען, וועלכע
זענען אויסטערליש גינסטיק פאַר אַ גוטער פיזישער אַנטוויקלונג.
בזון ענדיקן דעם אוניווערסיטעט האָב איך יעדן זומער געלעבט
אין דאָרף ווי אַ פשוטער אַרבעטער, — איך האָב געאַקערט, גע-
שניטן, געפירט די תבואה, געהאַקט האַלץ פון דערפרי בזון אָונט.
און איך ווייס גאַנץ גוט, וואָס עס הייסט אַזוינס גליק פון מינטע-
רער, שטאַרקער מידקייט אין אַלע מוסקלן, אויסלאַכן זיך פון פאַר-
שידענע פאַרקילעכצן, אַ הונטישער אַפעטיט און אַ געזונטער שלאָף.

נאָך איצט, ווען מיר געלונגט אַ מאָל זיך אַרויסצורייסן אין
דאָרף אַריין, געם איך מיך ווידער צו דער קאַסע אין צו דער
האַק, איך קום צוריק קיין פעטערבורג מיט מאַזאַליעס אויף די
הענט, מיט אַ באַנייטן קערפער און מיט אַ שטאַרקער, פריילעכער
ליבשאַפט צום לעבן.

נישט טעאָרעטיש, נאָר מיט מיין גאַנצן מהות באַגרייף איך די נויטווענדיקייט פון אַן ענערגיש לעבן פאַרן קערפער, און אַז איך האָב דאָס נישט, ווירקט עס אויף מיר אויסטערליש שלעכט, כמעט ביז לעכערלעכקייט.

פאַרציאָרן בין איך אַ גאַנצן זומער אָפגעוועזן אין דאָרף; אין אַ וואַך צוויי אַרום נאָך מיין צוריקקומען קיין פעטערבורג האָב איך מיך אויפגעכאַפט אינמיטן דער נאַכט פון מיין אייגענעם גע-ווין: עס האָט זיך מיר עפעס געחלומט, און אויף דער נשמה איז מיר געלעגן עפעס אַ שווערער אומעט. איך האָב מיך אָנגעהויבן דערמאַנען — וואָס-זשע האָט זיך מיר געחלומט?

און איך האָב מיך דערמאַנט: איך שטיי אַזוי אין עק וואַלד אין אַ רוסיש העמדל מיט אַ האַק אין דער האַנט, באַ מיינע פיס ליגן צוויי אָפגעהאַקטע בעריאַזקעלעך, דער הימל איז באַדעקט מיט גרויע וואַלקנס און אַ פרישער, לייכטער ווינט בלאָזט מיר אין פנים אַריין.

דאָס איז אַלץ. אין דער נשמה איז אָבער פאַרבליבן דער אומעט, פונקט ווי איך וואַלט געזען אין הלום דעם גן-עדן אין דאָס אַלץ איז שוין פאַרביי... דורך די מוסקולן לויפט אַדורך אַזאַ מין אָנגענעמער, פאַרדריסלעכער ציטער, וואָס פאַדערט אַרבעט, אויפן סופיט שלאָגט זיך אָפ דאָס צאַנקענדיקע לייכט פון די לאַמ-טערן, פון דער גאַס דערטראַגט זיך אַ טעמפער גערויש און אַ גערודער.

און דאָך לעב איך ווי אין שטאַט ווי אַן אינטעליגענט און אַרבעט נאָר מיט די געהירן. די ערשטע צייט פרוּוו איך קעמפן דערמיט, — איך מאַך איפּווגען מיט געוויכטן, איך מאַך גימנאַס-טיק, איך שפּאַציר צופּוס; דאָס געדולד קלעקט אָבער נישט אייף לאַנג, אַזוי אומזיניק, אַזוי אומעטיק איז דאָס אַלץ.

אין אויב אין דער צוקונפט וועט פֿיזישע אַרבעט באַשטיין
נאר פֿון ספּאָרט, לאַזן-טעניס, גימנאַסטיק א. ד. גל., וועלן אַנמעכ-
טיק זיין קעגן דער עקלאַפּטיקייט פֿון אַזאַ מין „אַרבעט“ סיי וי
מעדיצין מיט אַלע אירע אַרגומענטן, סיי דער פֿאַרשטאַנד פֿונם
מענטש גופא.

אַט האָבן מיר אַ ביישפּיל:

אין די „זכרונות פֿון טויטן הויז“ דערציילט דאָסטאַיעווסקי
וועגן דער אַרבעט פֿון די קאַטאַרגע-אַרעסטאַנטן אין ער זאָגט:
„ווען מען וואָלט געוואָלט אַ מענטש אינגאַנצן אונטערדריקן, צונישט
מאַכן, באַשטראַפֿן אים אויפֿן שרעקלעכסטן אופן אַזוי, אַז דער
געפּערלעכסטער מערדער אפילו זאָל דערציטערט ווערן פֿון דער
דאָזיקער שטראַף און זאָל זיך פֿאַר איר פֿאַרויס שרעקן, זאָל מען
זיין אַרבעט צוגעבן אַ נאַרישן, אומנייטיקן, לגמרי אומניצלעכן
זין.“

ווען מ'זאָל אַ שטייגער גייטן אַ קאַטאַרגע-אַרעסטאַנט איבער-
צוגיסן וואַסער פֿון איין שעפֿל אין צווייטן אַריין און צוריק פֿון
צווייטן אין ערשטן אַריין, שטויסן זאָמד א. ד. גל., — גלייב איך,
אַז אין אַ פֿאַר טעג אַרום וואָלט דער אַרעסטאַנט זיך אויפֿגעהאַנגן-
גען, אָדער ער וואָלט אָפּגעטון טויזנטער פֿאַרברעכנס, פֿדי צו
שטאַרבן און פֿטור צו ווערן פֿון דער דאָזיקער דערנידעריקונג,
באַליידיקונג און פּיין“.

עס וועט דעריבער גאַרנישט זיין קיין ווונדער, אויב דער
צוקונפטיקער מענטש וועט אַוועקשליידערן די אַלע אומגעלומפער-
טע שעפֿלעך.

און אַט זאָגט דאָס לעבן: „דו, געזונטער מענטש מיט די
שטאַרקע מוסקלן, מיטן שאַרפֿן אויג, מיטן פּיינעם אויער, מיט
דיין געדולדיקייט, זיט דער אומאַפֿהענגיקייט דיינער, — דו

ביסט מיר נישט נייטיק אין ביסט פארמשפט צום אונטער-
גאנג"...

אבער וואָס פאַר אַ גליקן ברענגט דען דער נייער מענטש,
וואָס קומט אָן אָנשטאַט דעם איצטיקן ?

XVI

איינמאל אין דאָרן איז צו מיר אַריינגעקומען אַ פּויערטע
זיט אַ ביטע אַריינצוגיין צו איר קראַנקער טאַכטער.
אזוי ווי איך בין נאָר אַריינגעגאַנגען צו איר אין שטוב,
האַב איך דערפילט זויערן, אין אויסערגעוויינטלעך-עקלדיקן ריח,
אַזא ריח פילט מען נאָר אין די גריבער, ווהין מען וואַרפט אַריין
געפּרטע הינט.
אויף אַ נידעריקן טאַפּטשאַן איז געלעגן די קראַנקע צוגע-
דעקט מיט אַ פעלצל — דאָס איז געווען אַ זיבעצניערדיק מיידל מיט
אַ בלייך, אויסגעמוטשעט פנים.
— וואָס טוט אייך וויי? — האָב איך זי געפרעגט.
זי האָט אויף מיר אַ קוק געטון שווייגנדיק, דערשראָקן און
איז רויט געוואָרן.
— פאַטערל-דאָקטאָרלעבן, זי האָט אַזא מין קרענק, — דאָס
מיידל שעמט זיך צו ווייזן, — האָט די אַלטע רחמנותדיק אַרויס-
גערעדט.
— נו, נארישקייטן! וואָס רעדט איר, פאַר אַ דאָקטאָר שעמט
מען זיך דען? ווייזט נאָר.
איך בין צוגעגאַנגען צום מיידל.

איר פנים האָט פּלוצלינג באַקומען אַ הילצערנעם, הכּנעהדיקן
אויסדרוק, און פּון דעם דאָזיקן פּנים האָבן אומבאַוועגלעך געקוקט
אויף מיר אַ פאַר פאַרנעפּלטע, צעמישטע אויגן.

— דריי דין איבער, טאַניושע, וויין! — האָט איר די זאַל.
טע אינגערעדט, אַראָפּנעמענדיק פּון דער קראַנקער דאָס פעלצל —
דער דאָקטאָר וועט נאָר אַ קוק טון, — וועט ער דיר, מיט גאַסס
הילף, העלפּן, וועסטו געזונט ווערן.

מיט דעם זעלבן פאַרנעפּלטן בליק און מיט אַ גלייכגילטי-
קער, דערשראָקענער הכּנעה האָט זיך דאָס מיידל איבערגעדרייט
אויף אַ זייט און אויפגעוויבן דאָס גראַבע, לייונטענע העמד, וואָס
האָט זיך נישט געקענט איינבייגן ווי אַ שטיק קאָרע פּון דער צו-
געטרונקטער מאַטעריע.

עס האָט מיר אָנגעהויבן שווינדלען פאַר די אויגן פּון דעם
שרעקלעכן געשטאַנק און פּון דעם, וואָס איך האָב דערזען.
די גאַנצע לינקע זייט, פּון גאַרטל ביז צו דער קני, האָט
מיט זיך פאַרגעשטעלט איין גרויס ברוין-און-בלוי געשווילעכץ, צע-
פרעסן פּון קרעץ און מכות אין דער גרויס פּין אַ פּויסט, און אין
באַדעקט געווען מיט פאַרכוילטער, שטינקעדיקער מאַטעריע.
— פאַרוואָס זענט איר צו מיר פּריער נישט געקומען? איך
בין דאָך שוין דאָ אַנדערהאַלבן חדשים! — האָב איך אויסגע-
שריגן.

— פּאַטערל-דאָקטאָרלעבן, דאָס מיידל האָט זיך אַלץ גע-
שעמט, — האָט די אַלטע אַ זיפּך געטון — שוין אַ גאַנצן חודש
קרענקט זי אַזוי, איך האָב אַלץ געמיינט, גאַט וועט העלפּן, עס
וועט דורכגיין; אין אָנהייב איז עס דאָך געווען קוים אַזאָ קליין
בלעטערל... איך האָב איר אָבער געזאָגט: טאַניושע, אַט ווינט
איצט דאָ אַ דאָקטאָר. בעטן אַלע פאַר זיין געזונט, פאַרן העלפּן
וואָס ער העלפט; ביי אַריין צו אים. — מאַמע, זאָגט זי, איך שעם

מיד... פארשטייט זיך, א נאריש מיידל... אָט איז זי זיך איצט
אויסגעלעגן!

איך בין אהיימגעגאנגען נאָך אינסטרומענטן און באַנדאָזש...
גאָט מיינער, וואָס פאר אַ נאָרישקייט! אַ גאַנצן חודש האָט
זי געהאַט די הילף נאָנט באַ זיך, — און עפעס אַ מין ווילד, פאַקריפּלע
געפיל האָט איר פאַרצוימט דעם וועג צו דער הילף, און קויפּ
איצט האָט זי זיך אונטערגעשטעלט אַריבערצושפּרייזן איבער דער
דאָזיקער צוים, — איצט, ווען עס איז שוין אפשר צו שפעט...
אַזעלכע פּאַרן קימז אויס צו טרעפּן גאָר אַפּט וויפיל קרענק
ווערן פאַרלאָזט דורך פרויען צוליב דער דאָזיקער בושה, וויפיל
שטערנגען מאַכט זי דעם דאָקטאָר באַם שטעלן דעם דיאָגנאָז און
באַם היילן און וויפיל אינערלעכע יסורים ליידט איבער די פרוי,
ווען זי מוז שוין אַריבערשפּייזן איבער דער דאָזיקער בושה!
עס שטייט נאָך איצט פאר מיר ווי לעבעדיק דעם מיידלס
צעמישטע, הילצערנע פנים מיט די אָנגעשטרענגט-הכועהדיקע אויגן;
זי האָט געמוזט אַ סך דורכליידן, ביז זי האָט אנדלעך געפועלט באַ
זיך און געשיקט נאָך מיר.

צו איינדרוקן, וועלכע חורן זיך אָפּט מאַל איבער, ווערט מען
צוגעוואָונט. פונדעסטוועגן, ווען אַ קראַנקע טוט זיך אויס אין מין
קעגנוואָרט מיט אַ פאַרשעמטער רויטקייט אויפן פנים און מיט אַ
קיים באַמערקלערן ציטער איבערן גאַנצן לייב, שווימט באַ מיר
אויף אַ געדאַנק: האָב איך דען אַ באַגריף, וואָס באַ איר טוט זיך
אַצינד אין האַרץ?

אין „אנא קערענינא“ איז דאָ זייער אַ שווערע סצענע:
אַ באַרימטער דאָקטאָר, — דערציילט טאַלסטאַי — נאָך נישט
קיין אַלטער, אַ גאַנץ שיינער מאַנספּערשוין, האָט געוואָלט באַטראַכטן
די קראַנקע קיטי. ער האָט, ווייזט אויס, מיט אַ באַזונדער פאַרגעניגן
זיך געהאַלטן באַ דער מיינונג, אַז די מיידלערישע שעמעוויקעס

איז נישט מער ווי א ירושה פון די באַרבאַרישע צייטן און אז עס איז נישט פאַרהאַן קיין נאַטירלעכערע זאַך, ווי אַ מאַנספּערשוין, נאָך נישט קיין אַלטער, זאָל באַטאַפּן אַ יונג, נאַקעטיק מיידל. מען האָט זיך געמוזט אונטערגעבן... נאָך אַ געווענעם באַטראַכטן און אַרומקלאַפּן די צעמישטע און טיף-פאַרשעמטע קראַנקע, האָט דער באַרימטער דאָקטאָר זיך גוט אָפּגעוואַשן די הענט און אַנידערנע-שטעלט זיך אויסשמוצען מיטן פירשט... די מוטער איז אַריינגע-גאַנגען אין גאַסט-צימער אַריין צו קיטין. אַן אויסגעבלייכטע און אַ פאַרוויטלטע, מיט אַ מאַדנעם גלאַנץ אין די אויגן פון דער דורכ-געלעבטער בושה, איז קיטי געשטאַנען אין מיטן שטוב, ווען דער דאָקטאָר איז אַריינגעקומען, איז זי שטאַרק רויט געוואָרן און די אויגן האָבן זיך איר אָנגעגאַסן מיט טרערן."

באַ קראַנקע אַרבעט זיך ביסלעכווייז אויס אַ געוויינהייט צו אַזעלכע באַטראַכטונגען; זי ווערט אָבער געשאַפּן אַ דאָנק דעם, וואָס עס ווערט חרוב געמאַכט דער אינערלעכער נשכה-סדור, וועל-כער האָט זיך אויסגעאַרבעט פון קינדווייז אָן. באַ אַ סך מענטשן קאָזט דאָס איבער גאַר טיפע שפורן.

איינמאָל, געדענק איך, בין איך פשוט מבולבל געוואָרן: דענדיק די פאָלגן פון אזא מין חרוב מאַכן אַ פרויען-נשמה. איך בין נאָך דאַמאָלס געווען אַ טודענט און געפאָרן אין דער יעקא-טערינאָסלאַווער גובערניע אַריין אויף דער כאָליערע.

אין כאַרקאָוו איז ארום צען אַ זייער איינגעשטיגן אין אונ-דזער וואַנאָן אַ יונגע דאַמע; זי האָט געהאַט אַ ליבלעך, שיין פנים מיט ליכטיקע עטוואָס נאַהע אויגן.

מיר האָבן זיך צערעדט. געוויזן דערנדיק, פון איך בין אַ סטודענט — אַ מעדיק, האָט זי מיר דערציילט, אז זי איז געווען אין כאַרקאָוו באַ אַ דאָקטאָר און מיר אָנגעהויבן אויסצודערציילן וועגן איר קרענק: שוין מיר יאָר קרענקט זי אויף דיסמענאָריי

און היילט זיך באַ פאַרשידענע פּראָפעטאָרן; איינער פון זיי האָט
פעסטגעשטעלט, אַז די הויבמוטער איז באַ איר אויסגעקרוםט, אַ
צווייטער, — אַז דאָס העלדזעלע פון דער הויבמוטער איז צו
שמאַל. מיט אַ חודש צוריק האָט מען איר געמאַכט אַן אָפּעראַציע
אויפן העלדזעלע.

קוקנדיק אויף מיר אין דער טונקלקייט פון חאַגאַן מיט אירע
ליכטיקע רויקע אויגן, האָט זי מיר דערציילט וועגן די סימפּטאָ-
מען פון איר קרענק, וועגן דעם אָנהייב אירן. זי האָט מיר אַייס-
דערציילט וועגן אַלע איינצל־הייטן פון איר געשלעכטלעך און פאַר-
הייראַטעט לעבן, פאַר קיין שום איינצל־הייט האָט זי זיך נישט אָפּ-
געשטעלט, און דאָס אַלץ האָט זי מיר דערציילט אַן שום נוצן, אַן
אַ שום ציל, איך האָב זי אפילו נישט געפרעגט!

איך האָב געהערט און געשטייגט; וויפיל עקלהאַפטע מאַ-
מענטן און פּראָגעס האָט זי געמוזט דורכלעבן, ווי לאַנג האָט זי
מסתם געמוזט סיסטעמאַטיש אויפגעבן איר געפיל פון בושה, ביז
זי איז געקומען צו איר איצטיקער מדרגה, צו קענען אַן שום ציל
אַנטבלויזן זיך פאַר דעם ערשטן פעסטן מענטש!

וואָלט אָבער די פרויען-צניעות געטראָגן אַן אנדערן כאַראַק-
טער, וואָלט נישט געדאַרפט געמאַכט ווערן אַזאַ תל פון אַ פרוי,
וועלכער צניעות-געפיל ווערט פאַרשוועכט.

איינמאָל בין איך אין פעטערבורג געווען אויף אַ וויזיט באַ
אַ קראַנקער קורסיסטין. לויט אַלע סמנים האָט זי געהאַט אַ בויך-
טיפּוס; די גאַל איז נאָך מעגלעך געווען דורכצושטאַפן דורכן העמד,
נאָר פּדי אַנצוקוקן דעם אוימשלאַג (די ראַזעאַלן) איז נייטיק גע-
ווען אויפצודעקן דעם בויך. איך בין מבלבּל געוואָרן אויף איין
רגע. — מיר איז ביז איצט נאָך שווער און אומבאַקוועם צו הייסן
אַזעלכעס טון.

— מען דארף אויפהייבן דאָס העמד ? — האָט דאָס מיידל
 פשוט אַ פּרעג געטון, אַנשטויסנדיק זיך וואָס איך דארף.
 זי האָט אויפגעהויבן דאָס העמד און דאָס גאַנצע פּיינלעכע,
 בושעהדיקע, שווערע איז אויסגעקומען אַזוי איינפאַך, אַזוי גרינג !
 און מיר איז סימפּאַטיש געוואָרן דאָס דאָזיקע מיידל מיטן ערנסטן
 פנים און מיט די קלאַגע, רוזקע אויגן...
 איך האָב געזען, אַז פאַר איר איז אין דעם נישטאַ קיין שום
 באַליידיקונג, קיין שום פּיין, ווייל דאָ האָב איך געהאַט צו טון
 מיט אמתער קולטורעלקייט.
 יא, זי האָט זיך פאַר מיר אַזוי איינפאַך, אַזוי פשוט אַנט-
 בלוזט, — אַבער באַגעגענענדיק זיך צופעליק מיט עמעצן אין אַ
 וואַגאָן, וועט זי זיכער נישט דערציילן דאָס, וואָס יענע האט
 דערציילט..

וואָס איז פאַר אַ מענטש אַ בוישה און וואָס נישט ?
 עס זענען פאַרהאַן שבטים, וואָס שעמען זיך אַנצו טון.
 ווען די מיסיאָנערן האָבן איינגעטיילט טיכער צווישן די אינדיאַנער
 פון אַרינאָקאָ, אַנזאָנדיק זיי, אַז זיי זאָלן זיך מיט זיי פאַרדעקן
 דעם קערפער, האָבן די פרויען אַוועקגעוואָרפן אַדער באַהאַלטן
 די טיכער, זאָגנדיק: „מיר פאַרדעקן נישט די נאַקעטקייט, ווייל
 מיר שעמען זיך“.

אואַלעס האָט אין בראַזיליע אין איין שטיבל געטראָפן איינ-
 גאַנצן נאַקעטע פרויען, וועלכע האָבן זיך דערמיט לגמרי נישט
 געשעמט; איינע פון זיי האָט אַבער געהאַט אַ „סייע“, ד. ה. אַזאַ
 מין האַלסקעלע, וועלכעס זי פלעגט אַמאָל אַנטון, זי האָט זיך אַבער
 דערביי געפלעגט שעמען, זאָגט אואַלעס. פונקט אַזוי כּמעט ווי
 אַ ציוויליזירטע פרוי אַ שטייגער, ווען מיר וואַלטן זי געטראָפן אַן
 דער האַלסקע.

וואָס הייסט שעמען זיך ?

מיר ארטיילן, ארויסגייענדיק פון אינדזער שטאנדפונקט, וועלכן מיר האָבן באַקומען אַ דאַנק דער ווירקונג פון די פאַרשידנ-אַרטיקסטע, גאַנץ צופעליקע סיבות. די מענטשן, וועלכע זענען שע-מעודיקער פאַר אונדז אַליין, און די, וועלכע זענען ווייניקער שע-מעודיק פון אונדז, רופן באַ אינדז אַרויס אַ שמייכלע פון מיט-לייד צוליב זייער „קולטורלאַזיקייט“.

אַן אַריענטאַלישע פרוי שעמט זיך אויפצודעקן פאַר אַ מאַגס-פערשוין דאָס פנים, אַ רוסישע באַבע האַלט פאַר אַ חרפה צו קו-מען צווישן מענטשן אין די בלויוע האַר (דערמאנט אייך דעם יידישן וויבערישן פאַרוק! — דער איבערז.) ; גאַנאַלס דאַמען האָבן געהאַלטן פּבר אומאַנשטענדיק צו זאָגן „איך האָב מיר אויסגע-שנייצט די נאָז“, נאָר „איך האָב מיר פאַרגרינגערט די נאָז, איך האָב מיך צאַשעפטיקט מיט אַ נאָז-טיכל“.

פאַר אונדז איז דאָס אַלץ לעכערלעך און מיר שטוינען גאַנץ ערנסט; וואָס האָט מען זיך צו שעמען מיט אַן אַפּגעדעקט פנים, אָדער מיט אַפּגעדעקטע האַר, פאַרוואָס איז נישט אַנשטענ-דיק צו זאָגן „איך האָב מיר אויסגעשנייצט די נאָז“?

פאַרוואָס לאָכן מיר אָבער נישט פון אַ פרוי, וואָס שעמט זיך אויפצודעקן אַ נאַקעטע קני, אָדער דעם בויך, און פאַרוואָס שעמען זיך עפעס נישט די צניעהדיקסטע מיידלעך צו קומען אויף אַ באַל מיט דער אייבערשטער טייל פון דער ברוסט אינגאַנצן נאַקעט, און ווען איינע וואָלט זיך אַ שטייגער אַפּגעדעקט די גאַנצע ברוסט ביז דער טאַליע, פאַרוואָס-זשע וואָלט זי געהייסן אַ חצופה?

פאַרוואָס אַרט אונדז נישט דאָס, וואָס אַ מאַנספערשוין קומט אין דער געזעלשאַפט פון פרויען מיט אַפּגעדעקטע באַרד און וואָג-סעם, וועלכע זענען דאָך די צווייטע בולטע סימנים פון אַ מאַנס-פערשוין?

זאָגן „איך האָב מיך אויסגעשנייצט“ איז נישט קיין בושע,

און דערמאנען וועגן אנדערע פיזיאלאגישע פונקציעס, וועלכע זע-
בען אויך פונקט אזוי נישט עסטעטיש, נאָר אויך פונקט אזוי נא-
טירלעך — איז נישט דערלאָזבאר.

אזוי אַ שטייגער לייַדן אַמאָל מענטשן יסורים אין דער גע-
זעלשאַפט פון פּערוואַנען פון אַ צווייטן געשלעכט, זיי שטרענגען
זיך טיילמאָל אָן ביז צו אַ געפאַר ערנסט קראַנק צו ווערן, נאָר
זיי דערוועגן זיך אפילו נישט אַרויסצוהייען, אַז זיי דאַרפן טון דאָס,
אַן וועלכן קיין שום מענטש קען זיך בשום אופן נישט באַגיין.

אונדזער גאַנצע דערציִונג פירט אונדז דערצו, אַז דער קער-
פּער זאָל פאַר אונדז ווערן מיאוס אין עקלאַאפּט; אויף אַ גאַנצער
רײַ נאַטירלעכע פונקציעס פונם קערפּער זענען מיר געווינט גע-
וואָרן צו קוקן נישט אַנדערש ווי מיט בושע; *obscoenum est*;
dicere, facere non obscoenum (צו רעדן איז אַ בושע, צו
טון איז קיין בושע נישט) — כאַראַקטעריזירט ציצערעך די דאָזי-
קע פונקציעס.

באַם ערשטן אויפשײנען פון באַווסטזיין הייבט מען באַלד
אַן צו געבן דעם קינד קאַטעגאָרישע אַנווייזונגען, אַז עס דאַרף זיך
שעמען מיט די און די טיילן פונם קערפּער זיינעם; די פשוטע
גאַטור פונם קינד קען לאַנג נישט פאַרשטיין, וואָס מען מיינט דער-
מיט; די דערציערס זיינע ווערן אַבער נישט מיד און ביסלעכחויז
ווערט דאָס קינד ענדלעך דורכגעדרונגען מיטן באַווסטזיין, אַז אַ
טייל פונם לעבן פון זיין קערפּער איז אַ בושע פאַר אים. און וואָס
חייטער — אַלץ מער.

עס קומט די צייט, און דער יונגער מענטש ווערט געוויזן
דעם סוד פון זיין אַפּשטאַמונג; דער דאָזיקער סוד איז פאַר אים
אַ דאַנק זיין גאַנצער דערציִונג, אַ שרעקלעכער שמוץ און אַ בושע.
באַ אייניקע רופט דער געדאַנק וועגן דער נאַטירלעכקייט פון דער
דאָזיקער אומדערהערטער אומפאַרשעמטקייט אַרויס אַזאַ שטאַרק

געפיל פון ליידיששאפט, וואָס וואָלט באַ אנדערע באַדינגונגען נישט
מעגלעך געווען, באַ טייל ווידער רופט דער געדאַנק אַרויס אַ פאַר-
צווייפונג.

די געוויינען פונם מיידל, וואָס בלייבט שטיין אין שרעק
אַנטקעגן דער שמוץ פונם לעבן, וועלכע טוט אַ נדר קיינמאָל נישט
חתונה צו האָבן, איר באַשפּיגענע, באַשמוצט געוואָרענע ליבע, —
דאָס אַלץ איז אַ שווערע, ערנסטע דראַמע, זי איז אָבער גלייכצייטיק
אומנאַטירלעך. אָבער ווי אזוי זאָל די דראַמע נישט פאַרקומען ?
רוסאָ האָט געפאַדערט, אַז די עלטערן און דערצייערס זאָלן
דעם קינד אַליין אַלץ דערציילן, זיי זאָלן עס נישט איבער-
לאָזן פאַר די מיאוסע מיילער פון דער דינערשאַפט און די
חברים.

עס איז אָבער דאָ נישט פאַרהאַן קיין שום אונטערשיד: די
דערצוונג פונם קינד ווערט אזוי געפירט, אַז ווי „ריין“ מען זאָל
אים די זאָך נישט אויסטייטשן, וועט ער פאַרט אין דעם זען די
שרעקלעכסטע און אומפאַרשעמטסטע שמוץ.

דאָס אַלץ הייסט אָבער בשום אויפן נישט, אַז בושע איז
באמת טאַקע נאָר אַ ירושה פון די באַרבאַרישע צייטן, ווי עס פאַר-
זיכערט אונדז טאַלטאַיס „באַרימטער דאַקטאָר“.

בושה, אַלס אַ מיטל צו באַהאַלטן פאַר פרעמדע אויגן דאָס
אייגענע אינטימע לעבן, אַלס אַ געפיל, וואָס מאַכט פאַרן מענטש
אוממעגלעך זיך אָפּצוגעבן דעם ערשטן בעסטן, ווי די חיות טוען
עס, איז נישט קיין ירושה פון די באַרבאַרישע צייטן, נאָר אַ
ווערטפּוילע מתנה פון דער קולטור. די דאָזיקע בושע שליסט אָבער
בשום אויפן נישט אויס די מעגלעכקייט, אַז אַ מענטש זאָל זיך נישט
דאַרפן שעמען מיט זיין אייגענעם קערפער און מיטן לעבן זיי-
נעם.

אין בורזשעס "Pro filis perdis" איז דאָ איין מערקוויר;
 דיקע באַשרייבונג, וווּ ער שטעלט אונז פאַר אַן אינטעליגענט
 רוסיש מיידל; דער באַנאַלער ליבהאַבער פון, דער תורה פון
 צערטלעכער ליידנשאַפט" בלייבט שטיין פאַר דעם דאָזיקן מיידל
 אינגאַנצן דערשטוינט: זי רעדט מיט אים גאַנץ פריי און אָן שום
 בושה וועגן געשלעכטלעכן מאַטעריאַליזם, — און דערווייל
 אָבער האָט זיך נאָך קיין שום מאַנספערשוין נישט צוגערירט מיט
 די ליפן אַפילו צו איר האַנט! ...

די שטרענגסטע און צניעהדיקסטע שעמעוודיקייט שליסט
 אַפילו נישט אויס קיין נאַקעטקייט. ביופאַן זאָגט: „מיר זענען נישט
 אויף אַזוי פיל פרעך און נישט אויף אַזוי פיל נאַזז, אַז מיר זאָלן
 גיין נאַקעט“.

צו איז דאָס טאַקע אַזוי? די ווילדע נאַטשן זענען נישט
 פרעכער ווי מיר, די מעשיות וועגן זייער אומשוודיקייט זענען
 שוין לאנג אַפגעלייקנט געוואָרן; פונדעסטוועגן גייען אַ סך פון זיי
 אַרום אינגאַנצן נאַקעט, און צוליב זייער נאַקעטקייט ווערן זיי גאַר-
 נישט נאָך פרעכער; זיי זענען פשוט געווינט דערמיט.

דאָס איז נאָך ווייניק, ווי מיר האָבן שוין געזען, זענען פאַר-
 האַן אַזעלכע שבטים, וועלכע שעמען זיך גאַר אַנצוטון. פונקט ווי
 דער מנהג צו פאַרדעקן דעם קערפער קען גיין האַנט פאַ האַנט
 מיט דער גרעסטער פרעכקייט, אַזוי קען זיך אויך פאַרן די צוגע-
 ווינטע נאַקעטקייט מיט דער שטרענגסטער צניעות.

די איינוווינערנס פון פייערלאַנד גייען אַרום נאַקעט און
 שעמען זיך גאַרנישט; באַמערקנדיק אָבער אויף זיך די תאוהדיקע
 בליקן פון די אייראָפעיִשע מאַטראָסן, ווערן זיי רויט און באַהאַלטן
 זיך ווי צום שנעלסטן; עס קען זיין, אַז אַן אַנגעטווענע אייראָפעיִשע
 פרוי וואָלט פונקט אַזוי רויט געוואָרן, ווען זי וואָלט באַמערקט.

אויף זיך די בליקן פון א פראזיליאנער אָדער אַן אינדיאַנער פון אַרינאַקאַ.

דאָס אַלץ איז נישט מער ווי אַ געווינהייט. ווען מען זאָל האַלטן פאַר אַ בושה אויפצודעקן דאָס מינדסטע פינגערל פון דער האַנט, וואָלט דאָס אויפדעקן דאָס פינגערל דווקא אַרויסגערופן אַ תּאוּה-געפּיל באַם צווייטן געשלעכט.

כמעט דעם גאַנצן קערפער פאַרדעקן מיר זאָרגפעלטיק מיט מלבושים. און פונם מענטשלעכן, ריינעם, איידעלן, הערלעכן קער-פער ווערט געמאַכט אַ פּוּלאַפּקע, וואָס איז אויפגעשטעלט מיט אַ גאַנץ קלאָרן ציל:

דער פאַרבאַטענער, באַהאַלטענער קערפער פון איין גע-שלעכט דעקט זיך אויף פאַרן מענטש פון צווייטן געשלעכט נאָר אין באַזונדערע מאָמענטן, פאַרגרעסערנדיק דאָס תּאוּה-געפּיל פון די דאָזיקע מאָמענטן און צוגעפנדיק זיי אַ באַזונדערן רייץ. און דווקא פאַר די בעל-תּאוּהניקעס וואָלט די צוגעוויינטע נאַקעטקייט געווען אַ גרויסער קלאַפּ.

אויף די „קלאַסישע וואַלפּורגיען-נעכט“ פּילט זיך מעפיסטאַ-פּעל אינגאַנצן פרעמד.

„כמעט אַלע זענען נאַקעטע, — ברומט ער אומצופרידן, — נאָר ווי נישט ווי זעט מען אַ מלבוש. אין דער נשמה בין איך אויך, זעלבסטפאַרשטענדלעך, נישט קיין קעגנער פון פרעכ-קייט, אָבער די אַלטערטימלעכע נאַקעטקייט איז עפעס שוין צו בולט פאַר מיר“...

דער געניטער קענער פון דער ליידינשאַפט מאַפּאַסאַן שטעלט זיך געוויינטלעך אָפּ מיט אַ באַזונדערער ליבשאַפט דווקא אויף יע-נע מאָמענטן, בשעת מען טוט זיך אויס.

מיר קענען קוקן אָן אַ שום באַזונדער תּאוּה-געפּיל אויף אַן אַנגעטוענער שיינקייט, אָבער צום לעבעדיקן, נאַקעטן פּרויען-קער-

פער, זאל ער אפילו זיין אזוי שיין ווי וועגס, קענען מיר זיך
א דאנק אונדזער דערצינונג גישט באציען מיט קיין ריין געפיל.
מיר שעמען זיך מיט אונדזער קערפער, מיר אכטן אים
נישט, דעריבער זארגן מיר נישט וועגן אים. מיר זארגן בלויז
וועגן דעם באשיינען אים, זאל ער אפילו צוליב דעם ווערן איג-
גאנצן פארקריפלט.

אין פאריז דערשיינט יעדעס יאר א ספעציעלער אלבאם
"Le nu", דאָרט ווערן געברענגט פאָטאָגראַפיעס פון אלע ביל-
דער פארן פאדאגאגענעם יאר, ווו עס איז נאָר אויסגעמאַלט געווען
דער נאָקעטער מענטשלעכער קערפער.

בשעת מען קוקט דורך אזא אלבאם, דערשרעקט מען זיך
פאר דעם גורל פונם מענטש, אזעלכע ווייכלייביקע, לאבעריקע
פרויען-פיגורן, מיט ריזיקע, פעטע הינטנס, מיט אריינגעקוועטשטע
זייטן, מיט קליינטשיקע, נאָכהענגעדיקע ברוסטן.

וואָס פאַר אַ וויסטער פישוף-מאַכער
האַט די ליאַלקעס צו אונדז פאַרשלעפט? ...

עס איז זיך אוימגעלעך פאָרצושטעלן, ווו און אויף וואָס
עס וועלן אין דער צוקונפט פעסטגעשטעלט ווערן די גרענעצן פון
בושה. איין זאך איז אָבער זיכער, אז די מענטשן וועלן זיך וואָס
אַמאָל מיט אַ גרעסערער ערנסטקייט און אכטונג אָנהייבן באַציען
צו דער נאַטור און אירע געזעצן, און וועלן גלייכצייטיק אויפהערן
אז שעמען זיך דערמיט, וואָס זיי האָבן אַ קערפער און דער קער-
פער זייערער לעבט לויט די געזעצן פון דער נאַטור.

דאָס וועט אָבער ערשט זיין אַמאָל. דערווייַל אָבער מוז די
מעדיצין, האַנדליק צו טון מיט דער פרוי, זיך שטאַרק רעכענען
מיט איר נשמה.

ביז דער לעצטער צייט האָבן די מאַנספּערשויגען געהאַלטן
דעם מאַנאַפּאַל איבער דער מעדיצינישער היסנשאַפּט אין זייערע
הענט און פרויען האָבן זיך מיט זייערע אינטימסטע קרענק גע-
זיט ווענדן צו דער הילף פון מאַנספּעשויענען.

זענען דעריבער פאַרגעקומען, היפּיל פרויען עס זענען אומגעקומען,
נישט קענענדיק זיך באַשליסן אויפצודעקן פאַר אַ מאַנספּערשוין
זייערע קרענק? אונדז, מאַנספּערשויגען, קומט קיינמאַל נישט אויס
אַזוינס דורכצולעבן, אַ הויך דעם זענען מיר אין דעם פרט נישט
אַזוי פילנדיק.

נאָר אַט האָבן צבשפּ. צוויי ראַטמענער אַריינגעטראָגן אין
יאָר 1883 אַ פּראַיעקט אין דער אָפּאַטשעצער קרייז-פאַרזאַמלונג.
אַז פרויען-דאָקטוירים זאָלן נישט צוגעלאָזט ווערן צו פאַרנעמען
קיינ פּאַסטנס פון קרייז-דאָקטוירים, ווייל „קראַנקע מאַנספּערשויגען —
האַבן זיי דערקלערט — שעמען זיך צו היילן באַ פרויען-דאָקטוירים
פון סיפּיליס“.

דאָס איז פאַר אונדז פאַרשטענדלעך: קיינער פון אונדז וועט
נישט וועלן אַנקומען צו אַ פרוי-אַ דאָקטאָרין מיט קיין אינטימער
קראַנקהייט. נו, און די פרויען? — צי האַלטן זיך די אָפּאַטשעצער
ראַטמענער אונטערגענומען צו פאַרזיכערן, אַז פרויען שעמען זיך
נישט צו היילן באַ מאַנספּערשויגען פון סיפּיליס? דאָס וואָלט גע-
ווען אַ גרויסע ליגנט. די באַריכטן פון די קרייז-דאָקטוירים זענען
פיל מיט אַנווייזונגען אויף דעם, ווי אומגען די פויערטעס, מערסטנס-
טייל די פויערישע מיידלעך, ווענדן זיך נאָך מעדיצינישער הילף,
צוליב דעם זעלבן טעם.

צום גליק איז שוין היינט דאָס מעדיצינישע שטודיום אַפּן פאַר
פרויען; דאָס איז אַ געוואָלטיקע טובה פאַר אַלע פרויען, — פאַר
אַלע אַן אונטערשיד, נישט נאָר פאַר די מוסלמענישע, אויף וואָס

עס הייזן צום מיינסטן אָן די פּאַרטיידיקער פּון דעם, אָו פּרויען
זאָלן האָבן רעכט צו שטודירן מעדיצין.

דאָס איז אויך אַ ריזיקע טובה פאַר דער מעדיצין בופּא:
נאָר דער פּרוי וועט געלונגען צו פאַרשטיין און דערלערנען דאָס
טיפּסטע, שטאַרק קאָמפּליצירטע לעבן פּונם פּרויען-אַרגאַניזם, זיין
גאַנצן פיזישן און פּסיכישן פאַרנעם; פאַרן מאַנספּערשויך וועט דאָס
דערלערנען דעם פּרויען-אַרגאַניזם שטענדיק בלייבן בעפּלהאַפט און
נישט פּולשטענדיק.

XVII

אין א יאר אנדערהאלפן ארום נאך מין קומען קיין פעטער
 פירג האָט מיך א באן-מאַשיניסט איינגעלאָדן צו זיינס א קראַנק
 קינד. ער האָט געווינט אין א שטוב אויפן פינפטן שטאַק מיטן צו-
 גאַנג דורך שמוציקע, שטינקעדיקע טרעפּ.

דעם מאַשיניסטס יינגעלע האָט געהאַט מאַטעריע אין די מאַן-
 דלען (די דריין אונטער דער גאַמבע); דאָס קינד איז געווען אַ
 ראַכטישס, אַ דאַרס און אַ בלייכס, עס האָט זיך געוואָרפן און געביטן
 דאָס לעפעלע, אַזוי אַז מיר איז קוים מיט צרות געלונגען אים
 אַריינצוקוקן אין האַלדז אַריין.

איך האָב פאַרשריבן אַ רעצעפט. דער פאַטער, אַ הויכער
 מענטש מיט אַ צעשויערטער, געלער באַרד, האָט מיר באַם אַוועק-
 גיין דערלאָנגט געלט פאַרן וויזיט; די שטוב האָט געהאַט אַ נעבעכ-
 דיקן, אַן אַרימען אויסזען, אַ סטאַדע קינדערלעך — און איך האָב
 מיך אָפּגעזאָגט פון געלט ער האָט מיך אַרויסבאַגלייט מיט דאַנק-
 באַרקיט און כבוד.

די וויטערדיקע צוויי טעג האָט דאָס קינד אלץ אינאיינעם
 געפיבערט, דער האַלדז איז איבערווייניק נאָך מער געשוואַלן גע-
 וואָרן, דעם קינד איז שווער געוואָרן צו אַטעמען. איך האָב געזאָגט

די עלטערן, אין וואָס דאָ גייט און האָב פאַרגעלייגט אויפצושניידן
די מכה.

— וואָס הייסט? אין מויל, אינעווייניק שניידן? — האָט זי
מוטער אַ פּרעג געטון, אויפהייבנדיק די ברעמען.

איך האָב איר אויפגעקלערט, אַז די דאָזיקע אָפּעראַציע איז
לגמרי אומשעדלעך.

— ניין, ניין! דערויף באַשטיי איך נישט! — האָט זי מויל-
טער שנעל און אַנטשלאָסן געענטפערט.

מייע אַלע אויפקלערונגען און פאַרויכערונגען האָבן נישט
געהאַט קיין דערפאַלג.

— און איך מיינ, אַז אַלץ איז אַ גאַט-זאַך, — האָט דער
פּאַטער אַ זאָג געטון — אויב גאַט וועט נישט וועלן, וועט סיי וויי-

שטאַרבן, כאַטש מען וועט מאַכן די אָפּעראַציע. ער איז דאָך אַזוי
אויך שוואַך, ווי וועט ער-זשע אויסהאלטן די אָפּעראַציע?

איך האָב אָנגעהויבן אויסשפּריצן דעם קינד דעם האַלדונג
— ער עפנט שוין אפילו אַליין דאָס מויל, — האָט דער

פּאַטער טרויעריק באַמערקט.
— היינט וועט זיך געוויס די מכה עפענען, — האָב איך

זיי געזאָגט. — טוט אַכטונג, אַז דאָס קינד זאָל אינמיטן שלאָפן
נישט דערשטיקט ווערן מיט דער מאַטעריע. אויב עס וועט זיין

שלעכט, שיקט נאָך מיר.
איך בין אַרויסגעגאַנגען דורך דער קיך. דער פּאַטער האָט

זיך געאיילט מיר צו דערלאַנגען דעם פּאַלטאַ.
— איך ווייס אייך גאַרנישט ווי צו דאַנקען, ה' דאַקטאָר, —

האַט ער אַרויסגערעדט. — מ'קען זאָגן, אַז מיר וועלן אייך איי-
ביק דאַנקבאַר זיין.

דעם צווייטן טאָג קום איך צו גיין, קלינג אָן; עפנט מיר
די כווער, אַ בלאַסע, אַ פאַרוויינטע, זי האָט מיך אָפּגעמאַסטן מיט

א ביזן בליק און צוריקגעגאנגען צו דער קיר, און א וואָרט צו
רעדן.

— נו, וואָס מאַכט אייער זונדל? — האָב איך אַ פּרעג
געטון.

זי האָט נישט געענטפערט, אפילו זיך נישט אויסגעדרייט.
— ער שטארבט. — האָט פון אַ ווינקל אַרויס אָפּגעענט
פערט עפעס אַן אַלטע פרוי.

איך האָב מיך אויסגעטון און אריין אין שטוב. דער פּאָטער
איז געזעסן אויפן בעט און אויף די קני איז באַ אים געלעגן דאָס
פּראַנקע יינגלע.

— וואָס, עס איז אים גאָר שלעכט? — האָב איך אַ פּרעג
געטון.

דער פּאָטער האָט מיך אָפּגעמאַסטן מיט אַ קאַלטן, גלייכגיל-
טיקן בליק.

— איך ווייס גאַרנישט, ווי אזוי ער האָט גאָר דערלעבט
ביל אינדערפרי, — האָט ער קיים אָפּגענטפערט, — ער וועט
שטאַרבן ביז מיטאַג-צייט.

איך האָב גענומען דאָס קינד באַם הענטל און געפרוווט דעם
דופק.

— אַ גאַנצע נאַכט איז די מאַטעריע געגאַנגען דורך דער
אַז און דורכן מויל, — האָט דער פּאָטער ווייטער גערעדט, —
זיילמאַל פלעגט ער אינגאַנצן פאַרשטיקט ווערן, בלוי געוואָרן און
פארגלייזט די אויגן, הייבט אַן מיין ווייב צו וויינען, נעמט אים
טרייסלען, — דערוועקט זי אים אויף אַ וויילע.

— טראָגט אים מיר צו צום פענסטער. איך וועל אים אַריין-
קוקן אין האַלדז, — האָב איך אַ זאַג געטון.

— צו וואָס דאַרף מען אים גאַך מוטשען! — האָט ביז

א זאג נעטון די מוטער אריינקומענדיק — לאַזט אים שוין צורו !

— ווי שעמט איר זיך נישט ! — האָב איך אויף איר אַג-
געשריגן. — קוים איז אים עטוואַס ערגער געוואָרן, — האָבן זיי
שוין פאַרלוירן דעם קאַפּ: זאָל ער, הייסט עס, שטאַרבן ! עס איז
נאָך גאַרנישט אזוי שלעכט.

דאָס געשווילעכץ פון דעם האַלדז איז אַ סך אָפגעפאַלן, נאָר
דאָס יינגל איז געווען זייער אָפגעשוואַכט און אויסגעדאַרט. איך האָב
געזאָגט די עלטערן, אַז אַלץ גייט אין אַרדנונג, און אַז דעם יינגל
וועט איצט אין קורצן בעסער ווערן.

— הלואאי ! — האָט דער פּאָטער סקעפטיש אַ שמיכל גע-
טון. — איך מיינ אָבער, אַז איר וועט אים שוין מאַרגן נישט זען
קיין לעבעדיקן.

איך האָב פאַרשריבן אַ רעצעפט, דערקלערט ווי אזוי מ'דאַרן
איינבערן די רפואה און מיך אויפגעשטעלעט.
— צום הידערווען !

דער פּאָטער האָט מיר קוים באווייליקט אָפצונענטפערן. קיינער
האָט זיך נישט אויפגעהויבן מיך צו באַגלייטן.
איך בין אַרויסגעגאַנגען אויפגערגעט. זייער אימגליק איז
זעלבסטפאַרשטענדלעך געווען גאַנץ פאַרשטענדלעך און נאַטירלעך.
נאָר מיט וואָס האָט איר פאַרדינט די דאָזיקע באַציונג צו מיר ?
זיי האָבן געזען, ווי אייפמערקזאַם איך האָב מיך באַצויגן צו זיי —
איך זאָל כאַטש זען אַ פונק דאַנקבאַרקייט.

אַמאָל פלעג איך טרוימען און מיר פאַרשטעלן אַזעלכע פּאַלן
אויף אַזא אופן: דער קראַנקער שטאַרבט, די קרובים זען אָבער
ווי הייס, ווי געוויסנהאַפט איך האָב מיך צו אים באַצויגן און זיי
באַגלייטן מיך מיט ליבשאַפט און דאַנקבאַרקייט.

— זיי ווילן נישט, דארף מען נישט! מער גיי איך צו זיי
נישט! — האָב איך באַשלאָסן.

דעם אַנדערן טאָג האָב איך געמוזט מאַכן די גרעסטע אָנ-
שטרענגונג, פֿרי מיך אַליין צו נייטן אַהינצוגיין. אַנקלינגענדיק
האָב איך געציטערט פֿון אויפֿרעגונג, איך בין צוגעגרייט געווען
צו באַגעגענען נאַרישע, אומגערעכטע שנאה פֿון די מענטשן, פֿאַר
וועלכע איך האָב געטון אַלץ, וואָס איך האָב נאָר געקענט.
געעפנט האָט מיר די מוטער. אַ שיינענדיקע, אַ גליקלעכע ;
זי האָט זיך אַ רגע געוואַקלט און פֿלוצלינג אַנגעכאַפט מיין האַנט
און זי פעסט אַ דריק געטון. און מיך האָט פֿאַרוונדערט, וואָס פֿאַר
אַ שייך, לייבלעך פנים זי האָט, — פֿריער האָב איך עס לחלוטין
נישט באַמערקט.

דאָס קינד האָט זיך זייער גוט געפֿילט, עס איז געווען פֿריי-
לעך און געבעטן עסן... איך בין אַוועקגעגאַנגען באַגלייט פֿון די
וואַרעמע דאָנקבאַרקיטס-אויסדריקן פֿונם פֿאַטער מיט דער מוטער.
דער דאָזיקער פֿאַל האָט מיר דאָס ערשטע מאָל קלאָר גע-
מאַכט, אַז קוים דערוואַרט מען פֿון דיר, אַז דו וועסט ראַטעווען
זעם קראַנקן און דו האָסט אים נישט געראַטעוועט, וועט מען עס
דיר נישט מוחל זיין, ווי שטאַרק דו זאָלסט נישט וועלן און ווי
שטאַרק דו זאָלסט דיר נישט באַמיען אים צו ראַטעווען.

איך האָב געהיילט פֿון דיפטעריט אַ יונגע סוחרטע מיטן
נאָמען סטאַריקאָוואַ. איר מאַן, אַ דיק, רויט סוחרל מיט אַ גוטמוטיק
פנים און געלבלעכע וואַנסעלעך פֿלעגט אַליין נאָך מיר קומען צו
פֿאַרן מיט זיין בריטשקע. ער פֿלעגט מיך קוועלן מיט זיין קאַמי-
שער, משרתישער דינסטגרייטקייט: ווען איך פֿלעג מיך אַריינזעצן
אין שליטן אַריין, פֿלעגט ער מיך אונטערהאַלטן באַם עלנבויען,
צורעכט מאַכן די פֿאַלעס פֿון מיין פֿוטער און באַזעצנדיק מיך,
פֿלעגט ער אַליין זיך זעצן אויף אַ שפיץ געזעס.

די קראַנקע האָט געהאַט זייער אַ שווערן, לייכעצדיקן דיפ-
טעריט און עטלעכע טעג איז זי געווען נאָנט צום טויט. דערנאָך
האַט איר אָנגעהויבן בעסער ווערן. אָבער עס איז נאָך פאַרבליבן
אין דער צוקונפט די סכנה פון די פאַראַליזשן נאָכן דיפּטעריס.

איינמאָל פיר אַ וויגער פאַרטאָג קלינגט באַ מיר אָן דער
קראַנקערס מאַן. ער האָט געמאַלדן, אַז די קראַנקע האָט פּלוצלינג
צאַקומען אַ שטאַרקע בויכווייטיק און זי ברעכט. איך בין תיכף גע-
פאָרן מיט אים. עס איז געווען אַ שיין וועטער, דער שליטן איז
שנעל געפּלויגן איבער די ליידיקע גאַסן.

— ה' דאָקטאָר, וויפיל אומאַנגענעמלעכקייטן מאַכן מיר אייך
אָן! — האָט מײן באַגלייטער געזאָגט מיט אַ הכנעהדיקער שטי-
מע, — איר מוזט פאָרן אין אַזאַ וועטער! ... איך האָב אייך גע-
שטערט דעם שלאָף. ..

די קראַנקע האָט זיך געפילט זייער שלעכט; זי האָט זיך
געקלאָגט אויף ציענדיקע ווייען אין דער ברוסט און אין בויך, דאָס
פנים אירס איז געווען ווייס, און אויסגעזען אַזוי משונהדיק אומ-
באַשרייבליך, אַז עס איז קלאָר געווען ווי דער טאָג, אַז עס דער-
נענטערט זיך שנעל און אומפאַרמיידליך אַ האַרץ-פאַראַליזש.

איך האָב מודיע געווען דעם מאַן, אַז די געפאַר איז זייער
גרויס.

אַפּוויינדיק באַ דער קראַנקער דריי שעה צייט, בין איך
אָועקגעגאַנגען, ווייל איך האָב געהאַט נאָר איין געפערלעכן קראַנקן,
באַ וועלכן איך האָב געמוזט זיין. באַ די סטאַריקאַוס האָב איך
איבערגעלאָזט אַ געניטש פעלדשערין.

אין אַ שעה אַנדערהאַלבן אַרום בין איך הידער געקומען.
מיר איז אַקענגעקומען דער מאַן מיט אַ מאַדנעם אויסדרוק אויפן
פנים און מיט רויטע, געשוואַלענע אויגן. ער האָט זיך אָועקגע-

ישטעלט אין דער טיר פון זאל מיט פארלייגטע הענט פון הינטן
אונטערן רעקל.

— וואָס זאָגט איר עפעס גוטס? — האָט ער מיך אַ פּרעג
געטון מיט שפּאַט און פּאַראַכטונג.

— האָט סאַכט מאַריאַ אינאַנאַונאַ?

— אַזוי, מאַריאַ אינאַנאַונאַ? — האָט ער איבערגעזאָרט,
אויסצוגענדיק די זערטער.

— נו, יאָ!

ער איז שטיל געבליבן אַ וויילע.

— מיט אַ האַלבע שעה צוריק איז זי מיט גאַטס הילף גע-
שטאַרבן! — האָט סטאַריקאָו אַ שמייכל געטון, אָפּמעסטנדיק מיך
מיט אַ בליק פּויל מיט האַס. — איך האָב דעם כבוד אייך צו גע-
זעגענען, — צום הידערווען!

און זיך אויסדרייענדיק האַסטיק, איז ער צוריק אַוועק אין
זאַל אַריין, וועלכער איז פּויל געווען מיט די פּאַרזאַמלטע קרובים.
באַ מיר אין זכרון קען זיך איצט בשום אופן נישט צוגיפּ-
פּאַרן יענץ טאַפּלטע געשטאַלט פון דעם סטאַריקאָו; — איינס
דאָס דינסטפּאַרטיקע, דאָס אַריינקוקנדיקע אין די אויגן אַריין, דאָס
ליבלעכע, דאָס פּריינטלעכע, און דאָס צווייטע — דאָס פּיינטלעכע
מיט דער חוצפהדיק-פּאַליידיקנדיקער פּאַראַכטונג, מיט די רויטע,
צערענענדיקע אויגן, פּויל מיט האַס.

אַ ווי גרויס די שנאה איז באַ די דאָזיקע מענטשן! זי האָט
גאַר קיין גרענעץ נישט! אין די אַמאָליקע צייטן האָט מען אין
אזעלכע פּאַלן נישט געמאַכט מיט די דאָקטוירים קיין לאַנגע צע-
רעמאַניעס.

די רוסישע אַלטע מעמואַרן דערציילן;

„איינער אַ דאָקטאָר עפעס אַ דייטשן מיטן נאָמען אַנטאַן
האַט, היילנדיק דעם פירשט קאַראַקוש, צולעהעיס אים געמאַכט

דעם טויט מיט פארסמטע קרייטעכצער. האָט אים דער גרויס-
פירשט יאָהאָן III אַרויסגעגעבן קאַראַקוטשס זון, יענער האָט אים
געפייניקט אין דערנאָך אים געוואָלט אַפּלאָזן פאַר אויסלייז-געלט.
האָט אָבער דער גרויס-פירשט נישט געהייסן, נאָר אים באַפּוילן
צו דערהרגענען. האָט מען אים אַראָפּגעפירט צום מאַסקווע-טייך
אונטער דער בריק אים ווינטער און אים דערשחטן מיט אַ מעסער.
ווי אַ שעפּס."

לויט די וועסטגאָטישע געזעצן ווערט דער דאָקטאָר, באַ-
וועלכן עס שטאַרבט אַ קראַנקער, תּיכּף אַרויסגעגעבן דעם געשטאַר-
בענעמס קרובים, „כּדי זיי זאָלן קענען מיט אים טון, וואָס זיי
וועלן."

איצט אפילו וואָלטן אַ סך, אַ סך מענטשן געוואָלט אומקערן
יענן געזעץ. מען וואָלט אזוי ארום איינפאַך און זיכער געקענט
דערגרייכן דאָס, צו וואָס מען קען היינט בלויז שטרעבן.
מיט אַ יאָר פּופּצען צוריק איז באַ אַ שטיסטאַפּאַלער גוטבא-
זיצער הערקען געשטאַרבן אַ טאָכטער, וועלכע עס האָט געהיילט
דער דאָרטיקער קרייז-דאָקטאָר שווינטשיצקי. דער באַטריבטער פּאָ-
טער האָט, לויט די ידיעות פון די קאָזאָגער צייטונגען, איינגע-
געבן אַן אַנקלאָגע אין קרייז, אַז דער דאָקטאָר שווינטשיצקי קען
ווייניקער ווי אַ פעלדשער און אַז די גאַנצע באַפעלקערונג איז פון
אים אומצופרידן, צוליב זיינע נישטיקע קעגנטישן און זיין שלעכ-
טער באַציונג."

די קרייז-פאַרזאַמלונג האָט באַשטימט אַ ספעציעלע קאָמיסיע
אויסצופאַרשן דעם ענין. ה' הערקענס אַנקלאָגע האָט זיך אַרויס-
געהיטן פאַר אַ פּוילישטענדיקע רכילות און די קרייז-פאַרזאַמלונג
האָט איינשטימיק באַשלאָסן אויסצודריקן אַנערקענונג דעם דאָקטאָר
שווינטשיצקי „פאַר זיין ערלעכער און ניצלעכער טעטיקייט".
אין סוף פון יאָר 1883 האָט זיך אין דער אָדעסער צייטונג

באַוואַרצטיסקי טעלעגראַף" באַוויון אַן אָפּענער ברייח פון איינעם
אַ ביעליאָקאָו אונטער אזא מין ערײַענדיק קעפל:

מײן זון האָט מען געשחטן!

(אַן אומגעוויינלעכער בעקראַלעג פון אַ פּאָטער נאָך זײן זון).

יא, הער רעדאָקטאָר! — שרייבט ה' ביעליאָקאָו — מײן
איינציקער זון סאָקראַט אין געשחטן געוואָרן אין כער-
סאָן, אַ דאָנק דער וויסנשאַפט, פּונקט 10 אַ זייגער באַ-
גאַכט דעם 28-טן נאָוועמבער. די טובה האָט מיר געטון
אונדזער שטאַטישער אָפּעראַטאָר פעטראָוסקי. . .

ווייטער דערצײלט דער ה' ביעליאָקאָו אויף אַ שטח אַ גאַנצן
פעליעטאָן מיט אַלע פרטים, ווי אזוי זײן קינד איז קראַנק געוואָרן
אויף דיפּטעריטי, ווי שלעכט די דאָקטוירים האָבן עס געהײלט, ווי
אזוי די קרענק האָט זיך אַנטוויקלט אַ דאָנק דער שלעכטער היי-
לונג. מיט דער פינקטלעכקייט פון אַ געריכטס-אויספאַרשער ברענגט
ער אַלס באַשוואַדיקונגס-מאַטעריאַל אַלע רעצעפטן און רפואות פון
די דאָקטוירים און דערמיט גאַשטעטיקט ער פאַר יעדן, ווער עס
איז אַ פאַכמאַן, אַז די היילונג פון די דאָקטוירים איז געווען אַ
ריכטיקע.

דעם קינד איז געווען זייער שלעכט. איין דאָקטאָר האָט גע-
זען, אַז דער קראַנקער איז האָפּנונגסלאָז, איז ער אַוועקגעפאַרן.
דער פּאָטער האָט געבעטן צו ראַטווען דאָס קינד. דאַמאַלס האָט דער
דאָקטאָר הערשעלמאַן, וואָס איז געבליבן באַם קראַנק, פאַרגעלייגט
אויסצופרווון דאָס לעצטע מיטל — אָפּערירן. בשעת דער אָפּעראַציע,

וועלכע איז געמאכט געוואָרן דורכן דאָקטאָר פעטראַווסקי, איז דאָס
קינד געשטאַרבן.

זיי עס איז צו זען פון דער באַשרייבונג פון ה' ביעליאַקאָוו
זופא, איז די קרענק געווען זייער אַ שווערע און אַזאָ סוף האָט
מען געקענט דערוואַרטן יעדער מינוט; אָבער ביעליאַקאָוו נישט פאר-
שטיינדיק דאָ גאַרנישט, טענהט, אז דער אָפּעראַטאָר האָט גאַנץ
פשוט „דערשחטן“ זיין זון.

אויפן פּאָטערס אַנקלאַגע האָט מען דאָס קינד אויסגעראָבן
פון קבר און געפאַלמעסט אין דער קעגנוואַרט פונם געריכטס-אויס-
פאַרשער און פיר עקספּערטן; ס'איז פעסטגעשטעלט געוואָרן, אז
דאָס קינד איז געשטאַרבן פון דערשטיקונג און אז די אָפּעראַציע
איז געמאכט געוואָרן אָן אַ שום פּגם.

ה' ביעליאַקאָוס בריוו ענדיקט זיך אזוי:

„זיי האָט מען געדאַרפט מאַכן די אָפּעראַציע, —
פרעגט ביעליאַקאָוו, — אויב די קרענק האָט שוין גע-
דויערט דעם זעקסטן טאָג? קאַמפּעטענטע מענטשן(?) זאָגן,
אז קיים דויערט דיפּטעריט אַזאָ צייט און הערט נישט
קאַמפּליצירט און אויב דער קראַנקער אַטעמט נאָך, —
דאַרף מען קיין אָפּעראַציע נישט האָבן. (דאָס איז אַ פּוּל-
שטענדיקע נאַרישקייט! — דער אויטאָר) אַ חוץ אַלעם, זיי
איז דר' הערשעלמאַנס היילונג געווען אַ ריכטיקע? זיי
האַט ער אָנגעזענדט אַלע מעגלעכע מיטלען צו ראַטעווען
דעם קראַנקען? לויט מיין מיינונג, האָט זיך דר' הער-
ש. גמאַן צו אויבערפלעכלעך באַצויגן צו דעם היילן. . .
אכט עפעס אויס אַ געהעריקן פאַראַגראַף פון שטראַף-
קאָדעקס, וועלכער זאָל קענען מיט זיין שרעקלעכער

שטרעף איבערן שולדיקן אין מיין זונס טויט אויסקויפן
אונדזער אומגליק!

פארשטייט זיך, אז קיין שום פאראגראף פונם שטרעף-קא-
דעקס וואָלט דעם ה' בעליאקאָוו נישט באַפרידיקט. אַט, ווען עס
וואָלטן באַ אונדז עקזיסטירט די וועסטגאַטישע געזעצן, — אָי דא-
מאָלט וואָלט דער ה' בעליאקאָוו זיך געקענט אויסטראַכטן אַ
שטרעף, וואָס זאָל אויסקויפן זיין אומגליק!...

שטאַרק איז נאָך באַם מענטש דער בלוטיקער דורטט אומ-
באַדינגט אויסצוגעפינען אַ שולדיקן קרבן, כדי אים מקריב צו זיין
פאַר דער גשמה פונם געשטאַרבענעם נאָנטן זיינעם.

אין אַנהייב פלעגט מיך שטאַרק קוועלן די דאָזיקע שנאה צו
מיר, איך פלעג רויט ווערן און זיך מוטשן בשעת איך פלעג צו-
פעליק באַגעגענען אין גאַס אַ קרוב פון מיינס אַ געשטאַרבענעם
פאַציענט, און באַמערקן, אז יענער דרייט זיך שנעל אַוועק, כדי
מיך נישט אַנצוקוקן. דערנאָך בין איך ביסלעכווייז צוגעוויינט גע-
וואָרן.

אַלס פועל-יוצא פון דער דאָזיקער געוויינהייט איז געקומען
נאָך עפעס, וואָס איז אַפילו פאַר מיר אַליין געווען אומדערוואַר-
טעט.

נישט ווייט פון מיר האָט געוויינט אַ פרוי, אַ קאַרעקטאָרין,
מיטן נאָמען דעקאַנאָוואַ, באַ איר איז קראַנק געוואָרן אַ זון אַ
גימנאַזיסט. אויף דער רעקאַמענדאַציע פון מיינס אַ פאַציענט האָט
זי זיך געווענדט צו מיר.

זי האָט געוויינט אין אַ קליין דירהלע מיט צוויי קינדער, —
דעם קראַנקן גימנאַזיסט און אַ טאַכטער מיטן נאָמען יעקאַטערינאַ
אַלעקסאַנדראָוואַ, אַ מיידל מיט אַ פיינעם, אינטעליגענטן אויסזען.

א צוהערערין פון קירסן פאר געהילפס-דאקטארינס. די מוטער מיט
דער טאכטער האָבן, ווייזט אויס, אויסערגעוויינטלעך ליב געהאַט
דאָס יינגל.

ער האָט געהאַט אַ קרופישע לונגען-אַנציןדונג. די מוטער,
א דארע, אַ נערוועזע, מיט צוויי לויפנדיקע, פסיכאָפּאַטישע אויגן
איז שווער נישט געשטאַרבן פון שרעק.

— ה' דאָקטאָר, זאָגט מיר, דאָס איז זייער געפערלעך? ער
וועט נישט שטאַמפן?

איך האָב איר געענטפערט, אַז דערווייל קען מען נאָך נאָר-
נישט וויסן אויף זיכער, אַז דער קריזיס וועט ערשט זיין אין אַ
פינף-זעקס טעג אַרום.

עס האָט זיך פאַר מיר אַנגעהויבן אַ שרעקלעכע צייט די
מוטער און די טאָכטער האָבן גאַרנישט געקענט צולאָזן דעם גע-
דאַנק, אַז זייער יינגל זאָל קענען שטאַרבן; פּדי אים צו ראַטעווען.
זענען זיי גרייט געווען אויף אַלץ.

איך האָב געמוזט באַזוכן דאָס קראַנקע יינגל אַמאָל דריי אַ
טאָג; דאָס איז געווען אינגאַנצן אומניצלעך, נאָר מיט זייער צו-
דרינגלעכקייט האָבן זיי מיך געקענט צווינגען דאָס דאָזיקע צו
טון.

— ה' דאָקטאָר, צי ער שטאַרבט נישט? — פרעגט מיך די
מוטער מיט אַ פאַרשטיקט קול פון פחד. — טייערער דאָקטאָר
איך בין אַ משוגענע, זייט מיר מוחל... וואָס האָב איך געוואָלט
זאָגן? אמת. איר וועט דאָך אַלץ טון? איר וועט מיר ראַטעווען
וואַלאַדיען?

אויפן פערטן טאָג האָט יעקאַטערינאַ אַלעקסאַנדראָוונאַ געזאָגט
צו מיר, נערוועזע בייסנדיק די ליפן:

— באַלידיקט אייך נישט, דערלויבט מיר איך צו זאָגן

אזוי ווי א פריזאטע פערזאן. . . מיר דאכט זיך, אַז אייער אַרט
היילן איז עפעס זייער שאַפֿלאַניש: וואַנעס, קאָדעין, פּאָנעס, איין
צום קאַפּ. . . איצט האָט איר פאַרשריבן . . . digitalis.

— אויב אזוי, פאַראַרדנט-זשע איר וואָס צו טון און איך
וועל אויספירן אייערע באַפעלן, — האָב איך איר קאַלט גע-
ענטפּערט.

— אוי, ניין, איך ווייס גאַרנישט, — האָט זי גיך אַרויס-
גערעדט, — איך האָב נאָר געוואָלט, מען זאָל טון עפעס אַזוינס
אויסטערלישט, אַז וואָלאַדיע זאָל שוין אויף זיכער געראַטעוועט
ווערן. די מאַמע וועט אַראָפּ פון זיך, אויב ער וועט שטאַרבן.
— ווענדט אייך, צו אַ צווייטן דאַקטאָר; איך טו אַלץ, וואָס
איך געפין פאַר גייטיק.

— ניין, איך מיין נישט דאָס. . . נו, זייט מיר מוחל, אַיך
ווייס אַליין נישט, וואָס איך רעד! — האָט יעקאַטערינאַ אַלעקסאַנ-
דראָוונאַ בערוועז אַ זאָג געטון.

כדי אַרומצוגיין אַרום דעם קראַנקן האָבן זיי צוגענומען
אַ בעניטע פּלעגערין. פּונדעסטוועגן פּלעגט נישט פאַרבייגיין קיין
איין נאַכט, אַז יעקאַטערינאַ אַלעקסאַנדראָוונאַ זאָל מיך נישט אויפ-
וועקן. זי פּלעגט אַנקלאַינגען און מיך אַרויסרופן דורכן דינסט-
מידל.

— וואָלאַדיען איז ערגער געוואָרן, ער קרעכצט און רעדט
פון היץ, — זאָגט זי, — קומט, זייט אַזוי גוט.
איך גיי אָן אַ וואָרט צו זאָגן. טיילמאָל אָבער פּעלט מיר
אויס געדולד.

— צי האָט אייך די פּלעגערין געשיקט, צו איר אַליין
דאַרפט מיך האָבן? — פּרעג איך מיט אַ בייער שטימע.
אירע טונקעלע אויגן צינדן זיך אָן פון אויפּרעגונג; יעקאַ-

טערינא אַלעקסאַנדראַוואַ האַלט זיך קוים איין, זעננדיק זיי טייער
איך שאַץ אַפּ מיין שלאָף.

— איך מיין, אַז אַ קראַנקן-וועכטערין איז נישט קיין דאַק-
טאָר, און זי קען דאָ נישט אורטיילן, — ענטפערט זי שאַרף.

איך גיי מיט איר. דאָס יינגל רעדט פון היץ, וואַרפט זיך-
אַטעמט צו אָפּט, נאָר דער פּוּלס איז נאָרמאַל, און מען דאַרף נישט
קיין דאַקטאָר. די אויפגערגטע פּלעגערין זיצט אויף אַ שטול באַם
פענסטער. איך גיי שטילשווייגנדיק אַרויס אין פּאַדערהויז אַריין.
— וואָס טוט מען איצט? — פּרעגט מיך יעקאַטערינאַ אַלעק-

סאַנדראַוואַ. — דער דופק ווערט אים שוואַכער.

— איינגעבן דאָס זעלבע. דער דופק איז נאָרמאַל, — ענט-
פער איך ברוגז און גיי אַרויס. און אויפן וועג קלער איך: ווען
מען האָט איין פּאַציענט אַזעלכן אָן איבערייס אַ גאַנץ יאָר, וואָלט
דער געזונטסטער מענטש נישט אויסגעהאַלטן מער זיי אַ יאָר
צייט.

צומאַרגנס, דאָס יינגל פּילט זיך בעסער, — און יעקאַטע-
רינאַ אַלעקסאַנדראַוואַס אויגן קוקן אויף מיר מיט צערטלעכקייט
און ליבשאַפט.

בכּלל פּלעג איך פּינקטלעך טרעפן פון יעקאַטערינאַ אַלעק-
סאַנדראַוואַס אויגן, בשעת זי פּלעגט מיר נאָר עפּענען די טיר,
וואָס דער קראַנקער מאַכט. נאָך נישט זעננדיק אים אפּילו: איז
דעם קראַנקן ערגער, — ברענט איר פנים ביט אַ שנאה צו מיר,
וועלכע זי קען קוים איינהאַלטן; — איז אים בעסער, — קוקן
אירע אויגן מיט אַן אומענדלעכער צערטלעכקייט.

עס איז געווען זייער אַ שווערער קרויזס. צוויי טעג האָט
זיך דאָס יינגל געפּונען צווישן לעבן און טויט. די גאַנצע צייט
גין איך כּמעט נישט אַרויסגעגאַנגען פון זייער שטוב. צוויי מאָל.

איז געווען אַ קאָנסיליום (אַ באַראַטונג פֿון עטלעכע דאָקטוירים). די
מוטער האָט אינגאַנצן אויסגעזען ווי אַ משוגענע.

— ה' דאָקטאָר, ראַטעוועט אים! ... ה' דאָקטאָר! ...

און שטאַרק דריקנדיק מיין עלנבויגן מיט אירע דאַרע פינגער, קוקט זי מיר דורכדרינגלעך אין די אויגן אַריין מיט אירע רחמנות-בעטנדיקע אויגן. גלייכצייטיק איז איר בליק געווען גרוי-זאַם, פייבלעך, פונקט ווי זי וואָלט געוואָלט איבערגיסן אין מיר אַריין דעם באַווסטזיין פֿון דער גאַנצער שרעק אירער, טאַמער חלילה שטאַרבט דאָס יינגל.

דאָס יינגל ליגט מיט אַ בלוז, אָן אומבאַזעגלעך פנים, ער אַטעמט צו אָפט און הייזעריק, דער דופק איז זייער שוואַך. איך פאַרענדיק דאָס פאַטראַכטן דעם קראַנקן, הייב אויף דעם קאָפּ, — און פֿון דער האַלב-טונקלקייט פֿון צימער קוקן אויף מיר דורכ-דרינגלעך אַרויס די זעלבע משוגענע, גרויזאַמע אויגן פֿון דער מוטער.

דער קראַנקער האָט אויסגעהאַלטן דעם קריזיס. עס איז אַדורך אַ טאַג, צוויי און ער איז געווען אויסער יעדער געפאַר. די מוטער מיט דער טאַכטער זענען צו מיר געקומען אַהיים מיר דאַנקען. גאָט מיינער, וואָס פאַר אַ דאַנקבאַרקייטן דאָס זענען געווען!

— טייערע דאָקטאָר! ליבענקער! — האָט די מוטער גע-האַלטן אין איין איבערחזון פֿול מיט עקסטראַז. — איר ווייסט דען, וואָס איר האָט געטון פאַר מיר? ... גיין, איר וועט עס נישט פאַרשטיין! גאָט מיינער, ווי זאָל איך אייך זאָגן? ... ווען איך וועל האַלטן אַ מינוט פאַרן טויט, וועל איך נאָר אייך איינעם אַליין אין זין האַבן! איר ווייסט נישט, איך האָב אַ נדר געטון... ווי זאָל איך אייך אַפּדאַנקען, איך בין אויף אייביק אייער בעל-חוב! ה' דאָקטאָר! ... זייט מיר מוחל! ..

און זי האט אָנוועכאַפּט מיינע הענט און געוואָלט אַ קיש טון.
יעקאָטערינאַ אַלעקסאַנדראָוונאַ האָט געשמייכלט מיט אירע הערלע-
כע, טרויעריקע אויגן און מיר הייס געדריקט די האַנט מיט אירע
ביידע הענט.

און איך — איך האָב געקוקט ביידע פרויען אין די אויגן
אַרײַן, וואָס האָבן געשיינט מיט אַזאַ באַגייסטערטער דאַנקבאַרקייט,
און געדאַכט האָט זיך מיר, אַז איך זע נאָך אין זיי דעם אָפּגלאַנץ
פון יענער שנאה, מיט וועלכער די זעלבע אויגן האָבן געקוקט אויך
מיר מיט דריי טעג צוריק.

זיי זענען אַוועקגעגאַנגען. איך האָב זיך צוריק גענומען צום
לייענען. און פּלוצלינג האָב איך מיך אַליין פאַרווונדערט, ווי גלייכ-
גילטיק איך בין געבליבן צו זייער דאַנקבאַרקייט; ווי איבער מײַן
נשמה וואָלט זיך אַ שטייגער פאַרבייגעטראָגן אַ שטראָם נאַרישע
ווערטער, פּוססע ווי שאַלעכקײַט, און קײַן איינציקס איז אין דער
נשמה נישט געבליבן.

און איך האָב אַ טראַכט געטון, אַז אַזעלכע מינוטן זענען
דאָס די „באַלוינונג“, אַז דאָס זענען די „ליכטיקע שטראַלן“ אין
דעם שווערן, פינסטערן לעבן פון אַ דאַקטאָר!

וואָס פאַר אַ ליכטיקע שטראַלן זענען דאָס? פאַר די זעלבע
באַמײַנונגען, פאַר דעם זעלבן הייסן ווילן צו ראַטעווען דאָס יונגל
וואָלט איך דאָך באַקומען אַלס באַלוינונג בלויז שנאה, אין פאַל
זען ער וואָלט געשטאַרבן.

צו דער דאָזיקער שנאה בין איך ביסלעכעווייַז צוגעווינט
און גלייכגילטיק געוואָרן. און אַלס פּועל-יוצא דערפון בין איך
זעלבסטפאַרשטענדלעך אינגאַנצן גלייכגילטיק געוואָרן צו דער דאַנק-
באַרקייט אויך.

איך האָב מיך אַלעמאַל מער איבערצייגט, אַז מען דאַרף אין

זיך בכלל אויסארבעטן א פולשטענדיקע גלייכגילטיקייט צום פא-
ציענטס געפילן. אנדערש קען מען צוואנציק מאָל משוגע ווערן פון
יאַש און פאַרצווייפּלונג.

XVIII

יא, מען דארף זיך גארנישט נעמען צום האַרץ, מען דארף שטיין העכער פון די ליידן, פארצווייפלונג און שנאה, קוקן אויף יעדן קראנקן ווי אויף א מענטש, וואָס איז נישט באַם ריינעם געדאַנק, פון וועלכן מען דארף זיך נישט באַליידיקן. וועט זיך אויס-אַרבעטן אזאָ מין באַציונג, — וועל איך גלייכגילטיק גיין צו יעדעם מאַשיניסט, וועגן וועלכן איך האָב דערציילט אין פאַריקן קאָפיטל און באַ דער שוועל וועט מיך נישט אָפּשטעלן דער געדאַנק וועגן דער נישט פאַרדינטער שנאה, וועלכע וואַרט אויף מיר דאָרט. און אָפט, גאָר אָפט קומט מיר אויס איינצוזחורן מיט זיך אליין: „מ'דארף זיך אויסאַרבעטן אַ גלייכגילטיקן קוק" ו דאָס איז אַבער אזוי שווער...

ערשט נישט לאַנג האָב איך געהיילט אַ יונגע פרוי, אַ באַ-אַמטנס אַ חייב. איר מאַן, אַ מענטש מיט אַ נערוועזן, אינטעליגענטן אויסזען, מיט אַ מאַדנע-דין שטימעלע, איז אַן איבערגעשראַקענער געקומען צו פאַרן נאָך מיר און געזאָגט, אַז זיין פרוי האָט דאָס זיך דיפּטעריט.

איך האָב באַטראַכט די קראַנקע. זי האָט געהאַט אַ פאַליקאַ-לאַרע זשאַבע (אזאָ מין קרענק איגעווייניק אין האַלדן).

— דאָס איז נישט געפערלעך? — האָט מ'ך דער מאַן
אירער געפרעגט.

— ניין, עס וועט זיכער אין אַ צוויי-דריי טעג אַרום דורכ-
גיין, אונז, קען זיך אַמאָל מאַכן אַ געשוויר.

אין צוויי טעג אַרום האָט טאַקע די לינקע מאַנדל (דריי
אונטער דער גאַמבע) אָנגעהויבן געשוואַלן צו ווערן.

— פאַרוואָס איז דאָס עפעס? פאַרוואָס האָט זיך פּלוצלינג
אָנגעהויבן בויערן אַ געשוויר? — האָט זיך דער מאַן זייער גע-
הידושט.

פאַרוואָס?... פונקט ווי עמעץ וואָלט געקענט ענטפערן אויף
אזאָ מ'ן פראַגע!...

סיי דער מאַן, סיי די פרוי, ביידע האָבן זיך צו מיר בא-
צויגן מיט יענעם ליבלעכן צוטרוי, וועלכער איז אזוי וויכטיק פאַרן
דאָקטאָר, וועלכער שטאַרקט אזוי זיין מוט; יעדער פאַרשריפט מיי-
נע האָט מען איוסגעפירט מיט אַן ערנסטער, כמעט ערגפּורכטיקער
פּינקטלעכקייט און דייטלעכקייט.

די קראַנקע האָט פּינף טעג שטאַרק געליטן, מיט גרויס מי-
האַט זי קיים געקענט עפענען דאָס מויל און שלינגען. נאָך דעם
שניט וואָס איך האָב געמאַכט, איז דאָס געשווילעכע אָפּגעפאַלן,
די קראַנקע האָט שנעל אָנגעהויבן געזונט צו ווערן; עס איז נאָר
געבליבן די ווייטיק אין די מוסקולן אויף ביידע זייטן האַלדן. איך
האָב גענומען לייכט מאַסאַזשירן דעם האַלדן.

— ווי צאַרט, ווי איידל באַ אייך קומט אַלץ אַרויס! —
האַט מיר די קראַנקע געזאָגט, רויט ווערנדיק און שמייכלנדיק. —
איך וואָלט, כ'לעבן, באַשטאַנען שטענדיק קראַנק צו זיין, אַבי נאָר
איר זאָלט מ'ך היילן.

יעדן טאָג פֿלעגן זיי מ'ך נישט אָפּלאָזן און איך האָב גע-
זונט באַ זיי טרינקען קאווע און אָפּזיצן אַ שעה-צוויי; דאָס איז

סאר מיר אויך געווען גאנץ אָנגענעם, אזוי פריינטלעך און ליב-
לעך איז געווען זייער באַזונג צו מיר.

אין א צוויי טעג אַרום האָט דער קראַנקער אָנגעהויבן וויי-
צו טון די לינקע זייס פונם שלינג-אַפּאַראַט און די היץ האָט זיך
וידער פאָרגרעסערט.

— נו, וואָס? — האָט מיך דער מאַן געפרעגט זייער אים-
רויך.

— עס מאַכט זיך מסתם אין דער צווייטער מאַנדל אויך א
געשוויר.

— גאָט מיינער, נאַכאַמאָל. — האָט די קראַנקע אַרויסגע-
רעדט, אַראַפּלאָונדיק די הענט אויף די קני.
דער מאַן האָט ברייט געעפנט די אויגן.

— פאַרוואָס איז דאָס עפעס? — האָט ער מיט גרויס פאַר-
הונדערונג געפרעגט. — דאַכט זיך, מ'האַט געטון אַלץ, וואָס עס
איז נייטיק געווען!

איך האָב אים ערקלערט, אז דאָס דאָזיקע איז אוממעגלעך
געווען צו פאַרהיטן.

אַך, מיין אַרימע שווענקאַ! — האָט ער אויסגעשריגן נער-
ווען. — נאָך אַ מאָל וועלן מיר הייסט עס מוזן דורכמאַכן די גאַנ-
צע מעשה פון אָנהייב אָן.

און אין זיין קול האָט זיך דייטלעך געהערט אַ טאָן פון
פיינטשאַפט צו מיר.

דער געשוויר איז זיך גאָר פאַמעלעך אויסגעשטאַנען, נישט
קוקנדיק אויף די שניטן, וועלכע איך האָב צוויי מאָל געמאַכט. ווי-
דער איז באַ דער קראַנקער דער האַלדו אויפגעשוואַלן געוואָרן.
וידער האָט זי גאַרנישט געקענט שלינגען.

אין האָב אָנגעהויבן באַמערקן, אז מיט יעדן טאָג האָט מען

מ'ך אָנגעהויבן אויפצונעמען קעלטער, ווי עס פאַרנעמט זיך אַרום
מיר אַ שטיקנדיקע אַטמאָספֿערע פֿון עפעס אַ מין עקל צו מײן
פֿערנאָן.

איצט איז מיר שוין שווער געווען צו גיין צו זיי, שווער צו
באַטראַכטן די קראַנקע און באַפעלן דעם מאַן, וואָס צו טוין; ער
פלעגט מ'ך אויסהערן און זיך באַימען נישט צו קוקן מיר אין די
אויגן אַריין.

צוזאַמען דערמיט איז באַ זיי אַנטשטאַנען און דער באַצונג
צו מיר אזאָ מין איבערגעטריבענע, אויסטערלישע העפֿלעכקייט;
עס האָט זיך פֿולט געפֿילט דער אומצוטרוי און דער עקל צו מיר,
נאָר ביידע זאָכן זענען טיף באַהאַלטן געווען אונטער דער העפֿלעכ-
קייט, וועלכע האָט מיר געשטערט צו מאַכן אַן עפענטלעכע אָנ-
פֿראַגע און זיך אָפֿצוזאָגן פֿונם ווייטערדיקן היילן.

דאָס איז אין תּוֹך גענומען גאַרנישט געווען קיין אומצוטרוי;
איך בין באַ זיי פשוט געווען דער סימבאָל און דער באַגלייטער
פֿון די צוגעגעסענע לייַדן, וואָס האָט זיי שוין אַלעמען אויסגעמאַ-
טערט, און אַלס פֿאַרקערפֿערונג פֿון די זעלבע לייַדן בין איך פֿאַר
זיי נמאס געוואָרן.

די קראַנקע איז ענדלעך געזונט געוואָרן, אויסערלעך האָבן
מיר זיך גאַנץ פֿיין אָפֿגעזעגנט; נאָר אין אַ וואָך אַרום, ווען איך
האַב מ'ך באַגעגנט מיט איר מאַן אין קאַרידאָר פֿון טעאַטער, האָט
ער פֿלוצלינג געמאַכט אַ זייערע מינע און אַוועקדרייענדיק זיך, שנעל
פֿאַרבייגעגאַנגען, פֿונקט ווי ער וואָלט מ'ך נישט באַמערקט.

צו דעם אַלעם מוז מען זיך צוגעוויינען, מען דאַרף זיך נישט
נעמען צום האַרץ אזאָ מין באַצונג, ווייל דאָס דאָזיקע לייַנט אינם
תּוֹך פֿון דער זאַך.

נאָר אָפֿטמאָל, צום מיינסטן באַ פֿאַרפֿאַלענע כראַנישע קרענק,
קען מען נאָך אַלע אַנשמרענגיגען, נאָך דער גאַנצע געווינטקייט

נישט ביישטיין קעגן דער געוואלטיקע שנאה, וואָס דער פּאַרצווייפֿל־
טער קראַנקער באַקומט צום דאָקטאָר.

אַ דאָקטאָר, ווען עס געלונגט אים פטור צו ווערן פון אַזאַ
מין פּאַציענט, איז העכסט צופרידן. נישט קוקנדיק אָבער אויף זיין
גאַנצער שנאה, וויל זיך גאַנץ אָפּט דער קראַנקער בשום אופן נישט
אָפּטשעפּען פון דעם דאָקטאָר זיינעם.

מיט עטלעכע יאָר צוריק איז אין איטאַליע, לעפּן מילאַן,
פּאַרגעקומען אַזאַ געשיכטע, דער דאָקטאָר פּראַנטשעסקאָ בערטאַלאַ
האַט געהיילט אַ שוטטער, וועלכער האָט געהאַט שווינדזוכט אין דער
לעצטער מדרגה. דעם קראַנקן איז וואָס אַ מאָל ערגער געוואָרן.
פּאַרלירנדיק דאָס געדולד, האָט ער אַנגעהויבן באַ יעדן
זינט זיך זען דעם דאָקטאָר, אַז ער איז אַ שווינדלער, אָן עס-הארץ
א. ד. גל.

דר' בערטאַלאַ האָט זיך ענדלעך איבערצייגט, אַז דער קראַנ-
קער האָט אים פיינט תכלית השנאה, האָט ער אים דערקלערט,
אַז פונם ווייטערדיקן היילן איז ער זיך געצווונגען אָפּצוזאָגן. דער
דאָזיקער באַשלוס האָט דעם קראַנקן אַרייַגעברענגט אין דער רציחה.
דעם אַנדערן טאָג האָט ער אָפּגעטשאַטעוועט דעם דאָקטאָר אויף
דער גאַס.

— צי וועט איר מיך ווייטער היילן, צי ניין? — האָט דער
שוטטער אַ פרעג געטון.

אַקומענדיק אָן ענטפער, אַז ניין, האָט ער אַרייַגעזעצט
דעם דאָקטאָר אין בויך אַריין אַ גרויס קיך-מעסער. דער דאָקטאָר
איז אַנידערגעפאַלן מיט אָן אויפגעשאַרפעטן בויך און דער קראַנ-
קער מערדער, באַ וועלכן עס האָט זיך גלייכצייטיק אַ לאַז געטון
דאָס בלוט פון האַלדז, איז אויך אַנידערגעפאַלן אויף דער
ערד.

ביידע האָט מען באַלד איינגעהויבן און אַוועקגעפירט אין
איינן שפיטאַל אַריין; דאָרט זענען זיי טאַקע ביידע געשטאַרבן.

דעם דאָקטאָרס גאַנצע טעטיקייט איז דורכויס איבערגעפולט
מיט שרעקלעך-גערוועזע מאַמענטן, וועלכע ווירקן אויף אים אויסער-
געוויינטלעך שלעכט. אָן אומגעריכטע פאַרערגערונג אינם קראַנקנס
געזונט-צושטאַנד, אַ פאַרפאַלענער קראַנקער, וועלכער פּאָדערט פון
דיר היילף, די סכנה פון טויט באַ אַ קראַנקן, די שטענדיקע מעגלעכ-
קייט פון אַן אומגליקלעכן צופאַל אָדער אַ טעות, ענדלעך, די אַט-
מאַסערע פון די ליידן און די ליידן גופא, וואָס רינגלען דין
אַרום, — דאָס אַלץ האַלט די נשמה אין אַ צושטאַנד פון עפעס אַ
מין פאַרבאָרגענער, אומאויפערלעכער מורא.

דער דאָויקער צושטאַנד איז אָבער נישט שטענדיק קיין פאַ-
ווסטזיניקער.

נאָר אַט מאַכט זיך אַ טאַג, אַ זעלטנהייט, ווען אַלץ איז אין
אַרדנונג: קיין געשטאַרבענער איז נישטאַ, אַלע קראַנקע ווערט
בעסער, די באַציונג צו דיר איז אַ גוטע, — ערשט דאָמאַלס באַמערקט
מען, אַ דאַנק דעם געפיל פון פאַרלייכטערונג אין וואָס פאַר אַ גער-
ווען, צערודערטן צושטאַנד מען לעבט די גאַנצע צייט.

עס מאַכט זיך אַמאָל, אַז מען פאַלט אינגאַנצן פון די כוחות,
מען קען אַזאָ לעבן נישט איבערטראַגן, עס נעמט דאָמאַלס אַרום
אַזא יאוש, אַז עס ווילט זיך אַנטלויפן, אַנטלויפן ווייט, פּטור ווערן
פון אַלעמען, כאַטש אויף אַ קליינער צייט זיך דערפילן רויק אין
פריי.

שטענדיק אַזוי צו לעבן איז אוממעגלעך.

און אַט הייבט זיך שוין אָן אין טייל הינזיכטן אויסצואַרבעטן
באַ מיר די נייטיקע געווינהייט, איך ליידט שוין נישט אַזוי פיל
ווי פריער פון דער שנאה און אומגעריכטקייט פון די קראַנקע.

עס שניידן מיר שוין נישט אזוי באם הארץ זייערע ליידן און זייער הילפלאזיקייט.

שווערע קראנקע זענען פארן דאקטאר צום מיינסטן באלערנ-דיק, פריער האב איך נישט געקענט פארשטיין, ווי אזוי מיינע חברים פון איין שפיטאל קענען זיך אויסקלויבן דווקא די אפטיילונג, ווי עס ליגן די „אינטערעסאנטע“ שווערע קראנקע; איך האב מיך דאקעגן אלץ באמיט אפצושעפען זיך פון אזעלכע קראנקע; מיר איז שווער געווען צו קוקן אויף זייערע אויסגעדרארטע קערפערס מיט דעם נאכהענגעדיקן פלייש, מיטן פוילנדיקן בלוט, עס איז שווער געווען זיך צו באגעגענען מיט זייערע בליקן פול מיט האפ-נונג צו דיר, בשעת דו קענסט אזוי ווייניק העלפן.

ביסלעכקייט בין איך אבער צו דעם געוויינט געווארן.

איך האב מיך בכלל אנגעהויבן צוגעוויינען צו דער אטמאספערע פון די שטענדיקע ליידן, אין וועלכער עס קומט אויס צו לעבן און צו ארבעטן.

איך פיל, ווי בא מיר הייבט זיך ביסלעכווייז אן אויסצוגארבעטן א גאנץ באזונדערע באצוינג צו קראנקע: איך באצי מיך צו זיי דעליקאט, אויפמערקזאם, איך באמי מי געוויסנהאפט צו טון אלץ, וואס איך בין נאך בכוח צו טון, — נאך אוועק פון די אויגן, איז אוועק פון הארץ אויך.

איך זיך אינדערהיים אין דער געזעלשאפט פון גוטע פריינט, איך שמועס און לאך; דארף מען פארן צו א קראנקן, פארן איך, טו וואס מען באדארף, טרייסט די מוטער, וואס וויינט בא איר שטארבנדיקן זון; נאך קוים קום איך צוריק אהיים, באקום איך באלד די פריערדיקע שטימונג און אויף דער נשמה בלייבט נישט קיין שום שפור פון ווייטיק.

„דער קראנקער“, מיט וועלכן איך האב צו טון אלס דאך

טאָר, איז נאָר עפעס אנדערש ווי סתם אַ קראַנקער מענטש, אפילו
 נישט קיין נאָנטער, אפילו אַ ווייטער באַקאנטער, מיט אַזעלכן בין
 איך פעיק צו האָבן מיטלייט, מיטצופילן מיט אים אין זיינע ליידן,
 צוגע אָבער מיינע פאַצענטן פאַרליר איך וואָס אַ מאָל מער די
 דאָזיקע פעיקייט; און איך בין פעיק צו פאַרשטיין דעם פריינט
 מיינעם, אַ געוויסן כירורג, אַ מענטש זייער אַ גוטעהערציקן, וועלכער
 פלעגט זיך גאַנץ תמימותדיק ווונדערן, בשעת אַ קראַנקער פלעגט
 מאַכן געוואָלטן אונטער זיין מעסער און אים געוויינטלעך
 פּרעגן:

— נאַרעלע, וואָס-זשע שרייסטו?

עס איז מיר גאַנץ פאַרשטענדלעך, ווי אזוי פיראַגאַו, מיט
 זיין גוט, מיטפילנדיק האַרץ, האָט זיך געקענט דערלויבן יענעם
 עקל-האַפטן אַרויסטריט, וועגן וועלכן ער דערציילט אין זיינע
 זכרונות.

ער שרייבט:

נאָר איין מאָל אין מיין לעבן האָב איך געהאַט אזאָ גראַבן-
 טעות באַם באַטראַכטן אַ קראַנקן: איך האָב באַ אים פעסטגעשטעלט
 אַ שטיין אין אורין-פעכער און מאַכנדיק די אַפּעראַציע האָב איך
 קיין שטיין נישט געפונען.

דאָס האָט זיך פונקט געטראָפן מיט אַרעליגיעזן, שרעקעוו-
 דיקן אַלטטעשקן; איך בין אויפגערגעגט געוואָרן צוליב מיין טעות און
 איך בין געווען אזוי פיל נישט פיין, אז איך האָב דעם אַפּגעמאַ-
 טערטן קראַנקן עטלעכע מאָל געשיקט צו אַלדע טיול.

— ווי האָט איר קיין מורא נישט פאַר גאַט, — האָט דער
 אַלטער זיך אַפּגערופן מיט אַ שטיל, תחנונימדיק קול — און דער-
 מאַנט דעם נאָמען פון שר של גיהנום, בשעת נאָר גאַטס נאָמען
 אַליין וואָלט מיר געקענט פאַרגרינגערן מיינע יסורים!
 דאָס איז אַ מערקווירדיקע אייגנשאַפט פון דער מענטשלעכער

בשמה פארטעמפט צו ווערן פון רגילות אין איין הינזיכט און
אין אלע אנדערע הינזיכטן צו בלייבן נישט פארענדערט.
פריער האָב איך נס מיר גאַרנישט געקענט פאַרשטעלן, איצט
בין איך אָבער איבערצייגט, אַז אפילו אַ טורמע-וועכטער און אַ
הילף קענען זיך הייס און ערנסט אַפּרופּן אויף יעדער אומגליק
אויב דאָס דאָזיקע ליגט נאָר אויסער דעם געביט פון זייערע באַ-
שעפטקייטן.

איך באַמערק, ווי איך הייב אָן אַלעמאַל מער געווינט צו
ווערן מיט די לייזן פון די קראַנקע, ווי איך הייב מיך אָן צו
ריכטן באַם היילן מיינע קראַנקע נישט מיטן אוממיטלפאַרן געפיל,
נאָר מיטן מוח, מיטן פאַרשטאַנד, אַז מ'דאַרף זיך האַלטן אַזוי און
אַזוי, די דאָזיקע געווינהייט גיט מיר די מעגלעכקייט צו לעבן צו
אַטעמען, נישט צו זיין אייביק אונטער דער ווירקונג פון שווערע
אייגנדיקן: נאָר די דאָזיקע געווינהייט פון די דאָקטוירים רעגט
מיך אויף און שרעקט מיך, — צום מיינסטן דאַמאַלס, ווען איך
באַמערק עס אין דער באַציונג צו זיך זעלבסט.

צו מיר איז געקומען מיינס אַ שוועסטער פון דער פּראָווינץ;
זי איז געווען אַ לערערין אין אַ שטאַטישער שול. נאָך מיט צוויי
יאָר צוריק האָט זי געמוזט פאַרלאָזן די שטעלע צוליב איר קראַנק-
הייט: צוליב דער אויסגעמאַטערטקייט אירער האָט זיך באַ איר
אַנטוויקלט אַ פּולשטענדיקע נערוועזע אויסגעמאַגערטקייט; זי איז
אַזוי שוואַך געוואָרן, אַז גאַנצע טעג און נעכט פלעגט זי ליגן און
בעט, יעדער קלונג האָט באַ איר אַרויסגערופּן נערוועזע אַטאַקן,
שלאָפּן האָט זי לחלוטין נישט געקענט, זי איז געוואָרן אַ בייזע,
אַ קליינלעכע, אַן אויפגערעגטע. צוויי יאָר האָט זי זיך געהיילט און
אַלץ איז געווען אומזיסט.

און אַט איז זי געקומען צו די רעזירענץ-דאָקטוירים.
איך האָב זי נישט דערקענט, אַזוי איז זי געוואָרן אויסגע-

דארט און בלייך; די אויגן אירע זענען עפעס גרעסער געוואָרן,
אַרומגעזוימט מיט אַ בלויער ראַנד און האָבן געהאַט עפעס אַ מאַד-
נע גערועזען גלאַנץ; פּרזער איז זי גשוען אַן עבערגישע, פּויל מיט
אַרבעטסט-לוסט, איצט איז זי געוואָרן פּויל, גלייכגילטיק צו
אַלעם.

איך בין מיט איר געפאַרן צו אַ באַוויסטן געוואַרפֿאַסאַ-
ליאַג. (אַ פּראָפּעסאָר פון אויטאָמאָבילע גערוו-קראַנקהייטן).

לאַנג איז אונדז אויסגעקומען צו וואַרטן. אַ סך פּאַציענטן
זענען געווען. ענדלעך זענען מיר אַריין אין קאַבינעט.

דער פּראָפּעסאָר האָט מיט אַ פּריילעכער, גלייגילטיקער מינע
אַנגעהויבן אויספרעגן די שוועסטער מיינע, צו איר יעדער ענטפער
האַט ער צוגעשאַקלט מיטן קאַפּ און געזאָגט: „זייער גוט“ דער-
נאָך האָט ער זיך געזעצט שרייבן אַ רעצעפּט.

— געוויס, געוויס! — האָט דער פּראָפּעסאָר גוטמוטיק גע-
ענטפערט. — טויזנטער מענטשן זענען קראַנק אויף דעם זעלבן
וואָס איר, איר וועט געזונט ווערן! אַט וועלן מיר אייך פּאַרשרייבן
וואַנעס, צוויי מאַל אין דער וואָך, דערנאָך...

מיר איז אַלץ מער עקלע האַפט געוואָרן צו קוקן אויף דעם
פּריילעכן, גלייכגילטיקן פּנים, אויסצוהערן דעם דאָזיקן טאָן, אין
וועלכן מען רעדט נאָר מיט קליינע קינדער.

דאָ האָט מען דאָך פאַר זיך געהאַט אַ גאַנצע טראַגעדיע:
מיט אַ האַלב יאָר צוריק האָט מיין מוטער, אַריינקומענדיק גאַנץ
צופּעליק צו דער שוועסטער, אַרויסגעריסן באַ איר פון דער האַנט
די מאַרפינע, מיט וועלכער זי האָט זיך געוואַלט אַפּסמען, פּדי נישט
צו פירן קיין לעבן פון אַ קראַנקן פּאַראַזיט... און אַט קומט ער
מיט זיין עקלע האַפטן טאָן, מיט זיין גלייכגילטיקייט, און הייזט, אַז
קליינעם אינטערעסירט נישט די דאָזיקע טראַגעדיע.

מיין שוועסטער איז געשטאנען שטילשווייגנדיק און פון איי-
רע אויגן זענען אומבאזוסטויניק געפלאָסן גרויסע טרערן; זי איז
א שטאַלצע און עס האָט זי געקרענקט, וואָס זי קען די טרערן
נישט איינהאַלטן, זיי זענען געפלאָסן נאָך מער.

איר גרויס אומגליק איז באַנאַליזירט, אויסגעלאַכט געוואָרן, —
אַזעלכע ווי זי זענען פאַרהאַן טויזנטער, און אין איר אומגליק זעט
גאַר קיינער נישט קיין שום שרעקלעכס... און זי האָט אַזוי גע-
וואַרט אויף זיין עצה, אַזוי געהאַפט!

— נו, אָט! אַך, פרייליך, דאָס טויג שוין צו גאַרנישט! —

האַט דער דאָקטאָר אויסגעשריגן, דערזענדיק באַ איר טרערן —
אי—אי—אי, אַ בושע און אַ חרפה! וויינען, פע!... הערט שוין
אויף, הערט אויף!...

און ווידער אַ מאָל האָט אַלץ אין זיין טאָן גערעדט וועגן
דעם, אַז דער פראָפּעסאָר זעט יעדן טאָג אַזעלכע וויינענדיקע
פריילינס, און אַז די טרערן זענען פאַר אים נישט מער ווי טראָפּנס
געוואָלצן וואַסער, וואָס ווערן אַרויסגעברענגט פון די טרערן-דריי-
לעך דורך די צעטרייסלטע נערוון.

מיר זענען שטיל אַרויסגעגאַנגען, שטיל זיך אויפגעזעצט אויף

דער דראָזשקע. מיין שוועסטער האָט זיך איינגעבויהן, צוגעדריקט
די מופקע צו די ליפּן און זיך פלוּצלינג צעוויינט, זי האָט אין
זיך געשטיקט דאָס געוויין און דאָך — נישט בכוח געווען זיך
איינצוהאַלטן.

— איך וועל נישט אייננעמען די נאַרישע רעצעפטן! —

האַט זי אויסגעשריגן און אַרויסכאַפּנדיק דעם רעצעפט, אים צע-
ריסן אויף פיצלעך.

איך האָב מיך נישט קעגנגעשטעלט; איך האָב געהאַט פונקט

דאָס זעלבע געפיל, איך האָב אַנגעוויירן דעם מינדסטן צוטרוי צו

די רפואות פון דעם דאָויקן גלייכבילטיקן, עגאָיסטישן מענטש וועלכן,
עס גייט אַזוי ווייניק אָן יענעמס אומגליק...

און באלד דעם זעלפן אָונט האָב איך מיר געטראַכט: ווו
איז-זשע פאַרט פאַרהאַן די גרענעץ, אויף וועלכער עס דאַרף זיך
האַלטן סיי דער דאַקטאָר, סיי דער קראַנקער, און צי וואָלט איך
ביך שטענדיק געקענט האַלטן אויף דער דאָזיקער גרענעץ? ...

XIX

איינמאל באנאכט קלינגט מען בא מיר האסטיק אן. די דענסט
איז מיר געקומען זאגן, אז מען רופט מיך צו א קראנקן. אין פאך-
דערהויז איז געשטאנען א הויכער יונגעראן מיט פרישטשעס אויפן
פנים אין א היטל פון א פאסט-באאמטן.
— ה' דאקטאר, זייט אזוי גוט, אפשר האלט איר זיך צו-
געאיילט צו באזוכן די קראנקע! — האט ער ארויסגעערעדט אן
אויפגערעגטער. — א פרוי שטארבט... דאך נישט הייט, באלד אין
ראג...

איך האב מיך אָנגעטון און אַרויסגעגאַנגען מיט אים.
— האָס איז געשען מיט דער קראַנקער? זי איז שוין לאַנג
קראַנק? — האָב איך געפרעגט מיין באַגלייטער.
ער האָט געקנייטשט מיט די פלייצעס.
— איך פארשטיי פשוט נישט!... וואָס איז דאָס אַזוינס,
מיין גאָס!.. זי איז מיין הברס ווייב, איך בין באַ זיי אויף קעסט
און קוואַרטיר... אין אַחונט איז זי געקומען מיטן מאַן, זיי זענען
געווען ביידע צוגאַסט, — זי האָט געלאַכט, געשפּאַסט. און פּלוצ-
לינג וועקט מיך דער מאַן אויף און שיקט מיך נאָך אײך. — דאָס

זייב זיינס שטארבט, זאגט ער... פון וואָס דאָס איז געשען, ווייט
 אַךְ בשום אופן נישט!
 מיר זענען אַרויפגעגאַנגען אויפן פערטן שטאַק דורך קרומע.
 פיינסטערע טרעפּ, צוגעלויבטן זיך אויפן וועג מיט שוועבעלעך. מײן
 באַגלייטער האָט האַסטיק אָנגעקלונגען.
 אַ יונגער מענטש, אַ ברונעטער, מיט אַ שוואַרץ בערדעלע,
 אין בלוזן וועסטל האָט אונדז געעפנט די טיר.
 — ה' דאָקטאָר, ווי גאָט איז אייך לײב, שנעלער! — האָט
 ער שער נישט געוויינט.
 ער האָט מיך אַריינגעפירט אין שלאָפֿצימער. אויף אַ ברייט,
 צווייפאַכיק בעט איז אומבאוועגלעך געלעגן אַ יונגע פרוי מיטן
 פנים צו דער וואַנט.
 איך האָב זי אָנגענומען באַם דופק, — די האַנט איז געווען
 שווער און קאַלט, דער דופק האָט נישט געקלאָפֿט; איך האָב זי
 איבערגעדרייט מיטן פנים אַרויף, אַריינגעקוקט אין אַן אויג אַריין,
 זיך צוגעהאַכט צום האַרץ... זי איז שוין געווען טײט.
 איך האָב מיך פאַמעלעך אויסגעגלייכט.
 — נו, וואָס? — האָט דער מאַן אַ פּרעג געטון.
 איך האָב מיט גרויס באַדויערונג אַ קנייטש געטון מיט די
 פלייצעס.

— געשטאַרבן! ? — האָט ער זיך געשטיקט פון געוויין —
 און פּלוצלינג, קוקנדיק אויף מיר מיט אומבאוועגלעכע, אויסגע-
 גלאַצטע אויגן, אָנגעהויבן יאָמערן. פונקט ווי ער וואָלט געבילט;
 פונקט ווי ער וואָלט נישט געקענט אַוועקרייסן זיין בליק פון מײ-
 נעם; ער האָט געציטערט און געהאַלטן אין איין יאָמערן מיט זײן
 מאַדנעם געוויין, וואָס איז ענלעך געווען צום בילן פון אַ הונט.
 — באַרויקט אייך... נו, וואָס-זשע זאָל מען מאַכן! — האָב
 איך אים געזאָגט, אָנרירנדיק אים באַם אַרבל.

ער האָט זיך שווער אַרעפגעלעבט אויף אַ שטיל און חייב-
דיק זיך אַהין און צוריק מיטן גאַנצן קערפער, זיך אָנגעכאַפט באַם
קאַפּ, דאָס מיידל אין דעם נאַכט-קליידל, וואָס איז געשטאַנען באַ
דער קאַמאַדע האָט זיך אויך הויך צעווייגט.

די טויטע איז אינגאַנצן שוין קאַלט געוואָרן. אַ יונגע אַ
שיינע, אין אַ העמד באַנייט מיט שפיצן, איז זי געלעגן אויפן צע-
קנידערטן בעט, וואָס איז נאָך וואַרעם געווען.

— ווי אַזוי איז דאָס געשען? — האָב איך געפרעגט.

— זי איז אינגאַנצן געזונט געווען! — האָט דער מאַן אויס-
געשריגן, — געכטן זענען מיר געקומען פון באַקאַנטע. אינמיטן
דערנאַכט כאַפּ איך מיך אויף. זע איך, זי ליגט עפעס אויף אַ
זייט. איך האָב זי אַ ריר געטון באַ אַן אַקסל, — זי רירט זיך
נישט, זי איז קאַלט... גאַט, גאַט, גאַט מייגער! האָט ער אויס-
געשריגן, רייסנדיק זיך די האַר פון קאַפּ, — אַ-אַ-אַ...! וואַגיאַ,
וואָס איז דאָס אַזוינס?

מײן באַגלייטער האָט מיטליידנדיק געפּינטלט מיט די
אויגן.

— נג טייערער! סעריאָזשא! וואָס-זשע זאָל מען טון? —
האַט ער זיך טרויעריק געבעטן — גאַטס ווילן איז אַזוי! דרווייסט
דאָך, אַז באַ טשעפּאַקאָון איז אויך געשען דאָס זעלבע, — וואָס
קען מען-זשע טון קעגן גאַט?

— עס איז דאָך... ערשט איצט... נאַסטענקאַ! נאַסטיאַ!..
דאָס מיידל האָט זיך אָנגעטון און אַראַפגעאַנגען צום סטרוזש
איים צו שיקן נאָך דער געשטאַרבענערס מוטער. דער חבר האָט
חייטער געהאַלטן אין איין טרייסטן דעם מאַן. איך האָב שוין נישט
געהאַט וואָס צו טון און איך האָב מיך אויפגעשטעלט אַדעק-
צוגיין.

— ווארט באַר צו, ה' דאָקטאָר. איין מינוטקעלע... זייט
אָזוי גוט! — האָט דער מאַן אַרויסגערעדט.
וויינענדיק אַלץ אייניגעם, האָט ער געשווינד אַרויסגעוואָקט
אַ שופּלאַד פֿון דער קאַמאַדע, געזוכט אַ וויילע און מיר דערלאָנגט
דריי רובל.

— מען דאַרף נישט! — האָב איך גערוועזן אַ זאָג געטון און
אָדערקעמאַכט מיט דער האַנט.
— ניין, ה' דאָקטאָר, אַזוי גייט עס נישט! — האָט ער זיך
אַפגעשאַקלט. — פאַרוואָס עפעס? ניין איך בעט איך זייער!...
איך האָב געמוזט צוגעמען.

איך בין געקומען אַהיים. עס איז מיר געווען שווער און
פאַרדריסלעך. די באַקומענע דריי רובל האָבן מיר געברענגט די
קעשענע; וואָס פאַר אַ מיאוסער, שרייענדיקער קאַנטראַסט איז
צווישן די דאָזיקע דריי רובל און דעם אומגליק זייערן!
איך האָב מיר פאַרגעשטעלט, אַז דאָס איז גאָר באַ מיר אין
די אויגן געשטאַרבן מיין ווייב — און אין דער זעלבער צייט
דאַרף איך עפעס זוכן דריי רובל צו באַצאָלן דעם דאָק-
טאָר!

ווען אַלע דאָקטוירים זאָלן אפילו זיין מלאכים, וואָלט דאָס
באַצאָלן זיי פאַר זייער הילף, בשעת עס דאַכט זיך, אז די גאַנ-
צע וועלט דאַרף פאַרגליווערט ווערן פון פיין, — שוין גענוג גע-
ווען, אז מען זאָל צו זיי פילן אַן עקל און אַ שנאה. פונקט אזא
געפיל האָב איך געהאַט צו זיך אַליין, ווען איך האָב געקוקט אויף
מיר פון אַ זייט.

אַ, די שכירות! וויפיל צייט האָט געמוזט פאַרבייגיין, ביז מען
איז עטוואָס געוואָונט געוואָרן דערצו!
יעדער שריט דיינער ווערט אַפגעשטעמפלט מיטן רובל, דער
קלאַנג פונם רובל שטייט צווישן דיר און דעם ליידיגדיקן מענטש.

חייפיל אומבאקוועמלעכקייטן ברענגט ער אריין אין די באצוינגען.
ווי אפט שטערט ער דעם היילן און פענטעט די הענט. . .

צום מיינסטן האט מיך אין אנהייב געקלט זוקא דער מאָ-
דוס פונם אָפּשאַצן דעם דאָקטאָרס אַרבעט, — אַ דאָקטאָר באַקומט
באַצאָלט נישט פאַרן אויסהיילן, נאָר פשוט פאַר היילן. באַם הייב-
טיקן מצב פון דער וויסנשאַפט קען גאָר אַנדערש נישט זיין, פונ-
דעסטוועגן האָט מיר אויסגעזען ווילד און באַריש צו נעמען
געלט פאַר אַן אַרבעט, וואָס ברענגט קיינעם קיין נוצן נישט.

מיט אַ יאָר דריי צוריק האָט איין ליאַנער דאָקטאָר געהיילט
אַ קראַנקע דורך אַריינשפּריצן איר אין דער הויבמוטער אַריין יאָ-
דינע; רער קראַנקער איז נישט בעסער געוואָרן.

דער קראַנקערס מאַן, אַ מענטש אַ פאַרמעגלעכער, האָט, אָנ-
שטאַט צו באַצאָלן דעם דאָקטאָר זיין האַנאַראַר, אים אָנגעקלאַנגט
אין געריכט, מאַנענדיק באַ אים 10,000 פראַנק פאַר דעם, וואָס
ער האָט פלומרשט געברענגט שאַדן זיין ווייבס געזונט-צו-
שטאַנד.

דאָס געריכט האָט דעם מאַנער אין זיין תּבוּעה אָפּגעוואָגט
און געפסקנט, אז ער זאָל גאָר באַצאָלן דעם דאָקטאָר זעקס הונ-
דערט פראַנק פאַרן היילן, דערפאַר וויל דער דאָקטאָר
האַט באַם היילן אָנגעווענדט אַ מיטל, וואָס איז
ייִהיגעאַרבעט דורך דער וויסנשאַפט, און דעריבער
קען ער נישט טראַגן די פאַראַנטוואָרטלעכקייט
פאַרן דורכפאַל פונם היילן.

וואָס איז אָבער שוילדיק דער קראַנקער, וועלכער ווענדט
זיך צו אַ דאָקטאָר נאָך הילף און מוז אים באַצאָלן פאַרן פאַרגע-
הילן צו היילן זיך אָן אַ שום ממשות, מיט אַ מיטל, וואָס איז אויס-
געאַרבעט דורך דער וויסנשאַפט?

אין מאַליערס קאָמעדיע „Le medecin malgré lui” זאָגט
סגאַנאַרעל:

„איך האַלט, אַז די דאָקטאָרישע פּראָפּעסיע איז די בעסטע;
צו דו טוטט דיין זאך גוט, צו שלעכט, דיר באַצאָלט מען אַלצייגס
דער דורכפאַל פאַלט קיינמאַל נישט אויף אונדזערע פּלייצעס אין
מיר שניידן צו דאָס מאטעריאַל, איבער העלכן מיר אַרבעטן, ווי
אונדז גלויסט זיך. אויב אַ קאַמאַשן-מאַכער זאָל אַפּקלאָגן אַ שטיקל
לעזער, וואָלט ער געמוזט באַצאָלן פאַרן שאַדן, מיר אָבער מעגן
אַפּקלאָגן אַ נאַנצן מענטש אין גאַרנישט באַצאָלן דערפאַר.”

און די דאָזיקע ווערטער סגאַנאַרעלס, פּונקט אזוי ווי אין אַלע
דערטער מאַליערס וועגן דאָקטוירים, איז דאָ אַ סך אמת.
די מעשה איז אָבער די, וואָס דער חוזק האָט דאָ לַחלוּטין
קיינ אַרט נישט:

דאָ האָבן מיר ווידער צו טון מיט אייגער פּון יענע סאָר-
וויקלטע און פייבלעכע מיספּאַרשטענדענישן, מיט העלכע עס איז
אזוי שמערצלעך איבערגעפולט די דאָקטאָרישע פּראָפּעסיע.

דאָס ליאַנער געריכט האָט געפּסקנט, אַז דער באַשולדיקטער
דאָקטאָר האָט אָנגעווענדט אַ מיטל, וואָס איז אויסגעארבעט גע-
וואָרן דורך דער וויסנשאַפט, און דעריבער קען ער נישט טראָגן
די פאַראַנטוואָרטלעכקייט פאַרן דורכפאַל פּונם היילן.

מאָליער וואָלט דערויף מיט חוזק געענטפּערט דורכן מויל
פּון דער סופּרעטין טואַנעטאַ: („Le malade imaginaire”).

„פאַרשטייט זיך! איר, דאָקטוירים, נעפינט אייך באַ די
קראַנקע נאָר כדי צו באַקומען דעם האַנצראַר און צו געבן רפּואות,
אַזן דאָס איבעריקע איז שוין די זאך פּון די קראַנקע גופּא: אויב
” קענען זאָלן זיי זיך געזונט ווערן.”

דערויף מוז מען ענטפּערן מיט די זעלבע ווערטער, מיט

וועלכע מאַליערס קאַריקאַטור-דאַקטאָר דיאַפּוירוס ענטפערט אַפּ טראַגעדיען.

„Celá est vrai. On n'est obligé qu'a traiter le gens dans les formes.“ (דאָס איז אמת מען איז מער נישט מחויב, נאָר צו היילן לויט די פאַרשריפטן).

יאָ, אַזוי איז עס, — מיר זענען נאָר מחויב צו היילן מענטשן לויט אַלע פאַרשריפטן פון דער וויסנשאַפט. און נישט אונדזער שולד איז, וואָס די דאָזיקע וויסנשאַפט איז אַזוי אומפולקאָם. ווען אַ דאַקטאָר זאָל באַקומען באַצאָלט נאָר פאַר היילן מיט דערפאַלג, וואָלט ער געשאַנעוועט זיין אַרבעט און זיך נישט אונטערנעמען צו היילן אָן עטוואָס ערנסטע קרענק דערפאַר, ווייל ער קען קיינמאָל נישט האָבן די זיכערקייט, אָדער וועט זי קענען אויסהיילן.

אין אָנהייב האָט בכלל יעדער מין שכירות, וואָס מיר איז אויסגעקומען צו נעמען פאַר מיין עצה אַלס דאַקטאָר, מיך שרעק-לעך געערגערט. דאָס האָט מיך דערנידעריקט אין מייע אייגענע אויגן און זיך געלייגט ווי אַ שמוציקער פֿלעק אויף מיין פראָפּעסיע. איך האָב נישט געקענט פאַרשטיין, ווי אַזוי די מערב-איראָפּעישע דאַקטוירים האָבן געקענט דערגיין ביז צו אַזאַ צינישקייט, איינצו-פירן אַ מנהג צוצושיקן זייערע פאַציענטן אַ רעכנונג, וויפיל עס קומט זיי פאַרן היילן.

אַ רעכנונג פאַר היילן! פונקט ווי דאַקטאָר וואָלט געהאָבן אַ סוחר, און זיינע באַזונגען מיטן פאַציענט קען מען אַפּשאַצן ווי קאַלאָניאַל-סוחר אַ שטייגער מיט פראַנקן אָדער מיט מאַרקן! איך פֿלעג נעמען דעם האַנאָראַר פונקט ווי וואָלטערס אידע-אַלער דאַקטאָר, נישט אַנדערש, ווי מיט אַ באַדויערונגס-געפיל, איך האָב מיך אפילו באַנוצט מיט דער מינדסטער אויסרייד, ביי זיך אַפּצוהאַנגן פון געצאָלטס.

די ערשטע צוויי יאָר מיינע אין פּעטערבורג האָבן איך גע-
האַט אַ ווינונג באַ אַ באַלעבאַסטע. די באַלעבאַסטע פּלעגט זיך צו
מיר אָפּט ווענדן נאָך מעדיצינישער הילף און די ערשטע צייט
פּלעגט זי באַם געזעגענען זיך מיר דערלאַנגען געלט.

— לאַזט צורו! וואָס טוט איר? — פּלעג איך זאָגן אַ באַ-
ליידיקטער און צוריק אַריינשטיפּן איר דאָס געלט אין דער האַנט
אַריין.

די באַלעבאַסטע פּלעגט פאַרבאָרגן דאָס שמיכעלע און צו-
ריק באַהאַלטן דאָס געלט אין קעשענע אַריין. איך פּלעג אַרויסגיין
פון איר בריווחדיק שלאַפּצימער צו מיר אין שמאַלן פינסטערן חדרל
לעבן דער קיך און זיך אַנידערזעצן איבערשרייבן עפעס אַ פּראָ-
יעקט וועגן עלעוואַטאָרס צו פּופּצען קאַפעקעס פאַר אַ פּויגל, פּדי
צו פאַרדינען אויף צו באַצאָלן דירה-געלט דער זעלבער באַלע-
באַסטע.

די אַלטערטימלעכע רוסישע מאָנאַכן, וואָס האָבן זיך פאַר-
נומען מיט היילן קראַנקע, האָבן נישט געוואָסט פון קיין געצאָלטס
פאַרן היילן. זיי זענען געווען „אומזיסטע היילערס“. לויט מײן
מיינונג דאַרף דאָס נישט נעמען קיין שכירות זיין דער יסוד פון
דעם דאָקטאָרס פּראָפּעסיע.

דאָס געצאָלטס איז נאָר אַ טרויעריקע נויטווענדיקייט און וואָס
ווייניקער עס וועט זיך אַריינמישן אין די באַציונגען צווישן דעם
דאָקטאָר און דעם קראַנקן, וועט אַלץ בעסער זיין, דאָס געצאָלטס
מאַכט די דאָזיקע באַציונגען אומנאַרמאַל און אָנגעצויגן און אָפּט-
מאָל בינדט עס פשוט דעם דאָקטאָר די הענט.

דער קראַנקער הייבט אָן געזונט צו ווערן, ער איז אָבער
נאָך קראַנק, מען דאַרף אויף אים גוט אַכטונג געבן, אָבער די
נאַנטע זאָגן צו מיר העמלעך; „איצט איז אים דאָנקען גאָט בעסער“.

קיום העט אים עטוואָס ערבער ווערן, זאָלט איר אזוי גוט זיין און זיך נישט אָפּזאָגן אינדו ווייטער צו באַזוכן.

דערויף איז נאָר מעגלעך איינאיינציקער ענטפער; „איך מוז ווייטער באַזוכן דעם קראַנקן, איר אַליין קענט נישט פעסטשמעלן ווען מײן הילף וועט פאַר אים זיין נייטיק“.

דאָס וואָלט אָבער גלייכצייטיק געהייסן; זאָלט מיר ווייטער פאַר די וויזטן“.

און דו ענטפערסט נישט, דאָס וואָס מען באַדארף ענטפערן, און לאָזט איבער דעם קראַנקן אויף גאָטס באַראַט.

ווען איך פלעג לייהנען אין די צייטונגען, אז דער און דער דאָקטאָר מאַנט אויף זיין האַנאַראַר דורכן געריכט, פלעג איך מיר שעמען מיט מײן פראָפעסיע, מיט וועלכער עס פאַרנעמען זיך אַזעלכע מענטשן.

פאַר מיר פלעגט זיך באַלד פאַרשטעלן דאָס געשטאַלט פונם דאָזיקן דאָקטאָר, — אַ האַרטהערציקער, אַ גיריקער, ער זעט אין די יסורים פונם קראַנקן מענטש נאָר אַ מיטל צו באַקומען באַ אים אזוי פיל און אזוי פיל רובל. פאַרוואָס איז ער געוואָרן אַ דאָקטאָר? ער וואָלט גלייכער געטון, ווען ער ווערט אַ סוחר אָדער אַ פאַרדייאָד-טיק, אָדער ער וואָלט זיך בעסער געעפנט אַ לאַמבאַרד.

ווען איך האָב מיר אָבער גענטער באַקענט מיטן לעבן, ווען איך האָב געהאַט די מעגלעכקייט צו באַאָבאַכטן די באַצוינג פונם קראַנקן צום דאָקטאָר, זיך גענטער צו באַקענען מיט מײנע קאַלעגן, די דאָקטוירים. האָבן זיך מײנע פרוערדיקע אַנשווינגען ביסלעכע-חייז אָנגעהויבן באַדייטנדיק צו ענדערן.

איך האָב געהאַט אַ חבר, אַ דאָקטאָר, אַ ספעציאַליסט — אַ מאַ-סאָזיסט. ער האָט במשך צוויי יאָר צייט געהיילט די פאַמיליע פון איין רייכן קאַמערציאַנט. דער קאַמערציאַנט, אַ מענטש זייער

אן אינטעליגענטער, א פולשטענדיקער „דזשענטלמען“ איז שולדיק
געבליבן מיין חבר אן ער פון צווייהונדערט רובל.
עס איז פארביי א האלב יאר. מיין חבר האט זיך זייער גע-
נייטיקט אין געלט, האט ער אנגעשריבן צום קאמערציאנט זייער
א העפלעכן בריוו, אין וועלכן ער האט אים געבעטן אים צוצושיקן
דאס געלט.

דער קאמערציאנט איז צו אים אליין געקומען דעם זעלבן
טאג, געברענגט אים דאס געלט און זיך אנגעהויבן פאר אים צו
אנטשולדיקן.

— אום גאטס ווילן, הי דאקטאר, זייט מיר מוחל! ... מין
ארט אזוי שטארק, יואס איר האט געדארפט ווארטן מיטן געלט!
עס איז מיר אינגאנצן ארויס פון קאפ. איר ווייסט דאך, אזוי פיל
געשעפטן, — דאס, יענן, טייל מאל פארגעסט מען פשוט! זייט
מיר מוחל, איך בעט אייך!

נאך די גאנצע צייט האט ער אנגערופן מיין חבר נישט
אויפן נאמען און פאטערס-נאמען, נאך „דאקטאר“*, זיך געהאלטן
די גאנצע צייט מיט יענער גאלאנטער העפלעכקייט, אונטער וועל-
כער מענטשן באהאלטן געוויינטלעך זייער געפיל פון עקל צו א
מענטש.

פון דאמאלס אן האט זיך דער קאמערציאנט אויפגעהערט
צו ווענדן צו מיין חבר.

אין די געשעפטן זיינע האט ער, פארשטייט זיך, נישט גע-
האלטן פאר קיין עוולה צו פאדערן געלט אויף וועקסלען אדער
אויף רעכנונגען, א דאקטאר אבער, — א דאקטאר, וועלכער פאר-

* דאס נישט אנרופן א מענטש באם נאמען און פאטערס-נאמען באדייט
אז די רוסן א גרינגשענדיקע באציונג.

מישט געלט אין זיין פראפעסיע. . . אזא דאקטאר איז אין זייער
אויגן נישט געשטאנען אויף דער חוץ פון זיין פראפע-
סיע.

דעם קאמערציאנטס אויפפירונג האט מיך איבערראשט אין
גענייט צו פארקלערן זיך דעריבער; דאס איז א מיאוסע, א סקאנ-
דאליעזע אויפפירונג, גלייכצייטיק איז אבער דערין געלעגן דווקא
יענע דערהויבענע מיינונג וועגן א דאקטאר, וועלכע איך אליין האב
טאקע געהאט.

לויטן קאמערציאנטס מיינונג דארף א דאקטאר האבן בושה, —
פאר וואס? וואס ער דארף עסן און קליידן זיך און וואס ער
פאדערט געצאלטס פאר זיין ארבעט!

א דאקטאר מעג אוועקשענקען זיין ארבעט דער געזעלשאפט
אינגאנצן אומניט, נאר ווער זענען עס די שונא-בצעניקעס, די
אפפערוויליקע מענטשן, וואס האבן דאס רעכט צו פארלאנגען דאס
דאזיקע פונם דאקטאר?

יא, פאר זיין ארבעט האט דער דאקטאר רעכט צו באקומען
פאצאלט, פונקט ווי יעדער אנדערער ארבעטער, ער דארף זיך
דערמיט נישט שעמען; ער דארף נישט צונעמען זיין געצאלטס
מיט בושה, בסוד סודות, ווי עפעס א מין מיאוסן אומגעזעצלעכן
כאפאר.

דער געזעלשאפט זענען באווסט די הערלעכע געשטאלטן פון
יענע דאקטורים, וועלכע נעמען קיין געלט נישט פארן היילן, און
מען וואלט געוואלט, אז אלע דאקטורים זאלן זיין אזעלכע. דער
דאזיקער ווילן איז זייער פארשטענדלעך; עס וואלט אבער נאך
בעסער געווען, ווען די גאנצע געזעלשאפט זאל באשטיין פון בלויז
אידעאלע מענטשן.

א דורכצייטלעכער דאקטאר איז נישט מער ווי א דורכשניט-

לעכער מענטש, און מען קען פון אים פאָרערן נאָר דאָס, וואָס
מען קען פאָרערן פון יעדן דורכשניטלעכן מענטש. און אויב ער
ווייַל נישט אַרבעטן אומויסט, וואָס פאַר אַ רעכט האָבן זשע אים צו
שטעלן צום שאַנד-סלופ אַזעלכע מענטשן, וואָס זייער אייגענע אַר-
בעט שאַצן זיי אַפּ זייער גוט און פינקטלעך?

ערשט נישט לאַנג האָט ה' עם גע דערציילט אין דער ציי-
טונג „סין אַטיעטשעסטוואַ“, ווי איין באַקאַנטער זייער האָט אים
געבעטן, ער זאָל „באַשרייבן“ אין דער צייטונג איינעם אַ דאָקטאָר,
וואָס האָט דעם דאָזיקן באַקאַנטן אָנגעקלאָגט אין געריכט פאַר נישט
באַצאָלן אים דעם האַנאַראַר פאַרן היילן.

— פאַרוואָס האָט איר אים טאַקע נישט באַצאָלט? — פּרעגט
אים דער צייטונגס-מיטאַרבעטער.

— אַזוי, גאָרנישט, — איר ווייסט נישט: די ימיטטובים
ריקן זיך צו, מען דאַרף דינגען אַ זומער-ווינונג, פאַר די קינדער-
זומער-מלבושימלעך און נאָך דאָרטן אַנדערע ענלעכע זאַכן...
אַט, דאָס איז זי די אַנדערע זייט פון דער געזעלשאַפטס-
געוויבענער מיינונג וועגן דאָקטוירים!

אַ דאָקטאָר דאַרף זיין אַ צדיק, אַ שונא-בצע — און מיר,
פשוטע בשר-ודמם, מיר וועלן אויף זיין חשבון זיך דינגען זומער-
ווינונגען און האָבן אַ פריילעכן יום-טוב.
איין דאָקטאָר האָט מיר דערציילט אַזאַ פאַל פון זיין פּראַק-
טיק:

„עס קומט צו מיר צו פאָרן אַ דאַמע און בעט מיך צו באַ-
זוכן איר קראַנקן זון. איך פאַר מיט איר. אַ קליין דירהלע, נאָר
זייער פּיין איינגעאַרדנט; איר זון, אַ גימנאַזיסט, איז קראַנק אויף
טיפּוס. איך פּרעג באַ איר, צי עס האָט אים שוין עמעץ געהוילט
פריער פאַר מיר. די מוטער מאַכט אַ מינע פּול מיט עקל.“

— יא — זאגט זי — דר' נ. האט אים געהיילט... הי
דאקטאר, זאגט מיר, איך בעט אייך, פארוואס זענען צווישן דאך-
טוירים פארהאן אזוי פיל געלטגייציקע, הארטערציקע מענטשן?
דער דאזיקער דר' נ. איז געווען בא מיר איין מאָל, ער האט בא-
טראַכט דעם זון; איך רוף אים א צווייט מאָל, זאגט ער צו מיר: —
איך קען שוין זיין קרענק, איך קען אייך אזוי, פון אויסנווייניק
פארשרייבן א רעצעפט...

איך האָב מסכים געווען, אז דאָס איז טאָקע זייער נישט
אַרנטלעך.

איך האָב באַטראַכט דאָס יוגל, פאַרשריבן די רפואות און
גיי אַוועק. די מוטער באַגלייט מיך, דאַנקט מיר און... גאַרנישט!
זי דריקט מיר די האַנט, זי איז מיר זייער דאַנקבאַר, — מער
גאַרנישט.

אין א דריי טאָג אַרום קומט זי ווידער און רופט מיך ווי-
דער צום קראַנקן. זאָג איך איר:

— איך קען שוין זיין קרענק, איך קען אייך אזוי, פון
אויסנווייניק פארשרייבן א רעצעפט...

די דאָמע האָט צוגענומען דעם רעצעפט, זיך אויפגעשטעלט
און אַרויסגעגאַנגען אַן אויפגעגענטע, אָן א זיי געזונט.

די דאָמע וועט, זעלבסטפאַרשטענדלעך, יעדן איינעם דער-
צייַלן מיט היץ און מיט אַלע פּרטיב, ווי שטאַרק געלטגייציק עס
זענען אונדזערע דאָקטוירים. און עס איז ממש צו באַוונדערן, ווי
די דאָזיקע מענטשן, וואָס דע־צייַלן אַזעלכע מעשיות, זענען אי-
בערצייַגט אין זייער אייגענער גערעכטיקייט און מיט וואָס פאַר
א מיטגעפיל די געזעלשאַפט זעמט אויף די דאָזיקע מעשיות.

אין נר. 248 פון דעם „ריגער וויעסטניק“ פארן יאָר 1892
איז אַפּגעדרוקט געווען פּאַלגנדער בריוו אין רעדאַקציע:

דעם 21-טן סעפטעמבער ה. י. האָב איך, צוליב דער קראַנקהייט פֿון מיין טאָכטער, איינגעלאָדן צו מיר אַהיים דעם דר. גאַרדאַן, אַפּווייענדיק באַ דער קראַנקער אַ מי-נוט צען, איז דער ה' גאַרדאַן אַוועקגעפאַרן, צוזאַנגנדיק צו קומען דעם צווייטן טאָג נאַכאַמאָל.

אין אַ האַלבער שעה אַרום באַקומט מיין טאָכטער פֿון אים אַ וויזיט-קאַרטל, וווּ עס איז געווען אַנגעשריבן פֿאַלגנדעס:

„געדיקע פֿרוי! צוליב דעם, וואָס אייער לאַגע איז נישט קיין געפֿערלעכע, עצה איך איך, זיך ווייטער אָפּ-צוגעבן צו אַ דאָקטאָר, וואָס ווײַנט גענטער. איך פֿאַר נישט צו קיינעם ווייניקער ווי פֿאַר דריי רובֿל און אין דערהיים נעם איך אָן נישט ווייניקער ווי פֿאַר דריי רובֿל. איך פֿאַרבלייב מיט אַכטונג ל. גאַרדאַן.“

עס וואָלט נישט געשאַדט, אַז דער ה' גאַרדאַן וואָל אין די אַנאַנסן זיינע אין די צייטונגען צוגעבן טאַקע באַלד זיין טאַקסע פֿאַר די וויזיטן, דאַמאָלס וועט ער זיך ער פֿל פֿנים נישט אַפֿנאַרן אין זיינע חשבונות.

א. איוואַנאָוו.

אין זיין ענטפֿער שרייבט דר. גאַרדאַן:

דעם דאָקטאָרס מי קען מען גאַרנישט ריכטיק אָפּ-שאַצן מיט קיין פעסטגעשטעלטן האַנאַראַר. אַז דער דאָקטאָר פֿאַרברענגט אַמאָל אַ שלאַפֿלאָזע נאַכט באַם בעט פֿון אַ קראַנקן אַרימאָן, ווערט זי באַצאָלט מיטן פֿאַ-ווסטזיין פֿונם דערפֿילטן מאַראַלישן חוב. ווען אַ דאָק-טאָר היילט אָבער אַ רייכן קראַנקן, איז ער באַרעכ-

טיקט צו פארלאנגען א מאטעריעלע באפרידיקונג לויט זיין ארבעט. א דאקטאר האט טאקע א סך הייליקע פליכטן לגבי דער געזעלשאפט, עס כוון דאך אבער זיין עפעס פליכטן אויך לגבי דעם דאקטאר מצד דעם קראנקן אדער מצד זיינע נאנטע...

איך גיי איבער צום פאקא, וואס איז געשען אין מיין פראקטיק.

דעם 21-טן סעפטעמבער ה. י. האט מען מיך געבעטן „תיכף צו קומען“ צו א קראנקן אויף דער קורמאנאווער גאס אין דער מאסקווער פארשטאט, איך האב די ביטע דערפילט ווי צום שנעלסטן.

באם קראנקנס בעט בין איך געווען פונקט אזוי לאנג, וויפיל עס האט געפאדערט דער געגעבענער פאל. ווען איך בין אהיימגעקומען, האב איך געמוזט באצאלן דעם דראזשקאזש מער ווי א העלפט פון מיין האנאראר. מיט דער רעשט פון מיין רובליקן האנאראר בין איך טאקע באמת געבליבן נישט צופרידן. צוליב דעם, וואס די קראנקע האט א כראנישע קרענק און דאס היילן זי דארף געדויערן לאנג, האב איך איר פארגעשטעלט מיינע באדינגונגען, וועלכע זי האט א ברירה געהאט אָנצוגעבען, אָדער נישט.

דער דאזיקער פאל איז זייער כאראקטעריסטיש. נעמט אין אכט, — דער ה' א. איוואנאו, א מענטש א פארפולעכער, נויט דעם דאקטאר, ער זאל „תיכף“ קומען פון יענעם עק פון אזא גרויסער שטאט ווי ריגע. פאר דער צייט, וואס דער דאקטאר האט פארווענדט דערויף, באצאלט ער דרייסיק-פערציק קאפּעקס, און נאך אלעמען שטעלט ער צום שאנד-סלופ פאר

געלטגייציקייט נישט זיך, נאָר דעם דאָקטאָר און די צייטונג
דדוקט נאָך זיין בריוו, און די לעזערס זענען אויפגעפראַכט אױסן
דאָקטאָר...

זייענדיק אפילו אַ געוויינטלעכער, מיטלמעסיקער מענטש,
טוט יעדער דאָקטאָר פאַרט מער גוטס און ווייזט אַרויס מער ווייב-
הערציקייט ווי אַלע אַנדערע מיטלמעסיקע מענשן, פשוט צוליב דער
פראַפעסיע זייער.

דער איינציקער שפייזער אין אַ פאַמיליע איז קראַנק, די
נאָנצע פאַמיליע הונגערט, — נעמט נישט דער דאָקטאָר קיין גע-
צאָלט פאַרן היילן.

עס איז קיין ספק נישט, אז יעדער אָרנטלעכער מענטש
וואָלט באַ זאָל מין פאַל נישט גענומען קיין געלט. דער חילוק
איז אָבער דער, וואָס אַן אַנדערער וואָלט נישט גענומען
און אַ דאָקטאָר נעמט טאַקע נישט. דאָס איז נאָר אַ גרוי-
סער חילוק.

פאַר אַ פשוטן, מיטלמעסיקן מענטש איז גוטס טון און אוי-
סער געוויינטלעכע געשעעניש, אַ זעלטנהייט, פאַר יעדן מיטלמעסיקן
דאָקטאָר איז דאָס אָבער אַ גאַנץ געוויינטלעכע זאַך.

באַ דער מערהייט דאָקטוירים זענען איינגעאָרדנט ספעציע-
לע שעהן אומזיסט אויפצונעמען אַרימע קראַנקע, אין אַ סך שטעט
זענען פאַרהאָן אומזיסטע אַמבולאַטאָריעס, און קיינמאַל פעלן נישט
אויס קיין דאָקטוירים, וואָס זאָלן מספּים זיין צו אַרבעטן אין די
אַמבולאַטאָריעס אומזיסט.

לויט פראַפ. סיקאַרסקיס אויסרעכנונג איז אין די וויכטיקסטע
אַמבולאַטאָרישע פונקטן אין קיעוו (רויטער קרייך, פאָקראָווער גע-
זעלשאַפט א. אַנד.) אין יאָר 1895 געגעבן געוואָרן 138,000 קראַנ-
קע אומזיסטע מעדיצינישע היילן.

אויב מען זאָל יעדער מעדיצינישע היילן אָפשאַצן אין דער

פרייז נאָר פון 25 קאָפּעקעס, אויב מען זאָל אָננעמען, אז באַ זיך
אין דער היים און אויף וויזיטן נעמען אַלע דאָקטוירים באַ יעדן
איינעם געצאָלט, וועט אויך אויסקומען, אז די צוויי הונדערט קי-
ווער דאָקטוירים זענען מנדב אויף אַרימעלייט אַן ערך פון סיגה
און דרייסיק טויזנט רובל אַ יאָר. . .

געפערטער לעזער, היפיל גיט איר אַזעק אויף אַרימעלייט
במשך אַ יאָר ?

ווען מענטשן פון אַלע פּראָפעסיעס, — אַדוואָקאטן, באַאמטע,
פּאַבריקאַנטן, גוטבאזיצערס, סוחרים — זאָלן אויפשוין אזוי פיל
פאַר אימפּאַרמעגלעכע מענטשן, וויפיל עס טוען אויף די דאָקטויר-
רים אויפן געביט פון זייער פּראָפעסיע, וואָלט דאָס פּראָבלעם פון
אַרימקייט נישט געווען אזוי געוואַלטיק שווער צו לעזן.

דער ענין איז אָבער דער, וואָס דאָקטוירים טאָרן נישט זיין
געלטיגייציק, און די איבעריקע. . . די איבעריקע קענען זיך באַ-
גנוגענען דערמיט, וואָס זיי וועלן פאַדערן פון די דאָקטוירים, אז
זיי זאָלן נישט זיין געלטיגייציק.

מיט אַ יאָר צוואַנציק צוריק איז אין קיעוו פאַרגעקומען אזא

פּאַר:

ד' פּראָצענקאָ איז איינגעלאָדן געוואָרן אַהיים צו אַ קראַנקן;
ער האָט אים פּאַטראַכט, נאָר דערוויסנדיק זיך, אז דער קראַנקער
האַט נישט קיין געלט צו פּאַצאָלן פאַרן וויזיט, איז ער אַוועקגע-
גאַנגען און נישט פאַרשריבן קיין רעצעפט.

דער דאָקטאָר איז צוגעצויגן געוואָרן צו געריכטלעכער פאַר-
אַנטוואָרטלעכקייט און פאַרמשפט געוואָרן צו פּאַצאָלן שטראַף און
אויף אַ חודש אַרעסט. דאָס גרויסע פּובליקום, וואָס האָט אָנגע-
פילט דעם געריכטס-זאָל, האָט באַגעגנט דעם אורטייל מיט אַפּלאַ-
דיסמענטן און בראַוואַ-אויסגעשרייען.

ד' פּראָצענקאָס אויפּפירונג איז געווען נידערטרעכטיק —

ווען דעם קען גאר קיין רייד נישט זיין; עס איז אָבער אינטע-
רעסאנט אין דעם פאל די פסיכאָלאָגיע פונם פובליקום, וואָס האָט
באַגייסטערט אַפלאַדירט נאָך דעם באַשולדיקונגס-אַקט — און דער-
נאָך זיך גאַנץ רויק אַהיימגעגאַנגען; פונאַנדערגייענדיק זיך, האָט
מען געשמועסט וועגן די דאָקטוירים האַרטערציקער ליבע צו
געלט, עס איז אָבער קיינעם נישט איינגעפאַלן אפילו אַ העלפן
כאָטש מיט איין גראַשן דעם אַרימאָן, צוליב וועלכן דר' פראַצענ-
קאָ איז פאַראורטיילט געוואָרן.

איך שטעל מיר פאַר, ווען דער דאָזיקער אַרימאָן זאָל קע-
גען לאַגיש דענקען, וואָלט ער צוגעגאַנגען צום ערשטן בעסטן
פונם פובליקום און געזאָגט:

— איר האָט דאָך געהערט, אַז בשעתן פראַצעס איז בילט
אויפגעוויזן געוואָרן, אַז איך בין אַרים און אַז איך האָב נישט
געהאַט צו באַצאָלן דעם דאָקטאָר; איר קענט זיך גאַנץ לייכט
אַנשטויסן, אַז נישט נאָר היילן דאַרף איך מין, איך דאַרף עסן
אויך, די קינדער מיינע זענען אויך הונגעריק. זייט איך מטריח
און גיט מיר אַ צוויי-דריי רובל.

— קודם פל, מיין ליבער, קוים פאַדערסטו, וועל איך
דיר גאַרנישט געבן, — וואָלט דער הער געענטפערט, שטאַרק
פאַרוונדערט פון דעם אַרימאָנס טאָן. — קוים בעסטסטו אָבער
איז מהיכי תיחי, וועל איך טון אַ מצוה און דיר שענקען אַ
צענערל, וועל איך האָבן עולם הבא.

— ניין, איך בעט נישט, נאָר איך פאַדער, און נישט אַבי
אַ צענערל, נאָר טאַקע צוויי-דריי רובל. אַ וויזט פון אַ דאָקטאָר
קאָסט כמעט דאָס זעלבע, און איר האָט דאָך געזען, וואָס מען
האַט מיט אים געטון דערפאַר, וואָס ער האָט מיר אַפגעזאָגט צו
העלפן, — איר האָט דאָך אַליין אַפלאַדירט נאָכן אורטייל. קוים

גייט איר מיר נישט קיין דריי רובל, זען איך איך אויף דער
פאשולדיקונגס-פאנק.

דער הער וואָלט געוויס אויפגערעגט געוואָרן, וואָלט צו-
גערופן אַ פּאַליציאַנט און געהייסן אָפּפירן דעם הוצפהניק אין
צירקל אַרײַן, און דאָס גאַנצע פיבליקום וואָלט אים געוויס צוגע-
געבן רעכט.

אַזוי אַרום וואָלט דער אַרימאַן געוואָרן געוואָרן, און נישט
שטענדיק מעג מען דענקען לאַגיש, און אַ דאָקטאָר מעג מען אַרײַן-
זענן אין תּפּיסה פאַר דעם, וואָס ער איז געלטיגייציק, אָבער
אַלע מענטשן דינט דאָס רעכט אָן אַ שום מניעה צו זײַן באַלעבאַ-
טיים איבער זייער קעשענע און איבער זייער אַרבעט.

פאַרן אָפּזאָגן צו העלפן אַ מענטש, וואָס שטאַרבט פּון הונג-
זער, דאַרפן זײ פאַר קײנעם נישט אָפּגעבן קײן דין וחשבון,
נאָר פאַר זייער אײגענעם געוויסן, אויב דאָס געוויסן זייערס איז
גענוג האַרט, קענען זײ גאַנץ שטאַלץ פאַרײַסן דעם קאַפּ און גע-
זאַכטעט ווערן פּון דער גאַנצער געזעלשאַפט.

XX

יעדער דאָקטאָר איז קודם כל פאַרפליכטעט צו האָבן מענטשנליכע אין זיך און צו יעדער צייט גרייט זיין צו ברענגען אַ ממשותדיקע היילף די קראַנקע מענטשן פון אַלע שטאַנדן. דעריבער איז יעדער דאָקטאָר מחויב צו קומען העלפן אַ קראַנקן תיכף, אַזוי ווי מען רופט אים. ווער עס וועט דאָס נישט טון אָן באַזונדערע געזעצלעכע סיבות דערצו, דער וועט פאַר דער דאָזיקער נאַכ-לעסיקייט און פאַרן נישט האָבן קיין אַכטונג צו דער ליידנדיקער מענטשהייט, פאַרמשפט ווערן צו באַצאלן ביז הונדערט רובל שטראַף און אַרעסט פון זיבן טעג ביז דריי חדשים.

אַזוי לויטערט דער 81-טער פונקט פון מעדיצינישן סטאַטוט און די פאַראַגראַפן 872 און 1522 פונם שטראַף קאָדעקס.

אומזיסט וואָלט מען זיך באַמיט צו זוכן אין גאַנצן שטראַף-קאָדעקס נאָך אַזעלכע פאַראַגראַפן, וווּ מען זאָל אַרויפלייגן אויף מענטשן אַ יוריד שן חוב אַ שטייגער, צו האָבן אין זיך מענטשן-

ליבע" און ווו עס זאל באשטימט ווערן א שטראף, פאר נישט האבן
אכטונג צו דער ליידניקער מענטשהייט, אזעלכע פאדערונגען
שטעלט ארויס דאס געזעץ נאר צו דאקטוירים.

נאר צי זענען טאקע נישט פארהאן מער קיין ליידן בא
מענטשן אויסער פלוצלינגדיקע קרענק, און צי נייטיקן זיי זיך מער
קיינמאל נישט אין קיין באדיקער הילף?

א היימלאזער מענטש קען פארפרוירן ווערן אויף דער שוועל
פון א ליידקער ווינונג, קען שטארבן פאר הונגער אונטערן פענ-
סטער פון א בעקעריי, — און דאס געזעץ וועט דעם מת גלייכ-
גילטיק אפשיקן אין פאליציי-צירקל און וועט זיך באנוגענען דער-
מיט, וואס מען וועט פעסטשטעלן די סיבה פון דעם מענטש'ס טויט;
די באפעבאטים פונם הויז אדער פון דער בעקעריי קענען זיין
גאנץ רויק: זיי זענען נישט מחויב צו האבן אין זיך קיין מענ-
שנליבע און קיין אכטונג צו דער ליידניקער מענטשהייט.

נאר אויב א דאקטאר, וואס איז אפגעמאטערט פונם גאנצן
טאג ארבעט און פון דער פריערדיקער שלאפלאזער נאכט, וועט
זיך אפזאגן צו פארן צו א קראנקן, דאמאלס קומט דאס געזעץ און
פאקט אריין אין תפיסה אריין דעם „אוממענטשלעכן" דאקטאר.

א קראנקן מענטש טאר מען נישט איבערלאזן אן קיין הילף,
ווען מען זאל געבן די דאקטוירים דאס רעכט זיך אפצוזאגן פון
וויזשן, וואלט אין א נייטיקער מינוט אוממעגלעך געווען צו באקומען
א דאקטאר.

מינס א נאנטער, א טייערער מענטש געפינט זיך אין א לעבנס-
געפאר. איך פאר נאך א דאקטאר, ער קומט צו מיר ארויס אין
אויפנאמס-צימער און, איבערקייענדיק דעם ביפשטעקס, זאגט ער
קאלטבלוטיק: „איצט עס איך נאכטעסן, נאכן נאכטעסן דארף
איך מיך לייגן שלאפן; עס איז שוין שפעט, זוכט אייך אן אנדערן
דאקטאר." אויף א צווייט ארט ענטפערט מען מיר, אז דער דאקטאר

טאָר איז נישטאָ אין דערהיים, אויף אַ דריט אָרט — אַז דער דאָקט־
טאָר שפּילט אין קאַרטן און איז איצט נישט אויפגעלייגט צו פאַרן
בשעת איך פאַר אַזוי אַרום איבער דער גאַנצער שטאָט און זיך אַ
דאָקטאָר, שטאַרבט דאָרט דערווייל דער קראַנקער. צי זענען דען
באמת די דאָקטוירים נישט שולדיק אין זיין טויט און צו פאַרדינען
זיי טאַקע נישט צו זיצן אין תּפּיסה?

נאָר צי זענען דען נישט שולדיק די פאַלעבאַטים פון די
ליידיקע דירות אין דעם, וואָס עס זענען פאַרהאַן היימלאָזע מענטשן,
צי זענען דען נישט שולדיק די בעקערס אין דעם, וואָס מענטשן
זענען הונגעריק?

אַזוי פשוט, אַזוי קורצזיכטיק צו אורטיילן וועגן געזעלשאַפט-
לעכע פראַגן קענען זיך נאָר דערלויבן קינדער.

עס איז נישט דערלאָזבאַר, אַז מענטשן זאָלן שטאַרבן פאַר
הונגער און אויסגיין פון קעלט אויף די גאַסן, — די געזעלשאַפט
אַלס גאַנצעס דאַרף אָבער אַרגאַניזירן די הילפּס-אַקציע פאר זייערע-
וועגן, און נישט ארויפּוואַרפן די זאַרג אויף איינצעלנע הויזוירטן
אַשטייגער, נאָר דערפאַר, ווייל זיי האָבן פונקט ליידיקע דירות,
און אויף די בעקערס, דערפאַר, ווייל זיי האַנדלען צופעליק מיט
ברויט.

עס איז טאַקע נישט דערלאָזבאַר, אַז אַרימעלייט זאָלן
שטאַרבן אָן מעדיצינישער הילף, עס איז אויך נישט דערלאָזבאַר
אַז מענטשן זאָלן באַנאַכט נישט קענען באַקומען קיין דאָקטאָר, —
דערפאַר דאַרף אָבער זאָרגן די גאַנצע געזעלשאַפט, איינאַרדענע.
דיק נאַכט-דיזשורן פון דאָקטוירים פאַר אַרימעלייט.

אין ענגלאַנד, אין פראַנקרייך און אין דייטשלאַנד זענען
שוין פון לאַנג אָפּגעשאַפט די געזעצן, וועלכע פאַרפליכטן די
דאָקטוירים צו היילן אַרימעלייט אומזיסט און צו קומען צו אַ קראַנקן,
ווען מען וועט זיי נאָר אַ רוף טון.

בא אונדז אבער וויל זיך נישט די געזעלשאפט באַלעסטיקן
מיט איבעריקע זאָרגן; איר גאַנצע לאַסט לייגט זי אַרויף אויף די
פלייצעס פון די אייצלנע מענטשן און די געזעלשאפט באַשטראַפּט
פלויו די יחידים, וועלכע ווילן נישט טראָגן אויף זיך די דאָזיקע
לאַסט. די דאָזיקע אומרעכט וואַרפט זיך פשוט אין די אויגן אַרײַן.
מען באַמערקט זי אַבער נישט און מען וויל זי נישט באַמערקן
דערפאַר, ווײַל די דאָזיקע אומרעכט איז גינסטיק פאַר דער גע-
זעלשאפט.

און אַט נעמט די געזעלשאפט און לאַ די וואָס זי וויל אַרײַן
נישט דערפילן, אירע פליכטן ווערט זי נאָך גרויסמוטיק אויפגע-
בראַכט, ווען יענע יחידים, אויף וועלכעס פלייצעס זי האָט אַרויפ-
געוואָרפן אַלע געזעלשאַפטלעכע פליכטן, דערפילן זיי נישט אַזוי
פינקטלעך, ווי עס באַדאַרף צו זיין.

אין אַזאַ פאַל קומט פאַר עפעס אויסטערליש; מענטשן הערן
אויף צו פאַרשטיין די פשוטסטע זאַכן, באַ וועלכע עס קענען גאָר
קײן צוויי מיינונגען נישט זיין; אין אַזעלכע פאַלן שווימט אויף אַ
פראַגע, — צי קען טאַקע באַמת די מאַראַלישע פאַרבלענדטקייט
דערגיין אויף אַזוי ווייט?

אַט וואָס עס שרייבט צבשפ. ה' א. פ. אין „נאָוואַיע ווע-“

מאָ“ נר. 8098:

צי מעגן וויי טון די ציין באַנאַכט און אים יום-טוב ?
מסתם טאַרן זיי נישט. דאָס איז קלאַר לויט דעם, וואָס
עס דערציילט די פערזאָן, וואָס באַקלאַגט זיך פאַר מיר.
מיר זידלען די דאָקטוירים, ווייל זיי גייען אינגאַנצן נישט,
אָדער גייען אימגערן צו אַ קראַנקן באַנאַכט, און די מער-
הייט דעגטיסטן האָבן עפעס אַ מין באַזונדערע פּריווילי-
געיע צו רוען אים יום-טוב און זיך נישט צו לאָזן באַ-

אומרויִקן באַנאַכט, דאָס איז שוין געוואָרן עפעס אָן אומ-
פאַרשטענדלעכער מנהג אַזעלכער. דער קראַנקער האָט
זיך געווענדט צו עטלעכע דעבטיסטן אין קיין איינער
האַט זיך פאַר אים נישט געוואָלט באַווייזן.

די נאַטיץ פֿרענג איך פינקטלעך, אין איר איז טאַקע אַזוי
געשריבן. „עפעס אַ מין באַזונדערע פּריווילעגיע“ און „אָן אומפאַר-
שטענדלעכער מנהג“.

צי וואָלט זיך אפילו דער זעלבער א. פ. דערוועגט צו פֿרענג-
גען איבערן מויל וועגן וועלכן עס איז אַנדערן אַרבעטער, אַז ער
האַט זיך גענומען אַ ספּעציעלע פּריווילעגיע צו רוען אים יום-טוב
און אַז ער האָט זיך איינגעפירט אָן אומפאַרשטענדלעכן מנהג צו
שלאָפן באַנאַכט?

בנוגע זיך אַליין וואָלט א. פ. זיכער נישט געצווייפלט, צי
אים קומט צו רוען אים יום-טוב און שלאָפן באַנאַכט.
איך האָב אין אַוניווערסיטעט געהאַט אַ חבר מיטן נאָמען פעט-
ראָו. ווען ער האָט געענדיקט דאָס שטודיום, איז ער געוואָרן אַ
קרייז-דאָקטאָר אין אַ ווייטער מורח-גובערניע, און איך האָב אַ צייט
וועגן אים גישט געהערט.

מיט צוויי יאָר צוריק איז אָפּגעדרוקט געווען אין די פּראָ-
ווינציאַנעלע און אין די רעזידענץ-צייטונגען אַן עקלהאפטע מעשה-
דער העלד פון וועלכער עס איז געווען טאַקע דער דאָזיקער חבר
מיינער.

די צייטונגען האָבן געשריבן: אין דאָרף ג. האָט דער וואָס
זיך אָנגעגעסן מיט פאַרשטיגענע פיש אין איז קראַנק געוואָרן.
ער האָט געהייסן פאַרן אין דעם שכנותדיקן שטעטל אַריין נאָכן
קרייז-דאָקטאָר פעטראָו. דער דאָקטאָר האָט אָנשטאַט אַליין צו פאַרן
געשיקט דעם פעלדשער. דעם קראַנקן איז ערגער געוואָרן. ער

האט ווידער געשיקט נאכן דאקטאר, עס איז אָבער ווידער געקו-
מען דער פעלדער, פארטאָג איז דער וואָרט געשטאַרבן. עס האָט
זיך אַרויסגעוויזן, אז דער דאקטאר פּעטראַח איז געווען טויט-שיפור.
מען האָט אים תּיכּף אָפּגעזאָגט פון דער שטעלע. במשך צוויי חדשים
איז פּעטראַח געווען נישט אַראָפּ פון די צייטונגס-שפּאַלטן, ער
איז באַרימט געוואָרן אויף גאַנץ רוסלאַנד.

אין אַ האַלב יאָר אַרום האָב איך געטראָפּן פּעטראַח אין
פּעטערבורג, ער איז געקומען זוכן אַ שטעלע און אָפּגעטרעטן באַ
מיר.

ער איז געווען אָפּגעפּרענט, אומגעלומפּערט, אָנגעטון אין אַן
אָנגעשטייפּט אויבערהעמד, צו וועלכן ער איז נישט צוגעווינט גע-
ווען. ער איז געווען אַראָפּגעהאַנגען דעם צעשויבערטן קאָפּ און
אָנגעהויבן דערציילן, ווי אזוי די זאַך איז געשען.

— אזוי ווי עס איז באַשריבן געווען אין די צייטונגען, אזוי
איז עס טאַקע פינקטלעך געווען. באַ אינדז איז דאַמאַלס געווען
אַ יריד-טאַג, אין אַמבולאַטאָריע איז געווען אַ געוואַלטיקע צאָל
קראַנקע, — איך האָב געמוזט אָננעמען אַ צוויי הונדערט מאַן, —
דו וועסט פּאַרשטיין, וואָס זאָס באַדייט. מיט אַ נאַכט פּריער נאָך
האַב איך געמוזט פּאַרן קיין שטשעגל־אַווקע צו אַ געווינעריין, איך
בין געפּאַרן אַהין און צוריק און אָנגעקומען פּונקט צום יריד, איך
האַב קוים באַחזון אויסצוטרינקען אַ גלעזל טיי. אויפן יריד זענען
זיך צונויפּגעקומען עטלעכע גוטע פּריינט מיינע. אין אַונט האָבן
מיר זיך געזעצט צו אַ קערטל, דערנאָך האָבן מיר געמאַכט אַ שאַפּט.
מען האָט אויסגעטרונקען לייטיש, אזוי ווי עס באַדאַרף צו זיין. ..
עס גייט אזוי אַ וואָך נאָך אַ וואָך, אַ תּודש נאָך אַ תּודש, מען ווערט
אויסגעמוטשעט, — עס מאכט זיך אַ מאַל אַ מינוט, אז דאָס לעבן
ווערט דיר פּאַרמיאָסט און איך קען מיך שוין. ווען עס קומט אַזא
צייט, — דאָס טרעפט זיך מיט מיר אַ מאַל פינף-זעקס אין יאָר, —

צײב איך מיך א ביסל א רודער אויף, שיכור מיך אן ווי עס גע-
הער צו זיין, אזוי אז איך בין אינגאנצן נישט בצום קלערן פאר-
שטאנד, — דערנאך ווער איך ווידער פריש און מונטער. קום איך
מיר א היים שיכור, און דאָ רופט מען מיך צו א קראַנקן — „ער
שטאַרבט אַוועק“. און איך קען בשום אופן נישט פאַרן, — ווען
איך זאָל אפילו וועלן, וואָלט מיך דער שפיטאַל-וועכטער געמוזט
אויפלייגן אויפן וואָגן. . . אזוי איז דאָס געשען. . .
ער האָט אַ וויילע געשוויגן.

— דו ווייסט נישט, ברודער, וואָס עס הייסט אַזעלכעס זיין
אַ קרייז-דאָקטאָר. מיט יעדן מוז מען לעבן בשלום, פון יעדן אַי-
מען אַפהענגיק. קראַנקע קומען, ווען זיי גלױסט זיך נאָר, באַטאָג
און באַנאַכט; מען קען זיי נישט אַפּזאָגן. אַ פויער קומט אַמאָל
אונטערקאָוען דאָס פּערד, טרעט ער אינאיינוועגס אַפּ באַ מיר,
איך זאָל אזוי גוט זיין פאַרן מיט אים, דאָס ווייב זיינס שטאַרבט
אַוועק. קומסט צו פאַרן: „ווי איז די קראַנקע?“

— „זי איז ערשט אַוועקגעגאַנגען קאַרן שניידן. . .“ מײן
קרייז פאַרנעמט אַ וויאַרט פּופציק, אין ביידע עקן זענען פאַרהאַן
צוויי פּעלדשערישע פּונקטן און איך בין פאַרפליכטעט צו באַזוכן
ביידע פּונקטן מינדסטנס צוויי מאָל אין חודש. דו שלאָפסט און עסט
דער טייל ווייסט ווי אזוי. און דאָס איז יעדן טאָג, אַן ימים-טובים,
אַן הפסקות. אינדערהיים ליגט מײן יונגל אויף שקאַרלאַטינע און
איך מוז פאַרן. . . זייער אַ שווערע דינסט!
ער האָט זיך פאַרטראַכט און געהאַלטן די הענט אויף די
קני.

— זייער אַ שווערע דינסט! — האָט ער איבערגעחזרט און
ווידער שטיל געבליבן — אין די צייכונגען שרייבט מען: „דער
דאָקטאָר פּעטראָו איז געווען שיכור“. אמת, איך בין געווען שיכור,
און דאָס איז זייער נישט שיין. יעדער איינער האָט רעכט צו ווערן

אויסגעבראכט אויף מיר. אבער זיי אליין, — ניין און ניינציק פראג-
בענט פון זיי שיכורן זיך דאך אליין גאנץ גערן אָן און האלטן עס
גאַרנישט פאַר קיין עוולה. זיי קענען נאָר נישט פאַרשטיין, אָז עס
זענען פאַרהאַן אַזעלכע מענטשן, וואָס קיין איינציק
מינוט אין זייער לעבן איז נישט זייערע... און דאָס, ברודער,
איז אַזוי שלעכט, אָז גאָט זאָל אָפהיטן!
איך וועל באַקענען די לעזערס מיט נאָך איין צייטונגס-
נאָטיץ:

פעטערבורג קען לעצטנס אָנגערופן ווערן בוכשטעב-
לעך אַ „הילפלאַזע“ שטאַט, — האָט אין חודש יולי 1898
געשריבן דער כראָניקער פון דער „פעטערבורסקאָיאַ גא-
זעטאָ“ ה' וו. פ. — במשך דער לעצטער וואָך איז מיר
דריי מאָל אויסגעקומען זיך איבערצוצייגן אין דעם, אָז זיי
מער-צייט האָבן נישט די פעטערבורגער איינוואוינער קיין
מעגלעכקייט צו באַקומען מעדיצינישע הילף. זומער-צייט
טאָר זיך קיין פעטערבורגער איינוואוינער נישט דערוועגן
קראַנק צו ווערן, ווען נישט, וועט מיט אים זיין גאַנץ
שלעכט: ער וועט געוויס נישט געפינען קיין איין דאָק-
טאָר...

דער ציילנדיק, ווי ער און זיינע באַקאַנטע האָבן אומזיסט
געזוכט אַ דאָקטאָר אין גאַנץ פעטערבורג, פאַרענדיקט ה' וו. פ.
די נאָטיץ זיינע מיט פאַלגנדע זייער אינטערעסאַנטע פרינציפיעלע
פראַגן:

„צי האָבן דאָקטוירים די רעכט אַזוי צו פאַרנאָכלע-
סיקן זייערע פליכטן בנוגע זייערע פאַרזענטן, ווי זיי טון“

עס איצט? צי זענען טאקע דאקטוירים אַבסאָלוט פריי
מענטשן, וואָס קענען טון מיט זייער צייט, וואָס זיי
וילן? מיט איין וואָרט, צי דינען זיי דער געזעלשאַפֿט,
צי ניין?

באמת, זייער אינטערעסאַנטע פראַגן... צי דינען דאָקטויר-
טוירים דער געזעלשאַפֿט, צי ניין? אונטער יעדער מין דינסט
פאַרשטייט מען דאָך די פליכטן, וואָס איינער איז מחויב צו האָבן
בנוגע דעם אַנדערן.

דאָקטוירים פאַרן זומער-צייט אַרויס פון פעטערבורג, טייל
פאַרן זיך אַפרוען פון דער הינטערדיקער אַרבעט, טייל פאַרן
אַזעק, ווייל אים זומער איז שווער צו פאַרדינען אין פּוסט גע-
וואָרענעם פעטערבורג.

ניין, זיי מוזן אָבער איבערבלייבן אין שטאָט, טאַמער
וועט זיי דאַרפן צו האָבן וו. פ. אַדער ווער פון זיינע באַקאַנטע,
וועלכע ווילן זיך נישט היילן אין די שפיטאַלן, אַדער באַ די
שטאַטישע דאָקטוירים, וועלכע בלייבן אים זומער אין שטאָט,
וואָס וועט אָבער זיין, קוים זענען חלילה געזונט דער ה'
וו. פ. מיט זיינע באַקאַנטע, צי וועלן זיי לכל הפחות זאָרגן דער-
פאַר, אַז די איבערגעבליבענע דאָקטוירים זאָלן קענען דורכלעבן
דעם זומער?

פאַרשטייט זיך, אַז נישט! זאָלן זיי זיך לעבן, ווי זיי ווילן,
אָבער צו דער דינסט פון ה' וו. פ. זאָלן זיי שטענדיק גרייט זיין.
די נאַטיץ פון דעם כראָניקער אין דער „פעטערבורגער צטג.“
איז היכטיק צוליב דער נאָווער גראַבקיט און פשוטות מיט וועלכער
עס ווערט אין איר אַרויסגעזאָגט דער בליק אויף דער געזעלעכ-
קייט און אימבאדינגטער גויטווענדיקייט דערפון, אַז דאָקטוירים מוזן
זיין פאַרשקלאַפֿט.

צי זענען דאָקטוירים אַבסאָלוט פרייע מענטשן, וואָס קענען טוען מיט זייער צייט, וואָס זיי ווילן? — דאָ האַנדלט זיך נישט וועגן יענע דאָקטוירים, וועלכע דינען אַלס באַזאָמטע און באַקומענ-דיק די באַקוועמלעכקייטן און די לעבנס-פאַרזיכערונג פונם אַמט, זאָגן זיי זיך בלייבצייטיק אָפּ פון דער אַבסאָלוטער פרייהייט; דאָ האַנדלט זיך וועגן אַלע דאָקטוירים בכלל, בנוגע וועלכע קיין שום מענטש פילט זיך מיט גאַרנישט פאַרפליכטעט.

מיט אַ גרויזאַמער, פינקטלעכער און אימברחמנותדיקער אויפ-מערקזאַמקייט קוקן זיי נאָך דעם דאָקטאָר אויף יעדן שריט: דין דער בעזעלשאַפט, זיי אַ העלד, אַ מאַרטירער, וואָג נישט צו האָבן קיין „אוימפאַרשטענדלעכן מנהג“ צו רוען; ווען דו וועסט אָבער אָפגענוצט ווערן, אָדער אויסגיין באַ דער אַרבעט, וועסטו אינדו לחלוטין נישט אָנגיין.

ערשט נישט לאָנג איז געשטאַרבן אונזערס אַ חבר, דר' סטראַטאַנאָוו. מייז אַ וואָך פריער האָט ער געמאַכט אַ טראַכעאַטאַמיע באַ איינעם אויף אַ פרייוואַטן וויזיט און אויסנאַגנדיק פון דעם שניט די דיפטעריס-הייטעלעך, זיך אָנגעשטעקט מיט דיפטעריס; ער איז געשטאַרבן יונג, געזונט און פריש, און זיין טויט איז געווען פאַר אונדז שרעקלעך צוליב זיין שנעלקייט און אוימגעריכטקייט.

אין קלויסטער איז געשטאַנען די טרומנע, באַהאַנגען מיט אומ-ניצלעכע בלומען. עס האָט געשמעקט מיט ווירויך, אונטערן גע-וועלטן סופיט זענען אויסגענאַנגען די תפילות פונם גלח, דורך די פענסטער האָט זיך דערטראָגן דער גערויש פון דער שטאָט. מיר זענען געשטאַנען אַרום דער טרומנע —

און שווייגנדיק געקוקט אין פנים פונם מת,
פון מאָרגעדיקן טאָג שוין טראַכטנדיק פאַר זיך...

עס זענען געבליבן אן אלמנה מיט יתומים; קיינעם גייט נישט אָן נישט ער, נישט זיי. אונטער די פענסטער רוישט די שטאַט גלייכ-גילטיק און באשעפטיקט, און עס דאַכט זיך, אַז ווען מען זאָל אפילו אַלע גאַסן אויספלאַסטערן מיט טויטע, — וואָלט די שטאַט אַלץ געווען פאַרטון מיט איר באשעפטיקט, פאַרוואַרגט לעבן, און זי וואָלט נישט געקענט אונטערשיידן צווישן די טויטע קערפערס אויף די גאַסן און די שטיינער פון ברוק.

צי דינען דאָקטוירים דער געזעלשאַפט, צי ניין? לויט דר' גרעבענשטישקאָווס סטאַטיסטיק שטאַרבן 73 פּראָצענט רוסישע דאָקטוירים פון די אַנשטעקנדיקע קראַנקהייטן, פון די קרייז-דאָקטוירים אָבער שטאַרבן פון אַנשטעקנדיקע קראַנקהייטן קנאַפע זעכציק פּראָצענט.

אין יאָר 1892 איז אַ העלפט פון די קרייז-דאָקטוירים, וואָס זענען געשטאַרבן דאָס יאָר, אומגעקומען פון פּלעקן-טיפּוס. אין וואָס פאַר אַ שרעקלעכע באַדינגונגען עס גייט אַדורך דאָס לעבן פון אַדאָקטאָר, דאָס האָט מען געקענט זען פון די פּריערדיקע קאַפיטלען פון די דאָזיקע נאַטיצן.

פּראָפעסאָר סיקאַרסקי האָט אויפן סמך פון אַפיציעלע פּאַקטן אויסגעפאַרשט די פּראָגע וועגן זעלבסטמאָרד באַ די רוסישע דאָקטוירים, ער האָט אויסגעפונען, אַז אין דער עלטער צווישן 25 און 35 יאָר זענען זעלבסטמאָרדן גאָר אַן אַפטע דערשיינונג, צווישן יעדערע צען געשטאַרבענע דאָקטוירים איז שטענדיק איינער אַ זעלבסטמערדער. די דאָזיקע ציפער איז אזוי שרעקלעך גרויס, אַז מען קען זיך גאַרנישט צוגלייבן.

אַט קומט אָבער אַ צווייטער סטאַטיסטיקער דר' גרעבענשטישקאָוו, און אויפן סמך פון אַנדערע מאטעריאַלן, אינגאַנצן אומ-אַפהענגיק פון פּראָפ. סיקאַרסקי קומט ער צו אַזעלכע אויספירן, וועלכע זענען כמעט די זעלבע וואָס די אויספירן פון פּראָפ. סי.

קארסקי. לויט גרעבענשטשיקאווס מאטעריאל האָבן פון יאָר 1889 ביז 1892 פאַרענדיקט זייער לעבן דורך זעלבסטמאָרד 3,4 פּראָצ. פון די דאָקטוירים, וואָס זענען בכלל געשטאַרבן במשך דער צייט, און פון די קריי-דאָקטוירים זענען באַגאַנגען זעלבסטמאָרד מער ווי צען פּראָצענט.

פּראָפ. סיקאַרסקי האָט זיך ווייטער פאַרנומען מיטן פאַר-גלייכן זיין סטאַטיסטיש מאטעריאל מיט דעם זעלבן מאטעריאל אין דער באַצונג צו אַנדערע פּראָפעסיעס אין רוסלאַנד און אין מערב-אײראָפּע. און עס האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז „די רוסישע דאָקטוירים האָבן די טרויעריקע פּריווילעגיע צו פאַרנעמען דעם ערשטן פּלאַץ אין דער הינזיכט פון זעלבסטמאָרדן“.

דערביי איז מערקווערדיק פאַלגנדיקע אָנגעלעגנהייט: אַ דאָקטאָר, וועלכער באשליסט צו באַגיין זעלבסטמאָרד, וואָלט דאָך גע-קענט לייכטער פאַר יעדן איינעם זיך אויסקלויבן דעם גרינגסטן טויט; אין דער פּראָקטיק ווייזט זיך אָבער אַרויס, אַז זייער אָפט נעמען זיי זיך דווקא דאָס לעבן מיט די שווערסטע און פיינלעכסטע מיטלען; זיי סמען זיך מיט סטריכנין, מיט שוועבל-ווייער, מיט קאַרבאָל, זיי שטעכן זיך דורך דאָס האַרץ מיט אַ טראָאָקאַר א. ד. גל.

„עס איז באַשיינפערלעך, — באַמערקט דערביי פּראָפ. סי-קאַרסקי, — אַז דער זעלבסטדערהאַלטונגס-אינסטינקט ווערט באַאונדזערע אומגליקלעכע קאַלענן שטאַרק אָפּגעשוואַכט און עס איז פאַר זיי אַלץ איינס, מיט וואָס פאַר אַ מיטלען פטור צו ווערן פונם לעבן, אַבי זיי זאָלן נאָר דערגרייכן דעם אָנגעמערקטן ציל“.

יאָ דאָקטוירים „דינען דער געזעלשאַפט“ און די דאָזיקע דינסט איז נישט פון די לייכטע. און אַט וואָס פאַר אַ גורל עס

דערווארט די דאקטוירים, וועלכע האָפּן אויסגעדינט באַ דער גע-
זעלשאַפּט.

באַ איהרז איז פאַרהאַן אַ זעלבטהילף-קאַסע, וועלכע איז גע-
גרינדעט געוואָרן דורכן פּראָפ. א. טשיסטאָוויטש.
איך האָב איצט פאַר מיר די געדרוקטע פּראָטאָקאָלן פֿון די
קאָמיטעט-זיצונגען פֿון דער קאַסע פֿאַרן יאָר 1896. אַט האָבן מיר
צוויי איסצוגן פֿון די פּראָטאָקאָלן:

עס איז איבערגעלייענט געוואָרן אַ ביטע פֿונם קאַסע-
מיטגליד מ. א. וויסאַצקי. אַז מען זאָל אים באַשטימען
אַ פענסיע, צוליב דעם וואָס ער האָט נישט קיין מיטלען
צום לעבן און וויל ער קען זיך נישט פֿאַרנעמען מיט
דער פּראַקטיק צוליב זיין קראַנקהייט. ה' וויסאַצקי איז
געווען שטאַטישער דאָקטאָר אין אַשין, אַלט 59 יאָר, אַן
שום פֿאַרמעגן, קיין רעגירונגס-געזאַלט באַקומט ער נישט.
האַט נישט קיין קרובים, וואָס זאָלן אים קענען נעמען
צו זיך, קען זיך נישט אויפהאַלטן פֿון זיין אייגענער
אַרבעט און דאַרף האָבן, עס זאָל אויף אים ווער צב-
טונג געבן, וויל ער ליידט אויף אַ שטאַרק אַנטוויקלטן
האַרץ-פעלער און די מיטקילן פֿון דער לינקער זייט קער-
פער זענען באַ אים פֿאַראַליזירט, — עס איז אים צו-
שטימט געוואָרן אַ פענסיע פֿון 300 רובל.

עס איז איבערגעלייענט געוואָרן אַ ביטע פֿון דער דאָק-
טאָרין פּרוי לינטוואַראָוואַ וועגן דעם, אַז מען זאָל איר
אַרויסגעבן שטיצע אין דער סומע פֿון 200 רובל צוליב
איר שווערער מאַטעריעלער לאַגע; זי ליידט אויף אַ
בראַנישער מאַלאַריע און אַ שטאַרקער אַנעמיע, וועלכע
האַט זיך באַ איר אַנטוויקלט נאָכן פּלעקן-טיפּוס, מיט

וועלכן זי האָט זיך אָנגעשטעקט אַרבעטנדיק אויף דער
פּראָווינץ אלס קרייז-דאָקטאָר. פּראָפ. מאַנאַסען און דר
זשבאַנקאָוו האָבן באַשטעטיקט, אַז די פּרוי לינטוואַראָוואַ
געפּינט זיך אין אַ קריטישער לאַגע און אַז זי נייטיקט
זיך אין מיטלען צום היילן און דערגערן זיך. — עס איז
איר באַשטימט געוואָרן 200 רובל.

די דאָזיקע קאַסע איז אַ זעלבסטהילף-קאַסע און אירע מיט-
לען באַשטייען פּונם יערלעכן מיטגלידס-אַפּפּאַָל און נאָר מיטגלי-
דער האָבן דאָס רעכט צו באַקומען שטיצע.
די געזעלשאַפּט, וועלכער די דאָקטוירים דינען, האָט קיין
שייכות נישט צו דער דאָזיקער קאַסע און זי וויל גאָר קיין שייכות
נישט האָבן. איר, דאָקטוירים, שטעקט אייך אַן מיט קרענק, ווערט
קאַלעקעס, אַרבעטנדיק פאַר אינדזערטוועגן, קוים וועט איר אַבער
פאַלן און אונדז מער נישט קענען נוצן, העלפּט-זשע אייך אַליין.
די גרויס פּון די באַשטימטע סומעס, ווי עס איז צו זען
פּון די אויבנגעבראַכטע אויסצוגן, ווייזט שוין גענוג פּולט, וואָס פאַר
אַ הילף די דאָזיקע קאַסע קען געבן אירע מיטגלידער.

XXI

אין דער דאָקטאָרישער דיסערטאַציע פון וו. ק. אַנרעפּ גע-
פינט זיך צווישן אַנדערן אויך אַזאַ טעזיס: „פּאַליציאַנטן, סטרו-
זשעס און פּאַקאיען האָבן אין פעטערבורג בעסערע געהאַלטן ווי
די דאָקטוירים. וואָס זענען אויף דינסט באַ דער שטאָט“.

דאָס איז פּוּלשטענדיק אמת. די דאָקטוירים פון אַ סך שטאָ-
טישע שפּיטאַלן באַקומען באַ אונדז פון 45 ביז 50 רובל אַ חודש.
אין די פעטערבורגער שפּיטאַלן האָט מען ערשט נישט לאַנג פאַר-
גרעסערט דעם געהאַלט פון די דאָקטוירים אויף 75 רובל אַ חודש,
די שטאָטישע דאָקטוירים, וועלכע האָבן אַן אַ שיעור פאַרשידענע
פליכטן, באַקומען אַ געהאַלט פון 200 רובל אַ יאָר.

לויט גרעבענשטשיקאָוס סטאַטיסטיק האָט די לעצטע אַנקע-
טע אַרויסגעוויזן, אַז 16 פּראָצ. שפּיטאַל-דאָקטוירים באַקומען וויי-
ניקער פון 600 רובל אַ יאָר געהאַלט, און 62 פּראָצ. באַקומען וויי-
ניקער פון 1,200 רובל אַ יאָר.

עס איז פאַרשפּרייט אַ מיינונג, אַז די קליינע פענסיע, וואָס
די שפּיטאַל-דאָקטוירים באַקומען, איז אַ גאַרנישט אין זייער הויז-
זשעט, ווייל זיי פאַרדינען אַ סך פון פּריוואַטער פּראַקטיק. אַ דאָק-
טאָר, וואָס פאַרנעמט זיך מיט פּריוואַטער פּראַקטיק מוז אָבער האָבן

פרייע צייט דערויף. דאָס פאַרנעמען זיך גלייכצייטיק אין אַ שפּי-
טאַל און מיט פּריוואַטער פּראַקטיק שטערט זייער שטאַרע דעם דאָך-
טאָר צו דערפילן זיינע דינסטלעכע פּליכטן אין שפּיטאַל. קוים
אַבער „פאַרנאַכלעסיקט“ דער דאָקטאָר זיינע דינסטלעכע פּליכטן
מאַכט מען סקאַנדאַלן, און מען פאַרגעסט דערביי, אַז צאָלנדיק
אים אַזאַ נישטיקן געהאַלט, שטויסט מען אים דערמיט אַליין צום
פאַרנעמען זיך מיט פּריוואַטער פּראַקטיק.

אַ הויך אַלעם, נישט קוקנדיק אויף דער גאַנגבאַרער מיינונג
דעגן דער גרויס פּון די דאָקטוירים פאַרדינסטן פּון דער פּרי-
וואַטער פּראַקטיק, איז דאָס דאָזיקע פאַרדינסט דווקא זייער קליין.
לויט גרעבענשטיקאַווס אויסרעכנונגען פאַרדינען 77 פּראָצענט
דאָקטוירים (אַריינגרעכנענדיק די דאָקטוירים, וועלכע פאַרנעמען זיך
אויסשליסלעך מיט פּריוואַטער פּראַקטיק) נישט מער ווי טויזנט
דובל אַ יאָר. ווייניק אינטעליגענטע פּראָפעסיעס ווערן אַזוי שלעכט
באַצאָלט.

דער מאַרק פּון דער מעדיצינישער פּראָפעסיע איז שוין פּון
לאַנג איבערגעפּולט, דער אַנבאַט איז שוין פּון לאַנג גרעסער הי-
די נאַכפּראַגע. דאָס ברענגט צו אַ געוואַלטיקער קאָנקורענץ צווישן
די דאָקטוירים, בשעת וועלכער אייניקע שעמען זיך אפילו נישט
אַנצווענדן די מיאסטע מיטלען, פּרי אַפּצושלאָגן אַ פּאַציענט.
ווען מען רופט זיי צו אַ קראַנקן, נעמען זיי זיך קודם פּל-
קייטיקירן אַלץ, וואָס דער פּריוואַטער דאָקטאָר האָט געטון און
זאָגן געוויינטלעך, אַז „אַזוי איז גאָר לייכט צו מאַכן דעם קראַנקן
דעם טויט“; די לעצטע זייטן פּון אַלע צייטונגען שוויבלען און
גריבלען מיט רעקלאַמעס פּון אַזעלכע מינים דאָקטוירים, זייערע
געמען זענען באַוווּסט יעדן איינעם נישט ווייניקער ווי דער אַי-
בעראַל-באַקאַנטער היינריך בלאַק. (אַ באַרימטער „כישוף-מאַכער“
פּון יענער צייט — דער איבערז.)

די מער כיטרערע דאקטוירים מאכן ספעציעלע אינטערוויוסן מיט די צייטונגס-כראניקערס און גיבן אזוי ארום די וויסן דעם פובליקום וועגן זייערע גלענצנדע אפּעראציעס, אויסהיילונגען א. ד. גל.

פון דער צווייטער זייט זענען פארהאן דאקטוירים, וועלכע זען ווי שווער און שלעכט-באצאלט עס איז די מעדיצינישע פראג-פעסיע, ווערן זיי באאמטע, אדער נעמען זיך צו אן אנדערע אר-בעט; די צאל פון אזעלכע דאקטוירים וואקסט פון טאג צו טאג.

פאר די לעצטע פאָר יאָר זענען פאָרנאָטירט געוואָרן עס-לעכע זעלבסטמאָרדן צווישן דאָקטוירים, די סיבה פון וועלכע עס איז געווען דער הונגער; עס זענען באַווסט ביישפּילן, ווען דאָק-טוירים פאָרנעמען פעלדשערישע פּאַסטנס מיט אַ פעלדשערישן געהאַלט.

טייל אינטעליגענטע מענטשן זאָגן אפילו אַרויס אַ מיינונג, אַז די סיבה פון די דאָקטוירים שלעכטער מאַטעריעלער לאַגע איז דאָס, וואָס זיי ציען זיך אַלע אין די שטעט אַרײַן. די דאָזי-קע מענטשן זאָגן אזוי; מיר פאַרמאָגן אַן ערך פון צוואַנציק טויזנט דאָקטוירים, בשעת די באַפעלקערונג אין רוסלאַנד פאַטרעפט 128 מיליאָן מענטשן (אין סוף פון 19-טן יאָרהונדערט — דער איבערן). הי קען דאָ גאָר זיין אַ רײד וועגן איבערפּראָדוקציע? די דאָק-טוירים ווילן נישט זיין אויף דער פּראָווינץ. זיי ווילן דווקא ווײ-נען אין די קולטור-צענטרן; עס איז דעריבער גאַנץ פאַרשטענד-לעך, וואָס אין די דאָזיקע צענטרן איז פאַרהאן אַן איבערפּלוס פון דאָקטוירים, דער דאָזיקער איבערפּלוס איז אָבער אַ קינסטלעכער: די דאָקטוירים אין די שטעט הונגערן און אין דאָרף שטאַרבן מענטשן אָן מעדיצינישער הילף. פאַרקערט, זאָגן זיי, באַ אונדז

איז פארהאן הייניק דאקטוירים, מען דארף זיך נאך באמיסן, און זייער צאל זאל פארגעסערט ווערן.

באמת, דאס דארף ליידיט שרעקלעך דערפון, וואס עס האט נישט קיין מעדיצינישע הילף. צי ליגט אבער די סיבה דערפון אין דעם, וואס מיר פארמאגן הייניק דאקטוירים?

א העלפט פון דער רוסישער באפעלקערונג גייט אָנגעטון אין פאסטעלעס, צי איז דאס דעריבער, ווייל עס זענען פארהאן בא אונדז הייניק שוסטערס? ווען מיר זאלן אָן אַ שיעור פארגרעסערן די צאל שוסטערס, וואָלט דער רעזולטאט דערפון געווען אַזעלכער: די שוסטערס וואָלטן אַליין געמוזט אָנטון פאסטעלעס, און די וועלכע זענען ביז איז געגאנגען אין פאסטעלעס, וואָלטן זיי הייטער געגאנגען.

דאקטוירים פארמאגן גארנישט אזא מאַדנע אייגנשאַפט צו וועלן גלייכער הונגערן אין די שטעט איידער צו עסן ברויט אויף דער פראַווינק. אז עס מאכט זיך אַ מאַל אַ פרייער פאסטן פון אַ קרייז-דאקטאָר אין דער פארוואַרפנסטער געגנט מיטן באַשיידנסטן געהאלט, מעלדן זיך אָן אַ שיעור קאנדידאטן אויף אזא פאסטן צבטפ. אין יאָר 1883, לויט אַ נאָטיץ אין זשורנאַל, דער דאקטאָר האָבן זיך אויפן פאסטן פון אַ קרייז-דאקטאָר אין קניאגנינער פאסט-היאט געמעלדעט 76 קאנדידאטן, אויף אַ צווייטן פאסטן אין קאניגער פאָוויאט האָבן זיך געמעלדעט 92 קאנדידאטן.

דאָ האַנדלט זיך נישט אין דעם, וואָס די דאקטוירים ווילן נישט אָנקומען אויף דער פראַווינק, נאָר אין דעם, וואָס די פראַווינק איז געוואָלטיק אַרים און זי קען נישט באַצאלן דעם דאקטאָר טאָר פאר זיין אַרבעט.

אין די אכציקער יאָרן האָט מען געקענט זען אַ סך ביישפּילן פון דעם, ווי אזוי דאקטוירים האָבן געפרוּווט פראַקטיצירן אויפן דאָרף: יעדער געדענקט נאָך געוויס די דאקטוירים סיטשאַוואַן.

טארטאן א. אנה. די דאזיקע פרווון האבן נאָר באַוווּן דאָס און מענטשן, וועלכע זענען באַגייסטערט פון אַ אידעע, קענען אפילו אין דאָרף דורכקומען מיטן לעבן ווי עס איז אָן אַ שום זייטיקער הילף.

די פראגע איז דאָ אָבער אַ גאנץ אַנדערע; עס פּרעגט זיך, צי קען אַ פשוטער דאָקטאָר, נישט קיין העלד, און איינפאַכער אַר-בעטער, לעבן אין דאָרף פון פּריוואַטער פּראַקטיק?

ווער עס קען אַ ביסל דאָס רוסישע דאָרף, דער וועט נישט וועלן קיינעם איינרעדן, און יאָ; די אַרעמקייט און די קולטורלע-זיקייט זענען דאָרט אַזוי גרויס, און עס איז לחלוטין נישט פאַר-האָן קיין שום מעגלעכקייט פאַר אַ דאָקטאָר דאָרט צו פּראַקטיצירן.

די מאַטעריעלע לאַגע פונם דאָקטאָר ווערט וואָס אַ מאָל ער-גער. דערביי אָבער באַוווּזט זיך אַ נייער קאָנקורענט, אַ געוונטש-טער, אָבער דאָך אַ גרויזאַמער קאָנקורענט — דאָס איז די פּרוי. זי באַוווּזט זיך נאָר אַלס דעם מאַנספּערשוינט קאָנקורענט, באַ-גנוגט זי זיך מיט אַ קלענערן געהאַלט, און דערמיט אַליין פאַר-קלענערט זי דעם מאַנספּערשוינט געהאַלט.

דר' גרעבענשטיקאָוו סטאַטיסטישע מאַטעריאַל באַוווּזט בולט, און דער געהאַלט פון די מאַנספּערשוינען, וועלכע דינען אַלס דאָקטוירים-באַאמטע, באַטרעפט דורכשניטלעך 1161 רובל אַ יאָר, דער געהאַלט אָבער פון די פּרויען-דאָקטוירים באַטרעפט דורכשניטלעך 833 רובל אַ יאָר. דער וואָס פון דער צאָל פּרויען-דאָקטוירים וועט אָן ספּק זיין די סיבה דערפון, וואָס די מעדיצינישע אַרבעט וועט וואָס אַמאָל ערגער באַצאָלט ווערן.

אַזוי זעט אויס די לאַגע פון די דאָקטוירים נישט בלויז באַ אונדז. אין מערב-אײראָפּע איז די לאַגע נאָך ערגער. אומעטום איז

פארהאן א ריויקע ארמיי דאקטוירים און פארדינסטן, און ארבעט, וועלכע איז גרייט צו ארבעטן אויף די ערגסטע באדינונגען. מיט א יאר אכט צוריק האט די בודאפעשטער קראנקן-קאסע מודיע געווען, אז זי וועט נאר צאלן צו 40 גרייצער (25 קאפ.) פאר א וויזט בא א מיטגליד פון דער קראנקן-קאסע, נישט קוקנ-דיק דערויף זענען און א שזעור דאקטוירים איינגעגאנגען אויף די דאזיקע באדינונגען.

מער ווי א העלפט בערלינער דאקטוירים פארדינען א חודש נישט מער ווי 75 רובל. די וינער דאקטוירים נעמען פאר א ווי-זיט אפילו 20 גרייצער (12 קאפ.)

אנרי בעראנזשע שרייבט אין זיין ארטיקל, די פראצעטארי-סע אינטעליגענץ אין פראנקרייך פאלגנדעס:

„א העלפט פון די פאריוער דאקטוירים געפינט זיך אין אזא לאגע, וועלכע שטייט אויף איין שטאפל מיט אַרמיקייט; די גרעס-טע טייל פון דער דאזיקער העלפט זענען פשוטע בעטלערס אין פולשטענדיקן זין פונם דאזיקן ווארט, ווייל א טייל פון די דאזיקע פארשטייער פון דער מעדיצינישער פראפעסיע נעכטיקן אין די אורחים-הייזער. פון די פראווינצער זען טויזנט דאקטוירים פאר-דינען לייטיש קוים פינף טויזנט מאן.“

אויך אין מערב-איראפע געפינט א גרויסע צאל דאקטוירים קיין ארבעט נישט, פארשטייט זיך, אויך נישט דעריבער, ווייל עס איז דאָרט פלומרשט פארהאן און איבערפלוס פון דאקטוירים; ניין דאָרט איז אויך פונקט ווי בא אונדז דאָס געניסן פון מעדיציני-שער הילף אַ לוקסוס-זאך פאר די ברייטע פאלקס-מאסן. דאָס איז נאָר איינע פון יענע סתירות, וועלכע האָבן זיך טיף איינגעוואָרצלט אין די יסודות פון אונדזער לעבן גופא.

טויזנטער פודן ברויט און פלייש ליגן און פליין, און גלייכ-צייטיק שטארבן טויזנטער מענטשן פון הונגער און געפינען קיין

אַרבעט נישט; טייכן בלוט ווערן פאַרגאַסן, כדי אין די ווייטסטע
וועלט-טיילן צו געווינען מאַרק-פלעצער אָפּצולייזן דאָס פּאַבליציר-
טע געוואַנט און דעם סאַמע, בשעת זי מענטשן, וועלכע אַרבעטן
אויס דאָס געוואַנט מיטן סאַמעט גייען אָנגעטון אין שמואַטעס.

XXII

ערשט נישט לאנג האָט מען מיך אויפגעוועקט פאַרטאָג,
איך זאָל גיין צו אַ קראַנקן ערבּעץ אין איינער פּון די פעטער-
בורגער פאַרשטעט. באַנאַכט האָב איך לאַנג נישט געקענט אַנט-
שלאָפּן ווערן. איך האָב מיך עפעס מאַדנע געפילט: אין מוח איז
מיר געווען שווער, אין האַרץ האָט עפעס אזוי נערוועז געציטערט,
אין פּונקט ווי אַלע נערוון מיינע וואָלטן אַנגעצויגן געווען ווי די
סטרונעס; ווען איך פלעג דערהערן אַ פּיף פּון אַ ווייטן ציג,
אַדער אַ שאַרף פּון די טאַפעטן, בין איך פאַרציטערט געבליבן
און דאָס האַרץ איז ווי אַפּגעריסן געוואָרן און אַנגעהויבן שנעלער
צו קלאָפּן.

איך האָב איינגענומען אַ פּראַשעק בראָם ~~וואָס~~ באַלד אַנט-
שלאָפּן געוואָרן.

אין אַ שעה אַרום האָט מען מיך אויפגעוועקט.
עס האָט קוים יעגרויט. איך בין געפאַרן אויף אַ דראַזשקע
דורך די טונקעלע, ליידיקע גאַסן; אינם פאַרטאָגדיקן נעפל האָט
געציטערט דאָס פּייפּן פּון די ווייטע פאַבריקן, עס איז געווען נאַס
און קאַלט; זעלטן האָט זיך געווינן אַ פאַרשלאָפּן פּייערל אין אַ פענס-
ט. אויף דער נשמה איז געווען טרויעריק, וויסט און פּיסט.

איך האָב מיך דערמאַנט מיין געכטיק געפיל, דערפילט, עז איך בין ערנסט און שווער קראַנק. שוין צוויי יאָר צייט פיל איך, אז מיינע נערוון זענען געוואָלטיק אָנגעשטרענגט, איצט ערשט האָב איך בולט פאַרשטאַנען, צו וואָס איך בין דערגאַנגען. איך בין זיבן יאָר דאַקטאָר. ווי אזוי ד' איך דורכגעלעבט די זיבן יאָר?

די גאַנצע זיבן יאָר זענען געווען אַ סידו די קע אַפּשפּעטונג פון דעם, וואָס איך אַליין אַלס דאַקטאָר האָב געדאַרפט רעקאַמענדירן מיינע פאַציענטן. די גאַנצע צייט זענען מיינע נערוון אָנגעשטרענגט, די גאַנצע צייט ווירקט אויף מיר דאָס לעבן אויפּרענגן. דיק; כּדי דאָס איבערצוהאַלטן, מוז מען האָבן אַ געוואָלטיקן כּוח, עס קומט אָבער אויס צו לעבן אין אַזעלכע באַדינגונגען, אז די שטאַרקסטע ענערגיע וואָלט צעשטערט געוואָרן.

איך האָב נישט קיין יום-טוב, קיין גאַראַנטירטן אָפרו; יע-דער מינוט קען מען מיך אַוועקרייסן אויף גאַנצע שעהן פון עסן, פון שלאָף און קיינער קימערט זיך נישט וועגן מיינע כּוחות. און אזוי גייען יאָרן און איך ווער ביסלעכווייז אַ חורבה, אַ געוואָרסטעניק. עס ווערט אין מיר פאַרשווינדן די לוסט, די ליי-בע צום לעבן. נאָך שרעקלעכער, איך פאַרליר די פעיקייט יענעם מיטצופילן, מיט יענעם מיטצולייידן.

און דאָך פיל איך, אז דאָס אַלץ געפינט זיך באַ מיר אין דער נשמה, — ווייל קיים פרוו איך אַמאָל אַ קורצע צייט צו לעבן מיט אַן אמת מענטשלעך לעבן, לעבט טאַקע די נשמה ווי-דער אויף און עס דאַכט זיך, אז עס ליגט אין איר טיף באַהאַלטי אזוי פיל קראַפט און ליבע.

און אין וואָס פאַר אַ באַדינגונגען לעב איך? נאָך פינף יאָר וואַרטן האָב איך קיים דערלעבט צו באַק-מען אַ געהאַלט פון 75 רובל אַ חודש. פאַר דעם געהאַלט און פאַר

די צווייפֿהאפטע פֿארדינסטן פֿון דער פֿריוואַטער פֿראַקטיק דאַרף
איך לעבן מיט אַ ווייב אין מיט צוויי קינדער; די פֿראַגן וועגן אַ
ווינטערדיקן פֿאַלטאָ, וועגן פֿאַהייצונג, וועגן צונעמען אָן אַם זענען
פֿאַר מיר אַזוי שווער, אַז איך דאַרף מיר איבער זיי געוואַלטיק
ברעכן דעם מוח און אַרומלויפֿן איבער די ליי-קאַסעס.

מיינע חברים זענען — איינער אַ שטייער-אינספֿעקטאָר, איי-
נער אָן אינזשענער, איינער אָן אַקציו-באַאַמטער; פֿאַר זייער רוי-
קער, נאָרמאַלער אַרבעט באַקומען זיי אַזאַ געהאַלט, וועגן וועלכֿן
איך וואָג גאַרנישט צו טראַכטן.

איך ווייס אפֿילו נישט פֿון קיין פֿאַמיליען-פֿרייד, איך קען
אפֿילו נישט רוקן אַ גלעט טון מיינס אַ קינד. ווייל דערביי קומט
מיר אין קאַפֿ אַריין אַ געדאַנק, טאַמער שטעק איך אָן מיין קינד
מיט פֿאַקן אָדער מיט דער שקאַרלאַטינע, מיט וועלכֿע איך האָב
היינט געהאַט צו טון באַ אַ קראַנקן?

אינם פֿאַרטאַגעדיקן געפֿל האָט זיך פֿאַר מיינע אויגן גע-
צויגן די ריזיקע שטאַט; די הויכע געביידעס האָבן זיך שטיל אָן
כדה-שחורהדיק געטויליעט איינע צו דער צווייטער, און יעדער איינ-
ציקע האָט זיך עפעס באַזונדער פֿאַרטיפֿט אין אירע טרויעריקע
כחשבות.

אַט, דאָס איז זי, די גרויזאַמע חיה! זי פֿאָדערט באַ מיר
מיינע אַלע כוחות, מיין געזונט, מיין לעבן, און איך אַליין אינטע-
רעסיר זי לחלוטין נישט.

און איך מוז מיך נאָך דער דאָזיקער חיה אונטערגעבן, כאַטש
זי נעמט באַ מיר אַלץ צו, און גיט מיר דערפֿאַר גאַרנישט!

עס איז גאַר לעכערלעך צו טראַכטן, אַז מען קען באַ איר
אַרויסרופֿן רחמנות! עס איז גאַר לעכערלעך צו גלייבן, אַז מען
זאָל פֿון איר קענען דערוואַרטן אַ גערעכטערע באַציונג צו אונדז!

נאָר דער וואָס קעמפט, קען צווינגען, מען זאָל אים אויס-
הערן. און מיר האָבן נאָר איין אויסוועג: מיר, דאָקטוירים,
דאַרפן זיך פאַרזיניקן, מיר דאַרפן מיט געמיינזאַמע כוחות קעמפן
מיט דער דאָזיקער חיה און אויסקעמפן פאַר זיך. אַ בעסער, אַ
פרייער לעבן.

איך בין געפאַרן אויפן אונטערשטאַטישן טראַקט. לענגויס
די האַוועס, וואָס זענען פאַוואַקסן געווען מיט פאַרוועלקטן גראַז,
האַבן זיך געצויגן הילצערנע בריקלעך באַדעקט מיט טוי. פון די
פאַבריק-קוימענס האָט געזעצט אַ רויך און זיך געשפרייט איבער די
דעכער. די דראָזשקע האָט זיך אָפגעשטעלט באַם טויער פון אַ בריוו
הילצערן הויז.

איך בין אַרויפגעגאַנגען אַזוי די טיגסטערע, קרומע טרעפּ
אויפן צווייטן שטאַק און האָב אָנגעקלונגען.

אין אַ קליין שטיבל איז געזעסן באַ אַ טיש אַ בלאַסער מענטש
פון אַ יאָר דרייסיק אין אַ בלויער בלוזע מיט אַ צעקנעפּלטן קאַפּ-
נער; זיינע בלאַנדענע וואַנסעס און דאָס בערדל זענען געווען פאַר-
גאַסן מיט בלוט; לעבן אים אויף דער פּאַדלאַגע איז געשטאַנען
אַ גרויסע ליימערנע שיסל; די שיסל איז פול געווען מיט העל-
רויט בלוט. פון אויבן זענען אַרומגעשוומען שוואַרצע, געדיכטע
שטיקער בלוט. אַ יונגע פרוי האָט וויינענדיק צעהאַקט אַ שטיקל
איז מיט אַ מעסער.

— איר וועט מיר אַנטשולדיקן, ה' דאָקטאָר, וואָס איך האָב
איך באַאומרויקט! — האָט דער יונגערמאַן זיך אויפגעשטעלט און
מיר דערלאַנגט די האַנט, — איך האָב אַ באַווסטע קרענק —
שחידזוכט, און דערביי שפיי איך טאַקע מיט בלוט. מיין פרוי
איז אַבער צו מיר צוגעשטאַנען, אַז איך זאָל אומבאַדינגט שיקן
נאָך אַ דאָקטאָר...

— פאַר אַלעם לייגט איך אין בעט אַריין און רעדט נישט! —

האַב איך אים איבערגעהאַקט די רייד. — איר טאַרט נישט רעדן
קיין איין האַרט. זייט נאָר נישט אויפגערעגט, — דאָס איז לוזטיק
נישט געפערלעך.

— איך בין אויפגערעגט? — האָט ער מיט פאַרחונדערטונג
אַרויסגערעדט, אַ קנייטש טוענדיק מיט אַן אַקסל, און זיך אַבידער-
געזעצט אויפן בעט.

איך האָב דעם קראַנקן אַבידערעל ייגט אויפן בעט און אים
פאַרויכטיק צוגעשטעלט דעם סטערעאַסקאָפּ צו דער ברוסט. פאַר-
וואָרפן דעם שיינעם קאַפּ אַרונטער, פאַרביסן די דינע, פאַרבל-
טיקטע ליפּן, איז ער געלעגן און געקוקט מיט האַלב-פאַרמאַכטע
אויגן צום סופּיט.

— מיט וואָס באַשעפטיקט זיך אייער מאַן? — האָב איך
אַ פּרעג געטון די יונגע פרוי, ווען איך האָב געענדיקט דאָס באַ-
טראַכטן דעם קראַנקן. זי איז געזעסן באַם טיש מיט טרערן אויף
די באַקן און האָט נאָכגעשפּירט מיינע אַלע באַוועגונגען

— ער איז אַ קופּער-גיסער אין דער נ-ער פאַבריק... באַט
מיינער, ער האָט קוים דערלעבט ביזן דרייסיק יאָר! און הי גע-
זונט ער איז געווען!... דער דאַמף פון קופּער האָט אים דאָס
גאַנצע האַרץ אויפגעגעסן!

זי איז וויינענדיק צוגעפאַלן מיטן קאַפּ צום טיש.
— נו, קאַטיאַ, וואָס טוסטו? עס איז גאַרנישט אַזוי גר-
פערלעך! — האָט דער מאַן אַרויסגערעדט ליבלעך נאָר מיט
פאַרדרוס — האָסט דאָך געהערט, דער דאָקטאָר האָט אויך גע-
זאָגט... מיט אַזאַ קרענק דערלעבט מען אפילו ביזן פּופּציק
יאָר, — נישט אמת? — האָט ער זיך געווענדט צו מיר.
— יאָ, פאַרשטייט זיך... רעדט נאָר נישט, ליגט רויק...
עס זענען געווען פאַלן, אַז מען פלעגט אפילו אינגאַנצן גע-
זונט ווערן...

דער קראנקער איז געלעגן און געשויגן, ער האט צושטי-
מענדיק געשאקלט מיטן קאפ. איך האב מיך אנדערגעזעצט שרייבן
א רעצעפט.

— גאט מיינער, גאט מיינער, ווי גיך דאס לעבן האט אים
צעבראכן! — האט די פרוי ארויסגערעדט מיט א שווערן זיפן —
איך זאג אייך, ה' דאקטאר, ער האט דאך אויף זיך אליין קיין
רהמנות נישט, ער לעבט דאך עפעס אזוי מאדנע! קומט אהיים פון
דער ארבעט, זעצט ער זיך באַלד צו די ביכער, זיצט א גאנצע
נאַכט, אָדער לויפט אַרום וועגן זיינע געשעפטן... ער האט דאך
נאָר כוח פאַר איין מענטש נישט פאַר קיין צוויי.

דער קראנקער האט זיך פארהוסט און אראפבייגנדיק זיך,
אויסגעשפיגן א גרויס שטיק בלוט.

— נו, גענוג שוין! צו וואס רעדסטו צופיל? — האט ער
זיך אנגערופן צו דער פרוי אפאטעמענדיק.

איך בין אפגעזעסן פאם קראנקן א האלבע שעה צייט, בא-
רוקט און געטרייסט די פרוי זיינע.

די שטוב איז געווען אן אַרימע, גאַר מען האָט אָן איר
געזען, אַז דער באַלעבאַס איז אַ בעסערער מענטש. אין אַ ווינקל
איז געלעגן אַ קופּע צייטונגען, אויף דער קאַמאַדע און אויפן ניי-
טאַשין זענען געלעגן ביכער, אויף די רוקנס האָב איך איבערגע-
לייענט די נעמען פון טייערע, גאַנטע מענטשן.

איך בין ארויסגעגאנגען און האָב זיך אויפגעזעצט אויף דער
דראַזשקע.

עס איז שוין געווען גוט ליכטיק; דער נעפל האט זיך אויפ-
געהויבן פון דער ערד און געשוועמען איבערן הימל; פון צווישן
די גרויע פלעקן האט ארויסגעשיינט א ריינער הימל, באַלויכטן
פון דער זון. אויף די גאסן איז גאָך אַלץ שטיל געווען, גאַר פון
די קיימעס איז שוין געגאנגען אַ רויך, דורך די פענסער האָט

מען געזען גלאנצעדיקע סאמאָוואַרן און פון שלאָף אויפגעשטאַנענע מענטשן; אויף די גרויע מיט טוי באַדעקטע בריקלעך האָט מען געזען שוואַרצע שפורן פון מענטשלעכע טריט.

איך האָב מיך דערמאַנט, אין וואָס פאַר אַ שטימונג איך בין געפאַרן אַהער, מיט וואָס פאַר אַ געפיל איך האָב געקוקט אויף די בריקלעך, אויף די ראַוועס, אויף דעם פאַרוועלסטן גראַז; יענע שטימונג האָט מיר איצט אויסגעזען אזוי פרעמד, אזוי קלייגלעך, איך האָב מיך נישט געשעמט פאַר מיין פּרזעדיקער שטימונג, — מיר איז פשוט אַ ווונדער געווען, פּונוואַנען עס האָט זיך געקענט צו מיר דערנעמען אזאַ מין שטימונג.

מיר דאַרפן זיך פאַראייניקן, מיר דאַרפן קעמפן, — יאָ, טאַקע אזוי. נאָר ווער איז עס דער „מיר“? די דאָקטוירים? פאַרשטייט זיך, מיר קענען זיך באַמיען צו פאַרבעסערן די לאַגע פון אונדזער שטאַנד, פאַרגרעסערן די זעלבסטהילף-אַקציע און אזוי ווייטער. אָבער אַ קאַמף, אַ ברייטער, אַ גרינד-לעכער קאַמף איז אוימגעלעך, אויב אויף דער פּאָן איז גאָר-נישט דאָ וואָס אָנצוצייכענען.

אונדזער לאַגע איז אַ שווערע. נאָר ווער פון די זייטיקע מענטשן קען דען זען אונדזער לאַגע אין איר ווירקלעך געשטאַלט? אין די ראַגאַזשע-פאַבריקן נעמט מען צו אַרבעטער מיטן באַדינג, אז זיי זאָלן נישט בעטלען אויף די גאַסן קיין נדבות, די אַרבעטער-פרויען מוזן זיך אָפגעבן די מייסטער, ווערן פּראָסטיטוטקעס, אויב זיי ווילן האָבן אַרבעט.

עס וואָלט, פאַרשטייט זיך, זייער גוט געווען, ווען מיר, דאָקטוירים, זאָלן באַקומען אַזעלכע געהאַלטן ווי די אינזשי-ניערן, ווען מיר זאָלן קענען אַרבעטן פריי, נישט טראַכטנדיק וועגן דעם מאַרגנדיקן טאָג. דאָס איז אָבער לייכט צו זאָגן! אמת, אַ קרייז-דאָקטאָר באַקימט טאַקע אַ בעטלערישן געהאַלט

דאָס דאָרף קען אים אָבער פון דעם שוואַרצן שטיקל ברויט נישט
באַשאַפן קיין פלייש און וויין.

דעם דאָקטאָרט געצאָלטס איז בכלל זייער קליין, — פונ-
דעסטוועגן איז פאַר אַ מיטלמעסיקן מענטש, בפרט פאַר אַן אַר-
מאַן, זייער שווער זיך צו היילן.

דער אויסוועג, וועגן וועלכן איך האָב געטראַכט, וואָלט אין
דער דאָזיקער זאַגע באַרנישט געקענט אויפטון. דאָס וואָלט נישט
געווען קיין קאַמף פון אַן אָפטיילונג אין רייען פון אַ גרויסער
אַרמיי, דאָס וואָלט געווען אַ קאַמף פון אַ הייפל מענטשן קעגן דער
באַנצער געזעלשאַפט, און דעריבער וואָלט ער טאַקע געווען באַריש
און פרוכטלאָז.

און עס איז נישט צו פאַרשטיין, פאַרוואָס מיר, מענטשן
וועלכע זענען פון קינדווייז אַן דערצויגן געוואָרן מיטן באַגריף פון
„ברייטע אינטעלעקטועלע האַריזאָנטן“, קענען דאָס דאָזיקע נישט
באַגרייפן, בשעת דאָס דאָזיקע פאַרשטייען שוין אַזעלכע מענטשן,
פאַר וועלכע עס קומט אַן זייער שווער איינצונעמען יעדן שפּאַן
פון די דאָזיקע אינטעלעקטועלע האַריזאָנטן.

יא, דער אויסוועג ליגט דאָ ערגעץ אַנדערש.

דער איינציק-מעגלעכער אויסוועג איז אינם באַווסטזיין, אַז
מיר זענען באַר אַ קליינטשיקער טייל פון איין ריזיקער קאַמפּאַק-
טער מאַסע, אַז באַר אין דער צוקונפּט און אין דעם זיג פון דער
דאָזיקער מאַסע געפינט זיך אויך אונדזער צוקונפּט, אויך אונדזער
ליב.

